

Raftul
Denisei

Autorul bestsellerurilor *Laur* și *Aviatorul*

Evgheni Vodolazkin

Brisbane

roman

HUMANITAS
fiction

Colecție coordonată de DENISA COMĂNESCU EVGENII VODOLAZKIN
BRISBEN Copyright © Evgenii Vodolazkin, 2018 The publication of the
book was negotiated through Kessler Agency and Banke, Goumen &
Smirnova Literary Agency (www.bgs-agency.com). All rights reserved. ©
HUMANITAS FICTION, 2019, pentru prezenta versiune românească (ediția
digitală) ISBN: 978-606-779-601-8 (epub) EDITURA HUMANITAS
FICTION Piața Presei Libere 1, 013701 București, România tel. 021/408 83
50, fax 021/408 83 51 www.humanitas.ro Comenzi online:
www.libhumanitas.ro Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021.311.23.30

Apropiaților

There is a reason to imagine that a continent,

or land of great extent, may be found

to the southward of the track of former navigators.¹

James Cook, 1769

1. Există temei pentru a presupune că la sud de rutele navigatorilor de până
acum s-ar putea să se găsească un continent sau o bucată de pământ de
dimensiuni considerabile (engl.).

25.04.12, PARIS – PETERSBURG

Cântând la Olympia, la Paris, nu pot executa un tremolo. Mai exact, cânt, dar
fără finețe, fără acuratețe – cum fac chitariștii începători care produc o
gâlgâială surdă în loc de note. Nimeni nu observă nimic, și Olympia se
dezlănțuie în ovații. Îmi uit până și eu rateul, dar, după ce mă urc în limuzină
în aclamațiile admiratorilor, îmi surprind degetele mișcându-se în felul
cunoscut. Mâna dreaptă, răscumpărând parcă greșeala comisă, execută acum
un tremolo inutil. Degetele mi se mișcă incredibil de repede. Ating corzi
imaginare. Ca foarfeca frizerului: după ce se desprinde pentru o clipă de păr,
continuă să tundă – aerul. În timp ce mă apropiu de aeroportul Charles de
Gaulle, bat în geam melodia prost interpretată: nimic complicat. Cum de m-

am poticnit în concert?

De la Paris zbor la Petersburg pentru filmarea unui clip. Pasagerul de lângă mine își pune centura de siguranță. Întoarce capul și rămâne încremenit. M-a recunoscut.

— Sunteți Gleb Ianovski?

Încuviințez din cap.

— Serghei Nesterov, întinde mâna vecinul. Scriitor. Public sub pseudonim. Nestor.

Strâng anemic mâna lui Nestor. Îl ascult cu o jumătate de ureche. Nestor, după cum reiese, se întoarce de la Salonul de Carte de la Paris. Judecând după mirosul gurii, la Salon nu s-au prezentat numai cărți. Dar nici înfățișarea scriitorului nu e cehoviană: urechi clăpăuge, nas cârn cu nări largi și nici urmă de pince-nez. Nestor îmi întinde cartea lui de vizită. O îndes în portvizit și închid pe jumătate ochii.

Nestor – către mine, care dorm:

— E puțin probabil să vă fie cunoscută vreuna dintre scrierile mele.

— Doar una – nu deschid ochii. – Cronica vremurilor trecute2.

El zâmbește.

— Nu-i bai, e cea mai bună.

De fapt, și eu scriu. Jurnal – nu jurnal – așa, niște însemnări, câteodată, seara ori prin aeroporturi. Pe urmă le rătăcesc. Nu demult, chiar într-un aeroport, am și pierdut unele. Niște foi scrise cu chirilice – cine să ți le înapoieze? Și la ce bun?

Avionul rulează pe pista de decolare, se oprește puțin, dar motorul mărește brusc turația. Urlând și trepidând de nerăbdare, aparatul prinde într-o clipă viteză. Comportare de animal de pradă când vânează – tremură, dă din coadă. Nu-mi amintesc pe loc care anume. Unul din familia felinei – ghepardul, să

zicem. Vânatul este spațiul care desparte Parisul de Petersburg. Avionul se desprinde de sol. Cu o înclinare de aripă, face un tur de rămas-bun deasupra Parisului. Simt că mă ia somnul.

Mă trezește o zdruncinătură însoțită de anunțarea unei zone de turbulențe. Toată lumea e rugată să își pună centura de siguranță. Eu tocmai mi-o desfăcusem. Până și curelei de la pantaloni îi mai dădusem drumul – mă strângea. Se apropie o stewardesă și mă roagă să-mi pun centura. Îi spun că nu pot să sufăr centurile – nici în mașini, nici în avioane. Nu sunt un accesoriu pentru un om liber. Fata nu e de aceeași părere: e toată numai cochetărie și la toate argumentele mele răspunde cu un wow scurt. Îi pare sincer rău că un atât de minunat artist zboară fără să aibă centura legată.

Ca să pun capăt discuției, mă întorc demonstrativ către Nestor. Întreb dacă e greu să scrii cărți. Nestor (dormea ca după beție) mormăie că nu e mai greu decât să cânti la chitară. Stewardesa nu arată nici urmă de enervare: doar se vede – capricii de vedetă. Sunt în firea lor, a vedetelor. Amenință în glumă cu degetul și pleacă. Petrecând-o cu privirea, Nestor spune pe neașteptate:

— Mi-a venit brusc o idee... Aș putea să scriu o carte despre dumneavoastră. Mă interesați.

— Mulțumesc.

— Mi-ați povesti despre dumneavoastră și eu aș scrie.

Reflectez la propunere un minut sau două.

— Nu știu ce să răspund... Sunt deja câteva cărți despre mine. N-aș zice că sunt rele, dar sunt cam pe-alături. Le lipsește înțelegerea.

— Muzicală?

— Mai degrabă, omenească... Aș spune așa: le lipsește înțelegerea faptului că muzicalul decurge din omenesc.

Nestor cumpănește cu luare-aminte cele auzite. Concluzia e neașteptată:

— Cartea mea cred că o să vă placă.

Ca argument, un damf de alcool. Devine amuzant.

— Chiar? De ce?

— Pentru că sunt un scriitor bun. Fără modestie, firește...

— Puțină tot e. Dar, pe de altă parte, ce rost are modestia dacă ești bun? Bat un tremolo pe brațul scaunului. Dați-i drumul, scrieți. Bătaia ritmică îmi amintește cum, cu mai bine de patruzeci de ani în urmă, la Kiev, bătea ritmul, verificându-mi auzul muzical, tatăl meu. De ce n-ar începe cartea așa? Mă întorc către Nestor și îl informez pe scurt despre acel întâi examen al meu, chiar îi reproduc tema propusă atunci. Nu mă descurcasem atunci cu ea. Nestor, zâmbind, bate cu degetele pe brațul scaunului. Pică și el examenul.

1971

În ajunul primei zile de școală, Gleb, așezat în fața lui Feodor și urmărindu-i degetele lungi, încerca să reproducă ritmul. Dincolo de fereastră zdrăngăneau la cotitură tramvaiele. Le răspundea cu sfială, printr-un clinchet, vesela din bufet. Pe urmă, Feodor a cântat ceva și i-a cerut să repete. Gleb nu a reușit să repete melodia – doar cuvintele: paba-paba, paba-paba, paba-pa... Destul de nefericite cuvinte – nu puteai spune că te pătrundeau, le țineai minte doar pentru că aminteau cuvântul papa³. De altfel, Feodor îi ceruse să îi spună în ucraineană – tato. Mai nimeni nu le spune așa taților. Feodor nu mai stătea cu Irina, soția sa, și cu Gleb de câțiva ani: Irina plecase de la el. Mai exact, de plecat plecase Feodor, rugat de Irina să părăsească locuința pe care o aveau într-un cămin de familisti. Alungat, el închiriasse o cameră în altă parte a orașului și, având diplomă de colegiu de muzică, aranjase să predea vioara la o școală de muzică. După divorț băuse o vreme, de preferință produse ieftine, de tipul Porto 72 sau Buchetul Moldovei. Băuturile tari nu-i plăceau. Dar dacă totuși bea vodcă, nu își umplea paharul dintr-o

dată – îl ridica de mai multe ori la ochi și la gură. Dădea aerul afară de câteva ori. După aceea, își strângea nasul cu degetele și turna vodca aceea ca focul în gura larg deschisă. Fosta soție considera că această beție era de formă, fiindcă se producea cu precădere când erau de față cei care puteau să i-o relateze ei. În una dintre rarele discuții cu fostul soț, Irina a numit acest comportament infantil. Fără să treacă la rusă, Feodor a replicat că acest calificativ nu rezistă la critică, întrucât copiii, din câte știe el, nu beau. Logica a fost de partea lui, dar asta nu l-a ajutat să o aducă înapoi pe Irina. După trei-patru ani, când pentru Feodor a devenit cât se poate de limpede că soția lui nu avea să se mai întoarcă, s-a terminat cu beția. Irina i-a dat voie tatălui să își viziteze fiul, dar numai bucurie nu îi făceau aceste vizite. La drept vorbind, nici lui Gleb nu-i făceau. Luându-l pe băiat la plimbare, Feodor tăcea mai tot timpul sau recita versuri, ceea ce, într-un fel, era pentru Gleb mai rău decât tăcerea. Uneori, când spre sfârșitul plimbării Gleb obosea, Feodor îl lua în brațe. Atunci ochii lor se aflau la același nivel, și fiul se uita la tată cu o privire de copil, fixă. Sub privirea aceea, în ochii căprui ai tatălui se iveau lacrimi. Se rostogoleau una după alta pe obraji și dispăreau pe vecie în mustățile stufoase. În ciuda faptului că la începutul plimbării era în mod evident treaz, spre sfârșitul ei

Feodor era, de neînțeles cum, cherchelit. Stând în brațele tatălui său, Gleb simțea mirosul de vin ieftin. Cu acest miros s-au asociat în memoria băiatului, trainic, lacrimile tatălui. Poate chiar așa și miroseau – cine stă să studieze mirosul lacrimilor? Când, cu cinci minute înainte de clasa întâi, Gleb și-a anunțat dorința de a învăța să cânte la chitară, Irina l-a dus chiar ea la Feodor. A stat așezată într-un colț și a urmărit în tăcere cum, repetând ce cânta tatăl, Gleb nu nimerea tonalitatea. Glib4... Feodor și-a turnat o jumătate de pahar de vin și l-a băut din trei înghițituri. Glib, copilul meu, tu nu ești făcut pentru muzică. Tată, nu bea, l-a rugat în rusă Gleb. Tatăl și-a mai turnat o jumătate de pahar și a spus: Beau pentru că tu nu ești făcut pentru muzică – cel dintâi în neamul muzical al Ianovskilor. Zărind o coajă de pâine care era pe masă, a dus-o la nas: prîkro! Ce înseamnă prîkro? a întrebat Gleb. Prîkro înseamnă păcat, a spus Irina. Da, păcat, a confirmat Feodor.

Fără să mai scoată o vorbă, mama și-a luat fiul de mână și a ieșit din odaie. A doua zi s-a dus cu el să-l înscrie la cea mai apropiată școală de muzică. Și acolo i s-a cerut lui Gleb să repete o frază ritmică și o melodie cântată. Emoționându-se, băiatul a executat tema și mai prost decât în ajun, dar acest lucru nu a descurajat pe nimeni. Neprevăzutul îl pândea pe Gleb din cu totul altă parte: mâna lui s-a dovedit a fi prea mică pentru gâtul chitarei. De aceea, a fost propus pentru clasa de domră cu patru coarde de la școala de muzică, cel puțin până îi va crește mâna. Irina, vădit încurcată, a întrebat de ce tocmai domra cu patru coarde. I s-a răspuns că există, firește, și cu trei coarde, dar tipic ucraineană (chitara din mâinile lui Gleb a fost înlocuită cu o domră) este totuși cea cu patru coarde. Degetele băiatului au cuprins fără efort gâtul domrei. Irina a fost rugată să nu confunde cele două domre cu dombra orientală și chiar se pregăteau să îi explice diferența dintre ele, dar nu asta voia ea să audă. Ar fi vrut să întrebe de ce nu se putea alege pentru Gleb o chitară de dimensiuni mai mici; să întrebe dacă nu o păcălesc ca să îi vâre fiul acolo unde nu vrea să meargă nimeni de bunăvoie, dar a tăcut. Ridicându-se, l-a luat pur și simplu de o mână pe Gleb. Cealaltă mână a lui ținea încă domra. Irina i-a indicat din ochi că poate să lase instrumentul, dar Gleb nu l-a lăsat. Vrei să cânti la domră cu patru coarde? a vrut ea să știe. Vreau, a răspuns băiatul. Astfel, problema a fost rezolvată, căci mama s-a străduit să nu-l pună în fața unui nou refuz. A fost înscris la școala de muzică la clasa de domră. În același timp, Gleb a mers și la o școală obișnuită. I-au intrat în memorie pentru totdeauna culorile, mirosurile și sunetele percepute de el pe 1

septembrie 1971, pentru că în ziua aceea simțurile i s-au ascuțit brusc. Mirosul abia călcatei uniforme de elev – cafenie, cu vârfuri de pumnal pe pantaloni. Culoarea și vârfurile erau cele care, așa i se părea lui Gleb, făcuseră mirosul acela. La fel cum apăruse și mirosul canadienei de nailon din însușirile impermeabile ale materialului. Iar dacă la prima ploaie materialul se dovedise a fi permeabil, acest lucru nu a influențat cu nimic amintirea acelui miros. Era cea dintâi canadiană a lui Gleb, care purtase până atunci numai palton. Nu era nevoie de canadiană în ziua aceea caldă de septembrie, dar băiatul a ținut foarte mult să

se ducă așa, chiar dacă mama a fost împotriva. După ani, uitându-se la prima lui fotografie de școlar, Gleb Ianovski a găsit că rar puteai să vezi o scurtă mai lipsită de formă. Chiar nu a putut înțelege ce anume făcuse să-i placă atunci haina aceea. Poate că îl amețise cu mirosul ei, așa cum amețesc plantele insectivore insectele. Oricum va fi fost, pe 1 septembrie, ca întotdeauna, mama i-a făcut pe voie. L-a ajutat să își pună canadiana și ghiozdanul. L-a sfătuit doar să nu își încheie nasturii la canadiană. Ghiozdanul mirosea a piele, și mai mirosea și a apă și a unt, și a plasticul toxic al penarului în care uruiam stilourile și creioanele. Când băiatul mergea liniștit, uruiala era moderată, dar când o lua la fugă, zgomotul era de câteva ori mai puternic. Bătaia distinctă a ritmului amintea zornăitul orchestral al maracasului. Fiind deja ceva mai mare, băiatul și-a pus întrebarea: unde se învață să cânti la maracas – n-o fi o clasă de maracas la școala de muzică, așa cum sunt de vioară sau de pian? Și nu a găsit răspunsul, pentru că nu exista o astfel de clasă. Așa deci, ghiozdanul, școala. La dorința tatălui său, Gleb a fost dat la o școală cu predare în limba ucraineană. Mama nu obiectase. Ea nu obiecta aproape niciodată. Cunoscându-i calitatea de a se împăca cu situația, era de mirare că avusese atâta fermitate încât să se despartă de soț. Dar mai de mirare era, mai degrabă, că se adunase cu el. Feodor era de fel din Kamenet-Podolsk, iar Irina din Vologda, și, la timpul lor, învățaseră amândoi la Institutul de Aviație Civilă din Kiev, unde nimeriseră amândoi întâmplător: Irina – după o încercare nereușită de a intra la Institutul de Teatru, Feodor – la Conservator. În felul acesta, avuseseră posibilitatea de a rămâne într-un oraș mare. Aviația civilă nu îi interesa câtuși de puțin. A fost unul dintre puținele lucruri care i-au unit. În rest însă, vorbeau limbi diferite și la propriu, și la figurat. Se consideră că deosebirea generează atracție, și e adevărat, dar numai la început. Da, brunetul Feodor din sud fusese atras de frumusețea

nordică a Irinei. Frumusețea aceasta era cum e ceața în scurtul răstimp fără vânt al unei dimineți, ca somnul ce te ispitește să-l tulburi al țarevnei, era ca un heleșteu neted pe care ți-ai dori să se iște cercuri. Pe Irina o impresionase neconținută îngândurare a lui Feodor, care sugera experiență și înțelepciune. Asculta atentă și

cu plăcere cuvintele ucrainene rostite de el și nu era clipă să nu ceară traducerea. Dar ceea ce aprindea sentimentele în primii ani s-a transformat în ochii Irinei, odată cu trecerea timpului, în opusul său. Îngândurarea lui Feodor a început să i se pară ursuzenie, înțelepciunea nu se ivea cu frecvența scontată de ea, iar cuvintele neînțelese ale limbii frumoase, dar străine ei au început să o enerveze. Nu le mai cerea traducerea, așteptând ca lui Feodor să îi dea prin cap să facă asta singur. Irina ar fi putut să-l facă să treacă la rusă (când era ceva important așa și făcea), dar felul cum pronunța el limba ei maternă i se părea monstruos. În pat însă, auzindu-i cuvintele rusești, râdea, cum râzi când ești gădilat, îl împingea și îl ruga să vorbească numai în ucraineană. Iar pe urmă a plecat. Deja adult fiind, Gleb a auzit nu o dată de un alt motiv al divorțului – chipurile, purtarea ușuratică a Irinei. Că mama lui era ușuratică (orice s-ar înțelege prin asta), mă rog, ar fi putut crede, dar divorțul nu l-a legat de asta. Motivul divorțului, după cât i s-a părut lui, era mai adânc și, într-un fel, mai tragic. Cele petrecute între părinții lui, Gleb și le-a explicat prin îngândurarea aceea aparte în care cădea din când în când tatăl său. De îngândurarea aceea, mama, un om plin de viață, începuse să se teamă. În asemenea momente nici Gleb nu se simțea în largul lui. Tatăl părea căzut într-un puț adânc, de unde contempla stele numai de el văzute – chiar și ziua, grație opticii puțurilor. Când Irina a plecat, cea care a perceput tot ce a simțit Feodor a fost vioara. De obicei, el cânta de unul singur. Gleb a auzit cântul ăsta odată când, cu învoirea mamei, a rămas peste noapte la tatăl său. Dis-de-dimineată, ca să nu îl trezească pe băiat, Feodor a cântat închizându-se în baie. Dând și drumul la apă, ca să înăbușe sunetele viorii. Sunetele acelea amestecate cu zgomotul apei l-au zguduit pe Gleb până în adâncul sufletului. În anul 2003, el a scris câteva compoziții în care, pe fondul unui zgomot de apă, sună o chitară – erau o amintire despre cântul tatălui său. În timp ce nota, i-a venit brusc ideea că, de fapt, tatăl lui dăduse atunci drumul la apă ca să se spânzure liniștit. Când Gleb a terminat de scris niște compoziții cu ploaie, i s-a spus că sunt marcate de disperare. El n-a răspuns nimic. Și-a amintit expresia

neobișnuită a ochilor tatălui său, care ar fi putut fi definită ca disperare. Dar ce se petrecuse atunci în realitate? Fusesse Irina ușuratică? Mai curând, lua totul ușor, avea vădit predilecție pentru partea însorită a vieții. Și nu era înclinată să pătrundă în părțile ei întunecate. Repeta deseori că ar vrea să trăiască în Australia – vedea această țară, cine știe de ce, ca pe o întruchipare a lipsei de griji. Ceruse în glumă să i se găsească un soț australian cu care să poată să călătorească prin toată lumea. În timpul unei astfel de discuții auzise Gleb pentru prima dată cuvântul Brisbane. Vorbind despre orașul visurilor ei, mama numise orașul Brisbane. Când au întrebat-o de ce anume acest oraș, a răspuns simplu: sună frumos. Răspunsul li s-a părut caraghios – tuturor, în afară de Gleb. Brisbane. Orașul putea fi pus ușor alături de Zurbagan, Ghel Ghiu și Lisse, despre care băiatul citise în Aleksandr Grin⁵. Gleb își întrebase atunci mama dacă o să îl ia cu ea la Brisbane. Sigur că o să-l ia. Mama îl sărutase pe frunte. Cum ar putea să nu-l ia? O să vină vremea când ei vor locui la Brisbane. După niște ani, când Gleb terminase deja școala, Irina a vrut să își cumpere cu banii pe care îi economisise un bilet pentru Australia. A fost chemată la comitetul de partid din Moscova, care trebuia să-i dea aprobare pentru călătorie, mai exact, după cum s-a văzut, să nu-i dea. Ea nu era membră a partidului comunist, așa încât întrebarea de ce comitetul de partid era cel care hotăra totul rămâne deschisă. I s-a cerut să spună numele membrilor biroului politic, au vrut să știe despre ce s-a vorbit la ultimul congres al partidului comunist și au pus-o să enumere principalele avantaje ale orânduirii socialiste față de cea capitalistă. A răspuns, la prima, la a doua și chiar la a treia întrebare. A treia i s-a părut cea mai complicată, dar a făcut față și la ea, pentru că se pregătise temeinic. Și atunci i s-a pus Irinei ultima întrebare – imbatabilă, ca un proiectil de tanc. Au întrebat-o dacă a văzut deja întregul URSS. La această întrebare nu se putea răspunde afirmativ – era prea mare țara în care îi fusese ei dat să se nască. Dar răspunsul negativ a însemnat că mama lui Gleb trebuia să amâne călătoria în Australia până la cunoașterea întregului URSS – cel puțin așa li s-a părut membrilor comisiei. Așa încât nu i s-a dat

aprobarea. De altfel, Irina a luat asta ușor: așa lua ea aproape orice. Poate că tocmai datorită acestei calități a primit la scurt timp după divorț o cameră într-o locuință comună. A primit-o de la biroul de proiectare unde fusese repartizată după studii – ca tânără specialistă în domeniul aviației civile. Probabil că, dacă ar fi luat în serios această posibilitate, nu i s-ar fi dat nimic.

Odată cu mutarea de la cămin în locuința comună, în viața lui Gleb s-au schimbat multe. În primul rând, a apărut bunica, Antonina Pavlovna. Venise de la Vologda să-i țină locul mamei, care pleca întruna în tot felul de direcții. Explicația mamei pentru absență erau delegațiile, fiecare încheiată cu un dar pentru Gleb. Darurile erau de cele mai multe ori jucării din plastic – puse încetișor pe perna copilului care dormea. El nu se întreba de ce îi plăceau mamei anume jucării din acelea, le primea pur și simplu cu recunoștință. Ca un câine antrenat să caute, se trezea cum îi ajungea la nări abia perceptibilul miros de plastic, pentru că era mirosul bucuriei. Deschizând ochii, își vedea mama. Ea ședea pe un taburet lângă patul lui și zâmbea. Uneori plângea: întoarcerile ei nu erau niciodată ceva banal. De ce ai așa de multe delegații? a întrebat odată Gleb. Mama s-a înroșit și nu a răspuns. I-a aruncat o privire bunicii, care s-a prefăcut însă a nu observa. Și-a șters mâinile de șorț – acesta era întotdeauna gestul ei salvator. Când mama a plecat la serviciu, Gleb i-a repetat întrebarea bunicii. Antonina Pavlovna, după o clipă de tăcere, și-a dus un deget la buze. Ts-s, i-a spus ea lui Gleb, știi, ei îi trebuie să aibă lângă ea un om de nădejde, numai că unde să-l găsești? Dar tata, a întrebat Gleb, el nu e de nădejde? Tata... Bunica a oftat și și-a desfăcut brațele. Între timp, tatăl lui fusese foarte bucuros că Gleb cânta la un instrument popular ucrainean și, mai cu seamă, că băiatul îl alesese singur. Faptul că nu avea ureche nu i se mai părea acum lui Feodor o piedică de netrecut, chiar se exprimase în sensul că pentru a cânta la domră nici nu e nevoie de auz absolut. Pentru a cânta la vioară, la care nu există tonalități, da, este de dorit, dar pentru instrumentele al căror gât este divizat pe tonalități, este o cerință care nu își are rostul. Cu atât mai mult cu cât, după părerea lui Feodor, auzul se mai poate dezvolta. (Într-o oarecare măsură, preciza el.) Întruna din zile, Feodor l-a dus pe Gleb la un magazin

de instrumente muzicale și i-a propus să îi cumpere o domră. Alegerea i-a lăsat-o în chip demonstrativ fiului: considera că e sub demnitatea lui să se intereseze de calitatea unor instrumente de douăsprezece ruble. După ce a străbătut în fugă magazinul, Gleb s-a oprit la domra cea mai închisă la culoare dintre toate și i-a adus-o tatălui său. Feodor și-a privit fiul cu asprime: E fără coarde. Fii atent, fiule. După o oarecare șovăială, tatăl a luat o domră și și-a trecut degetul mare peste coarde. S-a strâmbat la sunetul de placaj, care amintea de zdrăngănitul unei balalaici de jucărie. La fel a fost și cu alta, și cu toate celelalte. Au ales, așa cum a și vrut Gleb, după culoare – nu atât de

închisă ca prima, în schimb cu coarde. Când s-au întors acasă, se simțea mirosul prânzului pregătit. Rămâi să mănânci cu noi? și-a întrebat Gleb tatăl. Ni, a răspuns Feodor. Mene nihto i ne zaproșue6. Ce înseamnă ne zaproșue? a vrut să știe băiatul. Nu invită, a explicat Irina uitându-se în ochii lui Feodor. Bunica și-a șters în tăcere mâinile de șorț. Ei i se părea că omul care fusese, până nu demult, bărbatul fiicei ei trebuia poftit.

18.07.12, KIEV

Venind în turneu la Kiev, îmi vizitez tatăl. Mă primește binevoitor, dar fără să se agite prea mult.

— Salutare, muscalule. Ce mai zici?

Zâmbește. Îi zâmbesc și eu.

— Zic: intrați în imperiu!

Tata presară tutun pe o foiță de țigară, o răsucește și, trecându-și limba peste ea, o lipește. Ceva ce nu exista înainte.

— Asta nu putem.

— De ce?

După ce bricheta țacăne, tatăl scoate primul rotocol de fum.

— Păi, gândește-te singur, băiete.

Intră Galina, a doua soție a tatei; dă din cap speriată spre mine. Pune o scrumieră în fața soțului ei și iese.

— Am neplăceri cu mâna dreaptă. (Îmi îndoii și îmi dezdoi degetele.) Am cântat la Paris – cât pe-aci să ratez.

— Se cântă nu cu mâna – cu sufletul. Amintește-ți de Paganini – cânta în orice condiții.

Se uită la mine cu o jumătate de zâmbet.

— O coardă avea totuși – e ceva. Pe când fără mână, știi...

— El ar fi cântat și fără corzi, fiule. Și fără mână ar fi cântat. După ce se gândește puțin, tata adaugă: Și-apoi – du-te la doctor.

Da, e posibil să mă duc. Chiar înainte să plec, nu știu de ce, îmi aduc aminte de propunerea literatului din Petersburg de a scrie o carte despre mine. Îi spun tatei. El ridică din umeri și deja regret că i-am spus. Răsuțește o nouă țigară, începe să fumeze.

— Muzică – e și la Petersburg muzică. Să scrie.

Fumul exhalat execută un salt mortal – pe cât de complicat, pe atât de lent. Se pare că, odată cu vârsta, e și tata mai încet. A devenit mai moale. Dar, poate, mai nepăsător.

— Aici nu e vorba de muzică, spun. Nu muzica trebuie descrisă, ci experiența de viață a muzicianului. Ea devine după aceea muzică sau, la el, literatură. Nu știu dacă scriitorul va înțelege asta.

De la tata până la hotel mă duc pe jos. Ca să nu fiu recunoscut, îmi trag șapca pe nas – e mai bine decât cu ochelari de soare, ei atrag de la sine atenția. Drumul trece prin Grădina Botanică. Pe o alee laterală ajung la cafeneaua unde mâncam înghețată cu bunica. Cafeneaua e la locul ei, înghețata, după cum se vede, este și ea, dar bunica nu e. De câte ori vin, mă duc la cimitir, unde ne despart doi metri de argilă murdar-roșiatică.

Mă așez pe o bancă și mă uit la cafenea. Chiar la picioarele mele e o veveriță. Stă pe lăbuțele din spate, iar cu cele din față pe piept, a rugă. Îi spun că nu port cu mine mâncare, că aș putea, desigur, să cumpăr și să îi aduc ceva, dar e așa de complicat... Cuvintele sunt neputincioase. Mă bat peste buzunare pentru ca veverița să vadă că n-am cu ce s-o tratez. Ca să fiu mai grăitor, scot portvizitul și chiar îl deschid. E, fără doar și poate, un teatralism fără sens. În ceea ce privește alimentele – portvizitul e total lipsit de posibilități. Nu se poate visa la mai mult decât niște brânză în vreun pliu.

Dau cu ochii de cartea de vizită a lui Nestor. De ce-oi fi început să-i povestesc din copilărie? Îmi trece prin cap să îi arunc cartea de

vizită veveriței – să-l sune ea. O să scrie despre viața de veveriță, nu e și ea interesantă? Despre mine s-a scos deja o jumătate de duzină de cărți, dar uite, despre veveriță, poate că nici una. Poate Povestirile lui Belkin⁷. Apuc cu două degete un colț al cartonului: e gata să-și ia zborul. Tărăgănez. De fapt, nici despre viața mea nu e nici una. S-a scris despre ce vrei și ce nu vrei, numai despre viață nu. Mda, e de gândit... Pun cartea de vizită la loc.

1972

Întreaga toamnă Gleb a petrecut-o cu Antonina Pavlovna. După școală se duceau la Grădina Botanică, care era chiar vizavi de casă. Nimeni nu îi spunea acestui loc de vis Grădina Botanică, spuneau Botanica. Gleb și bunica adunau acolo frunze de arțar, galben-aprins și roșu-aprins – erau prin toată odaia, în sticle de lapte. Adunau măceșe, bunica făcea ceai de măceșe. Cel numai de măceșe nu era de natură să poftești la el, dar bunica puneă în el ceva care îi dădea mai mult gust. Dar ce te interesa cel mai mult la ceaiul ăsta era faptul că măceșele erau culese cu mâinile tale. În partea liberă a Botanicii, unde era voie să aduni tot ce pofteai. Grădina cobora în terase, și pe una din terase erau veverițe. Mai exact, erau prin toată Botanica, dar pe terasa aceea era permis să li se dea de mâncare. Îți luaă mîncarea chiar din mînă. Într-un buzunar al demiului, Antonina Pavlovna avea alune. Haina o cumpărase la Kiev, iar cuvîntul demiu (auzit pesemne la cineva) l-a rostit o vreme pe nas, dar numai o vreme. În rest însă, vorbea cu o, ca la Vologda: horoșo, moloko, morojenoe8. Da, înghețata: ea era principala bucurie la Botanică, iar ziua ei era duminica. Pe la ora două, bunica și nepotul veneau la cafeneaua-terasă, care se afla deasupra intrării de metrou „Universitate“. Aici totul era rotund: intrarea la metrou, cafeneaua, ca să nu mai vorbim de sferile de înghețată – ele nici nu puteau fi altfel. Erau servite în niște cupe mici din plastic și se mîncău cu lingurițe din plastic. Aceste lucruri minunate erau proprietatea inalienabilă a cafenelei, nu sosise încă timpul veselei de unică folosință. Printre altele, lui Gleb îi plăceau tare mult lingurițele. Odată a făcut ce-a făcut și, după ce a lins încă o porție de înghețată peste

cea obișnuită, a vîrât lingurița în buzunarul pantalonilor. Captura i-a anunțat-o bunicii acasă. Bunica nu spusese încă nimic cînd i s-a întipărit răspunsul pe față. Totul a căzut la propriu pe această față: crețurile de deasupra sprîncenelor, pungile de sub ochi, colțurile gurii. Rezulta că el furase lingurița – și mâine după școală, amîndoi (că doar am furat amîndoi, a precizat bunica) se vor duce să dea lingurița înapoi. Lui Gleb, returnarea i s-a părut un act solemn și înspăimîntător – cu convocarea întregului personal al cafenelei, dacă nu și a miliției. Aproape că n-a dormit în noaptea aceea, dar pe urmă s-a dovedit că dormise totuși, numai că în somn fusese și mai rău decît treaz. Uite, intră el cu bunica în cafenea și se așază la o măsută. Nici nu

apucă să comande ceva, că de la măsuțele vecine se reped la ei milițieni care se prefac că sunt niște simpli amatori de înghețată. Îmbrăcați civil, cu o exagerată lejeritate: panamale, fulare, șorturi. Fie și numai după atât, și puteai ghici că e vorba de o capcană. Milițienii se năpustesc asupra lui Gleb (ochii plini de groază ai bunicii) – și-acum, episodul cel mai groaznic, al arestării. Când îi răsucesc mâinile la spate, nu e îngrozitor; când închid cătușele și îl duc la mașina marca Volga, GAZ-21, nu e îngrozitor. Dar, uite, când sar și fug spre el – e îngrozitor. Potăilor, polițiștii dracului, strigă Gleb și începe să țipe. Așa strigă unchiul Kolea, vecinul, când îl arestează – strigă și se tăvălește pe jos, dar tot apartamentul se uită la el condamându-l. Se uită de sus în jos. Și Gleb se tăvălește prinzând privirea bunicii – adică se așteptase? Ce, nu puteau să stea acasă? Bunica plânge: a înțeles deja totul. Să stai în mașină cu mâinile legate la spate nu-i plăcut, dar faptul că îl duc cu o Volgă îndulcește într-o câțva situația. Gleb visa de mult să meargă cu o Volgă (doar cerbul din față, și merită!), numai că lucrurile nu au stat chiar așa... Da, o parte din noapte nu dormise totuși – și pe urmă a moțăit la școală. După școală chiar s-a dus cu bunica acolo. În ciuda așteptărilor lui Gleb, totul a decurs destul de simplu și chiar deloc neplăcut – poate pentru că ceea ce fusese mai rău se întâmplase noaptea. Bunica a comandat două porții de înghețată și, până să li se aducă, a pus nenorocita de linguriță pe masa de-alături. După mulți ani, Gleb își amintea de lingurița aceea în avioane, când

amesteca ceaiul adus de stewardesă. Pe atunci zbura aproape săptămânal (bunica nu îi mai era alături – zăcea moartă la cimitirul Berkovî din Kiev), drept care avea largi posibilități de a-și alege lingurițe după placul inimii. Dar el nu a mai luat nici una: viața te învață. Acum, despre învățătură. Gleb, după cum s-a spus, mergea la o școală cu predare în limba ucraineană. Această alegere fusese salutăată nu numai de tată (ceea ce este de înțeles), ci și de mamă, care considera că trebuie să știi limba locului în care trăiești. Dar alegerea fusese influențată, ce-i drept, și de o împrejurare de ordin practic. În timp ce școlile rusești gemeau de doritori de a învăța în ele (cinci clase paralele a câte 45 de oameni), în cele ucrainene domneau liniștea și o atmosferă camerală. Clasa lui Gleb număra 24 de elevi, iar clase paralele nu existau. La această școală învățau copiii scriitorilor ucraineni și – pentru că școala era lângă gară – copii din satele apropiate de Kiev. Gleb nu făcea parte din nici una din categorii, iar ucraineana lui se limita la cuvintele dispartate auzite de la tatăl său. De altfel, erau situații când ieșea la iveală că nici copiii

de scriitori nu știau tot. Când, la prima lecție, învățătoarea Lesia Kirilovna a întrebat cum se spune „trestie“, au știut să răspundă numai cei de la țară. Oceret, a rostit un elev cu numele de familie Bdjilka. Oceret, a șoptit încântat Gleb. S-a gândit cu amărăciune că el nu are ce căuta printre oameni care știu asemenea cuvinte minunate. El era sortit să se târască în coada clasei și să se entuziasmeze pentru cei din față. Dar se înșela. În toți anii următori, Bdjilka nu a mai dat nici un răspuns corect: oceret fusese ora lui astrală. Mai târziu, Gleb a încercat să-și amintească de ce vorbise Lesia Kirilovna la prima lecție despre trestii. Trebuia, desigur, să fie o explicație. Deși nu era obligatoriu: în instituțiile de învățământ general se petreceau și lucruri inexplicabile. Chiar enigmatice. Astfel, în clipele de mânie, Lesia Kirilovna mișca din buze spunând ceva neuzit. Adică spunea și ceva cu voce tare în astfel de cazuri, dar ceea ce căpăta sonoritate avea în general aparența de bine – cel puțin prin comparație cu ceea ce exprima chipul ei. Odată, când s-a întâmplat ca o ureche a lui Gleb să fie chiar lângă buzele Lesiei Kirilovna (se aplecase peste el), câteva din cuvintele enigmatice sau lămurit. Sunt situații în care dezlegarea unei enigme nu aduce liniștea. Nici bucurie nu aduce. În general, în viață bucuria e un lucru rar. Din tot ce era lipsit de bucurie în anii aceia, nimic nu era mai lipsit de bucurie decât lecțiile de limba rusă. Fiecare lecție din aceasta, Lesia Kirilovna o începea printr-o dezmoțire, care, conform recomandărilor metodicii, cuprindea rostirea rapidă a unor cuvinte grele. De fapt, mereu aceleași, dar foarte triste: jutko juku jit' na suku⁹. Mai întâi, elevii le spuneau pe rând, pe urmă – în cor. După ce îi asculta pe toți cu un aer sumbru (păi, cu ce aer puteai asculta un asemenea text?), Lesia Kirilovna își lingea buzele și se pregătea să arate pronunția etalon. La primul u, trecea lin la un urlet; următorii nu ieșeau cu mult mai frumos. În această interpretare, exercițiul era lipsit de rapiditate, dar sporea sensibil groaza¹⁰. Numai auzind-o pe Lesia Kirilovna puteai înțelege pe deplin simțămintele gândacului. Unii plângeau uitându-se cum, stând în picioare lângă masă, învățătoarea lor slobozea u după u, iar ei zburau necontrolat (și înspăimântător) prin clasă. În general, nimic nu era tocmai simplu cu Lesia Kirilovna: s-a întâmplat ca, pe la jumătatea anului școlar, uitându-se prin crăpătura ușii, eleva Placinda să vadă cum Lesia Kirilovna se așeza pe rând în băncile elevilor și, imitându-i, răspundea cu glasurile subțirele ale copiilor la întrebările învățătoarei. Pentru a pune aceste întrebări, pedagoga se întorcea de fiecare dată la masa ei și, de-acolo, cu o voce intenționat brutală, se adresa victimei care era la rând. Vocea ei era de la sine destul de brutală, așa că, la

drept vorbind, nici nu mai trebuia intervenit. Cel mai mult au uluit-o pe elevă două situații. Prima: răspunzând în rolul Placindei, Lesia Kirilovna se strâmba, gesticula cu aprindere, și din chițcăitul ei se înțelegea că nu învățase lecția. A doua: revenind pe locul învățătoarei, Lesia Kirilovna a năpădit-o pe fată cu un șuvoi de înjurături de mamă ca la ușa cortului. Da, pe de-o parte, elevei i-a fost neplăcut că cineva o vedea în acest fel, da, era neplăcut că era cu lecția neînvățată, dar de ce, se pune întrebarea – înjurături de mamă, ba încă ce înjurături! Când a povestit totul acasă, spre mirarea ei, părinții au manifestat reținere. Făcând gura pungă, Placinda-tatăl a mormăit

că, la urma urmelor, este o școală de învățământ general și că educarea elevilor se face în cele mai diverse sensuri... Între timp, pe lângă școala de învățământ general, Gleb continua să meargă și la școala de muzică. În primele două săptămâni s-a ocupat de el numai Vera Mihailovna, o doamnă tânără și grasă. Băiatul a auzit de câteva ori că ea este profesoara lui la specialitate. Lui i-a plăcut că acum are o specialitate și că are o profesoară care se ocupă numai de el și îi face mâna. Palma lui mică era o plastilină în mâinile Verei Mihailovna: profesoara a modelat din mâna ei un adevărat domrist. A dat degetelor lui poziția corectă, uneori le scutura, aruncând parcă de pe ele toate greșelile și impreciziile, și frământa, frământa, frământa. Această parte a lecțiilor îi plăcea cel mai mult lui Gleb. Atingerile Verei Mihailovna făceau să-i treacă un curent de joasă tensiune prin mână și prin șira spinării. Poate că de aceea a și învățat atât de repede să țină corect pana, mica petală din plastic cu care se ating coardele domrei. Spre deosebire de coardele chitarelor, care sunt lungi și moi, coardele domrei sunt scurte și rigide – aici nu te descurci fără pană. Trebuie să o ții cu degetul mare și cu cel arătător ale mâinii drepte, iar mâna (palma) trebuie să aibă forma unei căsuțe. Trebuie să cânti – și acesta e un moment foarte important – mișcând palma, nu toată mâna. Iată, tocmai această mișcare din palmă nu îi reușea lui Gleb; cine știe de ce, începea să i se miște toată mâna. Dar, spre începutul lui octombrie, i-a reușit. În octombrie, Irina nu mai locuia cu Gleb și cu Antonina Pavlovna. Venea pe acasă aproape în fiecare seară, bea un ceai, dar să înnopteze se ducea în altă parte. Spre deosebire de plecările în delegație, povestea asta a fost de durată și, ce e mai important, pe undeva mai serioasă. Unde pleci tot timpul? o întreba Gleb, dar mama nu răspundea. Zâmbea. În ochi i se aprindea fericirea. În noiembrie s-a întors acasă, cam ciudat, în toiul nopții. Arăta zdrobită. Gleb și bunica nu au întrebat nimic, iar ea nu a dat

explicații. Din ziua aceea, Irina a petrecut toate nopțile acasă, ceea ce pe Gleb l-a bucurat nespus de mult. Nu-i fusese deloc rău cu bunica, pur și simplu îi plăcea să fie toți laolaltă. În afară de asta, Antonina Pavlovna, oricum luai lucrurile, era în toate sensurile

bunică – și ca vârstă, și ca statut, în timp ce Irina era o femeie tânără și era interesant să fie cu ea. În toamna aceea a apărut totuși în viața lui Gleb o femeie cu care contactul s-a dovedit a fi și mai interesant. Era o profesoară de la școala de muzică, Klavdia Vasilievna (Gleb îi spunea în gând Klavocika), care a devenit prima lui iubire. De fapt, Klavocika era încă o fetiță, dar, chiar în aceste condiții, avea de două ori vârsta adoratorului ei. Și era cam de două ori mai înaltă. Însă nu asta îl neliniștea pe Gleb cel mai mult. Klavocika preda ceea ce nu trebuie în nici un caz să predea femeia iubită: solfegiul. Ducându-se o dată pe săptămână la lecția ei, Gleb încerca două sentimente contradictorii: iubire pentru Klavocika și repulsie pentru materia ei. Până la solfegiul, i se păruse că muzica e căzută din ceruri și că pentru frumusețea ei nu există nici un fel de explicații. Dar explicațiile existau, și ele semănau mai degrabă cu matematica decât cu muzica. Nava aeriană cu care pornise la drum Gleb avea, după cum a ieșit la iveală, o secție a mașinilor destul de sumbră, în care bubuiau volante și era un miros înțepător de unsoare. Cel mai de mirare era că în această lume a beznei comanda Klavocika. Dar însușirile acestei lumi nu au fost dintr-o dată pe înțelesul lui Gleb. Cât timp Klavocika a explicat durata notelor și particularitățile portativului, nu i-a venit în minte nimic rău. Primele temeri au început să se insinueze când ea a trecut la acorduri. Le-a spus că trison se numește un acord de trei sunete dispuse la interval de terță. O singură bucurie era aici – să se uite la degetele subțiri ale Klavocikăi arătând trisonul la pian: do-mi-sol. Pe urmă a și cântat: do-mi-sol. O voce mângâietoare, de catifea – să fi cântat, zău, altceva... Și mai prost la solfegiul era faptul că Klavocika nu lucra numai cu Gleb: la lecții erau prezenți încă șapte. Și, ca un făcut, nici unuia, în afară de eleva Anna Lebed (specialitatea – violoncel), nu îi plăcea solfegiul. De exemplu, Maxim Kleșciuk (acordeon), care stătea cu Gleb în bancă, își sucea tot timpul picioarele, iar la cuvântul triadă transpira tot. Odată, Klavocika a dedicat o lecție întregă răsturnării acordurilor. Răsturnarea întâi este sextacordul, cea de a doua este cvartsextacordul. Kleșciuk, a spus ea la sfârșitul lecției, fă-mi un sextacord în do major. Kleșciuk, care până atunci stătuse cu o expresie încordată, parcă a

încremenit. Pe față i s-au rostogolit lacrimi mari. Sub scaunul lui s-a făcut auzit un susur încet. Toate privirile s-au dus sub scaunul lui Kleșciuk, fiindcă, oricât de mari erau lacrimile, de susurat, cu siguranță, nu puteau. Mâna dreaptă a acordeonistului stătea pe bancă și ținea stiloul, iar cea stângă strângea ceva pe sub bancă. De pe scaun, care era de formă concavă, un șiroi subțire curgea în băltoaca formată pe podea. Klavocika nu l-a mai întrebat nimic pe Kleșciuk despre trison, s-a mărginit la întrebări despre durata notelor. Asta însemna că despre trisonuri aveau să vorbească mai des ceilalți elevi. Gleb nu avea să îi spună mare lucru despre trisonuri fetei iubite, ceea ce îl amăra nespus. Acasă ședea cu orele deasupra manualului, și scopul era unul singur: să nu se facă de rușine în fața Klavocikăi. Din când în când, lua acordurile învățate pe domră. Uneori ridica ochii și se uita cum lunecă zăpada pe dosul ferestrei, căci, cumva pe neobservate, venise iarna. Să se concentreze numai asupra trisonurilor nu era simplu pentru Gleb. Nu numai din pricina zăpezii. Acasă îl distrăgeau multe. Acasă. Ai casei. Casa. Singura, poate, din viața lui. Pe urmă, case au fost multe – așa de multe, că și-au pierdut calitatea de casă și au devenit domiciliu. Dar de aceasta îl lega un cordon ombilical: Casa. Mică, doar parter și etaj, era pe bulevardul Șevcenko, fost Bibikovski. Etajul avea un balcon acoperit de crengile unui castan bătrân.

19.07.12, KIEV

M-am dus unde fusese cândva casa mea. Pe locul ei se înălța ceva numai sticlă – un hotel de cinci stele, judecând după firmă. Pe pereții din sticlă lunecă nacela spălătorilor de geamuri. Sunt doi, stau în picioare, fiecare în câte un colț al nacelei și își mișcă energic mâinile. Sticla îi reflectă, pe ei, dar și razele portocalii ale apusului, care se întind pe geam odată cu detergentul.

Bunica spăla geamurile cu totul altfel. Mai întâi – cu o cârpă le ștergea, dar ultimele hașuri le dădea cu un ziar făcut cocoloș. Ziarul, tot sugând, se îmbospăta și devenea un fel de căpățână care scârțâia și scheuna la contactul cu sticla. Un sunet asemănător scot

instrumentele cu coarde la trecerea în jos pe o coardă a degetului mare și a celui arătător.

Mă întorc cu spatele la hotel și privesc plopii de de bulevard. Spre deosebire de casă, ei au rămas. Dacă nu mă întorc, pot să cred că în spate e ca și înainte, casa mea. Că acum o să mă cheme, bunăoară, la cină. Sau că mi se va aduce un pulover călduros – fiindcă e vânt. Nu, nu mi se va aduce. Nimeni nu mă strigă – e ceva diferit. Sună mobilul, se luminează: e mama. Din depărtarea ei, ca din neființă. O voce surdă, întreruptă de pârâieli în receptor.

— Gleb, ce faci?

— Slavă Domnului că m-ai sunat. Slavă Domnului...

Intru în holul hotelului. Sunt recunoscut, se adună lume. Spun direcției hotelului, venită în fugă, că am locuit cândva aici. Direcția încuviințează din politețe, deși (i se pare ciudat) nu își amintește acest lucru. Este cu atât mai ciudat cu cât venirile de genul acesta rămân notate precis.

— Nu m-ați înțeles, spun, am locuit în casa cu etaj care era în acest loc.

— Așa deci, se miră direcția, de știut. Pe undeva, e chiar fără precedent.

— Casa nu mai este, continui eu, dar adresa mi-a rămas în minte: bulevardul Șevcenko 28, apartamentul 2. Ca zgarda unui câine care a murit demult.

Toți zâmbesc reținut. Personalului hotelurilor scumpe nu i se permite să râdă cu toată gura.

— Remarcabilă observație. Cu dragoste, cum se spune, pentru natura vie.

— În copilărie îmi doream foarte mult să am un câine. Foarte mult, dar nu mi-au îngăduit vecinii. Iar acum – nu-mi mai doresc.

1972

Cu băieții e în ordine, dar fetele sunt rele, a spus la ședința cu părinții Lesia Kirilovna. Ideea și-a ilustrat-o prin Liusea Mironenko, care se gândește la orice, numai la lecție nu: bărbia în palmă, ochii în gol și, în general, fixându-mi fruntea. Iar numele de familie și-l

scrie cu e: Meronenko. Mama Liusei zâmbește confuz. Observând un zâmbet pe chipul altei mame, Lesia Kirilovna se comută la ea: iar Sidorova scrie: bătaie pentru acasă. Bătaie – pur și simplu, strălucit. Toată lumea știe că Sidorova mănâncă bătaie acasă, așa că greșeala ar putea fi explicată apelând la Freud, dar nimeni nu știa în anii 1970 de acest autor, nici Sidorova, nici părinții, nici chiar Lesia Kirilovna. Cât despre Sidorova, experiența ei de viață o dusesse la două concluzii simple: că la școală îi place, iar acasă nu. Ceea ce, de fapt, era explicabil. Cât despre Gleb, lui îi plăcea mai mult la școala de muzică. Acum, când își însușise abc-ul cântatului la domră, începea, împreună cu Vera Mihailovna, să se gândească la partea estetică a lui. Cântă cu nuanțe, nu obosea să îi repete Vera Mihailovna elevului. Cuvântul nuanță în sine îl încânta pe Gleb. Era atât de expresiv, atât de fin, încât nici nu mai cerea vreo precizare. Să cânte cu nuanțe devenise ocupația predilectă a tânărului domrist. De pasionat ce era, se întâmpla să nu pună degetele unde trebuia sau să nu atingă coardele care trebuiau, și atunci Vera Mihailovna striga: minciună! Dar în strigătul ei se simțea că defectul tehnic apăruse ca un sacrificiu forțat, de dragul frumuseții. Interpretul știa că minciuna îi va fi iertată, în timp ce lipsa nuanțelor – niciodată. Poate că de-asta și iubea Gleb școala de muzică. De altfel, nu numai asta iubea Gleb. Lui Gleb, care, spre deosebire de Sidorova, nu știa ce e bătaia, îi plăcea și acasă, în locuința comună. Acolo totul era mai simplu decât la școala de muzică, iar în privința nuanțelor era mai modest, dar era casa lui dragă, căreia nu îi putea lua locul nici o școală. În casă, în afară de Gleb, de mama și de bunica lui, mai locuiau încă trei familii. Numele erau trecute sub soneria de la ușă, indicându-se de câte ori să suni. Aceste nume îl întâmpinau pe băiat în fiecare zi, și chiar și-atunci când vecinii nu au mai fost, și nici chiar casa, Gleb își amintea perfect că la familia Pșebășevski trebuia să suni o dată, la Ianovski de două, la Kolbușkov de trei și la Vinnicenko de patru. La Kolbușkovi și la Vinnicenko nu suna nimeni, pentru că nu primeau musafiri. În loc de

indicația de a se suna de trei și de patru ori, se putea pune și de treizeci, și de patruzeci de ori – n-ar fi deranjat pe nimeni. Dar

sunatul o dată și de două ori era înregistrat bine de urechile lui Gleb. După volumul și durata lui, băiatul își dădea seama fără greutate cine suna. După cum observase, chiar și când se suna o singură dată (și aici au început adevăratele nuanțe), diversitatea putea fi fără margini. Bunăoară, o atingere de o clipită – până și aceea semăna cu scheunatul unui cățeluș. Se putea suna fără să apeși prea mult pe buton – atunci în tonul soneriei se simțea sfială. Dar când, dimpotrivă, se apăsa până se albea degetul – suna a scandal, cu trosneli. Sunatul scurt de două ori îl trimitea pe ascultător la un staccato aerian, sunatul lung de două ori isca ideea de adăpost antiaerian. Era un excelent antrenament pentru tema durata notelor – tema preferată a lui Kleșciuk. Începând din clasa a doua, Kleșciuk a început să vină câteodată după lecții la Gleb. Felul scurt de a atinge butonul soneriei dădea două optime exemplare. În general vorbind, butonul vechi, din anii '50, avea expresivitatea unei viori, așa încât întregul spectru al posibilităților lui era folosit numai de Feodor – când era beat. După caracteristicile sunetului soneriei se putea determina pe loc cantitatea băută. Dar suna nu numai soneria, mai era și ușa, care avea și ea diapazonul ei: de la declicul încet din broască (plecarea de dimineață la lucru) până la izbitura de uragan, cu zgâlțâirea ambelor canaturi, la orele serii. Astfel de lovituri erau însoțite de obicei de o plecare în trombă sau de o întoarcere în trombă. Aceasta din urmă era o raritate, pentru că, după ce petrecea o vreme în mediul exterior, omul ajungea să se potolească. Acest om era unchiul Kolea Kolbușkov. De fapt, el ieșea rar – prefera să-și gonească din cameră nevasta, pe Katerina. În astfel de situații, făcându-se ghem pe un cufăr mare acoperit cu un covor, ea își făcea somnul în antreu. În timpul nopții se apropia de câteva ori de ușa camerei ei și, cu o voce înăbușită, se ruga: Mikola, dă-mi drumul! Urma din spatele ușii o scurtă înjurătură de mamă. Câteodată – dacă Mikola ieșea în antreu – o lovitură surdă: sunetul era absorbit în totalitate de trupul bogat al Katerinei. Odată, sub ochii vecinilor, a azvârlit după Katerina un ferăstrău-coadă de vulpe, care s-a înfipt în ușa lui Gleb și, o vreme, s-a bălăngănit cu o scurtă melodie tristă. Lui Gleb chiar i s-a părut că a dominat acolo o sextă

mică, pe care era structurată, să zicem, Love story (do-mi-mi-do-do ș.a.m.d.). Evdokia Vinnicenko a chemat miliția, dar totul s-a terminat în coadă de pește:

instrumentul care se arătase muzical apucase să-l ia unchiul Kolea, iar Katerina nu a făcut plângere. Nici nu te puteai aștepta la altceva de la nevasta unchiului Kolea: la urma urmelor, Love story sunase pentru ea. Ea una, Katerina, nu era o fricoasă și – ce-i al ei e al ei – nu scăpa ocazia să își combată soțul. Lucru care se întâmpla cel mai des când combatantul nea Kolea, după ce se abțiguiă la ieșirea din schimbul de la fabrică, apărea în curte în maiou, se așeza la masa de sub măslinul strâmb și discuta cu populația. Deasupra mesei atârna un fir cu un bec, așa încât discuția putea continua și pe întuneric. În mâna dreaptă, unchiul Kolea ținea un pachet de Belomor, iar în stânga – chibriturile, pe care le apăsa în palmă cu degetul mic și cu inelarul. Aceste două degete le avea tot timpul îndoite: în ele avea chibriturile care erau extrase pe măsură ce era necesar. Fumând o țigară, unchiul Kolea povestea cum a fost el în primele rânduri ale celor care au eliberat Kievul. Cei care au fost în primele rânduri nu mai sunt, răsuna invariabila demascare a Katerinei, care numai pe-aproape nu păruse a fi. Represiunea nu se lăsa așteptată. Dacă femeia se afla la o distanță abordabilă, unchiul Kolea îi aplica o lovitură în plin, dacă nu, se limita la o ingenioasă înjurătură de mamă. După un minut, fumul țigării lui învăluia plăcut becul aprins și dispărea în ramurile întunecate ale măslinului. Povestirea despre zilele de luptă continua. Nimic nu îl putea opri – nici chiar intervențiile Katerinei, care rămâneau pentru toți o enigmă. Atracția pentru adevăr se asocia în această femeie cu gustul suferinței, de vreme ce, după cum se vedea, acestea se conjugau și în viață. Pesemne, nu îi ajungea ceea ce simțea din partea îmbătrânitului unchi Kolea, și încerca să își atragă simțămintele lui, asemeni unui corector de tragere care, disperat, îndreaptă spre el însuși ultima salvă. Aici era important nu felul sentimentului, ci intensitatea lui. După mulți ani, când în locuința comună au început să se instaleze autoritățile raionale, oamenii care îi cunoșteau pe cei doi soți i-au sfătuit să divorțeze pentru un timp. În felul acesta ar fi primit două locuințe a câte o cameră în loc de

una, iar pe urmă ar fi putut să vândă una din ele sau, să zicem, să facă schimb cu o locuință cu două camere. Și să se căsătorească din nou. Cea care s-a opus ingeniosului plan s-a dovedit a fi Katerina: ea a refuzat să divorțeze – fie și fictiv. I-a fost teamă că a doua oară Mikola nu se va mai însura cu ea. Fiindcă a venit vorba, Gleb nu a văzut nici o nuntă acolo, în schimb a văzut o înmormântare. Asta a fost când a murit vecina Evdokia Vinnicenko. În ciuda

numelui sonor, Evdokia fusese un om care nu se remarcă prin nimic. Singura ei trăsătură distinctivă consta, poate, în faptul că nu părea niciodată locuința. Toate obligațiile din afara casei, inclusiv magazinele, erau în spinarea soțului ei, Silvestr. Nimeni nu o văzuse pe Evdokia în haine de stradă – avea întotdeauna pe ea un capot din molton înflorat și niște papuci de blană. Mergea încet, vorbea încet, dar mai mult tăcea. Ea și Silvestr aproape că nici nu vorbeau unul cu altul. Comunica cuiva prin gesturi, priviri, dar nu iroseau vorbele. Probabil că de aceea nu aveau copii – cum să îi concepi într-o asemenea tăcere? Tăcerea lui Silvestr era atât de adâncă, încât părea că îi pierise graiul. Până la urmă, a pierit Silvestr însuși. Evdokia nu a dat nici un fel de explicație acestui lucru. Poate că nici nu a avut. Întrebată unde se află Silvestr, răspundea scurt: a dispărut. Viața ei nu s-a schimbat deloc după acest eveniment. De mirare este că nici așa nu a început să iasă din casă – cel puțin, așa i se părea lui Gleb. În închipuirea lui, ea aparținea celor legați pentru totdeauna de un anumit loc. Locul Evdokiei era lângă masa din bucătărie. Petrecea acolo mai mult timp decât în odaia ei, spăla câte ceva, curăța, muta dintr-un loc în altul – de pe marginea stângă a mesei pe cea dreaptă și invers. O făcea într-un fel ciudat – desprinzând un picior de podea și ținându-se în echilibru pe celălalt. Situație în care se legăna toată, amintind ba de un hopa-Mitică, ba de o balerină. Mai degrabă, probabil, de o balerină. Urmărind-o odată pe Evdokia de sub masa lui, Gleb a observat că piciorul pe care se sprijinea se îndoaia frumos, cumva chiar ca la balet. Din gura ei, abia perceptibil, curgea o minunată melodie tristă. Nu mai putea fi nici o îndoială: Evdokia dansa. Gleb tare ar mai fi vrut să întrebe ce cânta Evdokia, dar chiar copil fiind, înțelegea că dacă o doamnă la vârsta pensiei dansează și cântă, e

mai bine să te faci că nu ai observat nimic și, în orice caz, să nu întrebi nimic. Melodia aceea Gleb a recunoscut-o în ziua înmormântării Evdokiei – a interpretat-o o fanfară. Muzica respira și, la fiecare inspirație, era însoțită de bătăi de talgere și de tobă. Asta o făcea să fie sfâșietoare, tragică – nu mai era în ea tristețea aceea luminoasă care se auzea când era cântată încet. Gleb și-a întrebat tatăl, venit să o conducă pe Evdokia pe ultimul drum, ce melodie era aceea. E sonata pentru pian numărul doi de Chopin, a răspuns tatăl, partea a treia, marșul funebru. Asta cânta Evdokia când trăia. Asta e o dovadă că ea visa la moarte, a spus Feodor. Așa să fie? a întrebat băiatul. Feodor și-a privit atent fiul: Omul cântă de obicei despre ce visează.

28 – 31.08.12, PETERSBURG

Turnee la Petersburg. Pe drumul de la aeroport opresc mașina la o librărie și trimit șoferul să cumpere toate cărțile de Nestor pe care le au. Se întoarce cu două. Mă gândesc că ajung două.

La hotel fac un duș și desfac valiza. După o bătaie timidă în ușă, intră o cameristă cu un cărucior cu Veuve Clicquot și cu fructe, din partea casei. Înroșindu-se, fata cere un autograf. În timp ce scot bacșișul, dau de cartea de vizită a lui Nestor. O pun lângă telefon. După ce formez primele cifre, închid.

Scot din sacoșă cărțile cumpărate și le răsfoiesc în fugă. Aeronautul, în deplină concordanță cu titlul, este despre istoria aeronauticii în Rusia. Aparat de zbor imperfecte și aviatori plini de abnegație. Jachete îmblănite, căști de piele, ochelari-conserve. Un catalog complet, după cât se pare, al monopanelor și biplanelor. Lista navelor... Pentru amatori.

Sunt lucruri mai importante decât injecțiile. Într-o limbă aspră, de adnotare, cititorului i se spune că aceasta este povestea unei asistente medicale devenite medic-șef. Zboruri și prăbușiri. Relațiile cu pacienții și cu personalul instituției medicale, cotidianul deloc simplu al unui spital, unde dragostea se învecinează cu moartea. Deschid cartea la întâmplare – propoziții tăiate scurt, descrieri precise. Îmi place acest ritm, dar mai ales – viziunea. Zboruri și

prăbușiri... Judecând după temă, și prima carte este despre prăbușiri. Asta îmi amintește de ceva. Sunt lucruri mai importante decât muzica...

Cartea de vizită e lângă telefon. Dar de ce să îl sun? mă întreb. Am la Petersburg trei concerte – trei seri la rând. Sunt sigur că Nestor o să apară la unul din ele.

Nu apare. În ultima seară, după concert, îl sun totuși. Acompaniat de sunetele lungi din receptor, desenez pătrate pe cartea de vizită. Dar când mă pregătesc să închid, de la celălalt capăt mi se răspunde. Nestor se bucură mult de telefon, nu a știut nimic de turnee. Desenez pe cartea de vizită un gras semn al exclamării.

Nestor propune să ne întâlnim a doua zi, dar eu am avion dimineață. Atunci – imediat. Nestor este de părere că trebuie să ne întâlnim imediat. Mă invită, el și soția lui, Nika, la ei. Eu mă arăt încă nehotărât, dar pe dinăuntru poate că sunt gata. Gândul de a pătrunde imediat în atmosfera plăcută a serii cuiva mă umple de bucurie.

Nestor îmi dictează adresa. Se și pregătește să dea o fugă după vodcă. Și uite, încă ceva, Nika are rugămintea ca oaspetele să ia cu el chitara. Spun că s-a făcut și pun un al doilea semn al exclamării pe cartea de vizită. Chem o mașină, iau chitara. Ducându-mă spre ușă, zăresc căruciorul adus de cameristă – este reînnoit în fiecare zi. Veuve Clicquot și fructele își găsesc drum în sacoșa în care au fost cărțile.

Nestor stă pe Bolșoi Prospekt, în zona Petrogradskaia. De la hotel până acolo sunt fix zece minute. Când cobor din mașină, Nestor tocmai se întoarce de la magazin. Urcăm împreună și suntem întâmpinați de Nika, o doamnă cu părul tuns scurt. Judecând după toate, Nestor, Nika și cu mine suntem de aceeași vârstă, sau de vârste foarte apropiate. În astfel de cazuri, de obicei, îți vine ușor.

În bucătărie e pusă masa. Brânză, salam, șprot, vodcă. Înainte de a ne așeza, Nika îmi arată apartamentul scriitorului. Totul e ca la carte: rafturi ticsite cu cărți (lui bărbatu-meu i se dăruiesc multe cărți, deja de mult nu mai cumpărăm), puse vertical, iar peste ele altele, orizontal. Pe lângă cărți, de neînțeles cum, pe rafturi au loc și

o grămadă de bibelouri. Cărți pe mese, pe paturi, pe podea, pe cuptorul cu microunde și pe mașina de spălat (scriitorului îi place să citească în baie). Nika îl numește pe Nestor scriitorul și e foarte mândră de el.

Văduva Clicquot e pusă la frigider, dar se pare că nu va fi cerută de nimeni în mod expres. Nestor ne toarnă vodcă la toți, inclusiv soției, iar ea nu protestează deloc. Bem pentru că ne-am cunoscut. Nestor îi povestește cu de-amănuntul Nikăi cum a început totul. Discuția din avion o descrie cu mimică și cu gestică. Arată cum i-am răspuns eu de sus, cum am vârât cartea lui de vizită fără să mă uit la ea. Îl aplaud.

— Eu să fiu ăsta?

Mijind ochii, Nestor dă din cap.

— Văzut din afară, mă liniștește Nika. Eu nu i-aș da crezare.

— Nici nu-i dau. Îmi beau paharul. Dar vreau să spun că scriitorul dumneavoastră e chiar foarte cum trebuie. Un scriitor normal.

Sună telefonul Nikăi. Acoperindu-l cu palma, ne anunță că e fiul lor. Aprinde o țigară și se duce să vorbească pe coridor.

— Băiatul nu stă cu dumneavoastră? Întreb.

— Stă nu departe de-aici. Nestor își aprinde și el o țigară. Eu m-am apucat deja de scris... Chiar vă dați acordul pentru carte? E tot o privire din afară.

Din coridor răzbat trei de nu categoric.

— M-am privit atât de mult dinăuntru...

Odată cu al patrulea nu apare Nika.

— Du-te-n rahat, șoptește închizând telefonul. Se așază la masă. Scuze, un moment educativ. Către mine: Aveți copii?

— Nu.

Sună – de data asta e telefonul lui Nestor. După un scurt salut rece se aude încă un nu. Tema copiilor nu se reia, fiindcă Nika ridică paharul:

— Pentru colaborare!

Bem toți.

— Noi tocmai am lămurit... glasul lui Nestor sună înăbușit, ca al unui om care n-a luat nimic după. Am lămurit cât de serios se

raportează Gleb la această acțiune.

— Și cât de? Întreabă Nika. Știți, chiar mă miram singură: dumneavoastră

spuneți atât de bine totul despre viață prin muzica dumneavoastră – ce nevoie aveți de cuvintele lui? – și arată cu capul spre soț.

Iau o țigară din pachetul lui Nestor. El mi-o aprinde.

— E greu de explicat. Cred că muzica – dar și pictura, probabil... În ultimă instanță, ele există numai pentru că există cuvântul.

Nika dă din cap spre chitara care stă în husă.

— Cântați?

Le propun să trecem la tu. Scot chitara și, câteva minute, o acordez. Nika îi arată soțului paharele goale.

— Pe mine, uite, mă încearcă o frică în fața limitei cuvântului.

Nestor dă să ia sticla, dar o pune la loc. Știi, acolo unde se termină cuvântul începe muzica. Sau, ei da, pictura. Sau, în general, tăcerea...

Încep să cânt Bje sonțe nizenko¹¹– la început tema, pe urmă variațiuni. Îngân încet. Auditoriului nu-i sunt clare toate cuvintele, dar e clar că e un cântec trist. E noapte. Unei fete îi vine iubitul. Ea, deschizându-i, „mâna i-o strânse“. Dar cum i-o lăasă, „îl și întrebă“. Vocea și coardele intră în rezonanță. „Mă iubești?“ întrebă ea. Ori poate pe la alta te duci și nu recunoști? Ba nu, răspunde el, te iubesc, „dar mărturisesc că n-o să te iau“. Solo de chitară. Pizzicato pe notele înalte – chiar în capătul tastierei. „Of, Doamne, Dumnezeule...“ El, sigur, îi mărturisește totul. Înălțimea sunetului trece în înălțime a suferinței. Se subțiază până aproape că nu se mai aude, căci nu există expresie pentru durere. Și degetele sunt deja nemișcate, dar muzica tot curge.

Plec spre dimineață. În prag, Nestor mă îmbrățișează cu putere; se lasă pe mine și mâinile Nikăi. Stăm așa toți trei în fața ușii deschise, simțind în spate răcoarea, răcoarea nopții încă. Aplecându-se cu delicatețe, trece pe lângă noi un vecin cu o undiță. La intrare mă așteaptă deja mașina.

1972

La scurt timp după înmormântarea Evdokiei, Gleb a mai auzit o dată talgerele și toba. Asta a fost la teatrul de operă, unde bunica l-a dus să asculte Evgheni Oneghin. Primul lucru care l-a uimit a fost felul cum s-a dezlănțuit orchestra. Sala, imensă, era plină de frânturi de melodii. O grandioasă dezlănțuire de sunete care păreau că se eliberaseră pentru totdeauna de muzică și creaseră o comunitate nouă. Dar doar păreau. În sala care s-a întunecat și a încremenit, le-a adunat la un loc cea dintâi mișcare a baghetei dirijorului. Și Gleb a început să plângă cu suspine – de armonia aceea, de plenitudinea și forța nemaiauzită până acum a sunetului, de sala care, cufundându-se în întuneric, își lua încet zborul, și el odată cu ea. Începea incredibila călătorie pentru cei aleși – cei care aveau curajul să stea în sala întunecată. Băiatul plângea în hohote, apăsându-și gura cu mâna, cu toate că, muzica fiind tare, nu îl auzea nimeni și, fiind întuneric, nu se vedea cum îi tresăteau umerii. Gleb și bunica ședeau într-o lojă la balconul unu, iar două balcoane mai sus zăcea pe podea Serghei Petrovici Brovarnik, profesorul de pian general de la școala de muzică a lui Gleb. Serghei Petrovici considera că muzica trebuie ascultată decuplându-te nu numai de lumea înconjurătoare, ci chiar de propriul trup. Venea la teatru cu un cearșaf și îl așternea pe jos – unde se terminau rândurile de fotolii. Se întindea pe cearșaf și închidea ochii. Nu scăpa nici un spectacol de operă. După ce devenise pasionat de operă, Gleb îl vedea deseori pe Serghei Petrovici acolo. Odată, când Antonina Pavlovna și nepotul ei își aveau locurile la balconul trei (era Ivan Susanin), Serghei Petrovici era întins chiar în spatele lor. Din când în când se auzeau de-acolo suspine înăbușite, și spectatorii nerodați în modalitățile de a percepe muzica, întorceau neliniștiți privirile în întuneric către spatele fotoliilor. Serghei Petrovici a rămas în memoria lui Gleb ca o adevărată pildă de devotament față de muzică. Cât despre Ivan Susanin, băiatului i-a plăcut, dar nu se compara cu Evgheni Oneghin. Curmând discordia, Lenski este extrem de limpede: Cer de-a dreptul ca domnul Oneghin să îmi explice faptele sale. Dânsul nu dorește să o facă, așa că îl rog să îmi primească provocarea la duel! Vai, e așa de dur – în Ivan

Susanin, cu tot tragismul, nu e nici pe departe așa. Mai ales, uite, acest de-a dreptul... Și strigătul stăpânei casei O, Doamne, care îl repetă muzical pe cel

cu... provocarea la duel!... Plus, firește, cuvântul domnul, care lui Gleb i-a plăcut nespus – așa de elegant pe fondul tovarășilor nepieptănați și cu miros de stăcut. Un loc aparte îl avea jobenul, atât de aristocrat în locul șepcii roase, de hai să trăiți. Și totuși, ceea ce l-a dat gata pe Gleb a fost scena duelului. Această scenă a jucat-o la nesfârșit cu Kleșciuk, care se vede că fusese dus și el de părinți la Evgheni Oneghin. Kleșciuk-Lenski se lăsa încet pe podea după focul tras de Gleb-Oneghin. Grasul Kleșciuk o făcea greoi și inestetic, și Gleb trebuia să îi arate de fiecare dată cum se cade, de obicei, după ce ești împușcat. Gleb o făcea nu fără plăcere – ca artist și ca pedagog. În ciuda tuturor eforturilor, progresul era ne semnificativ. Kleșciuk era precaut, apuca să se uite de câteva ori la picioare, deși, de fapt, ce se aștepta să vadă pe parchetul curat de strălucire? Dirijându-l pe Kleșciuk, Gleb avea totuși grijă să nu sară calul. Știa ce rezultă când oamenii sunt presați peste măsură și nu voia să strice impresia făcută de Evgheni Oneghin, devenit principala bucurie a primului său an de studiu. Bucuria a ajuns deplină la începutul iernii, când băiatul a putut să asculte opera pe disc. Mama și bunica, după ce s-au sfătuit îndelung mai multe seri, i-au dăruit lui Gleb pentru Anul Nou un pick-up. Pentru costisitoarea achiziție fusese cooptat și Feodor care, cu toată lipsa de bani, a găsit cele douăzeci de ruble care nu ajungeau. Pick-up-ul era însoțit de o cutie de carton în care se aflau trei discuri: era Evgheni Oneghin. Și, cu toate că după aceea au fost cumpărate și alte discuri, Gleb asculta aproape numai Oneghin. După două luni știa pe dinafară toate ariile. La sărbătorile de familie, la rugămintea musafirilor, băiatul le cânta la rând și pe sărite – cu simțire, deși, potrivit celor spuse de tatăl invitat odată, fuseseră locuri în care cântase fals. Mama, ieșindu-și din fire, a ripostat că aici nu este vorba despre cum cântă copilul ariile, ci despre faptul că le cântă și că, în loc să îl susțină, tatăl spune numai aiureli. Fals nu înseamnă prost, a mormăit Feodor, dar nu a intrat într-o dispută. Gleb s-a prefăcut a nu fi fost atent la dialog, dar în sufletul lui a fost jignit.

Dorise foarte mult să îi facă impresie tatălui său. Nu reușise. În schimb, le făcea impresie altora – de pildă, celor din clasa lui. Deși nu tuturor. Astfel, Bdjilka, cel care știuse minunatul cuvânt „trestie“ [oceret], nu era impresionat de interpretarea ariilor. El îl îndemna pe Gleb să cânte cântece populare și chiar cânta unul – Oi, u gaiu pri Dunaiu¹² – din cele deosebit de iubite la el în sat. Cântecele erau frumoase (cântecele ucrainene sunt fantastic de frumoase), dar asta nu l-a făcut pe Gleb să își schimbe repertoriul. A continuat să își

cânte ariile sub privirea ironică a lui Bdjilka. În același timp, Bdjilka tot punea întrebări la care Gleb nu găsea întotdeauna răspuns. După ce a ascultat în interpretarea lui Gleb aria lui Lenski, Bdjilka a întrebat ce înseamnă auroră (strălucește dimineața a aurorei rază), de ce vara¹³ este înceată (și amintirea tânărului poet o va-nghiți înceata Lethe¹⁴), iar urna este timpurie (să verși o lacrimă pe urna timpurie). Câteodată se oprea deasupra câte unei urne de pe stradă și începea să adune în palmă lacrimi imagine. De fapt, în privința râsului, Bdjilka nu se putea compara cu Gleb. Cu el și cu încă unul din clasă, Vitea Kislițin. Despre Gleb și Kislițin spuneau toți că sunt puși pe râs, fiindcă râdeau întruna în hohote. Se uită la administratorul care trece (sașiu, cu buze groase) – râd, se uită la un câine (o ureche în sus, una atârnată) – râd. La oricine se uită – râd, că fiecare are ceva caraghios, trebuie să ai ochi pentru asta. Ochi și cu cine, că doar n-o să râzi de unul singur. Trece pe coridor profesoara de engleză, deșirată ca o prăjină, mâini-picioare ca lamele de briceag. Mers sever: pecetluiește cu pasul, capul și-l aruncă pe spate. Irina Grigorievna. Gleb și Kislițin încep să râdă. Dar Irina Grigorievna se plânge Lesiei Kirilovna. Când vine la lecție, Lesia Kirilovna, o persoană care nu zâmbește, îl scoate pe Kislițin la tablă. Fără să spună nimic rău, îl ridică pe elev de guler în sus (ușoară bălăbănire a picioarelor) și îi sugerează: râzi. Kislițin, vezi bine, nu râde, nu e ușor să stai atârnat. Se întâmplă exact invers: i se rostogolesc lacrimi pe obraji. Gleb a înțeles că acum, dintr-o clipă în alta, va fi chemat el, și îl cuprinde frica. Frica și râsul – așa se-ntâmplă. Îi aruncă o privire tovarășului care atârnată, dar nu i se întoarce privirea: lui Kislițin nu-i stă mintea să schimbe priviri, el se

uită-n tavan. Gleb observă pentru prima dată că Kislițin are un cap incredibil de mare; sub el se bălăbănea un corp mic. Prietenul lui amintea de o optime pe linia de sus a portativului – cea la care catargul cu codiță merge în jos. Re, după toate probabilitățile. Sau fa. La acest gând, Gleb a zâmbit, iar de-acum era greu de închipuit pedeapsa care îl aștepta. Dar, pe neașteptate, după ce l-a pus pe Kislițin pe podea, Lesia Kirilovna a zâmbit și ea – pentru prima dată, poate, în acel an. Ceva o impresionase – ori lacrimile lui Kislițin, ori zâmbetul lui Gleb. În gura Lesiei Kirilovna s-au dovedit a fi mulți dinți de aur. Gleb a găsit că are un zâmbet orbitor și s-a mirat că posesoarea unei astfel de bogății nu zâmbise până atunci. La drept vorbind, n-a zâmbit cine știe ce nici după aceea – cu excepția unei situații ciudate, despre care lui Gleb i-a povestit Placinda, care continua să o observe pe Lesia Kirilovna. Ea a

văzut cum învățătoarea s-a așezat în banca lui Kislițin cu un zâmbet blând – reproducând, vezi bine, zâmbetul lui Kislițin. Pe urmă, întorcându-se la masa ei, a izbucnit într-un râs de o asemenea brutalitate, încât a făcut să pălească toate ocările ei de până atunci. Lesia Kirilovna l-a desprins pe imaginarul Kislițin de podea și i-a poruncit: râzi! Dar Kislițin cel real n-a mai râs de atunci. După ce atârname lângă tablă, se poate spune că nu și-a mai revenit. Câteodată mai zâmbea, dar zâmbetului îi luau imediat locul lacrimile. Poate de-aceea Placinda nu îi povestise lui cele văzute, ci lui Gleb. Cât despre Gleb, și-a luat porția și el – deși cumva altfel. Odată, văzându-l că râde, Lesia Kirilovna l-a sfătuit să-și ascundă „dinții de cal“. Din punct de vedere pedagogic, acest sfat poate ridica întrebări, dar ca precizie a comparației a nimerit la fix. Pe la mijlocul clasei a doua, dinții de sus ai lui Gleb ieșiseră vizibil în afară și ajunseseră să fie chiar așa cum îi descrieseră învățătoarea. Singurul avantaj al dinților crescuți anapoda deveniseră proprietățile lor acustice. Ciocănind în dinți cu unghiile degetelor mari, Gleb învățase să aibă o interpretare de virtuositate a Popcorn-ului lui Gerson Kingsley. Știa să cânte și alte lucruri, dar nimic nu se putea compara cu melodia fărâmițată, cântată parcă la xilofon. După cele spuse de învățătoare, formidabilul dar al lui Gleb a fost uitat într-o clipă. Toți repetau ce

spusese Lesia Kirilovna în clasă. În mod deosebit se bucura Kislițin, care nu se împăca deloc cu faptul că doar el trebuise să stea atârnat. Auzind cum noua răutate era repetată în fel și chip, Gleb s-a mirat – ce ființe crude sunt totuși copiii. De ce, s-a întrebat el, sunt (suntem) socotiți niște îngerii? Singurul om care i-a arătat compasiune s-a dovedit a fi Bdjilka. El nu a comentat competent cele spuse de Lesia Kirilovna, în schimb i-a dat lui Gleb un sfat la obiect. „Linge-ți dinții, și o să se îndrepte“, i-a spus el, și chiar i-a arătat cum se face. Limba lui Bdjilka – neașteptat de lungă și de agilă – s-a deplasat în voie pe fața exterioară a dinților. La un moment dat, chiar a părut că limba i s-a fixat temeinic de dinții din față și că îi împinge cu putere înapoi. Și cu toate că la o privire mai atentă s-a văzut că dinții lui Bdjilka rămăseseră în poziția dinainte, puterea lui de convingere a fost atât de mare încât, câteva zile, Gleb chiar și-a lins dinții. Fără rezultat. Ba nu, nu întru totul: rezultatul s-a exprimat prin faptul că bunica și-a dat seama de problemă. Ea l-a dus pe Gleb la dentist. Încă înainte de a-l așeza în scaunul stomatologic, doctorul a spus că băiatul are nevoie de aparat dentar. Gleb s-a gândit cu tristețe că mușcătura lui anormală se văzuse chiar din prag. Spre a nu se pierde timp,

doctorul a hotărât să i se ia pe loc măsura pentru aparat. Asistenta a luat o formă din metal și a umplut-o cu ghips. Doctorul a împins-o adânc în gura lui Gleb și i-a poruncit să muște cu toată puterea. Dinții de jos ai băiatului au simțit metalul, iar cei de sus au intrat într-o masă cu un miros slab, dar urât. I s-a părut că masa aceea se înmulțește, că în curând îi va astupa gâtul și că n-o să mai poată respira. L-a apucat greața. S-a silit să se țină, și-a spus că într-o clipă se va isprăvi totul, dar nu se isprăvea defel. Odată cu valurile de greață l-a cuprins spaima că, dacă o să înceapă să verse, nu are unde. L-a apucat la o secundă după ce i s-a scos din gură forma cu ghipsul întărit. Când, după două săptămâni, aparatul a fost gata și și l-a pus pentru prima oară, Gleb a vomat din nou. Bolta de material plastic arăta dezgustător, era dezgustător când atingea bolta adevărată și, cu același zgomot dezgustător, se dezlipa. Singura parte acceptabilă de bine, de rău a acestui produs era sârma dublă cu care erau prinși dinții deviați de la poziția necesară. Atinsă cu unghia, sârma, încet dar melodios,

sună. Numai ea l-a făcut pe băiat să se împace cu procesul de îndreptare a dinților. Un observator din afară nu o vedea decât pe ea, fără să bănuiască structura scârboasă prin caracterul ei fiziologic pe care se ținea acest detaliu fragil. Câteodată, Gleb își pierde răbdarea. După ce se uita într-o parte și-n alta, scotea aparatul din gură și îl pune în bancă. Îl uita sincer (dar pesemne că nu chiar de tot) acolo. Oricum, în dimineața următoare primea negreșit aparatul dentar de la Lesia Kirilovna și, sub privirea ei severă, și-l pune în gură. Gleb a purtat aparatul aproape un an și – cine și-ar fi putut închipui! – dinții s-au îndreptat. Acum erau puternici și regulați, ceea ce, fără doar și poate, constituie frumusețea dinților bărbătești. Acest lucru nu s-a lăsat însă fără pierderi: aliniindu-se, dinții și-au pierdut, cine știe de ce, proprietățile muzicale. N-a mai sunat pe ei Popcorn. În schimb, cum mai suna domra lui! Încet-încet, a devenit clar pentru toți că băiatul are mari posibilități, pentru că nimeni, în afară de el, nu era în stare să cânte atât de impresionant cu nuanțe. Uneori îi juca feste tehnica, nu ținea întotdeauna cadența, dar în ceea ce privește nuanțele nu avea egal. Ele au făcut ca Gleb să fie mândria școlii de muzică. Da, auzul lui era, ca și înainte, departe de cel absolut dar, la urma urmelor, nu la vioară cânta! Adevărul e că domra de-acum a lui Gleb era deja aproape vioară: văzând succesele elevului, Vera Mihailovna îi pusese la dispoziție pentru lecții un instrument al lui. Era o domră făcută pe comandă, din brad alb de Caucaz. Pentru a o duce, lui Gleb i s-a dat o cutie maro, care

fusese comandată odată cu domra. Băiatul era încântat de sunetul ei catifelat și admira înfloriturile chihlimbarii ale lemnului vechi. Îl bucura totul – în afară de cutie, fiindcă îi amintea de un sicriu. De câte ori o deschidea, Gleb vedea domra ca pe o frumusețe lată în șolduri, adusă nu de la școala de muzică, ci de la cimitirul Berkovți – pe atunci încă pustiu, dar deja imens. Iar după ce o pune în cutie, Gleb vedea domra ca pe o iubită pierdută, dusă pentru totdeauna la cimitir. Această cutie îi otrăvea viața.

Note

2. Cronica vremurilor trecute, scrisă de Nestor Cronicarul în jurul anului 1113, este o istorie a Rusiei Kieviene de pe la 850 până în 1110.

3. Tată (rus.).

4. Pronunțarea numelui Gleb în ucraineană.

5. Aleksandr Grin (1880–1932) – scriitor rus, autor de romane și povestiri scurte, a căror acțiune se petrece pe un tărâm fantastic.

6. Nu. Nu mă invită nimeni (ucr.).

7. Joc de cuvinte: cuvântul rusesc pentru „veveriță“ este belka; Povestirile răposatului Ivan Petrovici Belkin este o serie de povestiri de A.S. Pușkin.

8. Bine, lapte, înghețată (rus.). În general, în limba rusă, o neaccentuat se citește a: harașo, malako, marojenoe.

9. E groaznic pentru gândac să trăiască pe cățea (rus.). Fraza se va repeta pe parcursul romanului, ca un fel de leitmotiv.

10. În rusă, jut'.

11. Soarele a coborât deja (ucr.).

12. Of, în crângul de lângă Dunăre (ucr.).

13. În rusă – leto.

14. Râu în Infern. Cei ce beau din el uitau tot trecutul.

15.09.12, MÜNCHEN

Casa de pe strada Am Blütenring. Ne reflectăm într-un geam cuprins de înserare: eu și Katarina. Katia. Eu stau la masa de scris, iar Katia, în picioare în spatele meu, stă cu o mână pe umărul meu. Pe masă arde lampa și, în lumina ei galbenă, imaginea din fereastră are o frumusețe de basm. Culoarea de lampă, părem o fotografie veche și ne privim cumva post-mortem. De fapt, în salon e agățat un tablou cu aceeași compoziție (inclusiv reflectarea), dar noi preferăm să îl reproducem în fiecare seară. Ținem la detalii – întoarcerea capului, îndoirea brațului, poziția degetelor pe umăr.

— Era de mult timpul să vezi ce e cu brațul tău, spune Katia.

— Era.

În garnitura de birou din malachit găsesc o brichetă și o aprind. În geam mai apare un punct luminos.

— O să ne ajute Barbara. O să vorbească la ea la clinică.

— Hai să facem cumva fără Barbara.

Katia îmi atinge creștetul cu buzele și oftează cu tristețe. Simt cum mi se revarsă o căldură prin păr. Mă enervează că, pentru orice, apare sora ei Barbara. O nemțoaică înaltă și roșcată, cu o voce răsunătoare. Totul e la ea în exces – vocea, râsul, mișcarea. Peste toate, îi mai și place să bea.

O oră mai târziu, ca la comandă, vine Barbara, deja binedispusă. Eu trebuie să răspund urgent la câteva scrisori și mă duc în altă cameră. Când mă întorc, le văd pe Katia și pe Barbara cu o sticlă de vodcă în față. Numesc nesănătos interesul lor pentru alcool. Katia, justificându-se, începe să invoce nu știu ce motiv din ziua aceea, dar Barbara o întrerupe.

— Motivul, dragul meu, este unul singur: lipsa copiilor. Și tot ce ne rămâne de făcut este să manifestăm interes pentru alcool. Și să plângem. Își șterge ochii cu baticul. Cu lacrimi ude.

Cu Katia vorbesc rusește. Cu Barbara nu am cum. Trecând la germană, capăt fermitate. Vodca o vărs în chiuvetă, iar pe cherchelita Barbara, în ciuda dimensiunilor ei, o smulg de pe podea și o duc pe canapea. Ea mă face rus brutal, dar, în general,

brutalitatea asta îi merge la inimă. Pe canapea, Barbara opune ceva rezistență. Femeia trebuia potolită, o încălesc și îi aduc la cunoștință că e beată. Că amândouă sunt bete.

— Posibil, răspunde Barbara. În schimb, uită-te ce bem: o băutură pur rusească. Deoarece, chiar manifestând interese nesănătoase, vrem să-ți facem o impresie favorabilă.

— Oricum n-o să izbutiți.

Barbara, către sora ei:

— Se pare că așa nu-i cucerim noi inima. Dar păcat...

Katia oftează.

— Vai. Dar poate – și ridică degetul arătător – poate! o să cucerim inima scriitorului rus care vine la noi.

Privirea Barbarei e plină de uimire.

— Scriitor rus?

— Se numește Nestor. Katia își mângâie o barbă imaginară. O să scrie o carte despre Gleb.

— Scrie deja, spun supărat.

— Scrie deja! Barbara își plesnește mâinile. Dar ce la țanc!

— Ne-am înțeles că o dată la două-trei luni Gleb îi trimite bilet și Nestor poate să zboare la noi. Să lucreze la carte împreună.

Cu degetele arătătoare, Katia desenează cartea în aer.

— Să poată să zboare la noi un scriitor rus! Barbara se lasă pe podea și se sprijină cu spatele de canapea. Cu câteva bătăi de aripi de cocor. E formidabil! E de-a dreptul minunat când poate să vină în zbor un scriitor rus!

1973

În vară, Gleb a mers cu Antonina Pavlovna la Kerçi. Au stat la niște prieteni ai bunicii, pe străduța Kooperativnaia. Cei doi o de cooperativă se asociau în mintea lui Gleb cu bubuiala de la defilare. Și cu răcoarea – când vii de pe strada care dogorește. Acești doi o erau cu atât mai bubuitori cu cât sunau ca doi a – la toată lumea, cu excepția bunicii. Antonina Pavlovna îi pronunța ca la Vologda, ca pe doi o. Străduța Kooperativnaia se unea cu strada Lenin, care o lua la dreapta – pe deasupra ei se împleteau niște salcâmi bătrâni. Iar la

stânga era o piață mare (tot Lenin, se pare: era o statuie scundă a lui acolo), unde erau teatrul orașului și magazinul universal Ceaika¹⁵. De la piață pornea o străduță umbroasă, care ieșea la mare. Era cea dintâi mare văzută de Gleb – plină de vase de pescari, neturistică și chiar, după cum s-a dovedit, impracticabilă: de doi ani, plaja fusese închisă din cauza bacilului holerei, care o găsisse pe placul său. Dar, într-o vreme, plaja se găsea chiar în centrul orașului, și se putea ajunge acolo direct de pe faleză. Plaja era despărțită de faleză printr-o balustradă de piatră, lungă cât plaja. Deasupra balustradei se înălța un chioșc – tot din piatră. O împărăție a pietrei. Apa plescăia pe țărnel de beton. Cei care intrau în apă coborau pe trepte de beton. Se țineau de niște bare de metal, fiindcă treptele erau alunecoase – pline de alge verzi care repetau ritmul valurilor. Gleb știa ce diferit era acest ritm, ce brusc se schimbă: după alicele dese ale brizei vine brusc forța lentă a valurilor mari, și marea vuieste ca un gigantic clopot în balans. În zilele cu furtună, când nu se putea face baie, Gleb și bunica stăteau în picioare pe dalele pline de nisip și se uitau cum, după ce valul se izbește de beton, își iau zborul spre cer mii de ghirlande de cristal. Dar asta se întâmpla rar: de obicei marea era liniștită. Ei (bunica prima) coborau cu grijă pe trepte. Fundul era lin, și Gleb, care nu știa să înoate, a încercat în primele zile să meargă pe el. N-a reușit să ajungă departe: toată suprafața lui era presărată cu pietre mari și mici. Dar, cum și fără pietre era greu de mers prin apă, până la urmă, Gleb a preferat să stea pe loc. Să își păstreze echilibrul desfăcându-și brațele, să se legene odată cu apa, iar uneori să se bălăcească în ea cu palmele. Fiindcă stătea pe loc, i se făcea frig. Văzându-i buzele vinete, Antonina Pavlovna își scotea nepotul pe mal și îl ștergea cu un prosop îndesat. Dar nici ștersul nu-l încălzea de tot: pielea de găină dispărea numai după ce stătea câteva minute pe cearșaf. Drept cearșaf

servea o față de masă cu franjuri, pe care le-o dăduseră prietenii bunicii ca să meargă la plajă. Vârându-se cu nasul în ea, Gleb îi simțea mirosul de naftalină, tot ce putea fi mai diferit de mirosul de plajă. În general se simțea miros de naftalină în ciudata locuință în care stăteau, chiar dacă nu era singurul miros. Era amestecat cu mirosul de mare provenit de la mulțimea de

minunății – pești uscați, stele de mare și scoici. Mirosea și a gaz de butelie – chiar atunci când aragazul era închis. Asta o ducea cu gândul pe bunică la o explozie, dar acest gând avea liniștea nordului, era cumva fatalist. Un gust aparte avea și apa de la robinet – mai exact, era teribil de neplăcută la gust. De folosit pentru ceai era de neconceput, deși localnicii o foloseau. Nu se gândeau, probabil, că nu așa e apa. Antonina Pavlovna și Gleb erau veniți din alte locuri și știau bine ce înseamnă o apă bună. În loc de ceai, beau limonadă sau apă minerală. După ce le puneau la răcitor, le lua cu ei când se plimbau. Se plimbau pe muntele Mitridate, unde chiar și seara târziu era cald: pietrele dădeau înapoi căldura primită peste zi. În iarba înaltă, aproape pălită deja, dădeai din loc în loc de urme ale săpăturilor arheologice. Bunica și nepotul se uitau la fragmentele de scări și de ziduri, încercând să își imagineze cum locuise acolo Mitridate. Din iarbă se auzea țârâitul greierilor de câmp, amplificat de câteva ori de cicade. Lui Gleb i se părea că aude o orchestră imensă care cântă la unison. O apoteoză a ferăstruirii, o sărbătoare a instrumentelor cu arcuș. Un extrem devotament față de muzică: instrumentul era corpul muzicantului. Gândul la acest devotament a fost un sprijin pentru Gleb când, în toamnă, s-a întors la școala de muzică. Încrezător, a făcut față studiilor, deși nu se poate spune că îi plăceau. Băiatului îi erau mai pe suflet piesele melodioase și cântecele populare, mai ales cele care se executau cu pana în tremolo. La drept vorbind, la domră se executa totul cu pana. Gleb a început să o simtă fizic ca pe o prelungire a mâinii, ceva cam ca o unghie de plastic crescută în același timp din degetul mare și din cel arătător. La bucățile cele mai dragi lui, pana se contopea cu degetele fără cel mai mic efort și nu aluneca din palma transpirată. Mișcarea mâinii era liberă și, în același timp, puternică – și tremoloul ieșea dens și savuros, nu se descompunea nici o clipă în loviri izolate ale coardelor. Dacă înainte, ascultând ceva clasic în interpretarea lui Gleb, Feodor doar zâmbea, acum îi dădea tot mai des sfaturi concrete. Tatăl îl auzea, se înțelege, acasă, fără acompaniament de pian. Dar băiatul voia să se prezinte în fața tatălui în toată splendoarea sa muzicală și, în orice caz, cu acompaniament. O dată s-a ivit

această șansă: elevii cei mai buni ai

școlii de muzică au fost invitați să se producă în parcul Pușkin. Gleb trebuia să interpreteze Marșul turcesc de Mozart – piesă de interpretat în fața unui public cu care mergeai la sigur. Gleb, care de obicei nu se intimidă în fața ascultătorilor, gusta dinainte plăcerea de a cânta, însoțit de aplauzele lor ritmice, celebrele apogiaturi mozartiene. Triumful ritmului era însăși esența Marșului turcesc și se manifesta în tot – ajungând până la a face ramurile salciei plângătoare să se legene în vânt în tactul muzicii. Acest vânt, după cum avea să se dovedească, comporta și primejdii. Lui Gleb i-au înghețat degetele. Fără îndoială, muzicanții nu sunt construiți la fel: unii cântă liniștiți în ger, pe alții un vânticel îi face să își piardă cu totul mobilitatea degetelor. Gleb și-a pierdut-o. A rămas în urma ritmului acompaniatoarei și, deși ea a încercat de două ori să îl agațe, au sfârșit prin a cânta separat unul de altul. Acest tablou a rămas în memoria lui Gleb pentru totdeauna: nu compact, ci ca un șah, toate locurile de pe bănci ocupate, ochii triști ai tatălui pe un rând din spate și totala imposibilitate de a cânta. Nu se va mai produce niciodată sub cerul liber. Și nu numai atât. Din ziua aceea, lui Gleb nu i-au mai plăcut multă vreme piesele frumoase – ca și cum hitul mozartian devenise cauza insucceselor sale. Le-a îndrăgit pe cele care păreau urâte la prima vedere, de exemplu – studiile. Sentimentul acesta era de un fel aparte – atracție spre frumusețe prin complexitate, întrucât complexitatea își are frumusețea sa. Dar a și conștientizat și mai mult faptul că iubea cu adevărat domra. Dacă înainte acest instrument mic i se părea doar o treaptă în drumul spre chitară, acum își căpătase importanța lui de sine-stătătoare. Domra îi amintea lui Gleb de un melc cu gâtul întins, iar a o părăsi i se părea o trădare. S-a decis să continue să învețe la clasa de domră. Și atunci tatăl i-a spus: „Acum, fiule, ai să lucrezi un an pentru Lia, iar pe urmă un an pentru Rahila“. Studiul instrumentelor populare dura cinci ani, dar Gleb a înțeles paralela biblică a tatălui.

01.10.12, MÜNCHEN

Nestor vine cu avionul ca să lucrăm la carte. Eu voi avea patru zile fără turnee. Sigur, nu e cine știe ce, dar pentru o primă dată e suficient. Îl întâmpină la aeroport, cu o tăbliță pe care scrie Nestor, menajera noastră, Geraldina Kestner, o doamnă uscățivă, la vreo patruzeci de ani. Pe drum,

probabil, nu s-a legat vreo conversație: Nestor nu știe germana, iar engleza Geraldinei is very limited¹⁶. Ea face cunoscut acest lucru fără a-și lua privirea de la drum. Cu un zâmbet, cred, reținut. Ceea ce i se comunică în continuare lui Nestor este mai puțin deslușit, este clar numai că familia Ianovski nu este acum acasă. Sunt la dacea¹⁷, la munte, dă lămuriri Geraldina, dar spre prânz se întorc. Poate s-au și întors.

Chiar lângă casă, li se pune în coadă o mașină și semnalizează cu trei triluri. Suntem Katia și cu mine. Uitându-se în oglinda retrovizoare, Geraldina răspunde cu un scurt semnal sever. Își dă seama că statutul ei nu îi dă dreptul la triluri. Deschide de la bord poarta. Amândouă mașinile intră în curte.

Îl îmbrățișez pe Nestor și îl prezint Katiei. Ea îi întinde mâna:

— Katia. Șoferul și totodată soția domnului Ianovski. Râde. El nu știe nici acum să conducă.

— Nici eu nu știu, spune Nestor.

Ne spălăm cu toții după drum și pe urmă ne așezăm la masă în poiana din fața casei. Geraldina vine cu pleduri, dar nu e nevoie de ele: la München, o zi de octombrie cu soare e aproape o zi de vară. Prânzul e adus de la cel mai apropiat restaurant. După ce toarnă vinul în pahare, chelnerul aprinde două lumânări. Prima se stinge după salată, a doua apucă supa. Chelnerul le mai aprinde o dată, dar de data asta lumânările se sting imediat. E clar că flăcăul nu e un incendiator. Zâmbind, face o nouă încercare – lumânările sunt din nou stinse de vânt. Vântul adie prin părul lăsat în voie al Katiei.

După masă, Nestor și cu mine ne așezăm pe verandă și ne apucăm de lucru. Nestor scoate un dictafon. Îi dă drumul fără să se audă.

— Unu, doi, trei. Am pornit...

Apasă pe redare. Dictafonul răspunde cu aceeași exclamație gagariniană.

— Cum a început drumul tău în muzică?

Drumul meu. Răspund ca la carte.

— În ajunul primei zile de școală, ședeam în fața tatei și, urmărindu-i degetele lungi, încercam să reproduc cum bătea tactul. Dincolo de fereastră zdrăngăneau tramvaiele. Le răspundea zornăind vesela din bufet. Pe urmă, Feodor a cântat ceva și mi-a cerut să repet. Melodia n-am izbutit să o repet – doar cuvintele: paba-paba, paba-paba, paba-pa. Aminteau cuvântul papa. Dar Feodor cerea să îi spun în ucraineană – tato. La Kiev mai nimeni nu le spune așa taților.

— Parcă ai spus toate astea în avion...

— Cuvânt cu cuvânt. Întotdeauna răspund așa la întrebarea asta. Mi s-a pus de vreo două sute de ori...

— Bine. S-o luăm din altă parte. Ucraineana – ți-a fost interzisă?

— Nu. Mai degrabă chiar dimpotrivă. Toate firmele erau în ucraineană, radioul și toate cele...

— Adică problema națională nu exista?

— Nu știu. Rusa era, nu-i așa, o limbă mai de prestigiu. Oricine înțelegea că fără ea nu obții nimic. Aș spune așa: problema prestigiului e mai sus decât sentimentul național de sine. Dar când acest sentiment de sine devine o problemă de prestigiu, atunci e altă treabă.

Geraldina vine cu tava cu serviciul de cafea. Toarnă cafeaua în cești. În șoaptă (pe mine nu mă puneți la socoteală) cere voie să adauge frișcă. Iese în vârful picioarelor.

— Doar nu scriu, după cum îți dai seama, istoria Ucrainei – pe mine mă interesează istoria ta. În tine se unesc, pur și simplu, două popoare, și eu vreau să înțeleg cum anume.

— Și eu vreau să înțeleg asta.

Mai torn cafea, și lui Nestor, și mie. Pe fața de masă se întinde o pată maronie.

— Bun, tu ce te socotești?

Nestor usucă pata cu un șervețel.

— Aș putea, firește, să răspund că sunt rus...

— Și ce te împiedică?

— Păi nimic, probabil. Doar că eu nu prea fac deosebire între aceste popoare.

Nestor își aprinde o țigară. Rotocoalele de fum fac să se întrupeze Geraldina cu o scrumieră. Punând-o în fața lui Nestor, se uită cu reproș la pata de cafea.

— Povestește-mi despre tatăl tău.

— Tata... – apăs îngândurat pachetul de țigări al lui Nestor. O să iau țigări de la tine, da? E important să nu-mi cumpăr – mi-e frică să nu încep din nou.

— Dar începuseși?

Nestor îmi dă un foc.

— Da, pe la paisprezece ani: economiseam de la gustarea de dimineață și îmi cumpăram țigări. Bani nu erau... M-ai întreat de tata: uite cine n-avea bani. Niciodată. Iau o gură de cafea și trag adânc fumul în piept. Amator de gesturi mari fără să aibă vreo posibilitate pentru ele. Ei, nu e o dramă?

Nestor ridică din umeri. Probabil nu consideră că e o dramă.

— Câteodată îi cumpăra mamei buchete splendide. Plimb capătul țigării pe fundul scrumierei. Câteodată – pentru că strângea pentru ele. Venea acasă cu buchetul și îl oferea așa, într-o doară – mi s-au ivit, chipurile, niște flori frumoase în drum. Și ea cam știa când avea să primească următorul buchet, fiindcă știa cât timp îi trebuia ca să strângă.

— Dar un buchet cumpărat din economii e mai scump decât unul pentru care nu trebuie să strângi banii. Nu e oare evident?

— Da-da, evident, dar tatei, repet, îi plăceau gesturile mari. Gesturile, înțelegi? Iar un gest mare nu presupune să strângi bani. Presupune lejeritate,

dar tocmai așa ceva lipsea... Odată – asta a fost deja după divorț – ne-a dus pe mine și pe mama la un restaurant scump. A comandat el totul, fiindcă a calculat imediat suma totală. Mișca din buze. Dar nota adusă la sfârșit a fost mult mai mare. L-a pus imediat pe chelner să mai calculeze o dată. Acela, fără grabă, a calculat din nou, iar tata stătea roșu la față. Mama, liniștită, îmi povestea ceva – ca și cum nu observa ce se întâmplă. Uite la cine era lejeritate...

— Și cum s-a terminat?

— S-a văzut, bineînțeles, că chelnerul luase mai mult. Oricum, nota a ieșit mai mare decât se aștepta tata – nu pusese ceva la socoteală, un sos, ceva. Tata a plătit – și-a întors pe dos toate buzunarele –, dar n-a mai avut pentru bacșiș. Iar ăla, pramatia, stătea cu șervetul atârnat și zâmbea: cum facem cu bacșișul – îl dăm? Mie, drept să-ți spun, îmi venea să-l strâng de gât, nici acum nu uit tabloul ăsta. Tata ședea așa, fără apărare. Și, știi, atunci am simțit deodată cât îl iubesc...

Mobilul meu cântă Marșul aviatorilor. Răspund în germană, scurt și sever. Îi explic lui Nestor că e de la un ziar. O întrebare venită la rând din lânchezeala minții.

— De pildă?

— Ce credeți despre multiculturalism?

— Și ce crezi?

— Nimic.

1974

Pe la mijlocul verii, la Feodor a venit o rudă, Galina, cu fiul ei, Egor. Din regiunea Kursk – ceea ce a mirat-o foarte tare pe Irina. Nu pentru că i s-ar fi părut că Feodor nu putea să aibă neamuri în regiunea Kursk, ci pentru că nu auzise niciodată de așa ceva. Galina s-a instalat la Feodor, iar pe Egor – ceea ce a mirat-o și mai tare pe Irina – fostul soț a rugat-o să îl primească la ea. Voia ca Egor să aibă companie cât stătea la Kiev (era de vârsta lui Gleb). Având în vedere tipul țigănos al Galinei, părul fiului era inexplicabil de blond, inexplicabil pentru Gleb. Negândindu-se că părul blond putea fi de la tată, Gleb a hotărât în sinea lui că Egor este un copil găsit. De aici rezulta, după părerea lui Gleb, că era tratat rău: nu degeaba îl dăduseră Ianovskilor când venise la Kiev. Dar Egor nu era copil găsit. A declarat el singur când Gleb l-a întrebat delicat, după cum i s-a părut lui, acest lucru. Nu era – vasăzică nu era. Întrebarea lui Gleb nu fusese fără rost. Pur și simplu, dacă Egor ar fi fost într-adevăr un copil găsit, Gleb le-ar fi rugat pe mama și pe bunica lui să îl înfieze: voia un frate. În absența tatălui – Gleb știa deja asta – nu putea nici să viseze la apariția unui frate adevărat. De fapt, băiatul

începuse să viseze la un frate abia în prima zi a apariției musafirului din Kursk la ei. Toată ziua aceea, Egor a fost liniștit și îngândurat. Dar chiar de-a doua zi, purtarea lui s-a schimbat, și visurile lui Gleb de a avea un frate s-au dus de la sine. Egor a început să îi comande pe toți cei din casă – de la Gleb până la Irina. A stabilit ce și cum să se gătească pentru prânz, ce să se citească la culcare și cum se pronunță corect litera g. A declarat ca nefuncțional g-ul exploziv pe baza faptului că la Kursk nu se spune așa. De asemenea, după câte știa el, acolo nu se spune zvonít¹⁸, ci întotdeauna zvonit. Când Irina și-a arătat îndoiala, el a început să-i ceară să se ducă imediat la Kursk și a fost gata să o însoțească. Să se poarte dur cu el nu s-a hotărât nimeni: Egor era musafir. După încă o zi, comanda și în curte. Pentru copiii ucraineni a găsit, el știe unde, o numărătoare ucraineană. I-a așezat în șir și le-a propus să o învețe: „Merge Țuțik la o baltă./ La treabă! către broască țipă./ Ba nu! zice broasca și saltă./ Ba da, ori te duc eu în pripă!/ Zice broasca: te pocnesc și taci pe dată!/ Zice Țuțik: eu te dau în judecată!“ Numărătoarea îl indica pe cel care se face la baba-oarba. Istoria cu Țuțik cel pus pe hâră și Jaba cea neam-prost le-a plăcut noilor prieteni ai lui Egor: ea

nu era lipsită de dramatism și chiar de un oarecare protest față de ordinea existentă a lucrurilor. Dar Egor nu i-a învățat pe copiii kievieni numai să numere – i-a învățat și să se ascundă. Mai exact: i-a învățat să prețuiască întunericul și să se folosească de el, pentru că se jucau și pe întuneric. Înainte, copiii se ascundeau departe de cel care era legat la ochi. Se cățarau pe crengile de jos ale copacilor, se suiau pe garduri, se urcau pe acoperișurile magaziiilor. Un, doi, trei, patru... Cel legat la ochi deschidea ochii și îl închipuia pe Vii19. Am pornit cu căutatul... Știa întotdeauna unde să caute și unde să găsească. Când săreau toți din ascunzătorile lor, îi ajungea ușor. Odată cu apariția lui Egor a ieșit la iveală că în întuneric te poți ascunde altfel. Dacă, de pildă, într-un colț al casei e agățat un felinar, după colț e întuneric beznă. Nici nu trebuie să te ascunzi – pur și simplu te lipești cu spatele de zid și devii invizibil. Locuri la hotarul dintre lumină și întuneric s-au dovedit a fi destule în curte, dar însușiri fermecate dobândeau

numai noaptea... Întruna din seri s-a întâmplat ceva îngrozitor: un copil care stătea la hotarul dintre lumină și întuneric a fost cât pe-acți să moară. Acesta era Artur Akopian, un băiat dintr-o curte vecină. A ieșit din ascunzătoarea lui înainte să se termine numărul și, bălăngănindu-se, s-a dus spre cel care se făcea. Acela a dat să întrebe de ce a ieșit Artur înainte de vreme, dar întrebarea i-a înghețat pe buze: Artur mergea cu o privire fixă și cu gura pe jumătate deschisă. Gâtul și pieptul îi erau pline de sânge. După o clipă a vărsat și, lăsându-se încet în genunchi, a întins cu mâinile voma pe asfalt. Și a continuat să vomite stând în patru labe, dar nu asta a fost lucrul cel mai îngrozitor. Când a lăsat capul în jos, s-a văzut la lumina felinarului că are pe ceafă o rană din care curgea sânge. Egor l-a tras la cișmeaua din curte și a început să îi spele capul. De undeva venea deja în fugă mama lui Artur, cineva a spus că a fost chemată Salvarea, dar Gleb se uita la Egor plin de admirație pentru cât de hotărât fusese – mai ales pentru că nu avusese frică să se apropie de cineva plin de sânge. Pe urmă Egor a scotocit prin locul întunecos unde stătuse Artur și a dat acolo de un vâtrai. Cercetându-l, a văzut pe îndoitura lui sânge și păr negru ca smoala de-al lui Artur. Era un adevărat Sherlock Holmes acest Egor, și lui îi plăcea că îl numeau așa, pentru că tocmai îl citea noaptea pe Conan Doyle. Nu rămânea nici o îndoială că băiatul fusese lovit chiar cu acel obiect. Că într-o curte în care de mult se trecuse de la încălzitul cu sobe la cel cu abur se folosise ca armă a crimei un vâtrai – asta l-a mirat peste măsură pe Egor. De unde vâtrai? Faptul că Artur fusese

lovit din spate l-a mirat mai puțin. Artur a stat sub tratament mai bine de o lună și s-a vindecat. Odată (asta a fost deja la începutul toamnei), mama lui Gleb a întâlnit-o în stația de troleibuz pe mama lui Artur. Au vorbit de una și de alta. Băiatul meu mi-a spus, a zis deodată fără nici o legătură mama lui Artur, că Egor al dumneavoastră umblase cu un vătrai cu câteva zile înainte de toate astea. Tăia brusturi cu el. Și ce-i cu asta? a întrebat mama lui Gleb. Nimic – mama lui Artur a coborât privirea. La vremea aceea, Egor era deja în regiunea Kursk. De altfel, nu a rămas mult acolo – după o jumătate de an a venit cu mama lui la

Kiev. Galina, care venise, chipurile, ca rudă a lui Feodor, nu îi era rudă câtuși de puțin. Mai exact spus, în vară nu îi era încă, fiindcă după câteva luni i-a devenit totuși: Feodor s-a căsătorit cu Galina. Ea s-a dovedit a fi un om cu un suflet deosebit, bun și dezinteresat, ceea ce a trebuit să recunoască până și Gleb, care la început avusese față de ea idei preconcepute. Probabil că la început Feodor nu avusese de gând să se însoare cu ea, altfel n-ar fi spus că e o rudă de-a lui. Dar când a cunoscut-o mai îndeaproape, totul s-a schimbat. După căsnicia lui nefericită, Feodor s-a hotărât să mai încerce o dată. Pe toți cei care îi cunoșteau complexa atitudine față de Rusia, i-a mirat faptul că de ambele părți s-a însurat cu rusoaice. Aici a apărut din nou cuvântul complexitate – de această dată, referitor la universul sufletesc al lui Feodor. În locul lui de baștină, la Kamenet-Podolsk, se vorbea deja de o înfrângere, fără a se preciza, ce-i drept, a cui sau a ce. Mai degrabă a lui, pentru că pe Galina nu fusese nici o nevoie să o înfrângă. Străduindu-se să facă și mai trainică unirea lor, ea a învățat cu o rapiditate de necrezut ucraineana. E de crezut că rapiditatea s-a explicat prin baza solidă pe care o reprezenta g-ul fricativ aplicat. Galina vorbea în ucraineană nu numai cu soțul ei, ci și cu toți ceilalți, care vorbeau, natural, rusește. A învățat ucraineana și Egor, care a manifestat o mai mare maleabilitate: în ucraineană comunica numai în familie. În noua sa situație, Galina trăia între doi bărbați foarte complicați, Feodor și Egor, și se străduia să le intre în voie amândurora, fiecăruia în felul lui. Din povestirile lui Gleb, care se ducea în vizită în casa tatălui său, Irina știa acest lucru și o ironiza pe Galina. În ciuda indiferenței ei față de Feodor, apariția unei alte femei în viața lui o cam deranjase. La modul minor. Nu o deranja, de pildă, să mănânce plăcintele pe care Galina i le trimitea de fiecare dată prin Gleb. Uitându-se la Galina, Gleb se gândea că, totuși, tatăl lui avusese noroc cu ea, și visa și el o soție la fel de liniștită și de înțeleaptă. De

altfel, chiar la vârsta lui fragedă, înțelesese deja că bărbații se însoară, desigur, cu femei ca Galina, dar se îndrăgostesc de femei nechibzuite. Cum era noua dragoste a lui Gleb. Al cărei obiect era Elena Markovna – cum fusese Klavdia Vasilievna, profesoara de la

școala de muzică. Ea era cu un an mai tânără decât Klavocika (dar și el avea acum cu doi ani mai mult), așa încât diferența de vârstă, de care Gleb fusese atât de amărât înainte, era în cazul de față ceva mai mică. Elena Markovna predă nu deprimantul solfegiu, ci captivanta literatură muzicală, iată de ce sentimentul față de ea nu a fost de dragoste-suferință, ci de dragoste-desfătare. Dar ceea ce l-a scos mai tare din minți pe Gleb a fost tocmai nechibzuința Lenei. Lenei... Scurt și cuprinzător. Fără nici un sufix diminutival, fără nici un nume patronimic. În pofida regulilor școlii, ea a cerut să i se spună pe nume – Lena, ceea ce constituia primul punct al nechibzuinței ei. Că venea la o școală sovietică de muzică în jeanși era al doilea. Al treilea – umbla fără geantă, își lega cărțile și conspectele cu o sfoară cenușie mițoasă, cu a cărei dezlegare începea lecția și cu a cărei legare se încheia. Mai umbla Lena și fără altele, ceea ce adăuga, probabil, la nechibzuință o sută de puncte dintr-un foc – și tot atât urca și temperatura când ea povestea că și-a petrecut vacanța profesorală de două luni în Caucaz cu niște hipioți. Iată, așadar, literatura muzicală. Totul a început de la Grieg, de care Gleb nu avea chef să audă pentru că se juca de-a bătălia maritimă cu Maxim Kleșciuk. Lena a spus: Peer Gynt este despre adevărata dragoste. Gleb și Kleșciuk, deși erau ocupați, au început să râdă cât îi ținea gura: numele Peer Gynt le amintise de ceva. Și atunci, Lena s-a apropiat. L-a luat zdravăn de o ureche pe Gleb și, tot în urechea aceea, i-a șoptit: pisik20, ce poate să-ți spună ție dragostea? I-a dat drumul și s-a depărtat. Dar el încă simțea atingerea buzelor ei. Fusese dureros, jignitor și... intim. Ce însemna, în general vorbind, acest cuvânt? Pișăcios mic? Partea corespunzătoare, tot mică, a corpului? Probabil că, totuși, partea corpului care (și Gleb știa deja asta) avea legătură cu dragostea în modul cel mai direct. Toate astea i-au venit în minte mai târziu, dar atunci, la lecție, în capul lui n-au fost gânduri – nici unul. A fost un simțământ pentru Lena, arzător și greu de definit, care s-a revărsat în el, a dat pe-afară și l-a făcut să se înroșească. Ură, durere, rușine, dragoste? Toate la un loc? Gleb nu-și desprindea ochii de la Lena, dar pe chipul ei nu se citea nimic altceva decât că era

absorbită de Peer Gynt. După ce a povestit poemul, a pus discul. Când s-a auzit Moartea lui Åse, a avut ochii în lacrimi. La Dansul Anitrei a dirijat, abia perceptibil – cu vârful degetelor. Era parcă dansul Lenei. Nu dans, doar o figurare a lui, și de aceea – sensibil în cel mai înalt grad. Lena. Tuciurie, părul – pana corbului. Fata căpeteniei beduinilor. A ridicat degetul arătător: auziți – violoncelele și contrabasurile cântă pizzicato – ce extaz! A mimat câteva ciupituri. Extaz. Dar cel mai mult i-a plăcut lui Gleb Cântecul lui Solveig. Lena îl va aștepta mereu, cel puțin până o să crească. După ce s-a sfârșit lecția, ea l-a rugat să rămână. L-a așezat în bancă, iar ea s-a așezat pe bancă. I-a îndreptat gulerul care se îndoise. Degetul Lenei a lunecat ușor pe gâtul lui, și o sumedenie de furnici au început să-i coboare pe șira spinării. Nu s-a simțit jignit? În timp ce îl întreba, l-a bătut ușor pe bărbie. Nu, a răspuns Gleb și a început să plângă. Lacrimile nu erau de obidă, ci de dragoste. L-a sărutat pe urechea de care îl trăsese: te mai doare? Nu, nu-l mai durea, dar Gleb a rămas tăcut. Las' să-i pară rău. De-atunci, literatura muzicală a devenit materia lui preferată. Ascultând ce povestea Lena despre compozitori, trăia viețile lor, compunea muzica lor și se mira că totul existase înaintea lui. Când, în trimestrul următor, Lena a povestit despre Haydn, Gleb a privit-o cu mândrie, pentru că el era chiar Haydn. De fapt, Gleb suna ca Haydn²¹, iar Lena nu putea să nu înțeleagă asta. Ea îi era recunoscătoare elevului pentru toate cele 104 simfonii, dintre care preferatele ei și ale lui Gleb erau două: simfonia 103 (cu tremolo de timpan), dar, mai ales, simfonia 45 în fa-diez minor Despărțirea. Două oboae, fagot, doi corni, viori prime, viori secunde, viole, violoncele și contrabasuri. Pe rând, încetează să cânte în ordinea următoare: instrumentele de suflat, contrabasurile, violoncelele, violele și viorile secunde. După ce își pune instrumentul pe scaun, fiecare își stinge lumânarea și pleacă. Rămân numai două viori prime, care și încheie simfonia. Sting lumânările și pleacă și ele. Odată, când Lena și-a dus grupa să asculte Haydn la filarmonică, la oboi nu s-a stins lumânarea. Oboistul a suflat în ea și s-a dus spre ieșire, dar abia făcuse vreo trei metri, că lumânarea s-a aprins din

nou. Sala a atras atenția: s-au auzit fluierături, bătăi din palme și strigăte. Oboistul a venit înapoi legănându-se, cumva chiar strâmb (după cum îi era și zâmbetul) și a suflat în lumânare. Când era deja în culise, lumânarea și-a adunat puterile și s-a aprins din nou. Sala a început să huiduie. Oboistul s-a uitat la dirijor. Acela, care stătea cu spatele la sală, i-a făcut pesemne o mutră,

de vreme ce oboistul s-a întors a doua oară fără zâmbet. A suflat mult și încruntat în lumânare. Într-un hohot general, sala aștepta să vadă dacă o să înceapă să ardă iar. Lui Gleb i s-a părut ciudat că un om a cărui principală menire în viață este să sufle are asemenea dificultăți cu o lumânare. Dar poate – cine știe – problema era aici lumânarea, dârzenia ei. Până la urmă, desigur, s-a stins. Doar sentimentul lui Gleb pentru Lena nu s-a stins. I se părea că simte reciprocitate. Câteodată, umblând de colo-colo prin clasă, ea se oprea în dreptul lui. Punea un picior pe stinghia scaunului lui și și-l legăna. Continua să povestească de parcă n-ar fi fost nimic. Băiatului i se usca gâtul din pricina apropierii piciorului zvelt și a acelei legănări. Nu-și lua ochii de la piciorul ei – așa era de frumos – dar se și temea să ridice ochii. Odată i-a ridicat totuși și a prins privirea Lenei – autoritară și umedă. I s-a părut că ea s-a fâstâcit, în orice caz, a luat piciorul de pe scaun. Noaptea, culcat în pat, Gleb și-a închipuit că Lena era și ea acolo, aproape de tot și că îi simte pielea delicată. Și că stau culcați așa toată noaptea – stau, pur și simplu, fără să se gândească la nimic altceva. Lena se uită la el, uite, cu aceeași privire autoritară și umedă, și privirea aceasta va fi mai puternică decât tot ce s-ar fi putut întâmpla. Dimineață, Gleb s-a trezit cu un sentiment ciudat – i s-a părut că noaptea se întâmplase ceva pe cât de rușinos, pe atât de dulce. Dimineața – complicat timp al zilei. Întotdeauna a fost așa.

02.10.12, MÜNCHEN

Nestor, deschizând dictafonul:

— În interviurile tale este des amintit orașul Brisbane, ei, și în general, Australia. De ce?

— Pentru că atunci când la noi e iarnă, la ei e vară.

— Iar când la noi e vară?

— Atunci la ei e tot vară. În capul nostru – e vară. Uite, aici e șpilul, înțelegeți? În familia noastră, locul ăsta era socotit a fi raiul.

— Pentru rai nu prea se potrivește populația de-acolo. Urmași ai unor ocnași.

— Și ce?

— Pentru rai se cere o biografie frumoasă.

— Ai fost tu acolo?

— Unde, în Australia?

— Nu, în rai. De unde știi ce biografie se cere acolo?

Nestor ridică din umeri.

— Am vrut să te întreb despre Irina. Că a plecat la Brisbane, nu?

— La un moment dat, mama a început să corespundeze cu un bărbat din Brisbane. Nu știu de unde îi luase adresa, dar i-a scris mulți ani.

— Și a cerut-o în căsătorie?

— Da. A fost o corespondență impresionantă. Din când în când, mama îmi povestea cu de-amănuntul scrisorile lui. Foarte frumoase. În principal, despre generalul Thomas Brisbane, în onoarea căruia s-a dat numele orașului. Din păcate, le-a luat cu ea.

— Cum îl cheamă pe prietenul ei?

— Ca pe Cook – James. Ea așa îi și spunea – Cook. Cook mi-a scris că, pe lângă oraș, numele de Brisbane a fost dat în cinstea lui și unui crater de pe Lună. Ca formație, generalul era astronom. Sau: Cook scrie că în timpul liber generalul Brisbane a descoperit peste șapte mii de stele. Imaginează-ți – în timpul liber!

— Tu trăiești de mult timp în străinătate. Cum ți se pare, cei care au plecat își găsesc rezolvarea problemelor?

— E greu de spus. O oarecare rezolvare... Adică, exterioară. Dacă o luăm în sens mai larg, cred că până și raiul e în mare măsură o stare lăuntrică.

— Cu alte cuvinte – degeaba se duce omul în rai cu toate durerile lui?

— Mă tem că, pe fondul fericirii generale, va fi de două ori mai nefericit. Și până la urmă, precis că o să fugă.

— Mențineți contactul, tu și Irina?

— Da. Menținem contactul. Este exact ceea ce facem.

1975

Într-o dimineață, în drum spre școală, Gleb a dat de Egor. Stătea în picioare rezemat de un castan și zâmbea. Mâna care ținea servieta se legăna ca un pendul, ceea ce făcea ca băiatul să pară lipsit de voință. Dar doar părea: Egor era numai voință și era chitit spre scopul lui. Venise pentru a-i propune lui Gleb să chiulească de la ore. Era o propunere pe care, ei da, nu puteai s-o refuzi, și nu pentru că ar fi părut deosebit de atractivă. Nu atrăgea prin nimic deosebit, totul a fost presiunea exercitată de Egor. Și-a expus planul ca pe un mărgeț dar pentru Gleb, pe care el, Egor, îl oferea complet dezinteresat. E de înțeles că lui Gleb nu i-a rămas decât să primească darul. Primul lucru făcut de Egor a fost să își ducă prietenul în josul bulevardului Șevcenko, unde știa el încă din clasa întâi un loc îngust între două case. Acolo și-au ascuns servietele. Cât timp stătuse la Kiev, Egor învățase orașul pe dinafară și, în general, devenise de-al lui. Dar când vorbea cu Gleb avea grijă să treacă la g-ul exploziv. Având în vedere firea lui Egor, g-ul acela era pe potriva lui. După ce au ascuns servietele, noua rudă a lui Gleb a pornit în marș spre cea mai apropiată groapă de gunoi și a căutat printre resturile de mobilă două picioare de scaun. Gleb nu-și dădea seama la ce puteau folosi, dar nu a întrebat nimic. Amândoi băieții știa că întrebarea ar fi fost o manifestare a subordonării, iar un răspuns ar fi inversat lucrurile. Cu picioarele de scaun s-a dovedit a fi simplu: foloseau la scuturatul castanelor. Ca să le adune, prevăzătorul Egor adusese o sacoșă din pânză. Castanii erau pe bulevardul Șevcenko de-a lungul caselor, iar pe mijlocul bulevardului se înălțau pe două rânduri paralele plopi piramidali. Castanele kieviene nu erau comestibile. Nu se vindeau coapte la intersecții și nu aveau în ele nimic parizian, dar lui Egor și lui Gleb le plăceau. Aceste castane atârnavă de crengi ca niște micuți arici verzi, și uneori se îngălbeneau. Când erau scuturați printr-o aruncare la fix a bățului, micuții arici crăpau pe loc, se desfăceau în jumătăți și

eliberau o frumusețe de castane lucioase. Se loveau de asfalt cu un sunet melodios, săreau de câteva ori și încremeneau undeva pe lângă bordură. Netede, strălucitoare, obligatoriu nelucioase în creștet. După un surd pizzicato al castanei, se auzea de fiecare dată tare apogiatura bățului. Din tot ce zbură din copac, el, deși ateriza ultimul, nu se desfăcea printr-o singură notă. Dar o dată a sunat ca o lovitură de tobă: lovindu-se de o creangă, a

zburat spre stradă și a căzut pe un Jiguli22 parcat. Luând bățul de pe capota mașinii, Gleb a văzut o adâncitură. A studiat-o un minut-două, până a simțit pe mână mâna lui Egor, care l-a tras spre intrândul celei mai apropiate case. Dintr-un alt intrând se repezea deja spre ei posesorul mașinii, care auzise zgomotul capotei lovite. Egor și Gleb au zbughit-o în curte, s-au repezit pe prima ușă deschisă și au zburat pe scară până la ultimul etaj. Acolo era scara de serviciu a casei – neagră la propriu²³: la primele două etaje nu avea nici ferestre, nici iluminat electric. Lumina mijea doar la ultimul etaj, al treilea, acolo s-a dovedit a fi un geam care dădea spre spațiul îngust dintre case. În lumina tulbure se putea distinge intrarea de serviciu într-un apartament – o ușă îngustă cu vopseaua cojită. După cât se vedea, intrarea de serviciu era folosită – se ieșea la fumat la fereastra pe jumătate deschisă: pe pervaz era o scrumieră masivă din granit, plină cu mucuri de țigări. În spatele ușii se auzeau voci înăbușite. Ținându-și respirația, Gleb și Egor așteptau să vadă încotro o va lua posesorul mașinii. Acesta văzuse că se ascuseseră în intrând, dar pe unde fugiseră după aceea nu știa. Băieții îi auzeau pașii precauți. La un moment dat, chiar li s-a părut că urca cineva pe scară, dar numai pentru câteva clipe. Probabil că următorul renunțase să îi caute în întuneric. Judecând după zgomotul de cărămidă lovită, se hotărâse să caute în spațiul îngust dintre case. Gleb a simțit o ușurare, dar a descoperit că pe fața lui Egor nu era deloc bucurie. Servietele, a rostit el numai cu buzele. Ne-a zărit servietele... Prin fereastra deschisă au văzut cum chelia automobilistului se deplasa încet către serviete. Probabil că tipul ghicise cine își lăsase lucrurile acolo. Gleb a văzut cum mâinile lui Egor se întind spre scrumieră și scutură pe jos mucurile din ea. Și cum trec încet de marginile pervazului. A urmărit cu groază ciudatele mișcări legănate ale

mâinilor lui Egor. Și-a mutat privirea la fața lui – zâmbea. Gleb a înțeles că era o glumă și i-a trecut frica. Când chelia a ajuns chiar sub fereastră, Egor a desfăcut mâinile. Doar că nu era chiar simplu – să nimerești cu scrumiera în chelie. Scrumiera a zburat nespuse de încet, și Gleb tot spera că o să cadă pe-alături. Dar nu a dat greș. S-a lovit surd de osul acoperit de pielea fără păr. Omul de jos nu a căzut. A mai făcut câțiva pași și s-a așezat încet pe jos. Pe urmă a căzut într-o rână. A început să bâjbâie cu mâinile pe jos căutând parcă ceva. A dat peste una din serviete, dar nu a încercat s-o deschidă. Era vădit că nu căuta nimic. S-a auzit un zgomot ca un muget. Egor i-a făcut semn din cap lui Gleb și au coborât. Au ieșit cu băgare de seamă în spațiul dintre case. Ca

să ia servietele, trebuiau să pășească peste cel căzut – ceva înspăimântător. Chiar în semiîntuneric se vedea că fața lui era numai sânge. Egor a pășit peste el, a luat amândouă servietele, a făcut pasul înapoi și s-a dus spre ieșire. Gleb s-a gândit puțin și s-a dus și el. Fâșia de lumină s-a lățit și au ieșit la soare. Dar chelul rămăsese în întuneric. Hai să-l tragem, a spus Gleb. Egor a zâmbit strâmb și s-a dus după Gleb. Cu același zâmbet s-a uitat cum Gleb se lupta să apuce mâinile care zvâcneau ale omului. S-a apropiat și i-a apucat mâna dreaptă. I-a comandat lui Gleb să o ia pe cea stângă: tragem! Picioarele chelului se târau lipsite de voință pe pământ. L-au pus pe iarbă, dar el nu s-a potolit. Ca într-o filmare cu încetinitorul, s-a întors pe burtă și s-a târât spre copacul cel mai apropiat. Aducea cu un imens gândac greoi. Și chel pe deasupra – gândacii sunt desenați deseori chei. Numai că, uite, pe chelia lui plină de sânge se vedea o rană adâncă. Gleb credea că așa ceva e numai la cinema. Ți-era groază să te și uiți la ea. În timp ce ieșeau, băieții se tot uitau înapoi. Când au întors capul ultima oară, au văzut o femeie cu un cărucior apropiindu-se fără grabă de fostul lor urmăritor. Probabil crede că e beat – o să se dumirească îndată ce și cum. Și o să cheme Salvarea. Gleb și Egor n-au mai aflat dacă a chemat-o. E groaznic pentru gândac24...

09.11.12, MÜNCHEN

Stau culcat în jacuzzi și mă bucur cu tot corpul de jeturile calde. Camera de baie e spațioasă și luminoasă. Știindu-mi obiceiul de a sta mult în baie, Katia a pus o condiție când am cumpărat casa – să mărim camera de baie. Lumina e vie, dar dispersată – curge din corpurile de iluminat ascunse în plafon. Hotărârile principale îi revin în această casă Katiei. Cele neprincipale – Geraldinei. În camera de baie, Katia mi-a creat un fel de cabinet. O anticameră.

Așezate în fotolii de plajă, Katia și Barbara, cu pahare cu lichior în mână, se uită la mine. Mă simt așa de bine și de liniștit, că nu le dojenesc pe cele două surori pentru consumul de alcool, deși, să fi fost alt moment, aș fi făcut-o. La drept vorbind, și eu am în mână un pahar cu lichior. Paharul tremură abia vizibil.

Barbara:

— Mă îngrijorează tremurul tău.

Katia (fără convingere):

— E de la jeturile de apă.

Barbara se ridică și închide apa. Paharul meu continuă să tremure.

Eu:

— Mâna dreaptă nu mi se mișcă din articulația umărului. Termin lichiorul și pun paharul pe marginea bazinului. Cred că problema e la coloană.

Katia se uită la Barbara. În ochii Barbarei e îndoială. Mă roagă să închid ochii și să îmi ating pe rând nasul cu amândouă mâinile. Tema e îndeplinită cu o ușoară imprecizie.

— Efectul lichiorului, spun.

Prin spatele ferestrei trece un autobuz. În geamul mat i se văd numai conturul și luminile.

— De ce taci, Barbara? întreabă Katia.

— În locul lui Gleb, eu m-aș duce la un neuropatolog.

Fața Barbarei nu exprimă nimic.

— Auzi ce îți spune un doctor? spune către mine Katia.

— Acest doctor este gastroenterolog, subliniez calm.

— În primul rând, e doctor!

Katia face un gest brusc cu mâna și lichiorul se varsă. Zâmbesc. Zâmbetul dă de înțeles fără echivoc că ambele situații cu paharele

au una și aceeași cauză – lichiorul. Continuând să se uite undeva în zare, Barbara spune:

— Mă tem că poate fi boala Parkinson.

Provocând un tsunami, mă așez dintr-o smucitură și-mi încolăcesc genunchii cu brațele. Un val se revarsă pe pardoseală. Katia o cheamă pe Geraldina. Ea vine cu o găleată și cu o cârpă și, concentrată, strânge apa. Detergentul rămas pe cârpă face ca Geraldinei să i se acopere mâinile cu spumă. Pentru că sunt gol, nu se uită la mine, deși nu se jenează cine știe ce. După ce termină de șters pardoseala, Geraldina se îndreaptă și își trage în sus jeansii, care s-au lăsat. Katia se apropie de mine și își trece un deget pe umărul meu ud.

— Gleb, dragule, chiar trebuie să mergi la un control...

Trec brusc peste marginea bazinului. Fără să mă șterg, îmi pun halatul. Pe pardoseală se formează din nou o băltoacă.

1975

Declinarea substantivului put'25. Era un paragraf în manualul de limba rusă editat pentru școlile ucrainene. Formele rusești – put', puti, puti, put', putiom, puti – erau puse acolo alături de cele ucrainene: put', puti, puti, put', putiu, puti. Principala deosebire: în rusă drum este ea. Gramatical – genul feminin. Odată, Gleb și-a întrebat tatăl cum se face că drum este ea. „Pentru că drumul nostru“, a răspuns Feodor, „e ca o femeie, blajină, blândă, în timp ce drumul rusesc e aspru, nu e prevăzut pentru viață. Tocmai de-asta nu putem să avem un drum comun.“ Pe neașteptate, Feodor a început să cânte un cântec despre un tren blindat aflat pe un drum periculos. Cântecul era la fix, pentru că în dimineața aceea se dictase la școală o listă de lecturi particulare la literatura rusă, în care intra și povestirea lui Vsevolod Ivanov Trenul blindat 14-69. Bdjilka, care scria încet, nu a reușit să noteze numărul trenului blindat și, după oră, s-a dus la profesoară, ca să îl scrie corect. Exista pericolul ca elevul să citească o povestire despre un tren blindat cu un alt număr. Dar pe Gleb îl frământau nu cifrele, ci gramatica. După ce a reflectat o săptămână, i-a dus lui Feodor o

listă cu cuvinte de genul masculin în ucraineană și de genul feminin în rusă, puse alături: bil'/bol', drib'/drob', pîl'/pîl', posud/posuda, rukopis/rukopis', Sibir/Sibir', sobaka/sobaka26. Și-a rugat tatăl să comenteze și aceste cazuri. Rezultă din genul gramatical că, pentru ruși, durerea, fiind resimțită femeiește, este mai blândă, iar fracția este mai mică? Ce spune, la urma urmelor, faptul că în ucraineană câinele este el? Feodor, după ce a cugetat o vreme asupra listei, a fost nevoit să recunoască faptul că explicațiile gramaticale își au limitele lor. În ceea ce privește deosebirea drumului rus de cel ucrainean (și aici nu mai era nici un fel de gramatică), tatăl, cu inflexibilitatea care îl caracteriza, a rămas la părerea lui. Totuși, într-o anumită privință, și-a schimbat părerea. Este vorba despre auzul lui Gleb. Feodor observa mulțumit că, an de an, auzul fiului său se dezvoltă tot mai mult. Nu se vorbise niciodată despre asta ca despre un rezultat, dar era un proces evident pentru Feodor și asta îl bucura. A venit la examenul de absolvire, la care Gleb a cântat Concertul în sol-major de Vivaldi. Băiatul l-a interpretat fără nici o greșeală, dar nu a urmat pur și simplu indicațiile marelui italian, ci a adăugat ceva inexprimabil, ceva care l-a făcut pe Feodor

să simtă emoție. Chiar primele note (sol, fa diez, sol), pe care mulți interpreți sunt înclinați să le înghită, Gleb le-a cântat accentuat, cu un fortissimo provocator, ceea ce a făcut să sune aproape tragic. Acest început l-a neliniștit pe Feodor, care s-a gândit că, luând primele note cu o asemenea intensitate, interpretul avea să deprecieze toate emoțiile următoare ale concertului. Pentru că nu se cântă întreaga piesă cu o astfel de intensitate a sentimentului (ea nu poate fi atinsă decât o dată), iar încheierea la un nivel mai jos decât cel inițial înseamnă cădere. În sensul propriu al cuvântului, o luare în jos. Aici însă s-a întâmplat ceva inexplicabil: cântând concertul, Gleb a luat punctul culminant și mai sus – era însă deja un alt punct culminant. Nu a încercat (și tocmai asta i s-a părut inexplicabil lui Feodor) să atace de două ori una și aceeași înălțime. La un moment dat, a apărut alta, invizibilă înainte sau – ceea ce devenea tot mai evident – se forma încă o dimensiune cu propriul ei punct culminant, către care tindea acum fiul lui. Aici, Feodor s-a corectat în gând:

dimensiunea nu se forma, o forma Gleb. Și acum s-a uitat la Gleb cu alți ochi. Dacă înainte atitudinea lui față de faptul că fiul său se ocupa de muzică era depreciativă, fiindu-i milă că încerca să ridice ceea ce este de neridicat (așa definea Feodor acest lucru în discuțiile cu Irina), acum vedea că ceea ce este de neridicat începea să se ridice. Degetele încă de copil ale lui Gleb creau ceva care plana pe deasupra muzicii lui Vivaldi. Acest ceva era încă mic, dar sesizabil – era ceea ce permite muzicii să se nască de fiecare dată din nou, pentru că numai cu această condiție poate continua să trăiască. Feodor nu putea exprima el însuși clar acest lucru – pur și simplu, știa că, uneori, chiar o interpretare de virtuozitate poate să nu genereze muzică, ci, cu impasibilitatea unui clavecin, doar să repete ce este scris pe portativ. Și auzul absolut rămâne în urma celui alt auz – cel lăuntric, care-ți permite să pătrunzi în chiar esența piesei. Inspirația lui Gleb i s-a transmis și acompaniatoarei – o femeie în vârstă, cu ochi pe care o îndelungată indiferență îi decolorase. Totul era la ea nemuzical – degetele groase și scurte, veșnica bluză tricotată și părul cărunț vopsit cu henna – dar s-a pătruns și ea. Lăsând claviatura odată cu ultima notă, ea s-a ridicat de la pian și l-a îmbrățișat. Feodor a vrut și el să își îmbrățișeze fiul, dar în ultima clipă s-a sfiit, probabil, jenându-se să o imite pe acompaniatoare. Mâna întinsă spre Gleb s-a lăsat pe gâtul domrei. Pe care l-a strâns o vreme, ca pe o parte inseparabilă din Gleb. „Bine, fiule.“ A vorbit cu zgârcenie, dar s-a văzut că pentru Gleb a fost deajuns. De felicitat, l-au felicitat mulți, dar cel ale cărui cuvinte le aștepta el cu adevărat era Feodor. În

ziua aceea, absolventul școlii de muzică a primit și un alt dar: un ceas de mână Raketa. Era suflat cu argint, iar cadranul, făcut dintr-o piatră semiprețioasă, s-a dovedit a fi de un roșu neașteptat de aprins. Se putea presupune că, printr-un astfel de dar, absolventul era prevenit că avea în față o perioadă grea, poate chiar încinsă, dacă ceasul nu ar fi fost cumpărat în comun de mamă, de bunică, de Feodor și de Vera Mihailovna. Numele dăruitorilor erau gravate pe ceas fără, desigur, nici o specificare. Vera Mihailovna voise, ce-i drept, să fie menționată absolvirea școlii la clasa de domră, dar nu era loc decât

ori pentru nume, ori pentru menționarea absolvirii. Au preferat numele – cu atât mai mult, cu cât Gleb nu terminase nicidecum cu școala, ci, mai degrabă, o începea: acum trecea la clasa de chitară. Și avea să învețe tot la clasa Verei Mihailovna. Mergea din nou la clasa întâi a școlii de muzică. Și simțea cea mai desăvârșită fericire. Acest simțământ nu l-a lăsat să aștepte începutul anului școlar și, în iunie, ca și cu cinci ani în urmă, s-a dus cu tatăl lui la magazinul de instrumente muzicale și au cumpărat o chitară de producție leningrădeană. După criteriile sovietice nu era o chitară rea, dar la modul general, fără a se intra în amănunte. Vera Mihailovna l-a prevenit că de această dată nu are o chitară de comandă, dar asta nu l-a amărât deloc pe Gleb. El admira aspectul și mângâia coardele chitarei pe care le dăduse mâna să o cumpere. Se simțea mândru că avea acum acasă un instrument atât de ales. Dar înainte – era greu și de închipuit – casa se descurcase cumva și fără. Toată vara, Gleb și-a imaginat cum, aruncându-și într-o parte moțul și trecându-și degetele peste coarde, interpretează piese celebre. A fost, poate, cea mai bună muzică din viața lui, pentru că, idee pură fiind, nu avea asupra ei blestemul înfăptuirii. Un vis neîmpovărat de realitate. De fapt, Gleb avea un manual pentru autodidacți, și câte ceva ar fi putut să învețe singur (cu atât mai mult cu cât dorea atât de mult!), dar nu a învățat. Tânărul muzician ținea atât de mult la puritatea stilului, încât a preferat ca până și primii pași să îi facă sub o îndrumare cu experiență. Așa se păstrează fecioara pentru viitorul soț, fiindcă primele dezmierdări trebuie să fie consacrate de căsătorie. Cei ai casei nu au fost lipsiți de mirare în fața acestei castități muzicale. Mama lui Gleb chiar s-a exprimat în sensul că fiul ei, în așteptarea instructorului de înot, exersează într-un bazin fără apă. Întrucât cântatul fără sunet arăta ciudat (Gleb s-a uitat la degetele lui: chiar că arăta!), a început să scoată el sunetele. Aceste sunete imitau melodiile, dar, mai des, pur și simplu ritmul. Indiferent

dacă în original erau sau nu cuvinte, orice melodie era interpretată sub forma unui furibund di-di-di-di, însoțit de minuscule picături de salivă. Treptat, li s-au alăturat niște da-da-da-da și du-du-du-du, astfel încât, spre sfârșitul verii, Gleb se apropiase de un aranjament bogat. După aceea, firește, a învățat să cânte și la chitară, dar obiceiul de

a-și însoți cântul cu vocea a rămas. A devenit marca lui. Iar vara a intrat în memoria lui în reprezentarea sonoră inventată de el. I-a rămas în memorie și prin faptul că lui Feodor i s-a născut un fiu, Oles. Deși – ce înseamnă „și“? – aceasta a fost principala noutate a verii! Și principala surpriză, deoarece corpul îmbelșugat al Galinei ascunsese până în ultima clipă nașterea unui corp nou în el. Dar a spune că nașterea lui Oles a fost pentru toți o bucurie ar fi o exagerare. Irina, cel puțin, nu a simțit-o ca pe o bucurie. Că se despărțise de Feodor nu îi păruse rău nici o clipă, și totuși, apariția Galinei în viața lui și – drept urmare – a lui Oles, nu i-a făcut plăcere. Gleb și Antonina Pavlovna au primit știrea cu calm. Cel cu adevărat tulburat a fost, judecând după toate, Egor. Odată, când Feodor și Galina nu erau acasă, a luat pruncul la bucătărie și, după ce l-a pus în cuptor, a dat drumul la gaze. Din cauza fâșâitului gazelor, n-a auzit că s-au întors părinții, care s-au și repezit spre Oles. Din fericire, fiindcă fusese pus peste arzătorul înfundat al cuptorului, s-au câștigat secunde care i-au permis să trăiască până la venirea părinților. Feodor și Galina au fost atât de zdruncinați, încât nu l-au atins pe Egor nici cu un deget. Înțelegând că nu va fi bătut, Egor s-a dus după ei și, cu o voce plângăcioasă, a îndrugat niște prostii. A spus că se lipeau niște muște de Oles și că el, Egor, din prostie, a hotărât să-l pună câteva secunde pentru ca gazele... Nevăzând nici o reacție, Egor a început să plângă de-adevărat și să spună că totul s-a întâmplat pentru că pe el au încetat să-l mai iubească și că toată atenția trecuse acum la Oles. Acesta a fost singurul punct în care Egor s-a apropiat de adevăr, și Feodor l-a răsplătit cu o lovitură peste față. Întinzând sângele care îi curgea din nas, Egor spera că va fi bătut în continuare (înțelesese deja că asta ar fi fost răul cel mai mic) și că, poate, îl vor ierta. Dar n-a mai fost bătut. După ce l-au trimis la bucătărie, părinții s-au închis în cameră și au început să chibzuiască ce să facă acum. Era limpede că cei doi copii nu mai trebuiau lăsați singuri nici o secundă. Pentru Feodor acest lucru însemna că ei, adulții, trebuie să fie de trei ori mai atenți, dar Galina a văzut lucrurile altfel. Uitându-se la soțul ei cu o privire mată, ea a spus: Nu poate să stea cu noi.

Feodor a rămas tăcut mult timp. Într-un târziu a întrebat: De ce? În el e un ucigaș, a răspuns Galina. Văzând că Feodor se pregătea să obiecteze, ea i-a pus o mână pe umăr: Știu eu. O săptămână mai târziu, Feodor l-a dus pe Egor la un internat. Nu era o colonie pentru delincvenți minori (ei n-au spus nimănui cele petrecute), ci un așezământ obișnuit pentru orfani și copii din familii dezorganizate. La scurt timp, Egor a fost vizitat acolo de Gleb – venise cu Feodor. Se pare că Feodor îl luase cu el pe Gleb numai pentru că nu prea își dădea seama despre ce să vorbească cu Egor. După ce i-a lăsat singuri pe băieți, Egor i-a spus lui Gleb: mie mi-e mai bine aici, m-am săturat deja până peste cap de perechea asta, și i-a povestit ce se întâmplase cu adevărat. La despărțire, Egor i-a șoptit lui Gleb: păcat că nu le-am lichidat plodul. Gleb a ridicat ochii la el, și pleoapele i s-au părut de plumb. Egor a râs: glumesc! Asta a fost pe 31 august. Iar în ziua următoare, Gleb ședea deja în bancă și se gândea că peste câteva ore va avea prima lecție de chitară. Pe care, de altfel, o așteptase cinci ani. Și lecția a avut loc. A ținut-o aceeași Vera Mihailovna – cu fusta dinainte, cu jacheta dinainte, care începuse deja să lucească pe la coate. Gleb și-a dat seama că el așteptase o înnoire – dacă nu a Verei Mihailovna în întregime (asta era greu de imaginat), cel puțin a garderobei ei. Ea, vai, nu presimțise și venise neînnoită. În ciuda așteptărilor din subconștientul lui Gleb, viața nu a dat la iveală un nou început odată cu începerea lecțiilor de chitară. Înțelegând acest lucru, băiatul s-a întristat. Dacă de dimineață strălucea de bucurie, la școala de muzică a avut o înfățișare pe care Vera Mihailovna a definit-o imediat ca fiartă. Chiar l-a întrebat pe Gleb dacă nu e bolnav. Nu, nu e. Poate s-a îndrăgostit? Gleb s-a uitat atent la profesoară: poate. Era o idee bună. Mai exact – un sentiment. Îl vizitase și mai înainte, dar alesele lui erau mai în vârstă și, ce era principal, mai înalte. Dar, chiar în dimineața aceea, situația a început să se niveleze. Lângă el stătuse la deschiderea festivă o fetiță nouă. Numele i-l știa cu mult înainte de începerea cursurilor – Adamenko. Responsabila clasei spusese: în viitorul an școlar va veni la noi Valea Adamenko. La întrebarea dacă e băiat sau fată, răspunsul nu l-au dat nici numele,

nici prenumele. Încercările de a lămuri problema cu diriginta au eșuat. Am spus: Valea Adamenko – a răspuns sever diriginta. Nu știa nici ea nici un fel de amănunte despre Adamenko, dar nu a recunoscut deschis. Valea Adamenko s-a dovedit a fi o fetiță. Frumoasă. În ciuda numelui de familie ucrainean, trăsăturile ei vorbeau despre Orient: tăietura deosebită a ochilor,

ușoara tentă oacheșă a pielii. Nu chiar vorbeau – făceau aluzie. Tatăl ei era militar, și Valea nimerise la Kiev odată cu mutarea venită la rând. Colegii de clasă ai Valei l-au văzut de una sau de două ori – avea o înfățișare tipic slavă. De trăsăturile orientale ale înfățișării ei era răspunzătoare, după toate probabilitățile, mama, pe care nu o văzuse nimeni. La festivitate, Gleb a cercetat perișorii abia vizibili de pe pielea gingașă a Valei – nici măcar perișori, ci cel mai ușor puf cu puțință, cam ca acela de pe piersică. La gândul piersicii, s-a gândit pe neașteptate la ceva absolut interzis, și l-a acoperit un val cald și umed. Încerca acest lucru pentru prima dată, cum a încercat Adam mâncând – nu, nu o piersică – un măr. A fost ceva neobișnuit de săcâitor, și cu cât devenea mai lipsit de cuviință, cu atât devenea mai dulce. Se înălța de undeva din adâncul stomacului, ca un test în așteptare, se năștea din orice – simulacre de forme, de sunete... Mai ales de sunete – de pildă, lunecarea unghiilor pe coarda mi amintea niște țipete voluptuoase. Iar ornamentele din lemn de pe fețele dulapurilor erau ca un trup gol de femeie – poate chiar trupul Valei Adamenko – și Gleb rămânea cu ochii pironiți la ele. Deseori, mai ales înainte să adoarmă, și-o imagina pe Valea dezbrăcată, după care se răsucea în pat o groază. Ce somn să mai fie... Și chiar numele de familie al Valei se asocia în mintea lui cu Adam. Istoria lui Adam o auzise nu o dată înainte, de la Antonina Pavlovna – și de fiecare dată întreba de ce au fost pedepsiți atât de aspru el și Eva pentru un măr. El și Valea. Dacă ei ar mânca un măr... Gleb simțea cum îi nădușește tot corpul.

20.12.12, MÜNCHEN

Mă duc la neuropatolog, Frau Fuks. În ajun m-am uitat pe internet și am găsit un doctor nu departe de casă. Vreau să fie în așa fel,

încât vizita să facă parte dintr-o plimbare. Nu că mă duc la doctor – nu, pur și simplu mă plimbam, am văzut și am intrat. Să merg la clinică la Barbara – e ca și cum aș da importanță și, probabil, cu un va urma. Aici n-au decât să-mi găsească ce poftesc, ba să-mi pună și un diagnostic de să nu mă primească nici la crematoriu. Apăs butonul interfonului. Pe ușă, coroniță de Crăciun, sub ea, o plăcuță de bronz cu orele de lucru ale lui Frau Fuks, doctor în medicină. Care, în zbârnâitul mecanismului ușii, mă întâmpină în prag. Pentru un doctor în medicină e neașteptat de tânără. Din spatele ei se uită

asistenta. Frau Fuks zâmbește.

— Nu cumva ne vizitează însuși domnul Ianovski?

O voce joasă și liniștită.

— Da, oarecum...

Mă prefac jenat. De fapt, de mult nu mă mai jenez de nimic. Spun că am început să am dificultăți cu degetele mâinii drepte. Mâna nu se mișcă bine nici din umăr – nu se ridică decât până la o anumită înălțime. În timp ce încerc să ridic mâna, chipul lui Frau Fuks exprimă o ușoară suferință. Mă roagă să mă dezbrac până la mijloc. La comanda lui Frau Fuks, închid ochii și ating cu degetul arătător vârful nasului – întâi cu mâna stângă, pe urmă cu dreapta. Doctorul și asistenta exclamă șoptit ura! și ridică palmele ca pentru aplauze. Se vede că sunt legate prin ani de muncă.

După aceea, mă pun să mă întind pe pat, și Frau Fuks începe să îmi îndoie brațele și picioarele. Numărul următor: stau în picioare cu brațele întinse. Arunc cu putere degetele în față și le strâng iar în pumn. Frau Fuks îmi apucă pumnii și încearcă să îmi îndoie brațele, dar nu reușește. La sfârșit mai apasă o dată mâinile (cum se mai trage o dată de clanță la plecarea de lângă ușa încuiată) și dă drumul aerului printre buzele întredeschise: e vlăguită. Învinsă. Puternic pacient, sănătos. Genial ca muzician și, pur și simplu, un bărbat atrăgător.

Frau Fuks propune să analizăm rezultatele examinării la o cafea. Stăm așezați în sala de primire plină de lumină (ferestre înalte). În spatele ferestrei, pe iarba verde-lignit cu pete de brumă, țopăie o cioară. Din când în când trece la mers – se lasă caraghios de pe un

picioar pe altul. Dă impresia că ține mâinile în buzunare. Buzunare nu-s, mâini nici atât (pun o bucată de zahăr brun în ceașcă), dar uite – dă impresia... Da, doctorul în medicină a înțeles deja de ce se teme pacientul său. Pacientului i s-a spus că are, probabil, boala Parkinson. Nu, este puțin probabil. La Parkinson este caracteristic așa-numitul tremor de repaus, când mâinile tremură în absența efortului muscular, amplitudinea unui astfel de tremur fiind destul de mare. Se observă la pacient, într-adevăr, un ușor tremur al

mâinii drepte, dar amplitudinea lui este departe de cea parkinsoniană. Sunt nervii – ceea ce, având în vedere graficul încărcat al aparițiilor pe scenă și intensa viață mondenă a domnului Ianovski, nu este de mirare. Îl va ajuta un curs terapeutic cu folosirea unor preparate moderne. În ceea ce privește problemele cu articulația umărului, aici, după toate aparențele, este vorba de coloana vertebrală. Este necesar un osteopat bun.

Se subînțelege că un neuropatolog bun este deja. Frau Fuks scoate din imprimantă rețetele medicamentelor de care am nevoie și le semnează cu un elegant pix în formă de pană. La rândul meu, scot din geantă CD-uri cu interpretările mele, pentru doctoriță și pentru asistentă, și le semnez și eu. Arunc o privire de rămas-bun pe fereastră – cioara nu mai e. E pustiu.

1976

Uneori, când lua în mână chitara, lui Gleb i se părea că e Valea. În fond, chitara are forme de femeie. Și numai atingerea coardelor acționa asupra lui ca o răcire: corzile erau atât de fine, încât negau corporalitatea. Și emiteau sunete de o frumusețe nepământească. Exersând generarea sunetului, Gleb pătrundea în metode necunoscute lui înainte. De exemplu, barré, care nu se folosește la domră. Dificultatea ei nu constă în apăsarea puternică a degetului arătător pe grif. Toată problema este priceperea de a simți fiecare din coardele apăsate cu degetul. Cei care aleg în locul priceperii forța concentrează presiunea la mijlocul degetului. Urmarea – majoritatea coardelor nu sunt apăsate și încetează să sune. Sau se ia, de pildă, un tremolo. Pe domră, tremoloul se execută cu pana, iar

mâna se mișcă toată. Pe chitară însă, mâna este nemișcată – se mișcă degetele. La nimic nu a lucrat Gleb atât de mult ca la tremolo. La sfatul Verei Mihailovna, pornea metronomul și începea să cânte melodii simple în tremolo. În timpul studiului zilnic de acasă dedica numai tremoloului aproape o oră, fiindcă punea accent pe rând pe fiecare din degete. Dar când a atins măiestria absolută în generarea sunetelor cu toate degetele, tremoloul lui a devenit fermecător. Și nu era numai o metodă de a cânta, de sine-stătătoare: Gleb a învățat să o integreze în canavaua generală a piesei. Este bine știut că tremoloul, ca toate efectele accentuate, se detașează de factura muzicală generală și că a-l uni cu restul textului piesei nu este ceva foarte simplu. Și uite, băiatul a făcut față și acestui lucru. Bunăoară, el încetineea exagerat tremoloul, drapând astfel îmbinarea cu următorul fragment muzical. Ceea ce a uimit-o chiar și pe profesoara lui: era el la școala de muzică de șase ani, dar la chitară era abia în primul an de studiu! Cu toată uimirea ei, Vera Mihailovna i-a adus la lecțiile lui Gleb pe mulți dintre elevii ei mai mari, ca să le arate ce înseamnă un tremolo adevărat. Cât despre Gleb, pentru el era asemănător cu timpul: era la fel de egal și înghițea notele la fel cum înghițea timpul evenimentele. Timpul, Gleb l-a descoperit pentru sine între treisprezece și paisprezece ani. Încă nu demult, timpul stătea pe loc, era, se poate spune, veșnicie, dar acum totul se schimbă. La început au apărut anii, și fiecare dintre ei era deosebit, în sensul că nu avea nimic comun cu alți ani. Ca și cum ar fi venit în zbor din cosmos – singur pe lume și imprevizibil. Dar

acesta, ultimul dintre ei, și-a găsit pe neașteptate șirul. Depindea de anii dinainte și determina felul anilor care urmau. Și, în general – nu era nesfârșit, ca anii dinainte. Îl cuprindeai. La Gleb, anii nu începeau la întâi ianuarie, ci la întâi septembrie, ca în vechea Rusie. Când începea vechiul an rusesc, firește, nu știa. Anul lui era anul școlar, care trecuse acum la liniștitul stadiu de vară. Vara aceea, Gleb și bunica au petrecut-o în localitatea Klavdievo din regiunea Kiev. Au locuit la familia Poliakovski, mamă și fiu – pani Maria și pan Tadeusz. În deplină concordanță cu numele, soții Poliakovski erau polonezi – din cei care veniseră pentru construirea căii ferate sud-vest. După ce au construit-o, au rămas în casa pe care o socotiseră

la început provizorie. Vara în casa aceea care se înclinase și se împlântase treptat în pământ, deja un fel de demisol, a devenit pentru Gleb una de poveste. Aici încă ticăia minunata viață dinainte, pe care o văzuse numai la cinema. Viața aceasta nu fusese creată pentru a fi filmată. Pur și simplu, durase și continua să existe numai în această casă din Klavdievo. Apăruse parcă dintr-o casetă, de vreme ce casa Poliakovskilor semăna cu o casetă. Pan Tadeusz vorbea cu pani Maria cu dumneavoastră și îi spunea mamă. Suna atât de nobil, încât Gleb a hotărât să îi spună dumneavoastră Antoninei Pavlovna. Care a primit nu fără mirare acest lucru, dar fără să obiecteze. Nepotul a perseverat numai două zile, pentru că nu era ușor ce își propusese – să îi spui bunicii dumneavoastră. Și cu toate că s-a întors la modul de adresare dinainte, felul cum spunea tu era acum altul: cuprindea în el experiența de două zile cu dumneavoastră din casa lui pani Maria. În această casă continua să existe un pian vechi. Ocupa aproape toată odaia mare și era acoperit în întregime cu fotografii în rame de chiparos. Erau numeroasele rude ale lui pani Maria. Începeau să tremure mărunț până la una când începea cineva să cânte la pian. Odată cu creșterea sunetului, portretele începeau să se miște. La fortissimo se deplasau în voie pe capacul pianului, își schimbau locurile între ele, iar din când în când chiar cădeau pe jos. Când cânta pani Maria, muzica era însoțită de un sunet aparte, care apărea la atingerea clapelor cu inelele. Un sunet distinct de argint – spre deosebire de sunetul tocit, trupesc, produs de pernuțele degetelor. Scheunatul pedalelor. Scârțâitul dușumelei. Sunete suplimentare erau multe, dar nu deranjau. Poate chiar ajutau. Astfel, șezând în primul rând de la parter, ești mulțumit să auzi tropotitul balerinelor, te gândești: ce bine că în artă este loc pentru trupesc. Că nu dansează fantome, ci femei cu mușchi, transpirate. Altfel, arta ar zbura

ca un balon cu gaz... Muzica lui pani Maria era minunată – în primul rând expresia elevată a feței ei, care tremura cu toate zbârciturile. Dar ochii erau lipsiți de mișcare, ei priveau undeva în sus și păreau că nu văd. O viață aparte trăiau buzele ei – ba strânse tare, ba întinse ca o țevușcă – mișcătoare, ca la orice om care are puțini dinți. Capul

era lăsat puțin de tot într-o parte. El intra în ritmul fiecărei loviri a clapelor, dar poate că doar se zdruncina, pentru că felul cum loveau mâinile lui pani Maria era plin de forță. Toate acestea le fermecau pe fetițele din localitate, care luau lecții de pian cu ea. Copiau felul de a cânta și chiar mișcările lui pani Maria – inclusiv zdruncinatul capului. Nu înțelegeau că sunt mișcări născute din experiență, din viața însăși, dacă vrei, și că pe un loc gol nu ai cum să le repeți. Pentru a avea această ținută trebuie să trăiești toată viața într-o localitate prăfuită ca o grande-dame, ceea ce nu e simplu, nu e simplu deloc. Nu este mai simplu, să spunem, decât a avea un tată capabil să meargă la Petersburg și să discute cu ministrul transporturilor. Povestea este următoarea: la construirea căii ferate sud-vest, în cinstea ministrului Nemeșaev s-a dat unor stații numele său: Nemeșaevo-1 și Nemeșaevo-2. Cum mecanicii le încurcau des, pan Anton (bardzo eleganski²⁷!) s-a dus personal la Klavdii Semionovici Nemeșaev și i-a propus să înlocuiască Nemeșaevo-2 cu Klavdievo. Excelentă idee – Klavdievo. Sufletul lui Klavdii Semionovici a aprobat chiar și după ce a murit. Tadeusz a povestit că a văzut nu o dată cum sufletul lui Klavdii Semionovici și al lui pan Anton se plimbă prin parc discutând. Fiind bun desenator, așa i-a și desenat Tadeusz – în parc, îmbrățișați. Portretul celor doi lucrători de la calea ferată atârna deasupra patului lui Gleb. Stând culcat în pat, Gleb îi examina. Fața rotundă, încadrată de câteva bărbii, a lui Nemeșaev. Când desenatorul a fost întrebat dacă un suflet poate avea atâtea bărbii, acesta a recunoscut că el, de fapt, nu văzuse fața lui Nemeșaev. Un portret al lui Klavdii Semionovici nu aveai de unde să iei, de aceea a fost nevoit să deseneze pe baza imaginii avute în general de pan Tadeusz despre miniștri. Cealaltă figură era figura lui pan Anton: trasă, ochi înfundați, buze subțiri. Umerii obrazilor ascuțiți. Aceleași trăsături care erau evidente și la Tadeusz – mai cu seamă când cânta cu acompaniamentul mamei. Asemeni prințesei-broască, odată cu primele note arunca de pe el pielea pârlită de vânt și bătătorită și recăpăta distincția din naștere. Pani Maria trăise toată viața în comuna aceea, dar țărancă nu devenise. Tadeusz însă – el devenise. Era primul țăran din neamul său.

Cântatul era, poate, singurul lucru care îl ridica puțin deasupra îndeletnicirilor rurale. Desigur, în sat nu cânta numai familia Poliakovski – atât în zilele de lucru, cât și în cele de sărbătoare – și chiar nu se cânta mai prost decât la oraș. Dar în sat se cântau cântece populare sau câte ceva din muzica de estradă sovietică, iar pan Tadeusz cânta române – este o deosebire. Și nu cânta – interpreta. Stătea în picioare, rezemat de pian, și se uita la mama, care în acel duet al lor era și dirijor. El, firește, ar fi putut să înceapă și singur, dar o făcea întotdeauna după ce prindea semnul din cap din partea ei – așa stabiliseră, se pare, de la bun început. Tadeusz avea o voce plăcută, fără volum, de bariton. Înelite în această voce au intrat în sufletul lui Gleb și Îndoiala lui Glinka, și Serenada lui Schubert, și Dimineață cu ceață a lui Abaza²⁸ și multe altele, care făceau ca inima lui să bată mai repede. „Potolește-te, zbuțiu al pasiunii“²⁹... – după astfel de seri, nu putea mult timp să adoarmă. Antonina Pavlovna, care auzea cum se sucea Gleb de pe o parte pe alta, chiar a avut ideea să pună capăt concertelor de seară, dar a alungat-o repede. A înțeles că nepotul este o fire sensibilă și a fost mândră. Ce-i drept, după ce adormea târziu, Gleb se și scula destul de târziu, dar bunica nu îl trezea. În astfel de zile, el se scula când grădina se umplea deja de mirosul merelor încinse la soare și de zăpușeală. Dar erau la Klavdievo și altfel de dimineți, care începeau atât de devreme, încât zgomotul lavoarului pus pe un par înfipt în pământ părea de alarmă. Atât de devreme, merele erau învăluite în ceață, și numai razele soarelui dădeau relief tabloului. Așezați în fața samovarului în chioșcul lăsat pe-o parte, cu scurtele aruncate pe umeri, beau ceai. Din samovar se ridica abur. Se ridica și din ceaiul din cămile de tablă. Ieșea abur și din gura fiecărui participant la băutul ceaiului. În spatele copacilor, chiar lângă gard, stăteau îmbrățișați pan Anton și Klavdii Semionovici Nemeșaev. Se uitau cum, după ce își beau ceaiul, vilegiaturii se duceau în pădure. De la bun început, Gleb și bunica au mers pe drumul de pământ, ocolind băltoacele rămase pe fâgașuri după ploaia de peste noapte. În spațiile deschise – acolo unde pădurea se trăsese de la drum – se plimba vântul, și fața băltoacelor se acoperea cu vălurele. Prin

locuri din acestea cu copaci pleca umbra, iar razele soarelui erau deja fierbinți de-a binelea. Gleb le simțea greutatea pe umeri – i se părea că îl apleacă spre pământ, și mergea încovoindu-se. Vântul nu mai avea prospețime, se simțea din când în când în el un zăduf adus cine știe de unde. Gleb și bunica păraseau drumul și o luau prin pădure. Picioarele li se afundau în mușchiul

gros. Pini erau incredibil de mari și de viguroși. Erau cumva opusul casei lui pani Maria, care cuprindea o lume întreagă într-o casetă. Aici însă, lumea parcă se întinsese, arăta ce imensă poate să fie. Dar lucrurile nu se sfârșeau cu atât: noaptea, când se stinge lumina pe veranda de vară, lumea își dădea la iveală adevăratele dimensiuni și în grădina Poliakovskilor. Pe negrul cerului apăreau stelele. Sub ele, în clipitul luminilor de semnalizare, zburau neuzite avioanele – mici și lipsite de apărare. Îndemnând piloții să aibă grijă, pan Tadeusz le povestea de pe pământ, cu voce scăzută, cât e de simplu în astfel de situații să aluneci în negrul abis. Pământul e totuși agreabil, cu un taifas plăcut pe verandă, cu un pescuit seara... Știți, ar fi păcat să vă lipsiți de toate astea. Ca să nu mai spun cum se lovesc de pământ merele care cad. Chiar dacă sunt surde, vă aduc la cunoștință că, luate fiecare în parte, zgomotele astea fac impresie noaptea – mai ales când zboară un Antonovka130 mare. Meteorit, nu alta! Iar scârțâitul porțiței cu balamalele ruginite – la înălțimea de 11.000 de metri nu există, el există numai aici. Tadeusz se apropia de porțiță și începea să o deschidă și să o închidă. Ei? Ce ziceți? Unde mai găsiți un scârțâit clasa-ntâi ca ăsta? Pot să ung și de o sută de ori balamalele, dar eu nu fac decât să scui, nu le ung, ca să păstrez puritatea sunetului. De altfel, el se află sub protecția UNESCO – așa un scârțâit e... Mijind ochii, pan Tadeusz se uita la avioanele nepăsătoare și, în adâncul sufletului, era mâhnit că nu a zburat niciodată. Câteodată făcea niște mișcări circulare cu țigara – le comanda avioanelor să mai lase din altitudine. Ele, cu rare excepții, ascultau. Se lăsau mai jos – unde-or dispărea? Din când în când, se apropia dus pe gânduri de gard, și din întuneric se auzea un gălgâit înăbușit. După ce se întorcea, pan Tadeusz se ștergea pe buze și, în discuția cu ceea ce zbură pe acolo, trecea la șoaptă. Da,

panove³¹, se poate spune că viața mea a trecut pe acești zece ari. Să zicem că nu s-a alcătuit cum am vrut eu. Dar poate s-a alcătuit. S-a prăbușit. S-a turtit precum cutia asta de chibrituri (zgomotul cutiei turtite). S-a făcut, dacă-mi îngăduiți, îngustă. Ridicând palma, pan Tadeusz prezintă asistenței estivale cutia turtită: și chiar plată... Dar să vă ferească Dumnezeu să vă cățarați la înălțimi de la care nu mai este întoarcere. Asta, panove, v-o spun eu, care înțeleg mai bine decât alții ce e aceea lipsa limitelor.

03.02.13, LONDRA

La concertul de la Albert Hall nu pot să cânt curat nici o apogiatură. După asta urmează seara ieșirii mele din minți. Marcând evenimentul la restaurantul rusesc de pe Wellington Road, beau mult, glumesc în gura mare, râd în hohote și chiar miaun. E forma pe care o ia disperarea mea. Katia, care ghicește cauza veseliei, îmi pune pe sub masă o mână pe genunchi. Când mâna se strânge a avertizare, eu, mieunând, o înțep cu o scobitoare. Katia sare țipând, lucru însoțit de o nouă explozie de râs. Cineva spune cu voce scăzută că o vede pentru prima dată pe Katia binedispusă. Aceste cuvinte sunt auzite, nu știu de ce, de toată lumea. Hohot de râs. Urmează un toast pentru Katia. Paharul ei e gol. Ceea ce observă vecinul din stânga ei.

— Ce să vă pun?

— Nu știu. Șampanie, poate...

— Dar ce e cu mâna dumneavoastră? E sânge?

Katia se uită la mână.

— M-am înțepat, probabil.

Chelnerul aduce un spray dezinfectant, pulverizează locul și pune un plasture pe rană.

— Pentru rănita Katia!

Zâmbind printre lacrimi, Katia ridică paharul și ciocnește cu toți, pe rând. După o pauză, se întoarce spre mine. Dau cu putere cu paharul meu în paharul ei și vinul dă pe-afară.

— O să-ți fie rușine pentru asta, spune Katia numai din buze.

Deja mi-e rușine. Și deja mi-e rău.

— Rănită, mama ta de... Cară-te de-aici!

Doresc la nebunie să se năruie lumea. În cele mai importante și valoroase

părți ale ei. La nebunie. Katia pune paharul pe fața de masă pătată cu vin, își șterge degetele ude cu un șervețel și părăsește masa. Chelnerul îi cheamă un taxi; pleacă.

— Poftim, ai rămas fără soție, se întristează Mayer, producătorul meu. Ce-i bun în asta?

El e neamț, dar în anturajul de astăzi vorbește în engleză. Toți vorbesc azi în engleză.

— Dar n-am rămas fără soție! Îmi plimb privirea peste cei de față și mă opresc la o fată de vreo optsprezece ani. Ca și cum abia acum am observat-o. De fapt, fac pe nebunul: o remarcasem de mult. Vrei să fii soția mea?

— Pentru astăzi, precizează Mayer. Fiindcă are deja o soție. Dar, scuză-mă, pe cine reprezinți la această masă?

Fata, scurt:

— Femen32.

Mayer își încrețește teatral fruntea, ca și cum și-ar aminti ceva. Își acoperă fața cu mâinile și spune printre degetele distanțate:

— Parcă n-am invitat această mișcare.

Începe să se audă în ucraineană:

— Pe noi nu ne invită nimeni. Noi venim singure.

I se traduce lui Mayer. Toată lumea râde zgomotos.

— Mayer, lasă-i în pace!

Mă îndrept spre fată. O iau de braț și o conduc spre partea de masă unde e locul meu. O așez pe scaunul Katiei. Pe drum iese la iveală că o cheamă Hannah, și toată lumea bea pentru Hannah.

— Să fii în Femen este o mare răspundere, Hannah, spune Mayer aprinzându-

și o țigară, dar nu toți sunt conștienți de acest lucru. A fi membru al unei mișcări nu presupune numai să îți corespundă din punct de vedere ideologic, nu?

— La ce vă referiți?

Hannah își aprinde și ea o țigară.

Încerc să traduc întrebarea ei, dar limba nu mă prea ascultă. O face cineva în locul meu. Mayer dă din cap.

— Am în vedere că nu orice piept poate fi dezgolit. Când pe scenă apare o tanti cu niște sâni care atârnă, se stinge orice idee. Mă înțelegeți?

Hannah stinge mucusul țigării în scrumieră și, fără grabă, începe să se descheie la bluză. Nu poartă sutien fata – sâni de o formă ideală, elastici. Sfârcuri de un cafeniu închis, tatuaj cu numele mișcării. Reprezentația stârnește aplauze. Dreptul Hannei de a participa la mișcare este recunoscut la unison. Sărut fata pe buze și îi simt răspunsul. Dar, poate, nu-l simt: senzațiile devin tot mai înșelătoare.

Când, pe la miezul nopții, se împrăștie toți pe la casele lor, eu și Hannah ne pomenim în același taxi.

— La hotel! îi comand șoferului arab.

După ce așteaptă ca Hannah și cu mine să ne isprăvim sărutul, șoferul întreabă:

— La care, sir?

— La oricare.

Mașina o ia fără grabă din loc. Cu aceeași viteză se îndepărtează în oglinda retrovizoare cei care ne-au condus. Când să dispară aproape de tot, încep să dea de zor din mâini, ca și cum am uitat ceva. Mă ajunge din urmă un sunet de telefon. Însoțitorii rămăseseră cu numeroasele buchete care îmi fuseseră oferite. Dispun să fie împărțite la săraci. Beau cu Hannah șampanie din sticlă.

După o jumătate de oră, încă un telefon. Mi se relatează cum Mayer, clătinându-se, face turul săracilor de pe Wellington Road. Îi găsește pe bănci și pe grătarele de ventilație, dormind sub maldăre de haine și în căsuțe din cutii de carton. În urma lui merg trei persoane care duc brațe de flori. Cu vârful pantofului, Mayer scotocește prin boarfe încercând de fiecare dată să dea de fața stăpânului. Uitându-se în ochii holbați ai interlocutorilor, le înmânează, înclinându-se politicos, flori de la Gleb Ianovski. Cei treziți iau buchetele, dar pe fețele lor nu e bucurie. Nici vreo recunoștință pentru Gleb Ianovski.

La hotel, Hannah mă întreabă dacă îmi înșel des soția. Răspund că niciodată, ceea ce este adevărat. Hannah șade gânditoare pe

pat. Pare a nu spune nimic, dar de undeva de departe i se aude glasul. Dacă se va întâmpla ceva între noi, o să regret. Mă pune în gardă. Ea. E ultimul lucru pe care mi-l amintesc. Nu sunt sigur că între noi s-a întâmplat ceva.

Note

15. Pescărușul (rus.).

16. Este foarte limitată (engl.).

17. Dacea este o reședință în afara orașului, folosită de obicei drept casă de vacanță, dar uneori și ca locuință permanentă.

18. Sună (rus.).

19. Personaj din mitologia slavă orientală, a cărui privire ucide.

20. Cuvântul înseamnă pisoi, dar în dialectul tătarilor din Crimeea.

21. În rusă se scrie și se pronunță Gaidn.

22. Marcă rusească de mașini.

23. În rusă, scara de serviciu se numește ciornaia lestnița (scară neagră).

24. Vezi nota de la p. 26.

25. Drum (rus. și ucr.).
26. Durere, fracție, praf, veselă, manuscris, Siberia, câine.
27. Foarte elegant (pol.).
28. Romanță de Arkadi Abaza (1843–1915) pe un text de Ivan Turgheniev.
29. Începutul romanței Îndoială de Mihail Glinka pe versurile poetului Nestor Kukolnik (1809–1868).
30. Un soi de mere.
31. Domnilor (pol.).
32. Grup feminist radical înființat în Ucraina în 2008. A intrat în atenția presei prin acțiuni de protest într-o modalitate ce a generat controverse, cum ar fi apariții topless sau nud în public, ca mod de manifestare pentru susținerea a diverse cauze.

1977

Era un minunat iunie kievian – cu seri calde, plimbări cu barca pe Nipru și cu primele băi. Așadar, s-a întâmplat că, plecând în concediu, niște cunoscuți au rugat-o pe Antonina Pavlovna să stea în locuința lor de pe Rusanovka – noul raion de pe malul stâng al Niprului. Motivul rugăminții erau pisica, peștii și plantele de care urma să aibă grijă. Motivul acceptării de către Antonina Pavlovna a fost dorința de a-l duce pe Gleb la Nipru: casa se afla pe cheiul unui braț al fluviului. Cheiul, în ciuda obiceiului, nu pornea chiar de la apă, ci de la o oarecare distanță – cam la cinci minute de mers pe jos. În aceste cinci minute îți era dat să treci prin răchitișuri, mici jungle cu un amestec înnebunitor de mirosuri. Cu un buchet în care intrau frunzele (proaspete și de anul trecut), nisipul, apa și cochiliile goale ale melcilor de râu. Cochiliile dădeau ceva aspru mirosului. Era mireasma plină de optimism a morții care naște o viață nouă. În fiecare dimineață, Gleb și bunica mergeau la plajă, și mirosul era primul lucru cu care îi întâmpina fluviul. La jumătatea drumului spre plajă, când începea deja nisipul, se descălțau și mergeau în picioarele goale. Nisipul era murdar, te zgâria și te înțepa tot timpul, dar asta nu micșora plăcerea de a-ți afunda tălpile în stihia mărunță și caldă. La un moment dat, printre ramurile sălciilor începea să sclipească fluviul. Să vadă soarele dansând pe apă era principala bucurie a dimineții pentru Gleb. Mai mare chiar decât scăldatul, căci faptul în sine se dovedea de multe ori mai inconsistent decât visul la el. Dar și scăldatul era, în general vorbind, o minune. Chiar dacă apa de râu nu te ține ca apa de mare, în schimb nu face valuri mari (cele mici vin de la bărcile cu motor). Era apa de-acasă, nu trebuia să faci sute de kilometri până la ea, curgea prin oraș. Și plaja era altfel decât în sud. Pe ea nu erau corturi și șezlonguri așezate cu o precizie geometrică – acolo se întindea umbra sălciilor. Se răsuceau, depărtându-se anevoie de pământ, trunchiuri și rădăcini de care puteai să îți atârni hainele. Oamenii care făceau plajă se întindeau pe prosoape și pe cearșafuri, mutându-le de la umbră la soare și invers. Viața asta de fluviu se prelungea chiar și acasă, fiindcă

ferestrele locuinței dădeau spre Nipru. Gleb adormea în zgomotele bărcilor cu motor. Seara, pentru că erau rare, erau prețioase. Băiatul prindea zgomotul de motor când nu era prea departe și îl urmărea cu gândul până când îi pieria

ecoul. Dacă barca mergea în susul râului, își imagina ținta lui ultimă – Rusia, pe care nu o văzuse niciodată, dar pe care o iubea. Acest pământ cu un minunat nume de femeie era iubit de mama și de bunica lui – cum să nu-l iubească și el? Dacă barca mergea în josul râului, Gleb înțelegea că o aștepta Marea Neagră, în care făcuse baie nu o dată și pe care o iubea nu mai puțin decât iubea Rusia. A iubit atunci și Niprul, dar a fost un sentiment care nu a durat mult – până în dimineața când i s-a întipărit pentru totdeauna în memorie. Mergea cu bunica printre sălcii pe plajă. Aerul răcoros al dimineților, umbre conturate pe plajă. Pe una din cărări s-a ivit în fața lor o fată. Cuvântul, vai, e nepotrivit de tot, dar pe cărările acestea care șerpuiau printre tufișuri, chiar se ivea din când în când câte cineva. O fată. Văzută din spate: cu părul castaniu-deschis lăsat pe umeri, într-un costum de baie roșu cu negru și cu o eșarfă lungă, transparentă, legată în jurul mijlocului. Pe mâna dreaptă – o brățară împletită dintr-o sârmă albastră. Gleb și Antonina Pavlovna mergeau desculți, cu sandalele în mână. Fata mergea și ea tot desculță. Purta pe umăr o sacoșă de plajă din pai – poate avea sandalele în ea. Mergea cu pași mari, cumva chiar ca la balet, iar Gleb, copiindu-i mersul, încerca să calce pe urmele lăsate de ea. Când nimerea, simțea o emoție. La prima bifurcație, ea a cotit pe cărarea din dreapta, iar Gleb și bunica au luat-o pe cea din stânga. După ce au ajuns lângă apă, și-au așternut un stor vechi, cu o parte la umbră (Antonina Pavlovna prefera umbra) și cu o parte la soare. În timp ce se bronza, Gleb a adormit. L-au trezit niște strigăte. Scoteau pe cineva din apă – pe cine, nu se vedea, fiindcă purtătorii erau mulți. Gleb a văzut numai o mână care se mișca de la sine, cel mai probabil de femeie, dar nici asta nu se putea spune cu precizie, fiindcă mâna dispărea întruna după oamenii care se adunau. Brusc, a observat la încheietura mâinii împletitura albastră – era fata pe care o văzuseră pe drumul spre plajă! Au pus-o cu grijă pe nisip și unul din bărbați a început să îi apese cu putere pieptul. A făcut respirație artificială – gură la gură. Pentru câteva

clipe, Gleb l-a invidiat. Dar pe urmă a văzut ochii ei – erau deschiși. În ei nu era viață. Corpul fetei încă tresărea sub mâinile salvatorului, dar se vedea, nu se știe cum, că viața îl părăsise. Și că n-avea să se mai întoarcă niciodată. După câțva timp, au apărut din spatele tufișurilor niște doctori. Cu mișcări bruște, au început să ducă în lături brațele fetei și să i le aducă pe piept, dar nu au făcut asta mult timp. I-au pipăit pulsul. S-au dus mai într-o parte și au vorbit încet ceva. Au văzut cum același om încerca din nou să o reanime.

Nimeni nu a observat când au dispărut. Încet-încet, mulțimea din jurul înecatei a început să se rărească. Antonina Pavlovna a vrut să își ia nepotul de-acolo, dar el s-a împotrivit. Fără să se miște din loc, se uita la fata de care părea că nu se mai interesa nimeni. Cei care mai rămăseseră vorbeau mai mult de ale lor. Hârșându-și în vântul dimineții chibriturile, își aprindeau țigările, scuturau cu grijă exagerată scrumul, înșurubau mucerile în nisip. Dimineața, se gândea Gleb, dimineața nici nu s-a sfârșit, iar fata pe care am văzut-o mai devreme nu mai e – cum e posibil? Ea a apucat să simtă același vânt, a văzut aceiași nori la marginile cerului – nici nu s-au împrăștiat încă. De-acum, ea nu o să mai simtă niciodată vântul, ploaia, zăpada. Zăpada o să fie de tot felul – din aceea care zboară încet din cer, țepoasă, care îți bate în față. Nici un fel nu o să-l simtă. N-o să vadă că fluviul o să fie diferit – sub gheață, de toamnă – cu frunze, sau așa cum e acum. N-o să găsească papucii lângă pat. N-o să stea la micul dejun. N-o să intre în casă din cauza frigului. Ce îngrozitor. Când Antonina Pavlovna... Când Antonina Pavlovna a spus că trebuie să plece, Gleb, pe neașteptate, a țipat la ea – de-a auzit toată plaja. Atunci ea, fără să spună o vorbă, și-a strâns lucrurile și a plecat, lăsându-se ca un urs de pe un picior pe altul. Proastă bătrână, a șuiertat Gleb. Pentru o clipă a simțit ură față de bunică. Fiindcă ea (i se părea lui) nu era în stare să înțeleagă cât de adâncă era drama care se petrecuse. Pe ea nu o mișcaseră frumusețea și moartea. Iar el nu putea înțelege cum se putea ca adineauri să fii viu, iar peste o oră mort. Cum? Bunica s-a întors ca să mai ia ceva, și atunci el a strigat: pleacă de-aici! Strigătul a trecut în țipăt. Ea a plecat, dar de data asta nu s-a mai întors. Cineva a adus lucrurile fetei și i-a acoperit fața cu eșarfa. Eșarfa aceea Gleb

o văzuse înfășurată în jurul șoldurilor fetei. Plaja se golise – nu toată, doar partea aceea în care se vedea înecata. Lângă ea rămăsese numai Gleb. Lui i se părea că trebuie să mai facă ceva, ca să o salveze. Că ceea ce se făcuse nu se făcuse cu destulă dragoste. Trebuia ca cei din jur să pună suflet, dar în jur nu era nimeni. Preferaseră să o lase pe fată singură cu nenorocirea ei. Cu moartea ei. O pală de vânt i-a suflat eșarfa ușoară de pe față. Gleb a privit-o și a găsit că era minunată. Nasul drept. Buzele subțiri întredeschise. Doar în culoarea schimbată a buzelor era moartea, și mai era și în privirea care se oprise. Numai în ele. Dar ochii spuneau absolut clar că viața se sfârșise. De ce nu-i închisese nimeni? Gleb nu văzuse niciodată această față vie, fiindcă mersese în spatele fetei. Ar fi trebuit să i-o ia înainte și să o privească. Fața ei

ar fi exprimat uimire. Ar fi râs, ar fi dat din mână. Poate, chiar ar fi strâmbat din nas – ce nu-i în stare să facă omul când i se dă atenție? Acum degeaba ar surprinde-o: e definitiv lipsită de mimică. Trebuia să fi făcut totul cât trăia. Întorcându-se acasă, se aștepta la o discuție neplăcută cu bunica. N-a fost însă așa. Bunica l-a îmbrățișat în tăcere, și pentru Gleb a fost clar că ea îl înțelegea ca nimeni altul. Trecerea din viață în moarte era pentru ea o problemă de viitor apropiat. Lui Gleb îi stăruiau încă în urechi strigătele lui înverșunate de pe plajă. Răutatea i s-a topit într-un sentiment apăsător legat de bunica lui și de frica apropiatei ei morți. Și, deja culcat în pat, Gleb a plâns. Lacrimile i-au curs până a adormit. Chiar înainte să se lumineze, l-a trezit scârțâitul parchetului: lângă patul lui, în picioare, stătea aceea pentru care plânsese. A spus că o cheamă Arina. El și-a dat seama că în astfel de cazuri nu poate fi altceva decât vis, dar părul ud al Arinei și felul nesigur cum stătea l-au convins că are de-a face cu ceva real. Arina se gândea ce fragilă e viața și cât de ușor se poate curma. Asta se vedea după chipul ei, care căpătase din nou mimică. Iar Gleb se gândea cât de puțină dragoste primește omul cât trăiește. Arina a încuviințat din cap: poate nu s-ar fi întâmplat nimic cu mine dacă aș fi fost iubită cu adevărat. Poate că apa îi atrage pe cei pe care nu-i ține dragostea nimănui. Probabil că așa se și întâmplă, a fost de acord Gleb. Trebuia să te îmbrățișez cum zăceai pe nisip, și să pornesc cu

bătăile inimii mele inima ta oprită. Pentru ca o inimă să răspundă ritmului celeilalte. În spatele ferestrei se lumina, și lui Gleb i s-a părut că era lumina unei speranțe care se împlinea. Arina și-a apropiat fruntea de fruntea lui. El a simțit cum apa din părul ei i se scurge pe față, pe gât, pe piept. Umplându-se de fericire, sufletul lui Gleb a devenit ușor. A zburat pe deasupra plajei, anunțând celor care se bronzau apropiata căsătorie a lui Gleb cu Arina sau, pur și simplu, o unire mai puternică decât căsătoria. Ce anume anunța sufletul lui Gleb nu a părut chiar așa de important. Drept răspuns, cei care făceau plajă au dat din ramurile sălciilor, dar cumva șovăitor. La Gleb au ajuns voci care socoteau că informația este înainte de vreme. Asta l-a făcut să râdă. S-a trezit zâmbind și cu inima plină de lumină. Înțelegând că bucuria o visase, s-a posomorât. Cele câteva zile rămase până la întoarcerea stăpânilor locuinței, bunica și nepotul le-au petrecut într-o stare de spirit apăsătoare. Mai ieșeau pe-afară, dar la plajă nu s-au mai dus. Când, plecând de pe Rusanovka, au traversat cu vagonul de metrou Niprul, Gleb a întors capul de la fereastră. A rămas nemișcat, cu ochii în tavan, până când, brusc, a văzut pe el jocul

soarelui reflectat de apă. Și-a lăsat capul pe mâini, acoperindu-și fața cu palmele, și nu a mai simțit nici un semn dat de râu. Întors acasă, Gleb a părut că a uitat moartea de la râu. Așa, cel puțin, i s-a părut Antoninei Pavlovna. Dar peste o lună, când i-a propus să meargă amândoi în Crimeea, el a refuzat. Problema nu a fost refuzul, ci felul lui categoric. Antonina Pavlovna a înțeles că, o vreme, pentru nepotul ei este contraindicat să meargă la vreo plajă. Restul verii Gleb l-a petrecut în oraș. A mai citit, dar cea mai mare parte a timpului o petrecea pe stradă. A început să fumeze. Seara, când terenurile de joacă se goleau de copii, nu aveai cum să nu fumezi: toți fumau acolo. Stăteau așezați pe spătarele băncuțelor joase și scuipau pe jos printre dinți o salivă cu spumă. Pe șezutul băncuțelor își pirogravau numele cu țigările. Sau, răsucind strâns lanțurile, se roteau în leagăn în jurul axei lor. De la cei care pirogravau și de la cei care se învârteau, Gleb nu auzea nici o frază care să aibă sfârșit, vorbirea lor, luată în general, era răget. Mergeau cu gura deschisă și își holbau ochii prostește. Tot așa proceda și Gleb? Probabil, da. Să frecventezi terenul de joacă se

putea numai în aceste condiții. De ce proceda așa, nici el nu știa foarte bine. Cel mai probabil, era dorința subconștientă de a fi printre unii la fel de pierduți și de nefericiți ca și el.

15.02.13, MÜNCHEN

Nestor e din nou în vizită la noi – de data asta a venit pentru două săptămâni.

E dimineață. Lucrăm amândoi la carte în grădina de iarnă. E o enormă seră construită ca anexă la casă. De fapt, este o parte a casei, pentru că peretele dintre încăpere și seră e din sticlă. În fața peretelui se curmă artistic niște grinzi devenite închise la culoare. Pe lângă dictafon, în fața lui Nestor mai este un blocnotes cu întrebări. Prima întrebare o citește vorbind mecanic, cu o voce de corespondent de ziar raional.

— În amintirile tale pomenești des de fluvii. Fluviile ocupă un loc deosebit în viața ta?

— Fluviile sunt mișcare, aduc ceva, duc ceva.

Nestor își desprinde ochii din blocnotes.

— Lethe? Styxul?

— Mă rog... Ei, poate și Niprul, și Neva.

— Fluvii foarte diferite, mi se pare.

— Foarte. În Neva nu se poate face baie, e în toate sensurile rece. Dar Niprul e cald, dacă vrei, te bucuri de el.

Nestor înalță capul.

— Chiar după moartea Arinei?

— Ei, da... Înțelegi, în viață unele evenimente sunt echilibrate de altele. Una și aceeași melodie poate suna la început în minor, iar după aceea în major. Sau invers.

Dirijând, cânt ambele variante. Nestor dă din cap în tactul lor. Nu fără mirare.

— Atunci spune-mi despre major.

— Bine, major. Închipuie-ți: locuința aceea de pe chei, despre care ți-am povestit, am reparat-o împreună cu fratele mamei, Kolea. Asta a fost cu un an sau doi înainte de moartea Arinei. Kolea a venit

special de la Vologda... Văd zâmbetul politicos al lui Nestor și îmi vine să râd. Ptiu, sună cam prostește. Întreabă-mă ceva!

— Chiar nu știu ce întrebare se poate pune aici. Ei, bine: de ce ați reparat locuința aceea, mai bine zis – de ce ați reparat-o voi?

— Nu-mi amintesc. Sunt pe lume evenimente fără cap și fără coadă... Țin minte doar că nici eu, nici – bănuiesc – Kolea nu reparaserăm în viața noastră ceva până atunci. Ca să nu fie cald, am deschis ferestrele și, plini de râvnă, lipeam tapetele.

— Păi tapetul nu se lipește cu ferestrele deschise.

Mă uit cu considerație la Nestor.

— Neavând experiența ta, Nestor, am diluat papul. S-a făcut numai cocoloașe. Cu o perie din care cădea părul, îl întindem pe foile de tapet. Kolea, pe un ton de expert, zice să scoatem bășicuțele de aer de sub tapetele lipite. Facem asta cu niște cârpe.

— Se poate cu perii. Cu mișcări în forță de la axa centrală spre marginile tapetelor. Nestor îmi arată aceste mișcări. Ușor în jos. Cam cum desenezi un brad. Și, pe urmă?

— Pe urmă, Kolea mi-a atras atenția că esențial la treaba cu tapetul e să lipești cu mare grijă la colțurile pereților.

— Exact. Dacă trebuie să apeși undeva bine de tot tapetul, asta e la colțuri. Anume acolo te pândește pericolul la lipirea tapetelor.

— Tapetele le-am lipit la colțuri într-o uitare de sine. Hârtia s-a rupt... Ascultă, de unde știi tu totul despre tapete?

— În studenție mai câștigam un ban ca zugrav. Dar te-ai oprit unde era mai interesant...

— Spre seară terminăm noi de tapetat salonul și coborâm să cumpărăm cvas de la butoi. La butoi închiseseră. Kolea zice că are o idee. Ne ducem la un magazin alimentar și cumpărăm câteva pachețele cu concentrat de cvas. Ne întoarcem acasă și dăm drumul la televizor să vedem meciul de fotbal. Campionatul mondial din 1978. Odată cu primul șut în minge se aude în cameră un pârâit.

— Normal.

— Kolea emite o ipoteză, că probabil așa trebuie să fie când se usucă tapetul. După un timp, prima foaie de tapet se desprinde de perete...

Intră Geraldina cu apă minerală și toarnă în pahare.

— ... se desprinde și se face sul pe jos. Căderea în masă a tapetelor – și Kolea s-a dovedit a fi avut dreptate aici – a început chiar de la colțuri. Noi nu

ne pierdem curajul și decidem să bem un cvas. Ți-ai găsit. Concentratul de cvas nu s-a dizolvat în apă.

Nestor râde în hohote:

— Nu s-a dizolvat niciodată! Mai exact, se dizolva, dar nu de tot. Rezulta o zeamă tulbure și fără nici un gust, cu grăuncioare care se depuneau la fund.

Geraldina întreabă dacă mai trebuie ceva, dar întrebarea rămâne fără răspuns.

— În acest moment, lui Kolea îi vine în minte o idee formidabilă: să mâncăm concentratul uscat. În mod curios, gustul, care pierise când am dizolvat cuburile, de data asta s-a păstrat în întregime.

Nestor îi face semn din cap Geraldinei și ridică paharul:

— Puteați să-l mâncați și să beți apa!

— Pe Rusanovka, pe chei, am stat cam o săptămână, și aproape în fiecare seară am mâncat acest concentrat – cub după cub. În fiecare seară era la televizor fotbal, iar pe după ferestre se legănau plopii piramidali. Și mai era ceva: de pe Nipru se auzeau zgomotele bărcilor cu motor.

Îi fac semn Geraldinei: nu, nu mai trebuie nimic. Geraldina, încet și trist, iese. E limpede pentru toți că nu e nimic mai trist decât lipsa de atenție. Pauza e curmată de Nestor.

— Se întunecă târziu la Kiev?

— Da, dar chiar când se face întuneric, malul drept, abrupt, mai are lumină o vreme. Pe după el apune soarele.

Vreau să mai adaug că, odată cu fluturii de noapte, intra în zbor pe fereastră sentimentul unei fericiri nemărginite, dar mă tem că nu o să pot explica în cuvinte. Tac. Mi se pare că aud o muzică și că ea poate exprima acest lucru. La minor, două pătrimi: fericirea apăsătoare din mirosul fluviului, din înțelegerea faptului că ai înaintea ta toată viața și, după cum înțeleg acum, din lipsa unei reprezentări a morții.

1978

În ajunul noului an școlar, chiar la sfârșitul lui august, au fost câteva repetiții pentru concertul în cinstea lui întâi septembrie. La cea de-a doua repetiție, Gleb ședea lângă violoncelista Anna Lebed, care se pregătea să cânte – păi ce? – Lebăda de Saint-Saëns. Bineînțeles că, imediat, avea să se audă glumețul cântecel al directorului școlii despre două lebede, una fiind Anna. Melodia și versurile trimiteau fără ocol la cântecul Dva koliorî³³. Cântecelul apăruse cu un an și jumătate înainte, când Anna se apucase de Saint-Saëns, și de fiecare dată (așa se întâmplă când glumește conducerea), toți râdeau de ea ca prima oară. Au râs și acum. Anna, care purta de obicei uniformă, venise la repetiție cu o fustă scurtă. Și cu un maiou scurt. Șezând într-o parte, Gleb a observat cum, din pricina râsului forțat, i se cutremura burta. Maioul se ridicase puțin, descoperind o fâșie de piele, iar observatorului a început să i se învârtă capul. Să se urce sângele la el și să se învârtă, și să devină străin. Eu am mai auzit de vreo sută douăzeci de ori capodopera asta, au rostit tare și pe neașteptate buzele lui Gleb. Acum n-a mai râs nimeni. În liniștea desăvârșită, directorul s-a apropiat de el, și Gleb s-a gândit fără să se tulbure că, imediat, îl va pocni. Dar directorul nu l-a pocnit. După ce a tăcut puțin, a spus: îți iei o povară grea, Ianovski. Gleb s-a uitat liniștit în ochii lui. Se gândea la Anna și la cum îi tremura burta. Însoțit de privirea lui Gleb, directorul a ieșit repede. Anna a cuprins violoncelul cu picioarele și a început să cânte Lebăda. Gleb și-a mutat privirea la ea – peste vară devenise alta. Nu erau numai schimbările trupului (aici nu încăpea nici o îndoială): avea o privire nouă, matură și feminină. Dar ce era mai important – cânta altfel. Așa cântă, i-a spus încet Gleb lui Kleșciuk, numai după ce ți-ai pierdut nevinovăția. Te referi la mișcarea mâinilor? a întrebat confuz Kleșciuk. Nu, a picioarelor, a șuierat Gleb. Întorcându-se, a văzut cum picioarele goale ale Annei ba lăsau instrumentul, ba îl strâneau cu o putere nouă, și Lebăda a intrat într-o rezonanță ciudată cu observatorul, nemaîncercată de el înainte. Gleb a știut că nu avea să plece fără să o aștepte pe Anna. Simțământul întunecat și umed care îl făcuse să fie grosolan cu directorul îl făcea acum lipsit de voință și îl trăgea

după el. Și Anna știa asta. Cu deosebită încetineală, și-a strâns notele și a pus violoncelul în cutie. Chiar fără să se uite la Gleb, simțea cât e de rezistent

firul care îi lega. Anna nu s-a mirat că Gleb pleacă fără să spună la revedere, cum nu s-a mirat nici că s-a ciocnit de el când a dat colțul școlii de muzică. Tăcând – cu chitara în mână – s-a uitat la Anna. Cu mâna liberă i-a luat violoncelul (descărcare electrică la atingerea degetelor). Om-orchestra, a glumit Anna, dar Gleb nu a râs. A mers după ea, rămânând în urmă cu o jumătate de pas, și mânerul cutiei violoncelului scârțâia în tactul mișcării lor. Anna locuia într-o monstruoasă casă nouă de pe Vladimirskaia – chiar vizavi de teatrul de operă. Părinții ei erau muzicieni. Au concert azi la Moscova, l-a înștiințat ea închizând ușa de la intrare pe dinăuntru. Firește că la Moscova. Vârtejul acela, care îl trăsese pe Gleb după Anna, ar fi suflat afară din apartament orice părinți. Când au intrat în camera ei, Anna a scos violoncelul și l-a îmbrățișat cu picioarele. Cu o mișcare neglijentă și-a dat la o parte fusta și a început să cânte Lebăda. A zâmbit: numai pentru tine. Nu a cântat curat, nu a luat tot timpul notele cu precizie. Poate că își epuizase puterile cântând la școala de muzică, dar poate că era pur și simplu emoționată. Doar cânta numai pentru Gleb. Și picioarele ei au strâns iarăși violoncelul, și sub fusta ridicată cu îndrăzneală a sclipit dunguța chiloților. Îmbrățișezi violoncelul ca pe un bărbat, a spus mecanic glasul lui. Anna a dat la o parte violoncelul, s-a ridicat și, întorcându-se spre Gleb, s-a așezat pe genunchii lui: pot să te îmbrățișez pe tine... Pieptul ei era chiar lângă fața lui Gleb. Materialul întins îi arăta farmecele perfect, dar Anna și-a smuls tricoul. Gleb i-a atins pieptul cu buzele. A inspirat mirosul pielii ei. În Țara Sovietelor, deodorantul nu era pe atunci la îndemâna tuturor, dar asta nu deranja pe nimeni. Ba chiar dimpotrivă. Amintindu-și prima sa experiență amoroasă, Gleb simțea invariabil mireasma trupului tânăr de femeie. Se spune că memoria mirosurilor este cea mai durabilă. Femeile cu care a avut de-a face după aceea și le-a amintit împreună cu mărcile deodorantelor, dar nimic nu s-a putut compara cu parfumul cărnii Annei Lebed. Timp de câteva minute nesfârșite, această carne i-a aparținut lui. Anna

strângea și dădea drumul coapselor lui, și, culcat pe patul ei, se simțea violoncel. După aceea au fumat. Scrumiera, pusă pe burta lui Gleb, se ridica și se lăsa în tactul respirației lui. Culcată pe umărul lui, Anna dădea drumul fumului în fuioare subțiri. Gleb se uita în tavan. La ce te gândești? a întrebat Anna. La moarte. Ciudat, și-a trecut ea ceafa peste brațul lui Gleb, ciudat că te gândești la moarte tocmai acum – e totuna cu a te gândi la moarte pe plajă. Gleb și-a plimbat degetele pe nasul Annei. Eu am văzut moartea pe plajă...

Pff, Anna i-a aruncat mâna. Dacă o să ne iubim întotdeauna unul pe altul, a spus Gleb, moartea nu e înspăimântătoare. Nu e, înțelegi? Înțeleg. Anna s-a ridicat și a luat scrumiera de pe burta lui. Să mă spăl? Culcat pe patul Annei, el se uita la teatrul de operă. Teatrul ocupa toată fereastra, și asta făcea să pară că tot crește în dimensiuni. Gleb s-a gândit că era prima dată când privea acest teatru stând culcat. Nu știa că această dată avea să fie și ultima. Dar cel mai trist lucru s-a dovedit a fi altul. Odată cu teatrul văzut astfel, a plecat din viața lui și Anna. După acea întâlnire pasională a mai văzut-o o singură dată – la un concert comun. Gleb s-a apropiat să o întrebe când se vor vedea, dar Anna i-a pus un deget pe buze. I-a răspuns numai cu ochii, și ochii ei spuneau că îl roagă să aibă răbdare. Cel puțin, așa a înțeles el. Răbdarea, așa cum înțelegea el, se măsură în ore, hai – o zi-două, dar a trecut o săptămână întregă, iar Anna nu apărea la școala de muzică. Neîntâlnind-o la lecțiile comune, Gleb a urmărit orarul lecțiilor de violoncel, dar ea nu era nici la aceste lecții. În cele din urmă, și-a făcut curaj și s-a dus la locuința de unde cercetase atât de minuțios teatrul de operă (și nu numai): nu i-a deschis nimeni. Și atunci s-a dus la profesoara de violoncel și, stânjenit, a întrebat ce este cu Anna. Cum, nu știi? s-a mirat profesoara. Părinții Annei au fost primiți într-o orchestră care tocmai a fost înființată. Se numește Viorile Moscovei. Ei sunt violoniști? a întrebat fără să știe de ce Gleb. Da, violoniști. Ea a zâmbit. Buni, dacă asta te interesează. Pe el asta nu-l interesa. Profesoara s-a îndreptat spre cancelarie. Au aflat acest lucru abia acum? a precizat ajungând-o din urmă Gleb. De mutare? Ea și-a încrețit fruntea. Se știa încă din primăvară. În prima clipă, el a vrut să alerge la gară și să plece la Moscova. Ar fi găsit-o pe Anna prin

părinții ei. Doar nu sunt multe orchestre, se gândea, care să se numească Viorile Moscovei. Dar peste un minut i-a trecut dorința. Se transformase în contrariul ei. Știind că pleacă, ea își îngăduise o mică slăbiciune, i-a trecut prin minte lui Gleb. Și-a permis, așa, o mică aventură. Acum îi era ciudă pe el că se gândise în toate zilele acelea la Anna, îi aflase orarul, alergase la ea acasă, alergase la profesoara ei. Dar cel mai dureros era faptul că în gândul lui o numea pe Anna soție. Făcuse alegerea lui de viață. Faptul că începuse ca o chemare a cărnii devenise baza unei scări înalte care ducea la cer, pe care și-o făcuse în închipuire. La început i s-a părut că s-a năruit cu un bubuit. Dar pe urmă a devenit clar că nu se năruise – se auzise doar bubuitul: nu fusese nici o scară cu adevărat. Gleb și-a amintit-o pe Arina, care murise – și a

înțeles că fusese singura lui dragoste. Cum de cutezase să n-o oprească în drum spre plajă, de ce nu o apucase de mâini și nu o trăsese din apă? Da, ar fi fost ceva brutal și probabil că ar fi stârnit mirare, dar ce importanță ar fi avut pe lângă o viață salvată? Fără să dea vreo explicație, i-ar fi acoperit fața cu sărutări și ea, bineînțeles, l-ar fi iertat. S-ar fi contopit în unul singur, cum s-a contopit cu Anna, iar Anna n-ar mai fi fost – cel puțin, așa cum intrase în viața lui. Erau zile când Gleb uita de Arina și nu se gândea decât la Anna. Simțea o dorință arzătoare. Uneori se trezea noaptea și avea, până la tremur, imaginea vie a trupului Annei. Simțea mișcările ei ritmice și transpira tot. Câteodată nu lipsea mult ca să fugă la Moscova, unde, de fapt, nu îl aștepta nimeni. Nu ca să-i ceară Annei o relație permanentă (cum ar fi fost cu puțință la vârsta lor?), dar era gata să o imploră să repete ceea ce fusese: încă o dată. Visând la asta, se disprețuia, pentru că visurile lui proveneau exclusiv din dorință, ele neavând nimic din ceea ce gândise după moartea Arinei.

28.02.13, MÜNCHEN

Printre frunzele tropicale lucioase se prelinge fumul țigării lui Nestor. Uneori fumez și eu. Geraldina, deși schimbă din când în când scrumierele, nu e de acord să se fumeze în grădină. Arată prin toată înfățișarea ei tristă că aici nu depinde nimic de ea. În timpul

liber îi povestește grădinarului bavarez despre interminabilele discuții rusești, cu scrumierele pline ochi.

Grădinarul vine de trei ori pe săptămână. O ascultă politicos pe Geraldina, dar fumatul în grădină nu îl supără. E un bărbat liniștit, mustăcios, care seamănă cu o morsă. Liniștea lui li se transmite plantelor, și ele fac totul la timp – înfloresc, dau rod sau se încolăcesc pur și simplu în jurul prăjinilor puse din loc în loc. Uneori vrea și Geraldina să se înfășoare în jurul lui, lucru știut de toată lumea din casă – inclusiv de musafiri.

Nestor mă întreabă despre relațiile Geraldinei cu grădinarul. Îi răspund în șoaptă că pe el îl interesează exclusiv flora, nu fauna. Mi se pare puțin probabilă o furtunoasă dragoste tropicală în această grădină. Grădina, în schimb, e splendidă. Gradul de îngrijire a ei poate fi comparat numai cu

îngrijirea mustăților bavarezului: în ambele cazuri se simte aceeași mână.

— Cu acest exemplu vrei să spui – Nestor își caută cuvintele – că adevărata artă cere asceză?

— Se pare că Balzac s-a exprimat odată în sensul că o noapte petrecută cu o femeie costă o pagină de cea mai bună proză. Dar poate nu era Balzac.

Nestor se uită la mine neconvins. O noapte petrecută cu o femeie... Probabil că proza lui nu a fost niciodată sărăcită de așa ceva. Ei, dar nici el nu e Balzac.

După masă, plec cu Nestor și cu Katia să ne plimbăm cu bicicletele – pentru că la München este posibil și în februarie. Lui Nestor i se dă o scurtă ușoară de-a mea – în a lui i-ar fi cald. La intrarea în Parcul Englezesc stabilesc formația: în față – Nestor și Katia, iar eu – în spate. La început mergem pe aleea centrală asfaltată, unde bicicliștii întâlniți îmi fac cu mâna salutându-mă. Cotim și ajungem pe malul Isarului, râulețul iute a cărui apă vine din Alpi.

— Aici sunt mai puțini bicicliști, îi explică Katia lui Nestor, și e mai liniște.

— După părerea mea, tot Münchenul e liniștea întruchipată.

Katia dă din cap.

— Poate. Dar poate asta e o caracteristică a orașelor în care e multă verdeață, nu? Verdeața liniștește.

— Katiuș, zic, prea îți plac generalizările. Atunci, cei mai liniștiți ar trebui să fie locuitorii junglelor.

Luând viteză, coborâm spre Isar. În acest loc, râul înfruntă un mic prag artificial. Mai departe curge în fulgi de spumă.

— Dar Katia are dreptate. Nestor se așază pe o piatră de pe mal. Când s-a petrecut Revoluția din Octombrie? Când au căzut frunzele!

Sunt gata să întreb cum e atunci cu 14 iulie și cu verdeața lui, dar mă

răzgândesc. Întrebările inutile nu fac decât să strice teoriile frumoase. Râdem, și ne văd în alb-negru, ca într-o fotografie veche. Văd deseori astfel de imagini. Nestor, stând pe vine pe piatra lui, ia apă din râu și și-o aruncă pe față. Apa i se scurge în barbă. Așa și rămâne Nestor, cu fața udă strălucind. Eu, rezemat de trunchiul unui arțar. Și Katia, principalul e Katia, din pricina căreia s-a întipărit totul în minte. Și fața ei strălucește – de lacrimi. Nasul e roșu. Mie mi se pare că sunt lacrimi de fericire, că în clipa aceea suntem toți fericiți. Dar Katia, deodată, strigă:

— Ce groaznică e viața!

Cu brațele întinse spre mine, cu picioarele pe jumătate îndoite, plânge.

1979

Odată – asta a fost în februarie – s-a apropiat de Gleb profesoara Annei Lebed. I-a întins o foicică de hârtie și a spus: Anna m-a felicitat de Anul Nou – uite adresa ei. Poți să îi scrii. Profesoara nu a bănuț ce furtună a stârnit în sufletul lui Gleb. Dacă ar fi bănuț, nu ar mai fi tăragănat până să îi dea scrisoarea, nu ar fi așteptat o lună și jumătate. I-a sugerat să îi scrie, ha... Dar, bineînțeles, Gleb nu a mai stat. Acasă a spus că se duce la țară, la Bdjilka. Antonina Pavlovna știa despre existența lui Bdjilka, dar nu îl văzuse niciodată. Și-a condus nepotul la gară, unde, ca un făcut, i-a întâmpinat chiar Bdjilka. El l-a întrebat pe Gleb: „Tu unde mergi?“ – la care Gleb, în chip de glumă, a răspuns: „Asta e secret“ și s-a grăbit să se despartă de colegul de clasă. Bunica, nepricepând că tocmai se

despărțiseră de adevăratul Bdjilka, nu putea, firește, să ghicească faptul că nepotul ei se ducea la un Bdjilka scornit. Iar dacă ar fi fost să se dumirească, nu de acest scornit era vorba, ci de violoncelista Anna Lebed, care îi tulburase nepotul. Bunica s-a uitat îngândurată cum Gleb s-a așezat în vagon și cum trenul s-a pus în mișcare. I-a făcut cu mâna până când s-a pierdut din vedere. Ajungând la prima stație, nepotul a coborât și s-a urcat în alt tren, care mergea spre orașul Konotop. De acolo putea să ia un tren spre Moscova. Nu era comod cu atâtea transbordări, în schimb era ieftin. Gleb a făcut tot drumul într-o stare de spirit sumbră și și-a simțit aproape fizic murdăria. Jos, sub banca de lemn, ardea necruțător un radiator electric. Gleb a transpirat repede, iar hainele care se lipeau de el le-a simțit de parcă se lipea de el păcatul. Îl durea mai ales amintirea bunicii făcându-i cu mâna: această imagine l-a însoțit tot drumul. O mințea pentru prima dată serios. După ce a coborât la Konotop, Gleb a intrat în clădirea rece a gării, și hainele ude au devenit aproape de nesuportat. Trenul spre Moscova pleca peste două ore. Afară se întetea întunericul. A încercat să ațipească, dar de câte ori îl lua somnul, ușa de la intrare, al cărei arc ruginise, se trântea. Ușa era strâmbă și nu se închidea bine, de-asta și era așa de frig înăuntrul gării. Până la urmă, Gleb a reușit să adoarmă, și, pe fondul sonor al ușii care se trântea, a visat un schimb de focuri. N-a lipsit mult să scape trenul – s-a trezit în ultima clipă. Cum a sărit pe culoarul vagonului, s-au și închis ușile. După ce s-a instalat la fereastră (în afară de zăpada care zbură, nu se vedea nimic prin ea), a adormit

instantaneu. L-a trezit un curent de aer rece și a văzut că ușile spre culoar sunt deschise și că pe culoar – asta și-a amintit abia acum – o fereastră era spartă. Nu era nici o nădejde să închidă cineva ușile: uitându-se în jur, Gleb a înțeles că rămăsese singur în vagon. Situația era fără ieșire, trebuia să se ocupe el de uși. Gleb s-a ridicat încet și, legănându-se în ritmul bătăii roților, s-a dus spre ușile înțepenite. Cum era și de așteptat, ele n-au cedat la nici un efort – pesemne înghețaseră zdravăn pe la jgheaburi. Gleb s-a așezat pe bancă lângă ușă, și acum se legăna șezând – se legăna, se legăna... – acum nu lângă ușă ... acum pe locul lui dinainte... pentru că nu se ridicase... și nu se dusesse nicăieri... dar

se legăna, sigur că da, se legăna. Era un ritm deosebit acesta, care nu avea nimic de-a face cu Cântecul călătoriei, pentru că muzica lui Glinka fusese scrisă cu gândul la locomotivă (pe atunci se numea trăsură cu aburi), și precis că nu la vagoane, cu ritmul lor gânditor – precis că nu la ele. Oricum ai lua-o, vagoanele nu au nimic din însuflețirea unei locomotive. În cele din urmă, Gleb s-a trezit: era acum la gara Kiev din Moscova. Intrând în clădirea gării, s-a așezat incomod pe o bancă din sala de așteptare. Până dimineață mai era încă mult – chiar și până să se dea drumul la transport mai era mult. Și în afară de asta, se gândea Gleb ațipind, doar n-o să se ducă la Anna cu primul metrou. Doar n-o să trezească toată familia ducându-se cu noaptea-n cap. Dar nici nu-i trebuia toată familia – numai Anna îi trebuia. Dar, de fapt, de ce-o fi el sigur că părinții aveau să plece, iar Anna să rămână? Mai degrabă, invers: ea trebuie să se ducă devreme la școală, în timp ce muzicienii sunt oameni de ore târzii. Pentru o clipă, lui Gleb i-a fugit somnul. Dar, uitându-se la ceas, a înțeles că mai era încă mult timp – chiar pentru o întâlnire devreme. L-a luat din nou somnul și, prin somn, a simțit că se îmbolnăvește; s-a liniștit zicându-și că visează. S-a trezit pe la șase dimineața – complet dărâmat. A încercat să se ridice. Picioarele nu s-au îndoit din articulații, pomeții îl dureau. S-a așezat iar. A chibzuit, oare se făcea să o viziteze pe Anna într-așa un hal? Poate că nu se făcea. Dar poate... Și-a închipuit cum Anna o să-l culce în patul ei, o să-i dea niște tablete și o să-i aducă lapte fierbinte cu miere. A înțeles că adormise iar, s-a ridicat dintr-o smucitură și s-a uitat la ceas. Șase și jumătate. Dacă nu pleacă acum, poate nici nu mai dă de Anna. Cum să ajungă la casa Annei, Gleb își clarificase încă de la Kiev. A intrat la metrou și, pe linia inelară, a ajuns la stația Bieloruskaia. Mai departe trebuia să meargă două stații cu troleibuzul, dar el a preferat să nu aștepte și a plecat pe jos. Începuse

să viscolescă, dar, spre bucuria lui, vântul bătea din spate. De fapt, nu era cine știe ce bucurie, fiindcă nu mai exista putere pentru bucurie: cel care mergea era plin de o recunoștință liniștită pentru că nu mai trebuia să înfrunte el stihia. Dimpotrivă, stihia îl împingea ea din spate. Urmând Leningradski

Prospekt, Gleb a ajuns la strada Pravda³⁴, unde locuia violoncelista atât de prețuită de el. Când căpătase adresa ei, i se păruse puțin ciudat că viața Annei se desfășura acum pe o stradă cu un nume atât de neașteptat, dar se obișnuise cu el încă înainte să plece la Moscova. Nu se gândise la ziarul Pravda, ci la adevărul ca atare, pe care și-l are fiecare – Anna, părinții ei, el însuși... Adevărul lui consta acum în faptul că de la Anna nu mai voia nimic în afară de compasiune și căldură, în principal, sufletească. Ei, și niște lapte cu miere. Trecând pe sub portalul blocului Annei, își închipuia cum va primi cana fierbinte din mâinile ei. La ea se intra din curte, iar ușa era încuiată. Curtea se trezise deja la viață: pe gazonul acoperit de zăpadă se plimba un bărbat cu un câine în lesă, iar alături ședea pe o geantă un flăcău într-o scurtă cu un D pe ea. Asociația sportivă Dinamo. Gleb nu s-a apucat să sune – a așteptat până când, isprăvindu-și treburile, câinele a luat-o spre casă. Nu a lăsat ușa să se trântescă, s-a strecurat după el și după stăpânul lui. A urcat la etajul șase. S-a apropiat de ușa apartamentului – nu se auzea nimic. Tocmai voia să intre în lift și să coboare, s-o aștepte pe Anna în curte, când s-a auzit un declic în broască. Gleb abia a apucat să sară înapoi. A luat-o în sus pe trepte cu un aer indiferent, ca și cum își continua urcatul pe scară. Nefiresc, între etajele șase și șapte. Gleb a urcat fără să întoarcă privirea. A recurs la auz. Cel (cea) care ieșise a apăsat de câteva ori pe butonul liftului, dar liftul era ocupat. Atunci a pus extenuat(ă) ceva pe jos. Cutia cu violoncelul? Gleb a întors capul – da, chiar cutia cu violoncelul. Anna (ea era) a ridicat încet ochii și a încremenit: tu? Nu s-a aruncat să-l îmbrățișeze, iar bucurie nu exista în întrebarea ei. Eu, a confirmat Gleb. Ea a urcat câteva trepte, dar s-a oprit cu două-trei mai jos decât el. Știi, întârzii la ore – a mai biruit o treaptă și l-a privit în față, fix – dar ce-i cu ochii tăi, sunt roșii, lăcrimează... Lui Gleb i s-a năzărit că era grijă, chiar duiosie în aceste cuvinte. M-am îmbolnăvit pe drum, a spus el aproape plângăreț, am temperatură mare. Tare își dorea mila ei: acum, dacă nu pat și cană cu lapte, măcar un cuvânt cald. Dar nu a primit nimic. Anna a coborât la violoncelul ei și a chemat liftul. Trebuie să te întorci numaidecât la Kiev (intonație de

mamă iubitoare, dar severă) și acolo o să te faci bine. L-a poftit în liftul care venise și a ținut cu piciorul ușile care se închideau – nu fără abnegație. Când au ieșit în curte, dinamovistul s-a desprins de geanta lui și s-a îndreptat spre ei. Apropiindu-se, a sărutat-o pe Anna pe gură. I-a luat din mâini violoncelul. Pe Gleb nu l-a băgat în seamă, demonstrativ. Salut, amice, a rostit Gleb provocator. Acela s-a uitat la Anna; ea a ridicat din umeri. Amândoi s-au îndreptat fără grabă spre portal. Fă-te bine, i-a aruncat ea lui Gleb printre dinți. Am înțeles, a răspuns el înăbușit. După ce a petrecut cu privirea mișcarea lor maiestuoasă, a observat cu o bucurie răutăcioasă că dinamovistul și-a uitat geanta. Pantaloni de trening, cu șosete de lână frumos răsfrânte peste ghete – și uitase. Un sportiv din asta e poate mai interesant de cuprins cu picioarele, ca pe violoncel, decât el, Gleb, dar... Chiar n-a știut ce să pună după acest dar. Se pare că nu era ce. Din portal a apărut dinamovistul și a alergat în trap mărunț spre geanta lui. Probabil că Anna îl aștepta pe undeva. El se pregătea deja să alerge înapoi, dar a văzut zâmbetul lui Gleb și a încetinit. Gleb stătea în picioare, rezemat de un felinar, și umbra de pe jumătate din fața lui îi transforma zâmbetul în derâdere. Tu, ce, ai încremenit aici? s-a interesat dinamovistul. Gleb a încercat să fie ironic, dar vocea nu l-a ascultat: salut-o... ha... pe versata ta prietenă... Gleb a vrut să mai adauge ceva – o lovitură scurtă în figură l-a pus la pământ. Acum se uita la noul prieten al Annei de jos în sus și i s-a părut uriaș. Dinamovistul a ridicat piciorul, dar nu l-a lovit. A zis: dacă mai bălmăjești ceva despre ea îți storc ochii. Și-a pus piciorul pe fața lui Gleb și i-a imprimat pe buze desenul tălpii. A dispărut cu geanta. Gleb s-a ridicat încet, s-a apropiat de un nămete și a luat din zăpada proaspăt căzută. Și-a șters cu ea buzele și nasul – deja, firește, pline de sânge. La gară s-a privit în fugă într-o oglindă: pe lângă fioriturile însângerate de pe bărbie, sub ochiul drept se etala o vânătaie plumburie. La întoarcere, Gleb a mers tot cu două trenuri. După douăsprezece ore era acasă și, văzându-l, bunica a scos un „vai“. După ce i-a clătit de bine de rău fața și mâinile, l-a culcat în pat, unde a zăcut mai bine de două săptămâni. Îl doborâse o gripă urâtă de tot.

12.03.13, MÜNCHEN

Sunt primit de profesorul Wentz. Profesorul este cel mai mare specialist în domeniul neurologiei. Îmi cere să întind în față ambele brațe și să mă uit atent la ele. Îmi cere să strâng și să desfac repede palmele. Îmi îndoiaie mâinile din

cot, mai ales pe cea dreaptă. Stând în spatele meu, mă ia de umeri și mă trage spre el. Îmi cere să mă așez pe pat, să mă descalț și să mișc tălpile. Ia un scaun și se așază în fața mea. Zâmbește. Spune, continuând parcă o discuție avută demult:

— Da, domnule Ianovski, aveți boala Parkinson. Nu vă necăjiți. Se trăiește cu ea.

Cabinetul profesorului Wentz și Wentz însuși se transformă de câteva ori într-un negativ și invers. În urechile mele nu mai sunt nici un fel de chitare. Solo tobă.

— Mi-e greu să nu mă necăjesc, spun trecând brusc la șoaptă. Sunt muzician.

Zâmbetului de pe fața profesorului îi ia locul o tristețe de o clipă.

— Da-da, știu... Celebrul muzician. Dar am să vă spun așa: sunt boli și mai îngrozitoare, la care, iertați-mă, nu-ți mai arde de muzică. Iar în afară de asta, chiar în nenorocire trebuie să fie un noroc. Dumneavoastră aveți clasicul – e-e – Parkinson simetric, știm la ce să ne așteptăm de la el... Fac o mișcare cu mâna stângă, și Wentz dă din cap. Da, stânga dumneavoastră e deocamdată mult mai bine decât dreapta. În decurs de trei ani, dacă mă pot exprima așa, o va ajunge din urmă. Dar, în general, trebuie să înțelegeți că aceasta nu este o boală a mâinilor sau, mă rog, a picioarelor, aceasta este o boală a creierului.

Pe fața profesorului revine zâmbetul. În mod ciudat, acest zâmbet nu ofensează, mai degrabă insuflă speranță.

— Dumneavoastră spuneți că e o boală a creierului... Nu știu cum să-mi exprim gândul ca să nu-l jignesc pe doctor. Dar există tomografia prin rezonanță magnetică. Ea vă... Vreau să spun: puteți să puneți diagnosticul fără ea?

Wentz încuviințează binevoitor. E obișnuit ca diagnosticul să fie pus mai întâi la îndoială. I se suflă lui, lui Wentz, cum să cerceteze.

E reacția normală.

— Înțeleg ce aveți în vedere. RMN-ul – da, e ceva ce facem în mod obligatoriu. Dar tomografia – e-e-e – poate doar să precizeze niște detalii. Diagnosticul e puțin probabil să îl influențeze.

La ușa cabinetului mă așteaptă Katia. Îi fac semn: să mergem, și ne îndreptăm spre ieșirea de la capătul culoarului. Coborând în fugă scara, întorc capul o secundă:

— Parkinson.

Katia scoate un oh surd, micșorează viteza, se oprește. Aplecându-se peste balustradă, se uită la mine, care am încremenit pe palierul de dedesubt. Mă reflect în ochii ei. Fața mea e un oval spălat, curat. Nu mai are nimic din fața de pe sutele de afișe. Doar boală și confuzie.

— Gleba, cum putea el să stabilească așa de simplu totul – fără analize, fără o tomografie?

— Katia, pentru numele lui Dumnezeu, hai să plecăm...

Începe să coboare încet.

— Înțeleg tot, e specialist, dar mai există și bunul simț, care mie-mi spune...

Mă mai întorc o dată, de data asta cu degetul pe buze. Accentul german al Katiei devine de cinci ori mai puternic. Pe stradă se aruncă la pieptul meu. Lumea se uită la noi.

— Și eu – să mor? Să mor? Ce pui la cale?

Brațele ei mi se strâng în jurul gâtului. Dacă o să fie rău de tot – ea n-o să mă lase să plec cu una-cu două pe lumea cealaltă. Dar nici nu pare să fie vorba de așa ceva. A spus și Wentz că sunt boli mult mai îngrozitoare.

— Știi ce, îi șoptesc în ureche, hai să bem ceva.

Katia încuviințează din cap. Întreabă dacă să nu trecem în drum pe la Barbara – Barbara așteaptă și ea rezultatul vizitei la doctor. Nu, dau din cap în ambele sensuri, nu azi. Barbara, e simplu, poate fi sunată. Vreau să fim noi doi

singuri.

Luăm un taxi și ne ducem în Karlsplatz-Stachus. În oraș începe ora de vârf, mașina merge încet. Cobor geamul. Intră un aer cald. Îi arăt Katiei un jeep cu număr de Petersburg: pe ușa din spate sunt

lipite panglica Sfântului Gheorghe și inscripția La Berlin! Katia zâmbeste.

Găsim un restăurântel simpatic lângă Marienplatz și ne așezăm pe terasă. Chelnerul ne aduce pleduri, deși, de fapt, nu e nevoie. Comandăm înghețată. Katia – vin, eu – coniac. Chelnerul dă să aprindă lumânarea de pe măsuță, dar Katia îl roagă să o ia. Mie îmi vine să râd. Uitându-se la mine, chelnerul zâmbeste reținut. Soarele răzbate printre frunzele încă cleioase ale castanilor, pe fața de masă sunt pete de lumină.

De la o măsuță vecină se ridică o femeie și, după ce se scuză, îmi cere un autograf. Doi oameni de serviciu scot pe terasă o harfă. Fără grabă, intră harpista – rochie neagră, umeri goi, boa. Grasă. Pe ea, ca harpistă, asta o înfrumusețează. În drum spre harpă face un ocol și, apropiindu-se de măsuța noastră, se înclină. Răspund la fel, cei din jur aplaudă. Harpista se așază pe scaun și începe să cânte.

— O să le trăim pe toate împreună. Katia își pune mâna pe mâna mea. Pe toate.

Îmi eliberez cu băgare de seamă mâna.

— Ții minte restaurantul rusesc din Londra? Sminteala mea. Atunci n-am dormit acasă. Vreau să știi...

— Nu continua. Vreau să uit asta.

Și eu. Sărut în tăcere degetele Katiei.

1979

Gleb nu s-a restabilit repede. Uneori, Antoninei Pavlovna începea să i se pară că el nu vrea să se însănătoșească. În realitate nu era așa. Nu chiar așa. Gleb nu voia să se scoale. Zăcea cu plapuma trasă peste cap, lăsând numai o găurică pentru nas. După micul dejun, care îi era adus la pat, se acoperea din nou cu plapuma și, printr-un efort de voință, căuta să adoarmă. Da, Gleb nu voia să se scoale, dar în primul rând, nu voia să se trezească. Atât de mult și de fără noimă nu dormise niciodată. A început să încurce zilele, dar mai ales – visele. Vise neduse până la capăt apăreau în vise noi, ca parte din ele. Visele se prăbușeau unul în altul și se împleteau

ciudat, amintind în împletitura lor dragonii de pe perdelele de la ferestre. Această legătură a viselor cu dragonii devenise atât de puternică, încât era de ajuns o privire la perdele pentru ca visele lui Gleb, de undeva de sub tavan, să își ia zborul. Când reptilele intrau în mișcare, unul din vise îl apuca pe Gleb de brațe și îl legăna cântându-i „nani“ în tactul legănării perdelelor. Că delirează se putea spune cu convingere despre Gleb numai când mânca. Mestecând chiftelele gătite de Antonina Pavlovna la abur, se gândea cu tristețe la ziua când va trebui să apară la cele două școli. Pentru prima dată în toți anii de învățătură, Gleb nu voia să se ducă la nici una din ele. Când de dormit n-a mai fost cu puțință, a recurs la citit. A ieșit la iveală că, bine alese, cărțile te fereau de realitate la fel de bine ca somnul. A început cu Robinson Crusoe, pe care, după ce l-a citit, l-a recitit imediat încă de două ori. Ce-i drept, recitea din locul unde eroul se afla pe insulă. De la această carte a fost firească trecerea la Insula misterioasă, iar după aceea – la 20 000 de leghe sub mări, care au fost recitite și ele. Noaptea, încercând să adoarmă (acum reușea cu mare greutate), se închipuia pe o insulă nelocuită. Sau mergând cu un submarin. În toate situațiile, îl separa de lumea înconjurătoare grosimea apei, și Gleb se simțea liniștit. Dar în zilele de lucru, chiar aflându-se în locul său lipsit de pericol, bolnav fiind, se gândea abătut că dimineată va auzi din nou radioul care atârna pe perete. Gleb îl ura din tot sufletul și, în același timp, simțea pentru el milă: se străduia, răsuna fără încetare. Hârâia ca un bolșevic bătrân, piuia ca un pionier mic – făcea ce putea ca să ajute copilul să se scoale, să se scoale totuși și să înceapă să se pregătească pentru școală. Un efect deosebit aveau corurile de copii și vocile, la fel de răsunătoare ca vesela

de aluminiu, ale soliștilor lor: după ce ascultai un cântec-două cu cor, era deja imposibil să adormi. Zilele libere, când avea și un motiv ca să nu se scoale, Gleb le recunoștea după tăcerea postului de radio, și acestea erau zile de fericire tihnită. Boala devenise pentru el un fel de zile libere. Care, în cele din urmă, se sfârșeau. Și din nou începea să muncească radioul, și apăreau bolșevicii, pionierii și coriștii, plus, bineînțeles, gimnastica cu pian, istovitoarele cântece populare în toate limbile

popoarelor URSS, plus una-alta, dar în principal – aceste cântece, interpretate tot de coruri, de care lui Gleb, firește, i se acrise. Peste ani, după triumful cu interpretarea cântecelor populare, Gleb a fost rugat să împărtășească secretele măiestriei sale. A fost întrebat ce trebuie făcut pentru o înțelegere atât de fină, dar mai ales, pentru a interpreta această muzică. Trebuie, a răspuns el după ce s-a gândit puțin, să o asculți ani de-a rândul dimineața devreme, înainte de școală. De preferat la radio și în interpretare corală. Secretul măiestriei consta, după Gleb, în aceea că ura puternică față de interpretarea de la radio dădea naștere unei dorințe fără seamăn de a le cânta, în fine, altfel. Cele spuse nu înseamnă că viitorului virtuoz nu i-a plăcut din copilărie cântul coral. Ascultând din întâmplare unul din coruri la un concert, băiatul a fost uimit: corul nu suna deloc, deloc rău. Dar difuzat de postul de radio la șapte și un sfert dimineața, colectivul vocal te ducea la cea mai adâncă depresie. De fapt, punând în acest fel problema, depresia, care chiar îl cuprinsese pe Gleb, ar fi pusă numai pe seama cântecelor corale, ceea ce nu ar fi corect. Cauza stării de dezechilibru a lui Gleb era mult mai în profunzime. Cum nu-l părăsea amintirea tragediei de pe plajă, se poate crede că această cauză era Arina cea înecată. Dar, poate, și Anna cea neînecată. Ceea ce era mai aproape de adevăr, dar încă nu era chiar adevărul. Ceea ce se petrecuse în vară îl făcuse pe Gleb să descopere moartea. Nu, nu aceea... Moartea ca ceva care i se întâmplă cuiva o descoperise demult – încă la înmormântarea Evdokiei. Moartea ca ghinion personal al celui care a murit. După pierirea Arinei a bănuțit că moartea se referă și la el. Cu cât se gândea mai mult la acest lucru, cu atât era mai convins. Mai rău este că Gleb conștientizase faptul că moartea nu numai că întrerupsese o viață minunată, dar și făcuse să fie fără sens [bessmîslennîm] ceea ce fusese trăit și realizat. Bessmîslennîm – nu mai puțin de trei s, plus doi e, doi î, doi n și doi m – până și un cuvânt așa de bogat s-a dus în ultimă instanță în neant. Dispărea odată ce nu mai exista cel care îl rostea, deschidea în fața lui Gleb o prăpastie fără fund și îl lipsea de bucuria

de a trăi. Această descoperire nu l-a lăsat mult timp să se

restabilească. Dar oare s-a restabilit? Antoninei Pavlovna, care își cunoștea perfect nepotul, felul în care era treaz acum i se părea o formă de somn. Temându-se să nu îl irite, bunica nu îl întreba nimic, deși vedea că el își pierduse interesul pentru învățătură – și chiar pentru muzică. Se scula cu greu dimineța, se plângea de indispoziție și spunea că nu poate să meargă la ore. Antonina Pavlovna, miloasă, își lăsa nepotul să stea acasă, și el adormea imediat. Trezindu-se la amiază, citea sau se ducea pe stradă. Când s-a cam dus zăpada, a început să se plimbe cu bicicleta. A doua zi îi prezenta dirigintei un bilet din partea bunicii, în care erau explicate cauzele absenței lui. Diriginta a clătinat din cap, dar biletele le-a primit multă vreme. Când însă frecvența cu care apăreau a depășit niște limite rezonabile, diriginta a chemat-o pe Antonina Pavlovna la școală. Trecând pe lângă ușile cu geam ale cancelariei, Gleb a văzut că diriginta stătea de vorbă cu bunica. Numărând, pesemne, abaterile lui, profesoara îndoia degetele, iar bunica stătea în fața ei cu capul în jos – ca un elev care nu iese din nota doi. Gleb a simțit cum, de undeva din piept, începe să urce furia și cum îi inundă fața culoarea roșie. Pe de o parte – figura neajutorată și vrednică de milă a bunicii, pe de alta – aceste degete îndoite sugestiv. Gleb a dat buzna în cancelarie și, apucând mâna cu degetele îndoite, a început, cu putere, să le desfacă. Dar ți-ai găsit: pumnul lucrătorului pedagogic s-a dovedit a fi de fier. Femeia nu și-ar fi putut explica nici ea de ce îl strângea atât de tare. Poate i se părea că fiecare deget dezdoit înceta să fie socotit ca argument, dar poate că era doar un reflex. Oricum, nici unul din degetele deja albite nu a fost dezdoit. După câteva clipe, venindu-și în fire, Antonina Pavlovna a început să își împungă nepotul în spate. Fără să spună o vorbă, Gleb a ieșit în goană din cancelarie, și-a dat drumul pe balustradă până la parter și a ieșit glonț din școală. În capătul cvartalului s-a oprit: n-avea unde să se ducă. După ce s-a gândit puțin, a luat-o spre casă. Bunica nu venise încă. Ca să evite întâlnirea cu ea, Gleb a scos bicicleta în curte pe la intrarea de serviciu. A trecut repede, stând în picioare pe pedale și, după ce a urcat (cu bicicleta în mâini) scara instabilă, a ajuns în curtea vecină. Încălecând frumos pe bicicleta Lastocika, a

ieșit în strada Pirogov. Amintindu-și că Pirogov³⁵ zace undeva îmbălsămat – la Vinița, se pare – l-a invidiat. Roata din spate zdrăngănea; bicicleta a coborât de pe trotuar pe carosabil. Gleb a simțit ritmul mișcării și asta a făcut

să îi fie mai ușor. Mișcarea aduce întotdeauna ușurare. În toiul disperării care îl asalta din toate părțile, mersul cu bicicleta s-a dovedit a fi o mică și absolut neașteptată fericire. N-ar fi fost nimic deosebit în ieșirea aceea, dar ea a rămas în memoria lui Gleb. Poate pentru că nu l-a lăsat să se înece în vârtoarea care îl înghițea deja. Mâinile îi înghețau pe ghidon; și-a pus mânușile. Și, totuși, vântul era deja de primăvară, nu după temperatură – după miros. În spatele lui a claxonat un troleibuz – lung și cu răutate. Gleb s-a apropiat de rigolă, dar troleibuzul a trecut lipit de el. S-a speriat, bineînțeles... De unde ura asta? Gleb s-a gândit că să moară acum sub roțile troleibuzului ar fi fost cumva o ieșire. Pentru el. Dar pentru bunica? Ce-o să fie cu viața ei? Ce-o să fie cu viața mamei lui și cu călătoria lor la Brisbane? Că doar ea n-o să poată pleca lăsând aici mormântul fiului ei. Sau (și mai trist): mama o să ducă la Brisbane un sicriu din zinc pe care îl va înmormânta în cimitirul orașului. Venind la mormânt în fiecare zi, va simți durerea de nesuportat că fiul ei a ajuns numai postum în orașul unde fericirea este generală. Dar la acest mormânt vor veni și brisbanienii băștinași. Încet-încet, se va face acolo un memorial închinat celor care nu și-au găsit, fiecare în felul lui, fericirea. Gleb a simțit cum i se rostogolește din colțul ochiului o lacrimă și cum rămâne pe pleoapă. Caldă. Tremurând ca un săritor de la trambulină – chiar-chiar pe marginea ei. După ce a încetinit, s-a aruncat fără teamă în jos, s-a zdrobit de asfalt. În ziua aceea, Gleb a traversat orașul de la est la vest, a trecut pe malul stâng al Niprului și a stat o vreme pe locul unde murise Arina. Plaja de primăvară era pustie de tot. Locul arăta și mai dezolant decât în vara trecută. Gleb a venit acasă noaptea târziu, și bunica nu i-a spus nimic. L-a îmbrățișat. A reîncălzit cina – cartofi prăjiți, ce-i plăcea băiatului. Era fericită, se temuse că nu avea să își mai vadă nepotul, și el știa asta. Din ziua aceea s-a dus la școală fără să mai absenteze, dar era o frecvență ciudată. Nu arăta mare interes față de nici un obiect, în afară, poate, de biologie. De altfel, și acest

interes era destul de neobișnuit. Pe Gleb îl interesa timpul de descompunere al diferitelor feluri de organisme – oameni, păsări, șopârle, melci. Profesoara, care nu deținea informații complete, căuta fără succes să afle de la băiat ce nevoie are un elev de astfel de date. Punându-i o mână pe grumaz, s-a aplecat spre Gleb în felul unui duhovnic, dar el se gândea în timpul ăsta că obrajii ei puhavi vor fi, probabil, primii care vor cădea victimă descompunerii. Că nu vor ține nici o săptămână. Întruna din zilele când prezența lui Gleb la școală

începuse să nu mai fie o problemă, a sosit o știre de la școala de muzică: profitând de faptul că Gleb nu venise la cursuri, directorul îl eliminase. Vera Mihailovna, care și-a amintit că Gleb fusese obraznic cu directorul, a considerat că eliminarea din școală e o represiune. Seara a venit la Gleb acasă și a anunțat că vrea să meargă în dimineața următoare cu bunica la director și să ceară ca Gleb să fie reprimit. Vera Mihailovna socotea că, de fapt, directorul nu este un om ranchiunos, că școala duce lipsă de elevi, așa încât, dacă își va cere scuze... Nu e nevoie, a întrerupt-o Gleb. Ce nu e nevoie, a întrebat profesoara, să îți ceri scuze? Brusc, Gleb a rămas fără cuvinte. Să mă reabilitez... N-am nevoie. Vera Mihailovna s-a uitat cu mirare la el și, rar, aproape silabisind, a spus: de ce nu ai nevoie să te reabilitezi? Băiatul și-a tras capul între umeri. Pentru că am să mor. S-a lăsat tăcere. Foarte încet continua să meargă radioul – era ciudat că nu tăcuse și el. Vera Mihailovna și-a desfăcut brațele. Dar și noi o să murim – și eu, și bunica ta (Antonina Pavlovna a încuviințat din cap) și, între noi fie vorba, chiar și directorul școlii. Și ce-i cu asta, n-o să ne lăsăm baltă treburile. Gleb se uita cu îndărătnicie într-un punct întunecat de pe tapet. A spus: de ce e nevoie de treburi, dacă toți o să moară? Bunica i-a făcut pe la spatele lui un semn liniștitor profesoarei, care i-a arătat din ochi că a înțeles. După ce l-a mângâiat pe Gleb pe umăr, a ieșit din încăpere în vârful picioarelor și cu exagerată grijă. Era convinsă că Gleb va veni a doua zi cu bunica la director. Dar ei n-au venit – nici a doua zi, nici mai târziu. Gleb a părăsit școala de muzică.

20.03.13, MÜNCHEN

Dimineață, sună la ușă. Geraldina se duce să deschidă. De bună seamă că a dat peste cineva neașteptat ori chiar nedorit, pentru că timp de două minute se poartă discuții cu voce scăzută. În cele din urmă, cel venit își pierde răbdarea. Intră în casă și, în exclamațiile de protest ale Geraldinei, urcă în sufragerie.

În ușă e Hannah, cunoștința mea de la Londra. Pare că e în campanie: un rucsac mare pe umeri, jeanși suflecați până aproape de genunchi, pantofi de sport. Bluză brodată. Care ar fi putut merge și cu jeanșii, și cu pantofii de sport, dar nu cu Hannah.

— Sunt vaghitna³⁶, spune ea.

— Ce înseamnă vaghitna? întrebă Katia, deși se pare că îi este deja clar înțelesul cuvântului.

Stând în ușă, Geraldina urmărește cum curentul face să se miște părul nestrâns al Hannei. Care acoperă tot spațiul camerei, iar soarele îl luminează. Și bluza o luminează.

— Înseamnă că e însărcinată.

Vorbesc alb, ca să nu țip.

— Sie ist schwanger... îi traduce, cine știe de ce, Katia Geraldinei.

Cu el, arată Hannah spre mine.

Katia încremenește. Pe fața Geraldinei e o profundă nedumerire. Semnul din cap al Hannei este grăitor, dar ei îi este greu să expună faptul că Herr Ianovski... În ochii Geraldinei licărește ceva nu tocmai cuviincios. Nu, Herr Ianovski nu s-a uitat niciodată la alte femei, ea nu poate să creadă așa ceva. Geraldina îi aruncă o privire Hannei. Adică, firește, poate fi și de crezut, dar – greu.

Katia se apropie de Hannah și ridică rucsacul din curelele laterale, dând astfel musafirei posibilitatea să își elibereze mâinile. O îmbrățișează stângaci pe Hannah și o așază într-un fotoliu. Hannah, care se așteptase la scandal, continuă să se țină bătoasă, fiind încă posibil ca scandalul să aibă loc.

— Ganna, – ochii Katiei radiază – dragă Ganna...

— Hannah, o corectează energic Hannah.

— Ceva între g și h, îi explic Katiei.

— Hannah, repetă pregătită Katia. Ce bucurie, că ai venit cu micuțul la noi.

Uitându-se în tavan, Hannah dă dintr-un umăr. Adică unde era să se ducă?

— Mă gândesc – Katia desenează figuri geometrice în aer – că nu ai făcut nimic ireparabil.

Buzele strânse ale Hannei dau să se înțeleagă că problema nici nu s-a pus în acest fel. Geraldina aduce micul dejun. Hannah aproape că nu se atinge de nimic.

După micul dejun, Katia propune să mergem în Parcul Englezesc. I se pare că acolo o să fie cât de cât mai ușor decât acasă. Pe aleea principală, ne trezim în centrul vieții bicicliste müncheneze. Este plimbarea noastră obișnuită, făcută, oricum, de sute și sute de ori, dar e în prezența Hannei. Bicicletele ne vin din față, ne depășesc din spate, ies de după copaci și tot după copaci, spre deosebire de Hannah, dispar. Frânează, semnalizează, zdroncănesc din trusele de scule în genți de piele și nu te lasă nicicum să discuți. În general, toți sunt bucuroși de ceva. Unii bicicliști, dând zor, îmi cer permisiunea să facă un selfie cu mine.

Când intrăm pe o alee laterală se lasă liniștea și se poate vorbi. Trebuie vorbit. Aleea e îngustă, nu putem merge pe un rând, așa că las doamnele în față. Mă simt bigam. Cuvântul mi se lipește de limbă și o topește. Da, Katia e noblețea întruchipată, rar așa ceva. Îi propune Hannei să rămână la noi – numai în ce calitate nu se înțelege. De soție mai tânără?

Pentru Katia, toată problema este copilul. De vreme ce Hannah l-a conceput cu el, Hannah îi e soție. Dar dacă nu l-a conceput cu el – înseamnă... Nenorocire. Încetinesc pasul și rămân în urma femeilor. Katia se întoarce, se uită neajutorată la mine, dar eu urmăresc cu atenție veverița de pe trunchiul unui pin. Cu aceeași atenție mă urmărește și veverița pe mine. Știe că neplăcerile vieții au loc cu precădere din cauza bărbaților.

Măresc pe neobservate distanța, și nici una dintre femei nu se încumetă să mă cheme. Ajung la mine frânturi din discuția care se desfășoară în rusă. Katia nu știe ucraineana. Hannah, se pare, nici ea. La Londra mi-a sărit cumva în ochi asta, dar acum e tot mai evident că nu știe să vorbească bine. Rusa ei, delicat vorbind, nu e

nici ea fără cusur – mai ales g-ul acela fricativ pe care reușise deja să i-l transmită Katiei. O rusă care preluase mult din fonetica ucraineană. De acest

accent este foarte greu să scapi, aici nu e suficient să citești un paragraf de manual – nu e ca declinarea substantivului put’. Auzind cum vorbește Hannah, îmi vine să mă depărtez și mai mult de ea. Ce mai, un fel de Eliza Doolittle. Doar că, uite, eu nu sunt profesorul Higgins³⁷.

În principal, vorbește Katia. Ajung la mine cuvintele datoriei noastre, la etajul trei. Katia se pregătește să o instaleze pe Hannah la etajul trei. Ele merg deja la braț: Katia în ceva negru vaporos, Hannah în ia ei. Odată întorși acasă, ele se pregătesc de masă. Katia îi aduce Hannei un halat de mătase:

— Să fie într-un tot ca acasă, fiindcă ești acasă.

Hannah se schimbă. Se uită la mine întrebător. Spun:

— Ți vine foarte bine halatul ăsta.

— Precis?

Sigur. Ea ia totul în serios. Părul castaniu-închis, ovalul aproape ideal al feței – poate pomeții sunt o idee mai proeminentă decât îi au ucrainencele. Dar tocmai asta o face încântătoare. Dacă nu îi pricepi graiul, poți chiar să te îndrăgostești de ea – să te însori cu ea, de pildă. Dar dacă înțelegi, atunci poate să fie chiar invers – să te desparti, să spunem.

Katia, după cină:

— Ar fi corect ca Gleb să meargă azi să doarmă la Hannah.

Spune asta cu o față veselă, ca pe ceva de la sine înțeles. Katia, nobilă cum e, nu vrea să stea în calea iubirii mele cu Hannah. Care (iubire) n-a existat, de fapt, niciodată. Hannah nu înțelege prea bine ce se întâmplă, și tace. Eu înțeleg, dar tac și eu.

Când vine timpul să ne culcăm, Katia mă ia de braț (ușoara mea împotrivire e înfrântă) și mă duce în camera Hannei. Iese, nu se știe de ce, în vârful picioarelor. Eu o trag pe Hannah lângă mine, o sărut pe frunte și îi urez noapte bună. Cobor în hol. Mă culc pe canapea și mă acopăr până peste cap cu un pled. Mă gândesc la copilul pe care îl așteaptă Hannah. Al meu să fie?

Nu am aer, îmi trag pledul de pe față. Dar chiar dacă nu e al meu... Odată ce Hannah spune

că e de la mine, înseamnă că nu există nimeni care să își facă griji pentru copil. Rezultă că, oricum ar sta lucrurile, e al meu.

Noaptea mă trezește scârțâitul treptelor. Pe scară coboară Katia. Mă invită cu un gest în dormitorul nostru.

1979

Feodor a aflat că Gleb a părăsit școala de muzică. Cu întârziere, după câteva luni, dar a aflat. Și s-a necăjit. Acest lucru a fost surprinzător pentru toți cei care își aminteau cât de rezervat fusese în fața hotărârii fiului său de a studia muzica. Pentru prima dată după mai mulți ani, Feodor i-a cerut Irinei să se întâlnească. Auzind că Gleb s-a lăsat de muzică fiindcă pe toți ne așteaptă moartea, Feodor a fost tulburat și a declarat că acesta este actul unui adevărat muzician. Că trăsătura distinctivă a muzicianului nu este agilitatea degetelor, ci amintirea permanentă a morții, care nu trebuie să insufle spaimă, ci optimism. Care e menită nu să paralizeze, ci să mobilizeze. „Cu alte cuvinte, adevărata creație trebuie să fie un echilibru între viață și moarte“, a conchis Feodor. „Ea trebuie să vadă puțin dincolo de orizont“. Dar acesta a fost doar începutul discuției. Discuția propriu-zisă a avut loc mai târziu – numai că nu cu Feodor, ci cu tatăl lui, Mefodii, care venise de la Kamenet-Podolsk să își viziteze fiul. Mefodii era înalt de statură, lat în umeri și cărunț, ceea ce îl făcea să semene cu Turgheniev. Asemănarea era sporită de faptul că, spre deosebire de Feodor, bunicul trecea din când în când la rusă. Și chiar dacă limba lui nu era turghenieviană, faptul că era dispus să vorbească în ea era cu mult mai important. La întrebarea bunicii despre cum i s-a părut Mefodii la prima lor întâlnire, Gleb a răspuns fără să stea pe gânduri: binevoitor. Caracterizarea a fost extrem de exactă. Mefodii dorea binele cu fiecare vorbă a sa. Cu fiecare zbâncitură, se poate spune, din multele de pe fața lui. Cele mici erau dispuse în jurul ochilor într-o plasă, dar erau și mari, pornind de la rădăcina nasului spre colțurile gurii – adânci ca niște șanțuri. Da, Feodor a vrut ca băiatul să își cunoască bunicul, dar nu s-a așteptat nici el ca această cunoștință să fie începutul unei prietenii îndelungate. Gleb nu l-a mai

lăsat pe Mefodii nici o clipă. E greu de spus ce a fost asta – dorul de a avea o companie bărbătească, de care Gleb era lipsit, ori calitățile bunicului. Mai aproape de adevăr este a doua variantă, de vreme ce viața fără tată nu îl împingea pe Gleb chiar spre tatăl său. Da, uneori voia să îi facă impresie tatălui său, dar nu năzuia la o comunicare permanentă cu el. Cu bunicul însă, da. Bunicul se dovedise a fi blând și îngăduitor. În chip neașteptat, în relația reciprocă dintre acești doi oameni, bunicul a fost Gleb. El l-a dus pe Mefodii pe străzile pe care le îndrăgea și i-a povestit despre ele. Bunicul era un

ascultător recunoscător. Ascultându-l pe Gleb, dădea din cap, dar uneori, la sfârșit, îi punea o întrebare-două din care reieșea că știa lucrurile mult mai bine decât el. Cum de le știi tu pe toate, se mira prelung Gleb. „Ei, și tu“ – bunicul clipea caraghios și trecea la ucraineană – „nu știu nimic“. Ba da, știi! se răsfăța Gleb. Odată, bunicul nu s-a mai justificat și a spus: Ceea ce chiar nu știu e de ce ai lăsat tu școala de muzică. Luat prin surprindere, Gleb a tăcut. Dar, după aceea, a repetat ceea ce spusese deja o dată: pentru că am să mor. Rostite prima oară, aceste cuvinte fuseseră iuți, ca un suflu, dar acum păreau deodată ca de carton. Dar lui Mefodii nu i s-au părut. Spre marea mirare a lui Gleb, bunicul a socotit firesc un astfel de curs al gândirii și chiar l-a laudat pe băiat pentru atitudinea filozofică față de viață. Dar nu a uitat cuvintele lui Gleb. Ele și-au făcut apariția câteva zile mai târziu, când bunicul și nepotul ședeau lângă fântâna din mica grădină Zolotovorotski. Dacă o să mori, a rostit gânditor Mefodii, de ce să mai mergi la școala de muzică? Gleb a simțit unele note noi în întrebare, de aceea a dat din cap cu prudență. Bunicul s-a ridicat de pe bancă și, apropiindu-se de fântână, și-a pus sub un jet palmele lui mari. După ce s-au umplut cu apă, s-a spălat pe față. S-a întors spre Gleb. Dar dacă nu mori? Cum adică? a întrebat Gleb. Chipul lui Mefodii a căpătat o expresie enigmatică: am o idee... Gleb s-a uitat la bunic și a zâmbit. Idee... Adică, uite ce avansat bunic are el. Avansat și, cumva, chiar modern: Mefodii a dat din mână și în fața lor s-a oprit un taxi. Stai în fața mea ca frunza în fața ierbii³⁸. Frumos. Volga GAZ-24, cu care Gleb nu mai mersese până atunci. Mersese doar cu Volga GAZ-21,

de care Feodor spunea des că deja nu mai e tanc, dar nici mașină încă nu e. Taxiul în care l-a suit bunicul-vrăjitor pe Gleb avea un motor silențios și rula ușor. Bunicul chiar amintea de personajul din poveste, fiindcă dând din mâini făcuse să apară ceva nemaivăzut înainte. Ca din mânecile Preaînțeleptei Vasilisa, a apărut o bisericuță lângă pădurea Goloseev, iar în ea – părintele Piotr: păr castaniu-deschis strâns într-un smoc, bărbuță îngrijită, ochelari. Biserica era chiar ca din povești, dar părintele Piotr, mai degrabă, nu. Dinspre el venea miros de apă de toaletă, și era evident că, spre deosebire de personajele din folclor, părintele Piotr se îngrijea. După ce s-a îmbrățișat cu Mefodii, a început să vină un miros de apă de toaletă și dinspre Mefodii. Observându-i pe acești oameni care nu se asemănau, Gleb a înțeles că îi leagă, dacă nu o prietenie, cel puțin o veche cunoștință. Mefodii i-a spus părintelui Piotr că nepotul său descoperise moartea personală și că, lucru de

înțeles, drept urmare a hotărât să nu mai meargă la școala de muzică. Părintele Piotr a găsit și el că este o faptă firească, pentru că, într-adevăr, de ce să fie nevoie de școală de muzică dacă totul are să se sfârșească se știe cu ce. Primind aprobarea părintelui Piotr, Mefodii a spus că, pe de altă parte, parcă ar fi păcat și că băiatul s-a lăsat de școală. Da, poate că e păcat, s-a arătat de acord părintele Piotr, pentru că, prin intermediul muzicii, școala e legată cu veșnicia. Muzica este veșnicie? a întrebat Gleb. Părintele Piotr a clătinat din cap: muzica nu e veșnicie. Dar ea amintește de veșnicie – muzica profundă. Dar ce este veșnicia? a întrebat Gleb. Este absența timpului, a avansat Mefodii, ceea ce înseamnă absența morții. În final, este Dumnezeu, a spus părintele Piotr, Cel pe Care Îl cauți tu. Părintele Piotr i-a dat lui Gleb o Evanghelie, un catehism și o carte de învățătură, de dinainte de Revoluție, cu Legea lui Dumnezeu. Luându-și rămas-bun, l-a rugat să învețe Crezul, la care era pus un semn de carte din hârtie catifelată. După ce s-a întors acasă, Gleb și-a pus în față cele trei cărți și a citit când din una, când din alta. Pe una din ele (Legea lui Dumnezeu) a luat-o a doua zi la școală. Stând la lecția de științe sociale, o citea pe sub bancă. Profesoara, care mergea de-a lungul rândurilor, s-a furișat neauzită în spatele lui și i-a luat frumușel cartea de pe genunchi. În râsul general, a citit titlul, și primul lucru

pe care l-a simțit a fost mirarea. Nu asta se așteptase să găsească pe genunchi sub bancă. A deschis cartea la semn, a încercat să citească tare. S-a fâstâcit: evident, pentru o astfel de lectură cunoștințele de sociologie nu erau suficiente. A închis cartea. Așadar, poate mergem și la biserică? l-a întrebat ea pe Gleb. Persoana întâi numărul plural, i-a trecut prin cap lui Gleb, ce bădărănie. Păi cu ea nu s-ar duce, nu la biserică, dar nici... Apropiindu-se de tot de el, ea s-a interesat: și ne rugăm, batem mătânii? Gleb a încercat să smulgă cartea din mâinile profesoarei, dar ea s-a întors cu agilitate. Batem mătânii? a întrebat din nou. Nu e treaba dumneavoastră, s-a răstit Gleb. Uite, aici greșești, Ianovski – e treaba mea și a organizației de comsomol, sigur, dacă ești comsomolist. Gleb era, într-adevăr, în organizația de comsomol. La început nu își propusese să intre, dar tatăl lui numise un asemenea pas o notă proastă. După cât observase el, cei care nu intrau în comsomol nu intrau după aceea nici la universitate, nici la conservator. În pauză, specialistă în științe sociale l-a dus pe membrul VLKSM39 la directoare, o doamnă în vârstă, blajină. După ce i-a pus pe masă Legea lui Dumnezeu, profesoara a spus: iată ce citesc comsomoliștii din școala noastră. Comsomoliști care se roagă la

Dumnezeu. Răsfoind cartea, directoarea i-a mulțumit profesoarei pentru vigilență, recunoștință care, i s-a părut lui Gleb, nu era lipsită de ironie. Lucru arătat și de puteți pleca-ul aruncat neglijent de directoarea socioloagei.

Vârșnica doamnă nu credea în Dumnezeu, dar turnătorii nu-i plăceau. A hotărât să nu îi complice lui Gleb viitorul și să se mărginească la o discuție explicativă. Directoarea i-a atras atenția asupra faptului că Gagarin a zburat în cosmos, dar pe Dumnezeu nu l-a văzut. De aici, după cum i se părea femeii, rezulta indiscutabil că Dumnezeu nu există. A rugat să treacă cineva din familia Ianovski ca să ia Legea lui Dumnezeu – ceea ce era o chemare la școală mai îndulcită. Băiatul s-a gândit vreo două zile, dar pe urmă a apreciat că cel mai sigur era în acest caz să se adreseze bunicului. Că, până la urmă, prin el și venise cartea care îi fusese luată. Când i-a povestit cele întâmplate, Mefodii nu a arătat nici un fel de îngrijorare. Doar l-a întrebat pe Gleb dacă apucase să

învețe Crezul. Nu apucase. Tot e bine (bunicul a zâmbit), poate acum o să-l învețe directoarea. I-a cerut nepotului o foaie de hârtie și a scris pe ea caligrafic Crezul. I-a explicat cuvintele necunoscute și l-a spus de la început până la sfârșit. I l-a întins lui Gleb: cum termini – să-mi spui. Peste o oră, Gleb îl învățase. I-a explicat bunicului mirat: muzica. Muzica cuvintelor. A memorat frazele Crezului ca pe niște fraze muzicale. Când nepotul l-a spus pe tot fără să se poticnească nici o dată, Mefodii a dat iar din mână și s-au pomenit la părintele Piotr. Care i-a întâmpinat în ușa lăcașului cu o exclamație: vine cineva născut pentru veșnicie! I-a binecuvântat pe cei sosiți și a procedat imediat la botez. Era o zi însorită, și stropii apei vărsate pe cel botezat străluceau în razele soarelui ca nestematele. Rămâneau destul de mult în aer. Botezându-l pe robul lui Dumnezeu Gleb, părintele Piotr a rostit: în numele Domnului nostru Iisus Hristos te eliberez de frica morții și te povățuiesc să te întorci la treburile curente – de pildă, la cursurile școlii de muzică. Lucrează, dragul meu prieten, întru slava lui Dumnezeu! Amintindu-ți că ai în față veșnicia, nu disprețui timpul, căci de realizat ceva se poate numai în timp. Părinții au rugat să nu fii trecut în registrul bisericii, pentru a evita problemele cu puterea anti-Dumnezeu – așa că nu te înregistrezi. Dar la Dumnezeu, să știi, ai fost înregistrat, iar acesta este lucrul cel mai important. În clipele dificile, bizuie-te pe mine și pe bunicul tău Mefodii. La aceste cuvinte, nou-botezatul și-a amintit că pe Mefodii îl aștepta întâlnirea cu directoarea și i s-a strâns inima. Dar s-a frământat degeaba. Cel mai vârstnic

din neamul Ianovski primise însărcinarea cu întregul său simț de răspundere și, în ziua următoare, s-a dus la școală. Părul cărunt al lui Mefodii a avut un efect favorabil asupra directoarei, care a început discuția cu el de la ceea ce i se părea ei un argument de necontestat. După ce a înapoiat bunicului lui Gleb cartea confiscată, ea, ușor teatral, l-a luat de cot și l-a dus la fereastră. Arătând spre cer, a spus: Iuri Gagarin a zburat în cosmos, dar pe Dumnezeu nu l-a văzut – trebuie să fiți de acord! Mefodii a înclinat politicos din cap: Într-adevăr, Iuri Gagrin nu l-a văzut pe Dumnezeu. Fără a-și lua

ochii de la de cerul din fereastră, bătrânul a zâmbit larg. Dar Dumnezeu l-a văzut pe el. Și l-a binecuvântat.

27.03.13, MÜNCHEN

E bine când neplăcerile încep de dimineață: ai o zi întreagă pentru a le face față.

Sonerie. Geraldina deschide. În ușă – o femeie grasă în costum de sport. În fiecare mână câte o valiză, în spate – rucsac. Arătând spre sine, spune:

— Liudmila.

Fără a fi trecut încă pragul, Liudmila îi explică Geraldinei înțelesul numelui ei. Ea (arată spre sine) le este dragă oamenilor [liudiam mila]. Gest cu mâna de la umăr încolo, desemnând oamenii. Confruntată cu o nedumerire, Liudmila îi spune prin semne străinei: e prea complicat. Noi avem istoria noastră, numele noastre. Zâmbet larg, colecție de dinți de aur. Perplexă, Geraldina se dă înapoi.

Liudmila mă zărește.

— Eu sunt mama Aniei din orașul Melitopol⁴⁰. – Țoc-țoc pe obraz. – ‘Nă ziua.

— ‘Nă ziua. Hannah coboară îndată.

Liudmila râde.

— De unde și până unde Hannah? Nu i-a spus niminea așa niciodată!

Strângându-și bine din mers halatul pe ea, apare Hannah.

— Anka, fata mea – strigă Liudmila – de unde dracu' ai ajuns tu Hannah? Să mori de răs! Haida-de, fetița mamei, ăsta-i circ pe sârmă.

Pe fața Hannei nu e nici o bucurie.

— Mamă, te-ntreb și eu, pentru ce-ai venit? De-asta ți-am dat adresa? Ba încă și cu cuferele astea – încape-n ele tot Melitopolul.

Se posomorăște și Liudmila.

— Știi unde să-ți bagi limba? Neobrăzată ai fost, neobrăzată ai rămas.

— Tu, în schimb, ești profesoară.

Liudmila mormăie ceva ofensată, dar nu mai scapără fulgere. Ea, într-adevăr, nu este profesor, trebuie să te împaci cu asta. I-a pierit răutatea. Liudmila nu e ranchiunoasă. După ce se uită atent una la alta, mama și fiica încep să zâmbească. O clipă mai târziu, se îmbrățișează. Hannah e de acord să fie Ania.

Geraldina pune masa în poiana din fața casei. Îi enumeră Katiei felurile: salată grecească, cremă de broccoli, păstrăv cu piure. Vin de Mosel 2009. Înghețată. Cafea. Liudmila privește exotismul coniferelor crescute pe perimetrul poienii. Întreabă:

— Da' meri, peri, pruni?

— Nema, răspund.

Toată lumea râde. Liudmila se lovește peste frunte și se repede în casă. Apare cu o sticlă de doi litri și cu ceva învelit în staniol. Se dovedesc a fi basamac și slănină.

— Mamă, și tu, blinele, ceva... Ania roșește. Cine să mănânce asta?

— Io-te-tee! Dacă chiar niminea – o să mănânc io!

— Și eu – spun eu.

— Strașnic, ginerică!

Ania se uită la Katia, dar Katia își păstrează impasibilitatea. Liudmila desface staniolul și taie feliuțe subțiri de slănină. Geraldina urmărește cu interes cele ce se petrec. Observând-o, Liudmila ia cu două degete o feliuță de slănină și o duce la gura Geraldinei. Aceasta holbează ochii și râde pe înfundate. Liudmila (dresoare de mare clasă) îi flutură slăcina pe la gură. Cățelușa Geraldina ia cu băgare de seamă feliuța cu buzele. Geme ușor, ca de plăcere.

Văzând un asemenea succes, Liudmila îi toarnă o jumătate de pahar de basamac. Geraldina urmărește cu spaimă o protuberanță tulbure din sticlă. Ia cu un gest elegant paharul, îl duce ca un somelier la nas și inspiră. Pe fața ei apare o expresie îngrozită. Nein, danke⁴¹. Fără o vorbă, Liudmila ia paharul Geraldinei și îl bea dintr-o înghițitură. Miroase cu zgomot o bucățică de slănină, aproape că o absoarbe cu nările. Pe urmă o mănâncă. Îmi toarnă mie un basamac. Repet cele făcute de Liudmila.

— Bei? o întreabă Liudmila pe Katia.

Katia dă din cap că da. Bea înghițitură cu înghițitură, savurând. Mirosul de poșircă o face să se strâmbे, dar bea. Liudmila vrea să îi sugereze cum anume trebuie băut basamacul, dar tace. Tot nu înțelege foarte bine felul rudeniei ei cu Katia. După prânz, Katia, eu și Ania (exact în această ordine) ne așezăm pe banca-balansoar și ne legănăm încet. Liudmila, însoțită de Geraldina, se duce să se odihnească, legănând-o vizibil și pe ea. În prag se oprește și, cu o străfulgerare a dinților de aur, trimite tuturor un sărut aerian.

— Mama, sigur, e cam neghioabă, dar bună, spune Ania.

Geraldina revine. Toarnă vin alb în pahare și le servește celor care stau jos. Luând paharul din mâinile Aniei, Katia îl pune la loc pe tavă. O sărută în tăcere pe Ania pe tâmplă și îi aduce un pahar cu suc de portocale. Ania ridică din umeri – tot tăcând. Se aude numai scârțâitul ritmic al balansoarului. E ceva de operetă în legănatul ăsta în trei. Privirea neputincioasă a Katiei parcă

injectează disperare. Mă ridic și îmi abat privirea. E un vis-operetă, important e doar să mă trezesc. Văd deja impresionanta grijă a Katiei pentru copilașul Aniei. Copilașul care ne aparține la toți trei. Să mă trezesc ori să mor.

— Guten morghen, ginerel! Și händă hoh42!

În fereastra de la etajul doi apare Liudmila. În cămașă de noapte înflorată – deasupra pervazului, ca deasupra unui paravan de păpușar. Dă din mână amical. Sub cămașă, pieptul i se leagănă măreț.

— Dispari! comandă Ania în ucraineană.

Liudmila își lansează brațul într-un zieg:

— Hitler Kaput!

Dispare. Doarme până la cină.

Seara, când se pregătesc deja cu toții să se ducă la culcare, intru în birou și, conform obiceiului, deschid computerul. Trebuie să iau o decizie. Mă uit pe ecran, ca și cum aş putea să aștept un răspuns de-acolo. Dar nici măcar nu am formulat întrebarea. Tastesz în motorul de căutare Parkinson. „Parkinson este o boală neurologică care evoluează lent“. Așa... „În cerebel se pierd neuronii care produc dopamina.“ Parkinson e o boală, și Ania e o boală. Combinarea a două boli nu poate face să-ți fie mai ușor.

Mă las să cad pe spătarul scaunului. Până acum nu mi-am dat voie să citesc nici un rând despre Parkinson. Și nu l-am întrebat pe doctor nimic. Iar el nici nu a încercat să-mi spună ceva. „Dopamina. Transmite mușchilor comenzile encefalului. Când încetează producerea ei, mușchii...“

De pe culoar se aude Liudmila cântând încetișor. Mă las cu capul pe tastatură, și ecranul listează în ritm turbat evoluția bolii Parkinson – simptome, complicații, durată de viață prognozată. Tratez aceste informații cu ceafa.

Mobilul cântă Marșul aviatorilor. Ridic capul: ecranul se luminează – mama. Nu, nu acum. Ea mă simte și ghicește imediat totul. Înțelege tot când spun bună. De ce s-o îngrijorez? Telefonul vibrează, dezvăluind lipsa totală a

dopaminei.

Pe coridor răsună niște pași grei. Comandorul spune cu vocea Liudmilei:

— E sunat cineva!

Asta ar putea fi înregistrat ca ton de apel. Vocea ca vocea, dar se aude peste tot. Apăs tasta de răspuns și o salut pe mama. Scârțâit al podelei în spatele ușii. Fără să întrerup convorbirea, deschid brusc ușa. În loc să dau nas în nas cu Liudmila, ușa se oprește în ceva moale: femeia șade gânditoare pe podea. Îi fac cu mâna.

— Nu citi toate chestiile astea, mă sfătuiește mama. Boala e o stare a omului, iar oamenii, fiule, sunt diferiți. Tu ai o doză mare de rezistență.

Îmi spune de Michael Fox și de Muhammad Ali, care au rezistat bolii zeci de ani. Corect. Ea sună întotdeauna la timp.

Note

33. Două culori – cântec popular ucrainean. Cele două culori sunt roșu – dragoste și negru – tristețe.

34. Adevăr (rus.).

35. Nikolai Ivanovici Pirogov (1810–1881) – proeminent om de știință rus, chirurg, pedagog, fondatorul școlii ruse de anestezie.

36. Însărcinată (ucr.).

37. Personaje ale piesei Pygmalion de George Bernard Shaw.

38. Îndemnul eroului unui basm rusesc către calul său.

39. Organizația tineretului comunist-leninist din Uniunea Sovietică.

40. Oraș în Ucraina.

41. Nu, mulțumesc (germ.).

42. Hende hoch (germ.) – mâinile sus.

1980

Începând din clasa a zecea, Gleb a mers duminica la biserică. Cel mai des – cu Mefodii, care venea acum des în vizită la Kiev. Mefodii își motiva aparițiile în oraș cu niște treburi, dar Gleb era tot mai convins că bătrânul venea de dragul lui. Cum părintele Piotr fusese mutat de la Kiev într-un alt loc, Gleb și Mefodii au trecut la biserica cu hramul Makarie, de pe Lukianovka. Acolo slujea un alt preot pe care îl cunoștea Mefodii – părintele Gheorghii. Treptat, Gleb s-a obișnuit să se ducă la biserică și fără bunic. Părintele Gheorghii era un fel de bunic al tuturor, apropiat și iubitor ca un bunic. Gleb nu mai văzuse niciodată o astfel de rudenie colectivă. Nu văzuse înainte nici să se așeze păsări pe capul și pe brațele unui om – nu numai porumbei (ei se așază unde se nimereste), dar și vrăbii, și pițigoi. Dar pe părintele Gheorghii se așezau. Ieșind din biserică, el își desfăcea larg brațele și încremenea. Păsările veneau în zbor pe capul lui pleșuv și încadrat cu puf, iar pe urmă și pe brațe. Brațele tremurau de încordare. Coborau încet împreună cu păsările. Părintele Gheorghii își aduna puterile și ținea iar brațele în echilibru, iar asta amintea de zbor – unul lent de tot și, pesemne, singurul posibil la o vârstă înaintată. Așadar, Mefodii. Într-adevăr, el venea de dragul băiatului, fiindcă simțea că are nevoie de sprijin. Se duceau pe la muzee și se plimbau prin parcuri. Cu care ocazie se putea și fuma, și lui Gleb i se părea că acest lucru îl făcea matur și egal cu bunicul. Odată, ce-i drept, Mefodii i-a spus: Mai bine nu fuma, băiete. El, de fapt, dădea un sfat – nu interzicea. Nu reușesc să mă las, a răspuns Gleb, care fuma la vremea aceea câte un pachet de țigări pe zi. Păi nu te lasa, a trecut la rusă Mefodii, nu fuma. Sunt stări de lucruri diferite. I-a explicat lui Gleb că cineva care se lasă de fumat se gândește întruna că s-a lăsat, și asta e ceva insuportabil. Iar cineva care nu fumează? a întrebat Gleb. Iar cineva care nu fumează (Mefodii a desfăcut brațele) – nu fumează. Când a înțeles că el este nefumător, Gleb chiar a încetat să fumeze. Fără cine știe ce efort. Dar atunci – atunci, fumatul lui Gleb i-a apropiat și a insuflat o notă de încredere. Toate discuțiile serioase

începeau după ce în gura lui Gleb era o țigară. Pe care și-o aprindea îndelung cu o brichetă cu gaz (i-o dăruise bunicul!), și primele lui cuvinte ieșeau odată cu rotocoalele de fum. Bunicul, care nu fuma, urmărea cu milă gestul de fumător sadea cu care biruia nepotul bricheta. La fiecare țăcănit al ei, pe

Mefodii îl cuprindeau îndoielile în legătură cu oportunitatea unui astfel de dar. Și de fiecare dată își răspundea că darul e oportun dacă îi ajută nepotului să iasă din groapa în care se prăbușise. Dar Gleb și începuse să iasă din ea. Simțea că moartea, chiar dacă este inevitabilă, nu e definitivă. I se întipăriseră în minte cuvintele lui Mefodii, că moartea e ușa veșniciei. Să-ți fie frică de o ușă? Stând la slujba de duminică, Gleb a simțit că se eliberează cu totul de moarte. Nedepinse, picioarele îl dureau, dar era o durere plăcută: era dovada fizică a deplasării lui în veșnicie. Câteodată îi fugea atenția, și Gleb începea să se plictisească. Iarna, când ferestrele și ușile bisericii erau închise și nu era aer, îl apuca somnul. Băiatul se ciupea de mână până la durere, dar asta nu îl ajuta mult timp. Atunci ieșea din biserică și se așeza pe o băncuță curățată de zăpadă și simțea lemnul ei înghețat. După fierbințeala dinăuntru, frigul era plăcut. Întorcându-se în biserică, îl apuca și mai tare somnul. Pentru scurt timp, somnul alunga gândul la biruirea morții, dar după câteva minute îl atrăgea, pentru că moartea e somn. Aproape dormind, el își revenea brusc, fiindcă e greu să dormi stând în picioare. Aceste dificultăți nu erau o stavilă pentru el: dimpotrivă, i se părea că micul sacrificiu pe care îl presupune biruirea lor este necesar. Dar nici nu era lucrul cel mai greu mersul la biserică. Cel mai era poate spovedania, care privea cele mai intime fapte și gânduri ale lui. Gleb încerca să își închipuie cât de dezgustător apărea el în fața părintelui Gheorghi după toate câte i le povestea. Și cel mai ciudă îi era că apărea în ochii tăicuțului mult mai rău decât era în realitate, căci spunea despre el numai ceea ce era rău. Fără să se aștepte nici el, Gleb i-a spus odată părintelui Gheorghi la spovedanie: aș putea să povestesc despre mine și ceva bun. Păi așa e făcută spovedania, a răspuns părintele Gheorghi, că la ea se vorbește numai de ce este rău, dar că tu, copile, ești bun, eu știu oricum. Copile. Mai des – copilaș; îi numea

pe toți copilași. Copilaș, întoarce-te la școala de muzică (a spus), nu e bine că ai plecat de-acolo. Gleb s-a gândit că în acest caz trebuia să îi ceară iertare directorului, cu glumele lui tâmpite cu tot. Părintele Gheorghi, care la distanță mică citea gândurile, a spus: ei și, cere-ți iertare, ce e rău în asta? Poate că glumele lui sunt acum mult mai bune, că doar omul nu stă pe loc. Să ceri iertare nu strică niciodată, și pe lângă asta – tu vrei să te întorci, nu? Da, Gleb voia, voia foarte mult. I-a dat telefon Verei Mihailovna, s-au dus împreună la director și Gleb și-a cerut iertare. S-a dovedit a nu fi greu deloc. Lui Gleb chiar i s-a părut că directorul începuse să fie puțin jenat de propriile glume –

cel puțin, cât timp au discutat, nu a glumit nici măcar o dată. Întors acasă, redevenitul elev al școlii de muzică a scos din husă chitara, care s-a dovedit a fi total dezacordată. A rotit frumos fiecare șurub și a savurat sunetul plutitor al coardei întinse. Era cumva ca rotirea butonului aparatului de radio. Dar dacă prinderea exactă a postului e semnalizată de luminița tubului electronic, singura dovadă în privința coardei era auzul lui, al lui Gleb. Sau mai simplu: el, Gleb, avea auz. Sau: Gleb avea auz. Băiatul a repetat asta pentru sine în fel și chip – chiar a cântat, așa i s-a părut, pentru sine. De fapt, cântase cu voce tare; a văzut fața bunicii luminându-se și a înțeles: nu mai putea de fericire că el se întorsese la școala de muzică. Privindu-și bunica, Gleb s-a gândit că, poate curând, pe ea o așteaptă moartea și că acest gând ar putea să îi otrăvească existența; când colo – ea se bucura de un nimic ca ăsta. Dar dacă bunica renunțase deja la viața ei, o trecuse în viața lui Gleb și acum era fericită de întoarcerea lui? Ce să mai vorbim despre cât de fericit era Gleb! Toată seara și-a reamintit repertoriul pe care îl avusese înainte. În ciuda lungii întreruperi, degetele lui și-au amintit muzica lui Carcassi⁴³, a lui Giuliani⁴⁴, a lui Carulli⁴⁵, a lui Sor⁴⁶. Și-au amintit Habanera lui Roch⁴⁷. Odată, Gleb a schimbat ritmul, interpretând muzica lui Roch ca pe un tango, și profesoarei i-a plăcut. El cântase așa în glumă, dar ea i-a propus să îl cânte la concertul academic⁴⁸. Gleb a cântat. A avut emoții. A fost aplaudat îndelung atunci – de toți, inclusiv de directorul școlii. De fapt, nu era băiat rău acest director, s-a gândit Gleb examinând coardele, nu merita să... A

doua zi, i-a interpretat strălucit Verei Mihailovna tot ce cântase. Da, chiar așa, pentru că nimeni altul decât Vera Mihailovna spusese: strălucit! Parcă nici n-ar fi fost (a spus) o lungă întrerupere. Pur și simplu, strălucit. La lecția următoare a adus lista pieselor care alcătuiau noul program al lui Gleb – destul de complexă. Intrau în ea fuga din Sonata în sol minor de Bach, transpusă pentru chitară de Francisco Tàrrega⁴⁹, Introducere și variațiuni pe o temă de Mozart, Op.9 de Fernando Sor. Mai erau propuse Capriciu arab de Tàrrega, Asturias de Isaac Albéniz⁵⁰ și Studiul numărul unu de Heitor Villa-Lobos⁵¹. Profesoara a întrebat: e de acord Gleb cu acest repertoriu? Da, este. Bucuria întoarcerii la școala de muzică a fost atât de mare, încât ar fi fost de acord cu orice – chiar cu frecventarea lecțiilor de solfegiu și de literatură muzicală, de care, după ce făcuse un curs complet, îl scăpaseră. De altfel, din anumite considerente, solfegiul îl refuzase totuși (îl tot avea în fața ochilor pe Kleșciuk făcând trisonuri), dar la literatura muzicală se ducea. Materia, vai,

nu o mai preda Lena – după cum ieșise la iveală, era în concediu de maternitate. După cele întâmplate cu ei doi (în visele lui Gleb), sarcina ei nu era chiar o trădare. Dar lecțiile și, mai ales, noul profesor, s-au dovedit a fi atât de interesante, încât Gleb a iertat-o repede pe Lena. Profesorul se numea Pavel Petrovici Sergheev și, ca înfățișare, era la fel de insignifiant ca și numele său – un unchiaș la vreo cincizeci de ani, cu niște ochelari demodați, care mai stăteau și strâmb. Vocea o avea subțire și îi zdrăngănea – cum dă de știre arcul că s-a rupt – dar când, cu această voce, începea să vorbească despre muzică, Pavel Petrovici se transfigura. Devenea mai înalt, mai tânăr, mai îngrijit, și ochelarii îi stăteau pe nas vizibil mai drept. Când Gleb a nimerit la ora lui, se vorbea despre polifonie. Pavel Petrovici pronunța cuvântul cu accent pe al doilea o și considera că aceasta este singura variantă posibilă. Lena cam lăsase polifonia de izbeliște – poate pentru că, prin natura ei, ea era străină dedublării. Dar pe Gleb, care simțea nedeslușit că viața constă din repetări și exprimări diferite, tema polifoniei l-a captivat cu totul. Vorbind despre diversele forme de polifonie, Pavel Petrovici s-a oprit cu de-amănuntul la două. Prima era legată de isonurile care

însoțesc melodia de bază modificând-o întru câtva. Isonurile sunt caracteristice preponderent cântecului popular. Pavel Petrovici a lăsat acul dozei pe placă și, cu un ușor pârâit, a început să răsune un cântec gruzin. Întrerupându-l cu vădită părere de rău, Pavel Petrovici a trecut la cea de-a doua formă, care se diferențiază prin faptul că melodia de bază este cântată la început pe o singură voce, dar pe urmă apare cântată și pe altele. Situație în care melodia se poate modifica – așa ceva se întâmplă la fugi, atât de reușite la incomparabilul Bach. Schimbare impetuoasă a plăcii: Tocata și Fuga în re minor. Se aude cu același pârâit, ca o indispensabilă caracteristică a polifoniei. Se întrerupe – doza, ca un avion de linie pe pista de decolare, își ia lin zborul. Dar dacă melodia se repeta în formă neschimbată, apărea forma (căutare a plăcii următoare) numită, cumva solemn, canon. Următoarea placă a fost pentru Gleb o surpriză totală. Era scena duelului din opera Evgheni Oneghin. În orchestră – bubuie sumbru bașii. La început Lenski, iar după el Oneghin: dușmani, de când, setoși de sânge, se-nfruntau... Ceea ce Gleb știa pe dinafară era, se vede, un canon. Pe care nu îl cântă singur. Iar pentru susținere vocală nu te adresezi lui Kleșciuk: el nici să cadă ca lumea nu știe. Nu-i rămânea decât să asculte, ceea ce Gleb a și făcut – cu un auz nou. Și i-a plăcut această muzică mai mult decât înainte: întreruperea fusese în folosul

lui. În timpul scurs, se formase în sufletul lui Gleb un soi de experiență, care îi permitea să privească viața și muzica într-un fel nou. Să vadă în muzică nu o reflectare a vieții, ci o continuare a ei, o parte, da, superioară. Astfel, Recviemul mozartian nu era pentru el o descriere a plecării, ci chiar plecarea; nu o înfățișare a suferinței, ci suferința însăși. Asculta Recviemul la nesfârșit. Înainte vreme, își imagina un om în negru care vine la Mozart cu o comandă. Păi asta e totuna cu a comanda cuiva să își sape propriul mormânt. Acum însă nu își imagina nimic, fiindcă muzica intra în el fără imagini și fără interpretări. Așa intră în noi tăioasa umezeală de octombrie, când facem o trecere în revistă a frunzelor căzute – neînfricoșătoare schelete de frunze brun-cenușii descompuse. Ochii se umplu de lacrimi – de vânt, de frig, de miros de putred – mai cu seamă ochii bătrânilor. Bătrânii sunt

lăcrimoși. Căderea oricărei frunze li se pare a fi un recviem, și e limpede cu ce se leagă în mintea lor, și aici nici nu mai e nevoie de omul în negru. Bătrânii sunt și vorbăreți. Vorbesc nu ca să comunice ceva important sau ca să placă, așa cum fac tinerii. Vor să se mai convingă o dată de legătura lor cu această lume, să se bucure de ea la sfârșit. Fiecare discuție a lor poate fi ultima, pentru aceste frunze e o nimica toată să se desprindă de ramuri. Imaginea asta l-a dus pe Gleb cu gândul la bunica. Dar Antonina Pavlovna nu se pregătea să se desprindă de ramură: nimic nu prelungește viața mai mult ca solicitarea. Bunica se ducea la cumpărături, gătea, spăla. Făcea chiar mai mult: în absența tehnicii de copiere, transcria notele pentru Gleb. Era o dublă ispravă, fiindcă ea nu știa notele. Dacă e să fim mai exacti, notele Antonina Pavlovna nu le transcria – le transdesena. Uneori – în principal, înaintea concertelor academice – scria pentru nepot compunerile-temă pentru acasă la literatură, pe care el, fără să dea prea mare atenție, le transcria. Era lăudat pentru ele, de două ori au fost chiar citite în fața clasei, și el le-a ascultat ca pentru prima dată. Da, bunica nu scria deloc rău, dar ea nu făcea acest lucru pentru gloria lui Gleb, ci pentru ca nepotul să nu răpească minute prețioase de la lecțiile de muzică. El își dedica acum tot timpul muzicii și învăța cu orele studii și piese. Înainte, Gleb năzuia să descifreze și să învețe piesa cât se poate mai repede. După o jumătate de oră se plictisea deja, fiindcă lucrul degetelor nu ocupa mintea. Mintea își găsea singură de lucru, ceea ce nu avea însă nimic comun cu lucrarea studiată. Dar acum totul era altfel. Cântau nu degetele, ci toată ființa lui Gleb, și mintea nu mai era o parte separată și neastâmpărată a ei. Gleb era muzică nu mai puțin decât compozitorul, pentru

că, la urma urmelor, în timp ce compozitorul nu este decât note împrăștiate pe portativ, muzica este ceea ce sună. Timpul cât studia nu se mai lungea, el pur și simplu zbura. Sau așa: luând în mână instrumentul, Gleb se muta undeva unde nu există timp. Aname atunci și apărea în cântul lui ceea ce un muzicolog a definit mai târziu ca supramelodia lui Ianovski. Criticii l-au comparat cu supratextul la Joyce și la Proust, având în vedere sensul suplimentar care se formează la citirea textelor lor. El nu se

reduce la suma cuvintelor sau a descrierilor. Supratextul spune ceva ce nu stă în puterea textului propriu-zis. Supramelodia a apărut la Gleb în anii de școală și se exprima printr-o îngânare înceată – ciudată, dar, neîndoielnic, plăcută. Întruna din monografiile dedicate lui Gleb s-a spus chiar că supramelodia a apărut la el înaintea melodiei. Temeiul era vara aceea memorabilă când își cânta supramelodia fără să atingă coardele chitarei. Când nu avea încă nici cea mai mică idee despre cântatul la chitară. Ceea ce a continuat și în timpul școlii. Fără să vrea, profesoara începea să dea din cap în tact, și treceau minute bune până când, scuturându-se parcă, comanda să lase zumzetul. Până la urmă, zumzet a devenit denumirea general adoptată pentru stilul unic al lui Gleb. Gleb chiar zumzăia, fiindcă e greu de numit cântat sunetul scos de el. Problema nici nu era lipsa cuvintelor (doar există cântat fără cuvinte): ceea ce ieșea din gura lui Gleb amintea mai mult de sunetul instrumentului muzical decât de vocea umană. Acest lucru a devenit cât se poate de evident când băiatului i s-a schimbat vocea. S-a mai produs și o altă schimbare. Supramelodia dinainte nu ieșea din cadrul tonalității lucrării interpretate, în timp ce aceea de-acum – ieșea. Acest zumzet era ca un prototip al muzicii, ca eidos-ul⁵² ei ceresc. Nu preceda muzica sau era născut de ea, ci – mai exact – și preceda, și era născut, întrucât nu depindea deloc de timp. Gleb se adresa acestei matrițe cerești cu care era modelată muzica pe care o cânta el. O astfel de modelare nu poate fi ideală, deoarece ideală este doar matrița. Zumzetul lui Gleb reconstitua locurile neprescrise de compozitor și făcea lucrarea mai profundă și mai bogată în conținut. Era, de fapt, o polifonie, dar una neobișnuită: ea nu se baza pe complicatele reguli ale muzicii polifonice – dar Gleb nici nu le cunoștea. După ani, criticii au presupus că magia ciudată a acestor sunete era dată nu atât de armonia muzicală, cât de o asociere unică a timbrelor – al chitarei și al vocii. Ceea ce muta interpretarea lui Gleb în domeniul irepetabilului – în acel sens restrâns că pentru repetare trebuie chiar aceeași voce care a sunat. Dreptate au avut

totuși cei care au preferat să explice fenomenul Ianovski printr-un alt fel de cântat pe două voci. Era vorba despre o

polifonie mistică, asociind în muzică ceea ce a fost revelat de compozitor cu ceea ce nu i s-a dezvoltat din modelul ceresc.

30.03.13, MÜNCHEN

Vizită curentă a lui Nestor. Niciodată nu a fost așa de plină casa de pe Am Blütenring. Niciodată nu l-am așteptat pe Nestor cu atâta nerăbdare. Katia chiar insistase să vină cu soția, dar Nestor a refuzat. Lui i se pare important să mențină caracterul de lucru al vizitelor, iar soția promite să și-o aducă mai târziu. Despre Ania și mama ei, Nestor nu știe nimic.

Pentru a-l pune la curent cu ultimele noutăți, îl întâmpinăm noi la aeroport, Katia și cu mine. Nestor (așezat pe scaunul din față) reacționează cu rețineră la noutăți – cum se cuvine unuia care privește imparțial evenimentele. Întrebă ce vârstă au și cu ce se ocupă noile venite, dar nu primește un răspuns clar. Nimic, în afară de vârsta Aniei, nu s-a lămurit până acum.

— Pur și simplu, nu-ți vine să întrebi, dă explicații Katia.

Venirea lui Nestor ni se pare a fi un ajutor. Chiar o oarecare speranță în rezolvarea a ceea ce pare deocamdată de nerezolvat. Stăm blocați în trafic; Katia, ca și înainte, se uită încordată drept în față. Vorbește cu o voce egală.

— Eu am vrut foarte mult să am copii. Dintotdeauna. Când s-a lămurit definitiv că nu o să pot avea, mi-am amintit printre altele povestea Rahelei. Se uită la mine. Gleb a înțeles pe loc unde bat.

— Katiuș, îi pun o mână pe umăr, îl pui pe prietenul nostru într-o situație stânjenitoare.

— El mi-a spus că eu nu sunt Rahela, așa încât din punct de vedere moral sunt probleme.

Nestor slăbește centura și se întoarce spre Katia.

— Dacă asta nu se referă direct la treaba noastră, chiar e stânjenitor pentru mine.

— Se referă. Direct... Deci, Gleb n-a vrut, dar eu am insistat. Așa a apărut la noi în casă sora mea, Barbara. Katia repornește motorul care s-a oprit și rulează vreo cincizeci de metri. Din acest demers dement n-a ieșit nimic. Ca să mă exprim ca în Biblie, pântecul

Barbarei s-a dovedit a fi tot închis. Iar acum istoria s-a repetat. Numai că nu așa cum voiam eu...

Degetul lui Nestor lunecă pe centura de siguranță.

— Fata asta refuză consultațiile medicale. Buzele Katiei se strâng. Zice că nu-i plac. Că, dacă se simte rău, se duce ea singură la doctor.

Nestor are un zâmbet abia perceptibil.

— Poate se simt bine... Ea și mămica ei.

— Când am încercat să insist, mi-a spus că e copilul ei, nu al meu, și că să nu mă amestec.

Katia își vâra nasul în umărul lui Nestor. Nestor o mângâie pe cap. Mașinile din față se urnesc din loc, cele din spate semnalizează. Katia ia brusc startul și numai că nu se înfige într-un Audi negru. Ea și cu Nestor nu ajung cu capul în parbriz grație centurilor de siguranță.

Odată sosiți, masă de prânz, prezentări. Pe masă apare o sticlă de basamac. Adusă, la rugămintea Liudmilei, de Geraldina, care a purtat-o ținând brațele întinse. Katia se uită întrebător la Nestor, dar el o ascultă captivat pe Liudmila. Ea spune cum se prevede vremea după mușuroaie.

— Dar dumneata, iartă-mă, ești din Leningrad? se întrerupe pe neașteptate Liudmila.

— Din.

— Păi acolo nu-s mușuroaie.

Uimirea Liudmilei dă de înțeles că acel pahărel nu este primul astăzi.

— Imaginează-ți, nici unul, confirmă Nestor.

Cu gura pungă, Liudmila pune paharele pe două rânduri și, dintr-o singură mișcare, fără să ridice gâtul sticlei, toarnă în ele lichidul turbure.

— Păi atunci la ce dracu' spun eu toate astea?

— Nu știu, mamă, aoleu, nu știu... Ania se întoarce spre Nestor: E adevărat că sunteți scriitor?

Nestor zâmbește politicos. Ania îi aruncă o privire dușmănoasă maică-sii.

— Deci o să scrieți despre mama mea, îm? Că doar e o comoară pentru un scriitor. Și nu cumva să uitați de mușuroaie.

Katia se ridică cu gândul să ducă de-acolo paharele cu basamac, dar Liudmila le apără degrabă cu mâna.

— Știi ustavul de la seminar?

Katia încremenește. Ania se ridică.

— Mamă!

— Ia mai termină, Anka, cu mămăleala! Ustavul de la seminar: bea și pune.

Cu mâna liberă, Liudmila își ridică paharul și, după ce bea, pune paharul pe masă trântindu-l. Pentru a arăta cum se pune corect, dă de câteva ori cu paharul de masă. Paharul scoate un puternic sunet surd, cât se poate de corespunzător cuvântului pune. Liudmila ia de pe farfurie o bucățică de roquefort și, nu fără eleganță (degetul mic ridicat), și-o pune pe limbă. Inexprimabilul gust o face să rămână încremenită.

Paharul e în mâinile Aniei. Tăcere generală.

— Unul – se poate. Liudmila degajă liniște. Basamacul e curat ca lacrima.

— Nein... expiră înspăimântată Katia.

Liudmila începe să își piardă răbdarea.

— Ia, ginerel, cine-i stăpân în casă? Cât o să ne frece ea creierii? Arată spre Katia. Așteaptă de la nevastă-ta – arată spre Ania – copilul tău, păi ce-i ea? Se întoarce către Katia. Tu de fapt cine ești aici? Pe tine în ce oală să te bag?

Katia își acoperă fața cu mâinile. Iau paharul din mâna Aniei și îl dau peste cap. Mă apropiu încet de Liudmila. Ea se uită la mine cu neliniște. Străină de valorile democratice, se așteaptă să-i aplic una.

Ania se ridică așa de brusc, că scaunul i se prăbușește.

— Eu plec!

— An'ka, ce-ai, ai băut prea mult?

— Eu am băut prea mult? Ce leham... de voi toți!

— Și de mama?!...

— De tine – mai ales.

Ania își toarnă basamac și bea.

— Gândește-te la copil! strigă disperată Katia.

— Care copil... Nu e nici un copil! strigă la mine Ania. Nu e! E o scorneală.

Izbește cu piciorul scaunul căzut, de îl dă de-a dura de câteva ori. Scaunul îl ridică Geraldina, care tocmai intră. Nu înțelege ce se petrece, dar ghicește că nu e momentul de pus întrebări. Singur Nestor e calm:

— Dar pot să te întreb – de ce l-ai scornit?

— Poate-am vrut să mă aleg cu un soț! Ori măcar să împușc niște parale...

Ania își toarnă din nou, dar acum n-o mai oprește nimeni. Ai crezut că m-am îndrăgostit de el?

Se uită toți la mine.

— Vai, Ania...

Îmi torn basamac.

— Dar când m-ai cules din restaurant – a fost fără vai!

Liudmila se lovește peste șolduri.

— Cules! Acum cei de față o să creadă... Se întoarce către cei de față. Vă spun, eu sunt șo... șocată.

— Tu fă bine și taci – tot orașul Melitopol l-ai servit! Brusc, către Nestor: Da' n-am eu nevoie nici de el, nici de banii lui, ducă-se! Așa să și scrii, scriitorule!

Ania o ia încet spre ușă. În prag se întoarce, și dușmănia îi dispare din privire.

— Dacă mi-e milă de cineva, de tine mi-e, Katia. Salutare tuturor...

Liudmila rumegă gânditoare niște salam. Se uită după Ania, care pleacă.

— De tine să-ți fie milă, momâie. Nici un sutien n-ai cu ce să-ți cumperi.

Expiră din rărunchi și răstoarnă paharul.

Nestor ridică din umeri.

— Cred că la Femen nu e ceva obligatoriu.

— Care Femen. Numai baliverne...

Liudmila se ridică și, clătinându-se, se apropie de mine.

— Virtuozule, ne dai și nouă un sprijin material? Că ea n-o să ceară.

Mă sărută cu zgomot pe obraz.

— Da.

Peste o oră, Geraldina le invită cu un mârâit de motor pe cele două femei să meargă la gară. Mă duc să le conduc. În fața vagonului, îi înmânez Liudmilei un cec. Nu apuc să mă feresc, că Liudmila mă mai sărută o dată. Din vagon, după ce se uită la cec, îmi mai trimite zeci de sărutări, din fericire aeriene. Ania stă în picioare, nemișcată, la fereastră. Liudmila se străduiește să o facă să îmi trimită măcar un sărut aerian. Mi-l trimite ea, atingând cu două degete buzele fiicei. Trenul se pune în mișcare.

Scot mobilul, aștept.

— Mamă, au plecat. Doamne Dumnezeule...

1980

Acesta a fost pentru Gleb ultimul an de studiu al muzicii. Tot ce a realizat ulterior a fost rezultatul propriilor strădanii, fiindcă nu a absolvit nici școala de muzică, nici conservatorul. Mai mult decât atât. În mod surprinzător pentru Vera Mihailovna, nu și-a exprimat nici cea mai mică dorință de a intra la conservator. După ce Gleb se întorsese la școala de muzică, ea fusese convinsă că adevăratele studii abia încep. Da, Gleb a făcut față strălucit programului propus de Vera Mihailovna, dar cu asta s-a și terminat totul. Există opinia că, în general, muzica intrase în umbră în viața lui. Așa li se pare mai ales autorilor celor mai multe din lucrările dedicate interpretului. Potrivit cuvintelor unui critic muzical, ieșise de pe șosea pentru un minut și se rătăcise pentru ani. Gleb nu a fost de acord cu acest frumos enunț: considera, pur și simplu, că el părăsise șoseaua și se îndreptase de-a dreptul spre țelul său. Pe șosea nu ar fi ajuns la el. Totul a început cu o călătorie la Leningrad, unde s-a dus cu bunica după ce a terminat clasa a noua. Gleb știa din filme și din fotografii că orașul este minunat și îl iubea dinainte. Și chiar și numele de-acum părea să nu îi fi dăunat. Se despărțise de o figură istorică și începuse să trăiască o viață nouă, nepătată de nimic. De altfel, cei

mai mulți din locuitorii văzuți de Gleb preferau numelui Leningrad pe cel de Piter, scurt ca o împușcătură. Spre deosebire de filme și de fotografii, adevăratul Piter era plin de mirosuri. Mirosea a apă mare și nesudică – fie ea Neva, fie ea marea. A ploaie, a punte de șalupă de agrement, a tablourile din muzee și mobila veche din palate. Mirosea (fier de călcat, naftalină, parfum Krasnaia Moskva⁵³) a supraveghetoare cu părul prins în agrafe la ceafă. A vopsea. O bucurie specială: aurul și plumbul (acolo unde norii se îngroașă deasupra săgeților și cupolelor). Dintre sunetele Piterului erau de remarcat salva de tun de la amiază, dar nu ea l-a făcut praf pe loc. Pe Gleb l-a impresionat teribil un grai rusesc pe care nu îl mai auzise niciodată. Avea o melodie a lui, rafinată, și, desigur, cuvintele. Aici nu trebuia să fie explicată nimănui declinarea substantivului put'. Gleb și bunica trăseseră la Liza, fiica unei verișoare a bunicii. Liza se născuse aici, și minunata limbă rusă îi fusese dăruită la naștere. Numai acest lucru și era de ajuns pentru a sădi în Gleb respect pentru Liza. Dar lucrurile nu se opreau aici. Liza predă la universitate această limbă rusă care îl încântase. Ea nu spunea niciodată Piter: nu îi părea

rău de timp și de efort, rostea cu grijă Petersburg. Într-un cadru oficial, spunea orașul de pe Neva, ceea ce nu era lipsit de mirare din partea colegilor. De altfel, tot ce era legat de Liza stârnea mirare. În micul ei apartament de două camere trăiau șaptesprezece motani. Erau veterani ai bătăliilor din martie, luptători la pensie, și fiecăruia îi lipsea câte ceva – o labă, coada, un ochi, o ureche. Liza îi aduna de pe stradă, îi tămăduia și după aceea îi lăsa să stea la ea. Cât au stat musafirii, toți motanii au fost închiși în camera mare (tot acolo a stat și Liza), musafirilor fiindu-le pusă la dispoziție camera mai mică. Motanii își exprimau zgomotos nemulțumirea, de după ușile închise răzbătea din când în când vacarmul lor și – ceea ce era și mai rău – mirosul. Spre deosebire de motanii cu care stătea închisă, Liza avea o stare de spirit senină. Dimineața, când Gleb și Antonina Pavlovna abia se trezeau, la bucătărie i se auzea deja, acompaniat de șuieratul ceainicului, cântecul vesel. Ceainicul intra după Liza, încercând să îi prindă tonalitatea. Încercarea era lipsită de speranță, tonalitatea schimbându-se nu o dată în cadrul

unui cântec. Neschimbate rămâneau numai dispoziția Lizei – ea era întotdeauna bine dispusă – și graiul ei minunat. O limbă rusă cu un sunet de cristal, cum Gleb nu mai auzise niciodată. Se îndrăgostise de fiecare sunet în parte, de intonație în general, de ritm – de tot ce face muzica limbii ruse. În comparație cu muzica pe care o cânta el, aceasta era de o cu totul altă natură. Și această muzică era interpretată de Liza. Gleb ar fi putut să spună că se îndrăgostise și de Liza, dacă s-ar fi încumetat să o recunoască față de el însuși. Faptul că ea era mult mai în vârstă decât el nu îl afecta: aproape toate femeile iubite de el erau. Dar Liza era ruda lui, fie ea și îndepărtată, chiar foarte îndepărtată. Această situație a oprit din zbor fantezia băiatului. Dar a mai oprit-o și altceva. Liza, fina, aeriana Liza, al cărei grai îl iubea atât de mult, avea o slăbiciune pentru parfumurile tari și nu avea nici o rețineră în a le folosi. Amintindu-și o frază cehoviană, Gleb a remarcat cu amărăciune că nu totul era minunat la Liza. Întruna din zile, așteptând-o împreună cu Antonina Pavlovna, au asistat amândoi la un seminar al ei cu studenții de la fără frecvență, având ca temă evoluția sensului cuvintelor. Cuvântul, îi învăța Liza pe studenți, este ca omul: are istoria lui – și ea nu este întotdeauna așa cum o știm acum. De exemplu, cuvântul uspeh [succes] avea în vechime trei sensuri de bază. Primul și cel mai important era sensul de polza [folos] (Liza a scris cuvântul pe tablă), în primul rând, folos spiritual. Faptele bune se făceau în folosul oamenilor. Al doilea sens era dvijenie vperiod, prodvijenie

[avansare, promovare] – de exemplu, la slujbă. În fine, cel de al treilea sens al cuvântului uspeh este redat prin cuvântul modern (și înrudit cu uspeh) pospešnost [grabă, precipitare]. Astfel, expresia vstati s uspehom nu însemna o ridicare cu succes, ci o ridicare în grabă. Dicționarele limbii moderne dau cuvântului uspeh cu precădere două sensuri. Primul este definit ca položitelnîi rezultat, udacinoe zaveršenie [rezultat pozitiv, încheiere cu succes], cel de al doilea – ca obščestvennoe priznanie [recunoaștere publică]. Nici unul, nici altul nu au legătură cu folosul. Rezultatul pozitiv poate fi atins în ceva nu foarte pozitiv, iar în ceea ce privește folosul, este posibil să fie tot ce poate fi mai negativ. Dar și recunoașterea

publică, în condițiile de astăzi (Liza le-a făcut cu ochiul cursanților), revine se știe cui. Alte două sensuri ale limbii ruse vechi sunt mai apropiate de sensurile actuale ale cuvântului. Și se referă mai ales la pospešnost [grabă], care este deseori legată de obținerea succesului în accepția lui de astăzi. Folosind un cuvânt cu aceeași rădăcină, acest lucru poate fi formulat astfel încât reiese că uspeh îl însoțește pe cel care uspel⁵⁴. Păi ce folos spiritual e aici... De ce nu s-a păstrat sensul de bază din Evul Mediu al cuvântului? a întrebat unul din cursanți la sfârșit. Cred, a spus Liza, că răspunsul nu trebuie căutat în domeniul limbii. Mai degrabă, problemele moralității au încetat să fie centrale în societate. Dezvoltarea omenirii în Noua Eră a fost legată de dezvoltarea personală. Dar orice dezvoltare are două etape: constructivă și distructivă. Făurirea personalității a rafinat individul, a deschis noi orizonturi. Atingerea acestor orizonturi și ducerea dincolo de ele au început să distrugă individul. Drepturile personale puse mai presus de moralitate au transformat omul modern într-o mașină pentru satisfacții. I s-a acordat ispititorul drept de a înota dincolo de balize, și umanismul s-a transformat în contrariul său.

Cursanții au ieșit din sală în tăcere. Poate se temeau să nu se reverse din preaplinul unei noi cunoașteri, așa cum se temea și Gleb. Pe tablă a rămas numai primul sens al cuvântului uspeh [succes]. Liza nu scrisese alte sensuri. Mergând pe Universitetskaia Naberejnaia, s-au întâlnit din nou cu cursanții. Ei le-au făcut cu mâna, și Gleb s-a simțit mândru că era rudă cu Liza. Într-un fel, era și el la fără frecvență: venise de departe și primise în dar acest oraș – fie și numai pentru două săptămâni. Anume atunci i-a venit în minte pentru prima dată ideea de a intra la universitate aici. Seara i-a împărtășit această idee Lizei. Gleb se aștepta, cine știe de ce, ca Liza să fie entuziasmată de

planul lui și să înceapă să îl susțină în fel și chip. Mai mult decât atât, luând prezența motanilor drept o expresie a singurătății, el a dat să se înțeleagă că ar putea să și stea la ruda lui. După aceea, Gleb n-a mai înțeles nici el de ce a spus toate astea. Probabil că, așa cum le este propriu îndrăgostiților, considerase că atracția pe care o avea el pentru Liza

era reciprocă. Era convins, nu se știe de ce, că ea visa cu pasiune la un bărbat în casă, n-avea importanță pe ce bază apărut – de prietenie, de rudenie sau de altceva (nu se preciza ce) – doar bărbat să fie. Ce dezamăgire a fost pentru Gleb când Liza s-a arătat rece față de planurile lui. Da, ea considera că el poate să studieze la Leningrad, dar la fel de bine, și chiar mai comod, i se părea ca el să își facă studiile la Kiev. În ceea ce privește locuința, lui Gleb i s-a sugerat de la bun început să aibă în vedere căminul, fiindcă ea, Liza, ține la singurătatea ei (un mișcător zâmbet de scuză) – dacă poate fi numită astfel viața cu șaptesprezece cotoi. Gleb a fost rănit până în adâncul sufletului, deși, lucru de apreciat, s-a străduit să nu lase să se vadă. Chiar a întrebat dacă poate veni și la cursul următor, iar răspunsul a fost afirmativ. Desigur, sentimentele lui se manifestaseră destul de vizibil, de vreme ce Liza a considerat necesar să răspundă la ele. Ceea ce s-a produs cât se poate de elegant: cursul la care s-a dus Gleb a fost dedicat cuvântului obida [ofensă, jignire]. Din punct de vedere istoric, acest cuvânt însemna o atingere în cele mai diferite sensuri, dar în primul rând – moral. Cuvântul obida provine din obvida, la care rădăcina vid [vedere, printre altele] – Liza s-a scuzat pentru tautologie – se vede cu ochiul liber. Dar numai pare că vid este corelat exclusiv cu vederea. În aceeași măsură, el trimite la emoții. Altfel, de ce ar apărea în cuvinte ca nenavidet' [a urî], zavidovat' [a invidia] ș.a.? Sensul cuvântului obida stă, deci, în privire. O anumită privire: ceea ce se numește nu te uita așa. Poate, nu vorbi așa, și – așa mai departe. De fapt, obida e un sentiment provenit din ceva neașteptat. Nu așa poate să spună numai cineva de la care te aștepti să spună neapărat așa. Doar în copilărie pornești de la ideea că toți te iubesc și trebuie să spună așa, abia pe urmă înțelegi că lucrurile stau exact invers. Și, în acest sens, obida este un sentiment foarte copilăresc. La aceste cuvinte, Liza i-a aruncat lui Gleb o privire foarte grăitoare, și el a înțeles că acest lucru fusese rostit numai pentru el. Dar el nu se mai simțea jignit, sentimentele lui erau deja mai complicate, se înscriau acum în categoria amestecate. Când urcase cu Liza spre sală, Gleb simțise dinspre rochia ei un miros greu de piscă. Avea un iz tăios de

acetonă, de unde rezulta că pupilia Lizei luaseră recent contact cu rochia. Mirosul răzbătea chiar prin perdeaua de parfum care o înconjura pe Liza. Atunci Gleb a înțeles de ce ruda lui se parfuma atât de fără de măsură. Vecinătatea pisicilor reda parfumului menirea lui inițială – de a acoperi alte mirosuri. Din păcate, nu făcea față acestei meniri. Și Liza, strălucita Liza, care cunoștea istoria cuvintelor rusești ca pe propriile degete, s-a transformat într-o clipă într-un om care suferă și este demn de milă. Dacă doriți, în sărmana Liza⁵⁵. Din ziua aceea, el i-a spus în gând numai așa – sărmana Liza. Și nu s-a mai supărat pe ea. Odată întorși la Kiev, au încercat și el, și bunica să vorbească la telefon cu Liza, ca să îi mulțumească pentru găzduire, dar nu au reușit. Ei nu aveau telefon, se duceau la o centrală unde comandau convorbirea. Numărul de telefon al Lizei îl forma o telefonistă, dar la celălalt capăt al firului nu răspundea nimeni. Fata a încercat de trei ori fără succes să facă legătura cu Leningradul, iar când Antonina Pavlovna a rugat-o să mai încerce și a patra oară, telefonista a refuzat. A spus că e inutil. Că mai mult de trei ori, ea, în general, nu formează. Să nu insiste, că n-are rost. Atunci Antonina Pavlovna i-a scris o scrisoare Lizei, în care, pe lângă mulțumiri, amintea de încercarea de a-i telefona. Răspunsul a venit repede. Liza a scris că dacă Gleb va avea nevoie de vreun ajutor pentru admitere, să apeleze la ea. De vorbit cu ea nu putuseră din cauză că motanii (în scrisoare: motănașii) roseseră firul telefonului. Acum a fost reparat și poate fi sunată.

05.04.13, MÜNCHEN

Șed cu Nestor în poiana din fața casei. E cald la soarele de aprilie. În spatele zidului grădinii se trântesc portierele mașinii din vecini. Din fundul casei se aud pași. E Geraldina, care ne aduce suc de fructe. Pentru o clipă mi s-a părut că iese dinăuntru Liudmila.

Nestor dă drumul încet fumului de țigară.

— Nu mă așteptam să plece așa de simplu.

— Nici eu. Deși, știi, are ceva în ea această Ania. Ții minte cum ți s-a adresat la urmă? Scriitorule, scrie că eu n-am nevoie nici de el, nici de banii lui.

— Ei, și ce-i cu asta?

— Cum de nu-nțelegi? Ea ar vrea să intre în literatură într-un chip demn. Nu ca o prostituată de la gară, ci ca o domnișoară din Turgheniev.

— Frumos. Numai că e puțin probabil că a citit Turgheniev.

— Păi nu asta e important, dacă a citit sau nu. Ea se află în acest câmp cultural... Îmi pun palma în fața nasului și mimez că citesc. Ai văzut vreun metrou din lume unde să se citească atâta?

Nestor ridică din umeri și își termină de băut sucul.

— Am mers aici cu metroul nu demult. Un vagon ticsit. O masă de oameni pe jumătate adormiți care se leagănă într-o parte și-n alta, duhoare.

— Iar într-un colț stă o fată și citește Prima iubire – n-ai văzut? Și e cu toată ființa ei în carte, nu în vagon...

— ... și o cheamă Ania. Interesant, când ai fost ultima dată cu metroul nostru? Pe cine convingi tu? Pe tine însuși? Nestor se uită atent la mine. Vrei poate să te întorci în Rusia?

— Nu știu. De fapt, nu știu nimic...

Fac brusc o mișcare cu mâna și paharul zboară de pe masă. Nu se sparge, doar stă în iarbă. Nestor se apleacă și pune cu grijă paharul pe masă. Îl bat pe umăr.

Seara mă așez la computer. Îmi văd poșta. Vin douăzeci-treizeci de scrisori pe zi. Declarații de dragoste, rapoarte ale agenților, invitații de a cânta, dar în principal, firește, cereri – pentru interviuri, pentru contribuții la fonduri de binefacere și pur și simplu – pentru ajutor. Scrisorile le parcurg de obicei împreună cu Katia. Ea răspunde la cele nemțești și englezești, iar la cele rusești îi dictez eu răspunsul.

Astăzi răspund la scrisori singur – mă limitez la fraze scurte. Sau nu răspund. Asta ține vreo cincisprezece minute. Ies din e-mail, lunec în forum, pentru care am și deschis, de fapt, computerul. Am dat încă de ieri de o dezbatere

între medici pe problemele Parkinsonului. Citesc cu încetineală, făcând abstracție de faptul că este ceva despre mine. Salivație involuntară. Mă las pe spătarul scaunului. Tot înainte!

În spatele ușii se aud pași. Nu foarte hotărâți, ai Katiei – îi recunosc fără greș. Nu pot să nimeresc cu cursorul în cruciuță. Intră Katia și mă îmbrățișează din spate.

— Glebușka, doar ai promis...

— Și tu ai promis ceva.

Dar eu n-am promis. De fapt, profesorul Wentz ne spusese la amândoi că e mai bine să nu citim despre boală, și noi fuseserăm de acord. A spus: o să vă sperie, iar folosul avut de la ceea ce aflați e nul. Oricum, el, Wentz, îmi va comunica tot ce trebuie să știu.

— Ce reacție o să ai la salivația mea involuntară?

Simt pe gât lacrimile Katiei. Îmi trece prin cap gândul că lacrimile involuntare sunt ceva romantic, dar saliva – nu, deși ce diferență e de fapt între ele? Trăim într-o lume a convențiilor.

1981

Acesta a fost ultimul an al lui Gleb la Kiev. Dat fiind că exista pe lume Petersburgul (el numai așa îl numea), era cu neputință să rămână la Kiev. Gleb se pregătea pentru examenele de absolvire, scria pe teme probabile pentru proba de compunere, dar în gând se afla deja la Petersburg. În general vorbind, tocmai compunerile erau ceea ce îl transporta atunci pe malurile Nevei. Acolo simțise cu toată puterea frumusețea limbii ruse, sau – în termeni mai obișnuiți pentru Gleb – muzica ei complexă. Tu ți-ai făcut alegerea și eu ți-o respect, a spus Feodor aflând hotărârea fiului de a intra la universitate la Petersburg. Gleb s-a gândit că era vorba despre alegerea între muzică și literatură, dar Feodor a precizat imediat că are în vedere alegerea limbii și a culturii în ansamblu: A fost aceeași alegere pe care a făcut-o la timpul său Mikola, care are același nume de familie cu noi. Gleb nu a răspuns nimic, fiindcă el își făcuse alegerea demult – atât de demult, că nici nu-și mai amintea de ea. Dar în privința lui Mikola, acesta se pare că nici nu alesese nimic. Pur și simplu unise în conștiința sa două elemente și trăise în ele. Ce simțise el când părăsise locurile natale? Același lucru ca și Gleb – sete de nou, durere a despărțirii? La serata de absolvire, toate aceste sentimente s-au strâns în gâtul băiatului într-un ghem, și el

și-a pierdut vocea. Nu pentru mult timp, vreo douăzeci de minute, dar și-a pierdut-o. Ca să nu observe nimeni, a ieșit din sală pe coridor. Stătea în picioare la o fereastră deschisă și aștepta să îi revină vocea. Prefăcându-se că se uită la ceva care cere concentrare (viitorul lui?), vedea de fapt numai puful de la plopi adunat în colțurile pervazului. Când a auzit pași în spate, a făcut semn cu mâna de la fereastră cuiva nevăzut. A făcut-o atât de convingător, încât până la urmă chiar l-a văzut. Era el, Gleb Ianovski, numai că zece ani mai târziu. Acest Gleb, care avea experiența vieții, știa deja că statul la fereastră va fi ținut minte – cu puful, plopii, sunetele înăbușite ale pianului din sala de festivități – cu tot ce (sfârșitul copilăriei) luneca asemeni unor titluri. Sfârșitul copilăriei, au șoptit amândoi Glebii și s-au despărțit pentru câteva decenii. Amândoi s-au gândit la cei care trăiseră astfel de seri cu decenii în urmă – cu sunete de pian, cu plopi. Unde sunt acum? te întrebi. Pe mozaicurile metroului din Moscova – în pantaloni largi, mergând cu pași mari. Dar nu numai acolo: în vechi morminte încăpătoare – dichisiți, cu

mânecele cămășilor albe suflecate, cu hainele aruncate pe umeri, cu restul de păr pieptănat pe spate, cu degete-oase nefiresc de lungi, până la încheietură – proiecte puse în tocuri, astrolabi și compasuri, pe craniile feminine, coronițe cu romanițe, orbite căscate privind fără vreo reținere în viitor. La acești absolvenți s-a gândit în ziua absolvirii. Dar nu numai prin asta a intrat în memorie ziua. I s-a întipărit în minte și o plimbare feerică pe Nipru. În intenție a fost o plimbare ca toate plimbările (motonava Raketa cu aripi submarine, absolvenții puși la patru ace, două profesoare grase), dar feerică a fost pentru că la bordul navei funcționa, nu se știe de ce, un bar. Barmanul Marlen, mâhnit cu anticipație pentru ziua pierdută, le-a oferit profesoarelor să bea pe contul întreprinderii și, spre uimirea lui, nu i s-a răspuns cu un refuz. După ce le-a întrebat de nume (Ruslana Rudolfovna și Neonila Nikolaevna), Marlen le-a oferit câte un pahar pentru că s-au cunoscut. După care pedagogele au băut pe socoteala lor. După al treilea rând, Marlen le-a întrebat, ca într-o doară, dacă printre absolvenți sunt oameni de nădejde. Că ar vrea, fără să dăuneze

procesului educativ, să le ofere băutura care le plăcuse atât de mult profesoarelor. Și-a subliniat interesul turnându-le încă un rând. S-a dovedit a fi un flăcău dat naibii acest Marlen. Misterioasa băătură era, dacă e să spunem lucrurilor pe nume, vodcă de grâu, dar trecându-i sub tăcere numele, Marlen a slăbit vigilența profesoarelor. Ele au făcut repede o listă cu oamenii de nădejde, și Marlen a început să îi invite la bar în ordine alfabetică. Invitația nu a fost refuzată de nimeni. S-a creat chiar o oarecare coadă, care – lucru firesc pentru o navă de viteză – s-a mișcat destul de repede. Până la sfârșitul sfârșitului listei, Gleb nu a știut dacă face parte din cei de nădejde. Spre imensa lui ușurare, făcea. Ruslana Rudolfovna a propus un toast pentru Marx și Lenin, dar toți absolvenții au înțeles că, alegoric, ea bea pentru Marlen. Strângându-i mâna în mâna sa, barmanul a întrebat-o în șoaptă: Ruslana, unde e Liudmil al tău? Strângerea de mână de răspuns a urmat imediat. Ochii Ruslanei Rudolfovna s-au umezit. După absolvenții de nădejde au început să se apropie de bar și cei care nu erau de nădejde, fapt datorită căruia au comandat cu mult mai mult și cu mai multă tragere de inimă. Auzind exclamațiile pline de viață din salon, au început să coboare unul câte unul membrii echipajului. De câte ori dădeau pe-acolo, viteza Raketei creștea. După o jumătate de oră, vasul cu aripi submarine era gata să își ia zborul. Înaripe de atmosfera de sărbătoare, Ruslana Rudolfovna și Neonila

Nikolaevna au ieșit din salon pe platforma deschisă de la pupă. Simțind o irepresibilă pornire spre înalt, Ruslana Rudolfovna s-a îndreptat spre o scară care nu le era destinată pasagerilor. A scos lanțul care oprea accesul la scară și s-a pregătit pentru dificila ascensiune. Dar, chiar pe prima treaptă, o pală de aer a fost cât pe-aci s-o răstoarne pe femeie – Raketa zbura la capacitate maximă. Pe Ruslana Rudolfovna a salvato plinătatea noului ei sentiment – sau, poate, plinătatea pur și simplu. Văzând spectacolul din cabina de comandă, căpitanul Raketei a anunțat desprinderea primei trepte, care, într-adevăr, se clătina. Dar anunțul a fost înainte de vreme. Și treapta, și profesoara care stătea pe ea (și care se cramponase de balustrada metalică) se țineau tari. Fusta lungă i se izbea cu un pocnet

asurzitor de picioare, iar părul înfipt în ceafă își pierduse acele și fâlfâia în vântul uraganic. Așa a văzut-o Gleb când a ieșit din salon. A fost zguduit: în ciuda rezistenței opuse de stihie, femeia nu numai că urca, dar și declama ceva în hexametri. Cuvintele nu se deslușeau, versurile se transformau în ritm curat. Pe ultima treaptă, fusta a luat-o în sus și a acoperit fața Ruslanei Rudolfovna. Acum semăna cu o conductă cu autopropulsie în partea de sus, iar în cea de jos... Gleb a fost singurul care a văzut. A văzut și – neprihănit – s-a întors. Și privirea i-a căzut pe Neonila Nikolaevna, atârnată peste parapetul bordului. Brațele profesoarei se bălăbăneau deasupra spumei Niprului. Nici ea nu tăcea, dar spunea un text mai simplu: prinde-te pește mare, prinde-te mic... În general, ar fi fost mai simplu cu două Neonila Nikolaevna. În timp ce o desprindea de parapet, Gleb a văzut cum niște mateloți o luau pe Ruslana Rudolfovna de pe scară. Încercau râzând în hohote să-i lase fusta în jos, dar nu puteau. Poate nu voiau. După ce ambele profesoare au fost tratate în salon cu coniac, Ruslana Rudolfovna le-a povestit tuturor că a declamat acolo sus Antigona de Sofocle. La rugămintea lui Marlen, a spus fragmentul încă o dată:

În lume-s multe mari minuni!

Minuni mai mari ca omul nu-s!

Purtat de vânt străbate mări

Prin hulă și prin val spumos,

Prin val vuindu-i vijelios!56

Toată lumea a aplaudat, mai ales Marlen, care nu bănuia în ce condiții vitrege sunase el prima dată. Marlen a propus un pahar pentru Sofocle, pe care nu îl mai auzise în ucraineană. După ce a băut, a spus că nici în alte limbi, dacă nu îl înșală memoria, nu îl auzise. Și că nu a citit Antigona. Văzând succesul colegei, Neonila a vrut să recite și ea ceva, dar s-a răzgândit imediat. Până la întoarcere, la rugămintea tuturor, Gleb a cântat la chitară. O zi mai târziu a zburat la Leningrad, unde îl așteptau examenele de admitere la universitate. În august s-a aflat că Ruslana Rudolfovna s-a căsătorit cu Marlen. După cum a mărturisit Marlen la nuntă, erudiția acestei femei îl dăduse gata. Ruslana Rudolfovna își

amintea confuz că acolo, pe Raketa, ceva de felul acesta se întâmplase și cu ea. Trimițându-le tinerilor căsătoriți o telegramă de felicitare, Gleb s-a gândit ce important este totuși să îl citești la vreme pe Sofocle.

15.06.13, NEW-YORK

Cânt la Carnegie Hall. Cu o lună înainte de concert, când afișele erau deja gata, i-am trimis lui Mayer o înștiințare despre schimbarea programului. În locul repertoriului meu obișnuit (piese clasice de popularitate plus ceva contemporan), anunțam interpretarea unor cântece populare. Mayer s-a opus cu o duritate neobișnuită pentru el. L-a scos din fire nu atât necesitatea tipăririi altor afișe (asta se mai întâmplase și înainte), cât faptul că luasem hotărârea de unul singur, fără să mă consult cu el. Și fără vreo explicație.

Dar ce explicație puteam să dau? Că deja de trei luni nu mai eram în stare să cânt nimic complicat? Că făceam de două ori mai multe repetiții, ceea ce nu avea ca rezultat decât că degetele mi se mișcau și mai prost? Poate că nu din cauza asta, dar că mai prost – asta cu siguranță. Mayer a tot încercat să mă sune, dar telefonul meu tăcea. Locuind în același oraș cu clientul său, Mayer s-ar fi putut duce la el, dar ceva îi spunea că nu trebuie să o facă. Dezvoltata intuiție a celui care lucrează de multă vreme cu oamenii. Mayer îi dăduse ascultare.

Rămăsese doar poșta electronică, la care mai răspundeam din când în când. Cât timp am corespondat, producătorul nu a cedat. Dar când, întruna din zile, a izbutit totuși să vorbească la telefon cu mine, a înțeles că nu avea rost să insiste. Am vorbit cu el calm, dar în spatele acestui calm Mayer a simțit deznădejde. Nu și-a dat seama care era cauza, dar era o deznădejde fără margini. Am alcătuit programul așa cum dorisem eu.

Am aterizat împreună cu Katia la New-York în ajunul concertului. La aeroport, limuzina a venit chiar la scara avionului, și numeroșii admiratori din sala de sosiri s-au trezit că au venit degeaba. Li s-a comunicat că maestro a plecat deja. Buchetele și pancartele care se iveau ici și colo pe deasupra capetelor se contopesc treptat într-o

singură procesiune. Văd în minte cum, oftând dezamăgit (mania starurilor), alaiul se îndreaptă spre ieșirea din aeroport. Nu se procedează așa cu admiratorii. O parte din buchete aterizează la coș, iar virtuozul Ianovski nu mai există pentru posesorii lor.

Virtuozul petrece seara la hotel. Comandăm până și cina în cameră. În seara următoare ieșim și ne urcăm într-un Cadillac. Pe scaunul din față ne așteaptă deja Mayer. Care se uită cu atenție la mine, așteptându-se parcă să descopere ceva. Se teme vizibil că mă va vedea cine știe cum. Că i-am ascuns, de pildă, că mi-am pierdut un ochi sau un picior. Sau, ceea ce ar fi chiar rău de tot, o mână, în lipsa căreia nu se pot cânta nici măcar cântece populare. Nu, toate sunt la locul lor. Mayer se mai liniștește și îi face semn șoferului. Mașina pornește – aici e o nimica toată mersul cu mașina.

În zece minute ajungem la Carnegie Hall. Acostăm maiestuos – lucru de care sunt în stare numai mașinile scumpe. Oamenii din personalul de la Carnegie Hall deschid portierele Cadillac-ului. Din partea stângă iese Katia, din dreapta, o secundă mai târziu – eu cu chitara în husă. Se aude un vuiet de salut pe multe voci, le facem cu mâna celor adunați. Directorul sălii îi sărută Katiei mâna și mă îmbrățișează. Aparatele foto țâcănesc. Îndreptându-ne spre ușă, dau autografe, mă opresc de câteva ori ca să se poată face selfie-uri. Suntem urmați de oamenii din personalul sălii de concert, cu buchetele care mi-au fost înmânate.

Cunosc Carnegie Hall ca pe degetele de la mână, dar (tradiția e tradiție),

directorul trebuie să meargă înainte indicând drumul. În cabina de machiaj mi se aduce un ceai tare într-un pahar cu suport de argint – cândva i se spusese directorului că așa se face în Rusia. În tren. Nu i s-a spus că în tren. De altminteri, chiar se potrivește – cabina de machiaj e pe lung. Aud metronomul plin de viață al roților – exact ce trebuie pentru studii.

Desfac brațele și mă așez să îmi fac încălzirea. Între studii, iau câteva guri din pahar. Mă întind pe cușetă și închid ochii: 19:07. Bătaie în ușă: Mister Ianovski...

— Nu-ți face griji, îmi șoptește Katia din mers, o să fie totul în ordine.

— Dar nu-mi fac. Chiar nu-mi fac.

Înainte de a ieși din culise, o sărut pe frunte. Katia nu se duce în sală, va sta în picioare aici tot concertul. Așa e întotdeauna. Pun antena microfonului la chitară și îi dau semnal regizorului de sunet. După ce primesc semnalul de răspuns, mă îndrept spre spațiul luminat al scenei. Sala explodează. Merg, lăsând capul în jos, ca și cum mă concentrez. Zâmbesc. Zâmbetul este translatat pe un ecran mare. Pe sub pleoapele pe jumătate întredeschise, pare un zâmbet de orb.

Haosul se preschimbă în ritm. Incredibilului vacarm îi iau locul, în valuri perfecte, aplauzele. Sala mă salută în picioare. Chitara îmi strălucește în mâini. Mă așez pe marginea scaunului (picioarele pe stinghia de jos) și iau două acorduri. Scaunul înalt și poziția mea dau, în mod ciudat, o imagine de bar. În general vorbind, n-ar părea nefiresc dacă acum aș comanda ceva. Să zicem, o băutură rusească bună.

Pe scenă aterizează un ursuleț din pluș ca expresie a simpatiei pentru Rusia. Mă ridic și mă înclin. Ridic ursulețul, îl așez pe unul din pupitre, vin la loc. Zgomotul se domolește. Fără să aștept să se facă liniște deplină, încep cântecul bielorus Kupalinka. Se aude numai chitara, fără voce. Lumina de pe scenă se stinge, rămâne numai un cerc luminat intens, în centrul căruia e interpretul. El singur, iar cântecul lui e trist. Cuvintele lui alunecă în traducere engleză pe ecranul imens.

Organizatorii concertului au stat la îndoială dacă să dea cuvintele, dar eu am

insistat. Altfel, am spus, nu se va înțelege nimic. „Kupalinka-kupalinka, noapte întunecată... Noapte întunecată – unde-i fiica ta?“ Oricum (au obiectat ei), nici cu cuvinte nu se înțelege nimic. Păi, trebuie explicat că, în noaptea de Ivan Kupala⁵⁷, fetele împleteau cununi și le puneau pe apă ca să își afle soarta. Și pe urmă: a cui fiică e fata și de ce plânge? Dar ce e de explicat aici? mă mir eu. Că totul este extrem de clar. „Fata mea e în grădină, culege trandafiri, culege trandafiri. Strânge trandafirii, strânge trandafirii, îi împletește în cununi. Îi împletește în cununi, lacrimile-i curg.“ Ce importanță are a cui fiică este – important e că plânge. În

artă mai bine nu spui până la capăt decât să spui prea mult. Iar spectatorii o să plângă ce au ei de plâns.

La ultima notă ridic ochii și mă uit în sală. Văd cum în lumina rășfrântă de scenă lucesc obraji uzi. În mâinile care aplaudă se văd batiste. Se văd numai spectatorii din primele rânduri, dar eu știu că acolo, în adâncul întunecat al sălii, muzica mea e simțită la fel de intens. Poate chiar mai intens: deseori, așa stau lucrurile cu cei care nu își pot permite locuri bune.

Mă ridic (cu chitara) și ies în avanscenă. În timp ce cânt Bătrânul tei acompaniindu-mă cu vocea, sala se ridică și ea. Se aude ciudatul meu zumzet. Niciodată de la început: las să se audă mai întâi cum este fără el – numai cu coardele. Vocea mea intră în rezonanță cu chitara, le simt armonia. Mă debarasez de corp și mă transform în sunet, într-o energie atât de subtilă, încât este aproape imperceptibilă. Deocamdată mâna nu e obosită: mă decid la o variantă complicată a acestui cântec și o execut aproape fără greș. Arunc o privire în culise și văd degetul mare al Katiei ridicat.

Nici degetul, nici fața luminoasă a Katiei nu mă pot înșela: știu cât de mult se frământă. Programul de astăzi a fost conceput într-un alt fel. Am început cu piese care, de obicei, sunt punctul culminant al concertului. Care sunt cântate atunci când tensiunea pare a fi ajuns la maximum. Sala e cuprinsă de frenezie. Și, brusc – un nou vârf, care părea cu neputință cu o clipă înainte. Este oare posibil acum?

De data asta, cântecele se succed în funcție de gradul de complexitate. La început – piesele dificile din punct de vedere tehnic, iar în partea finală, când mâna obosește de tot – cele simple, și în plus, cu orchestră. Din punct de

vedere al regiei, acest fel de desfășurare a evenimentului este acceptabil, pentru că nu întotdeauna complexitatea presupune cea mai mare solicitare. Pericolul este altul. Transa în care, de obicei, cade treptat sala, s-a produs deja. Chiar de la prima piesă. Și nu este sigur că această transă a sălii va mai dura.

În timp ce cânt Nici iaka misiacina⁵⁸, văd cu durere în suflet cum, desculță, fata pășește anevoie pe roua rece a auditoriului de la Carnegie Hall, neștiind încotro să o apuce. O iau pe brațe și o duc.

Scânteile care se aprind în stal se adună într-un adevărat fulger circular. Fără să mă întrerup, urmăresc cum strălucitorul ghem electric plutește încet deasupra sălii. Variația modifică tonalitatea, e ceva ca un viraj pe colinele americane – simt răsuflarea tăiată a publicului. Știu bine că trebuie să mă gândesc la orice, numai la cântat nu. Tu, cel ce mângâi, nu te gândi la mângâieri. Dacă e să compari sala cu o femeie... Nu așa: în funcție de capacitatea ei de a răspunde... Aproape că nu am probleme trecând în tremolo. Pe scurt, depind multe de sală.

După pauză apare orchestra. În prima parte – rafinament și tehnică, în cea de a doua – sentiment și forță. Interpretez cântec după cântec. Întrebarea este: e sala în stare de o astfel de iubire fără răgaz (trei apogiaturi la rând)? Da, este în stare. După cum se vede, este în stare și de o iubire fără răgaz. De una neîntreruptă, pentru că eu cânt fără să mă opresc.

Pe culoarul central aleargă doi inși cu o targă înclinată. Ridică pe cineva de pe jos, îl pun pe targă, îl leagă. Deplasare spre ieșire (în sunetele cântecului Se duc rațele în zbor), fără grabă, în concordanță cu spiritul cântecului. Cei ce rămân văd ce periculoasă este totala topire în muzică. Pericolul face și mai mare puterea de atracție a delectării. Când cânt Ca pe râu era pe Fontanka, sala rămâne în picioare. Se leagănă cu tot trupul ei de necuprins, intrând perfect în ritm. Este deja un trup comun, cu un extaz comun. Și-acum nimeni nu are idee ce fel de final va fi. Nici măcar nu ghicește. Nimeni.

1981

30 august, peron scaldat de soarele Kievului. Gleb, condus de ai lui, pleacă la Leningrad. În iulie intrase la Facultatea de Filologie, își luase loc la cămin și acum se ducea să studieze. Gleb urcase deja în vagon. Stând în picioare la fereastra deschisă, era uimit de cât de transparent e aerul dimineții. Feodor îl învățase cândva că dimineața este cel mai bun timp pentru a fotografia. Peronul – fotografie de sus. Proporțiile siluetelor sunt deformate. În rândul întâi: mama și bunica, emoție în ochi. Rândul al doilea: Feodor. Cămașă albă prost

spălată, cu mânecile suflecate. E emoționat și el, chiar dacă se străduiește să nu arate. Așa au și rămas în memoria lui Gleb – în alb-negru, îngălbeniți de timp. Trenul de dimineață e o încercare pentru cei veniți să conducă. Condușul seara e altfel decât noaptea, dar noaptea e un mare împăciuitor. Noaptea te împaci cu multe. În timp ce trenul de dimineață împarte ziua în două: împreună cu cel condus și fără el. Dacă ai condus pentru un timp îndelungat, ziua se transformă în viață, în rezumat al ei. Absența celui care a plecat e un gol adânc, tăcerea lui e zgomotoasă. Ceaiul de dimineață stă neterminat pe masă, prosopul ud stă atârnat. Pare că e încă aici, de-aceia e atât de izbitoare dispariția. Tot drumul, Gleb s-a gândit la mama și la bunica lui. Dar dimineață, când a ajuns la Piter, a văzut-o prin geamul ud pe Liza. Care s-a și urcat în vagon și l-a ajutat să scoată cele două geamantane și chitara – de fapt, din cauza acestui bagaj și plecase el cu trenul și nu zburase cu avionul. Liza l-a condus la stația de taxi. Taximetristul a vorbit cu ea fără tragere de inimă, aproape disprețuitor. Și, deodată, Gleb a observat că Liza e prost îmbrăcată. Nu că aspectul ei exterior se schimbase în chip izbitor în anul care se scursese – mai curând, în anul acela se schimbase Gleb. Crescuse. Începuse să își dea seama care cum e îmbrăcat și ce înseamnă să te îmbraci bine. Taximetristul își făcuse cât ai clipi o impresie despre Liza. Ca orice om care își caută clientul pe stradă, apreciasse fără greș posibilitățile financiare, și ale lui, și ale Lizei. Arăta prin toată înfățișarea lui că nu așteaptă mare lucru de la ei. Dar că îi duce. A dat din cap, să-și pună bagajele în portbagaj. Când Liza a apucat mânerul unuia din geamantane, Gleb a spus că asta o va face taximetristul. A urmat o pauză. Taximetristul stătea (ședea) în fața unei opțiuni complicate. Putea să răspundă că el nu e hamal, iar ei să se

ducă dracului, dar putea și să se dea jos și să pună geamantanele. S-a uitat la Gleb, care era hotărât și categoric. Și care stătea pe niște picioare larg depărtate. Taximetristul nu mai era tânăr și nu avea vlagă pentru un scandal. Șuierând ceva printre dinți pentru el însuși, a pus amândouă geamantanele în portbagaj. Văzând instrumentul din mâinile lui Gleb, a zâmbit: chitarist? Virtuoz, a confirmat din toată inima Liza. Pe podul Stroitelei59, chiar lângă cămin, i-a întins lui Gleb portofelul ei, să plătească el. Portofelul era

ca vai de lume și nu se deschidea bine. Gleb i l-a dat înapoi Lizei. L-a scos pe al lui – chipurile, mama îi dăduse niște bani anume pentru taxi. Când mașina a pornit, Liza a spus: ai devenit un bărbat în toată firea. Numai cu un an în urmă, aceste cuvinte l-ar fi făcut fericit, dar acum a simțit chiar un soi de jenă. După ce au completat niște formulare la administratorul căminului, Gleb și Liza au primit cheia camerei, unde au dus bagajul. În cameră erau trei paturi, o masă de scris și o masă obișnuită. Se presupune că numai unul din trei e interesat de studiu, a glumit Liza. Nu l-a invitat la ea. Gleb nu s-a supărat, fiindcă nici nu voia să stea la Liza. Știa din scrisorile ei că, pe lângă numeroșii motani, locuia acum la ea și un pui de vulpe betegit. Problema nu era, firește, puiul de vulpe. Prezența atâtor motani pusese deja într-o oarecare măsură diagnosticul, puiul de vulpe era doar cireșa de pe tort. În geanta Lizei s-au dovedit a fi un termos și sandviciuri cu salam. Au luat o gustare. La plecare, Liza i-a spus lui Gleb ca în caz de ceva să o sune, dar el bănuia deja că acel caz era puțin probabil. După cum, se pare, bănuia și Liza. Ea locuia în nordul orașului, așa că s-au gândit să se ducă la cea mai apropiată stație de metrou – Vasileostrovskaja. Gleb s-a oferit să o conducă. Era un gest de gentleman, dar voia să se și plimbe puțin. Are un farmec aparte plimbarea din ziua sosirii. Au mers în tăcere. Liza se gândea la ceva de-al ei (Gleb bănuia că la motani), iar el își cerceta noile domenii. Nu se îndoia că, de-acum, acest oraș îi aparține – cu toată faima și frumusețea lui tristă. A comparat în gând orașul cu o femeie care, fizică fiind, are nevoie de căldura lui. Și iată că a venit, el, bărbatul fierbinte din sud, și acum o îmbrățișează și îi dăruiește soarele lui. Coborând de pe pod, a mers cu Liza pe chei. Liza i-a arătat o clădire monumentală cu coloane și a spus: Casa Pușkin. Pușkin nu a locuit în ea, dar aici se studiază literatura rusă. Gleb a dat din cap în tăcere. Păcat că nu a locuit... Lui i se părea uneori că Pușkin nici nu trăise... Că fusese un rod al fanteziei ruse, un vis frumos al poporului despre sine însuși.

16.06.13, NEW-YORK

Mă trezesc târziu. Alături e Katia cu laptopul pe burtă. Deschizând un ochi, îi urmăresc degetul lunecând pe ecran. Katia se va întoarce imediat – îmi simte întotdeauna privirea. Se întoarce. Mă sărută pe frunte. Răsuțește ecranul spre mine.

— Un triumf!

Katia radiază. Deschid al doilea ochi și mă uit la text.

— E, cât de cât.

Comandăm micul dejun în cameră. Chelnerul apare aproape imediat – o fi așteptat la ușă? Întreabă dacă să deschidă storurile. Da, dacă se poate, da. În fereastra imensă apare Broadway-ul, minunata și surprinzător de îngusta stradă. Doriți să luați micul dejun în pat (are un accesoriu pentru asta) sau la masă? Dorim la masă. Chelnerul pune masa. Înainte de a pleca, desfășoară în evantai pe măsuța pentru presă ziarele de dimineață.

Katia, mestecând, citește titlurile.

— Nou apogeu al unui virtuoz... Formidabil ca întotdeauna... Seară de magie la Carnegie Hall... Concert Ianovski: douăzeci de minute de ovații.... Cum te simți?

Dau anemic din mână.

— Amețeala de după succes.

— Spre sfârșitul banchetului ai fost ca niciodată. Katia îmi întinde o tartină cu icre, dar îi dau mâna la o parte. Parcă erai mort de beat...

— Chiar? Simt că n-o să-mi reușească un zâmbet ca lumea. Și chiar fără să-mi fi luat tabletele de seară?

Katia râde.

— Nu le luaseși. Le-ai plăcut grozav tuturor: primarul te-a pupat.

— A fost primarul?

— Da, a venit mai târziu, unul din ăla ocupat, chiar cam posomorât. Dar văzându-te pe tine s-a topit. Ei, mănânci ceva?

Beau un pahar cu suc de mere. După ce mai stau puțin, iau tartina de la Katia, dar i-o dau imediat înapoi. După suc simt mai puternic amețeala. Trebuie să mă întind din nou. Vasăzică (îmi arunc brațele la ceafă), iată la ce duce abuzul de suc de mere. Katia se duce în baie.

Pe pat, alături de mine, e laptopul lăsat de Katia. După ce aud apa curgând, intru în programul de căutare. Nu caut nimic special – așa, din pură curiozitate. Ce se scrie în America, de pildă, pe o temă care mă interesează. Tremur al ambelor mâini (mi se înțepenesc și picioarele), poate și al maxilarului și al limbii. E de efect... Refuz al mușchilor mimicii, fața capătă aspect de mască. Se știe și asta. Aha... Lucrați mușchii mimicii, strâmbați-vă. De ce nu? E simplu.

Sunt reflectat de trei oglinzi. Câte un domn Ianovski în fiecare, și toți trei se strâmbă. Virtuozii.

Expresie de maximă veselie: ochi-fante, două rânduri de dinți. La vederea celor trei Ianovski cuprinși de veselie, te apucă și râsul.

Expresia de tristețe senină e și mai caraghioasă: ochii bulbucăți, buzele țuguiate.

Enervare prost ascunsă: colțurile buzelor lăsate, chiar și nasul atârână vizibil. Strict vorbind, un tablou neatractiv. Rezultă că trebuie ascunsă mai bine enervarea.

Bine, atunci – ură fățișă: sprâncenele încruntate, buzele strânse, umflături care pulsează.

Dragoste pentru copii: semizâmbet buzat, ochii larg deschiși.

Gândul la patrie: buzele strânse, pomeții accentuați, ochii adunați la rădăcina

nasului.

Nedumerire: gura întredeschisă, bătaie din gene.

Senzualitate; gura tot întredeschisă (puțin de tot), ochii pe jumătate închiși, nările freamătă.

Interpret de Beethoven: fața începe să se scâlămbăie, iar urechile să se miște ușor. Cu interpretii de Beethoven e nenorocire, pe cuvânt, e mai bine să nu te uiți. Virtuozul e mai bine de ascultat – mai ales violoniștii și pianiștii. Datul ochilor peste cap, aruncarea în lateral a moțului, lunecarea limbii pe buze – iar acestea sunt tot ce este mai bun din ceea ce sunt capabili să ofere.

Dezolare: fața ca o haină necălcată, lacrimi rostogolindu-se pe obraji.

Nu observ când intră Katia. Are prosopul la gât, părul are un miros pe care nu îl știu, al șamponului de la hotel. Se așază pe pat și se

uită în tăcere la mine. Cu o margine a prosopului îmi șterge lacrimile de pe față. Închide computerul.

1981–1982

Gleb s-a acomodat uimitor de repede la cămin. Anii din locuința comună ar putea fi considerați un bun antrenament, dar acum era într-o câțiva o altă experiență. Bun, oameni străini la bucătărie, bun, lavoar și (mai neplăcut decât orice) toaletă comună, dar spațiul principal al vieții – camera – el îl avusese întotdeauna numai al lui. Faptul că Gleb a intrat ușor în noua viață îl explica nu atât experiența, cât tinerețea. Nu l-a speriat că avea să doarmă, să mănânce și să studieze în prezența altora. Faptul că toate acestea încetaseră să mai aibă pentru el anumite ore a făcut mai ușoară adaptarea la noile condiții. Și anume la a avea ca vecini doi studenți de la Facultatea de Filologie: Iuri Kotov din Irkuțk și un locuitor al Sofiei, Krasimir Duicev. Ambii erau în anul doi și fiecare era ciudat în felul lui. În adâncul sufletului, lui Gleb îi părea rău că nimerise ca al treilea în această companie. Cunoscându-și vecinii, a descoperit pentru sine că deosebirea apropiie mai mult decât asemănarea.

Judecând după cât erau de diferiți, Kotov și Duicev formau negreșit o pereche. Ar fi putut la fel de bine să joace în filme, să cânte cuplete comice sau să se producă amândoi cu acrobații. Kotov era mic, avea părul șaten-deschis și purta ochelari. Înălțimea lui Duicev (pe care, uneori, o menționa în treacăt) era de o sută optzeci și opt de centimetri, părul și barba erau ca smoala și nu știuse în viața lui de altfel de ochelari decât de soare. În concordanță cu numele său, Krasimir era frumos și plăcea fetelor. Se plăcea și el. Evident, de aceea i se și spunea Dunea. Pe Kotov nu-l plăcea însă nimeni, lui i se spunea, simplu, Kotov. După cursuri stătea la bibliotecă până se închidea – nu atât din dragoste pentru studiu, cât de teama unor eventuale surprize la întoarcere. Nu de una și nu de două ori, întorcându-se la cămin, găsisese ușa încuiată pe dinăuntru. Răspunsul la bătăile lui prelungite fuseseră tăcerea sau un râs înăbușit. Uneori, din spatele ușii i se recomanda să vină peste vreo jumătate de oră. Recomandarea o făcea glasul lui Dunea, dar glasul era neobișnuit –

slab și obosit – ceea ce stârnea în Kotov un dezgust. Glasul îi indica filmele la care se putea duce și îi înșira expozițiile care se deschiseseră, precum și orarul lor. Oaspetele bulgar – și, în această privință, Kotov recunoștea că ce-i al lui e-al lui – era la curent cu viața culturală a orașului. Pe Kotov nu îl interesa viața culturală, așa că nu dădea curs sfaturilor. Stătea pe coridor așezat pe servietă și aștepta răbdător să se elibereze camera. În cameră nu era însă nici o grabă, ba mai și răzbăteau de-acolo niște sunete care sporeau dezgustul lui Kotov. Nu de puține ori, se auzea un bubuit surd, parcă niște obiecte grele, deplasându-se, se izbeau de podea. Lui Kotov i se acoperea fruntea de sudoare. Dacă scârțâitul plasei de la pat și sunetele care îl însoțeau și le putea explica pe baza povestirilor pe care le auzise despre asta, bubuitul era de nelămurit. Kotov înțelegea doar că în cameră se petrece ceva de un cinism monstruos. În ciuda voinței lui, fantezia îi zugrăvea o femeie masivă târâtă pe podea. Ori chiar două femei... În cele din urmă, ușa se deschidea totuși, lăsând să iasă o creatură tânără cu o fustă mototolită, aproape de fiecare dată o creatură nouă și, întotdeauna, fragilă. Rămânea de presupus ce era mai rău: că pe podea era târât chiar Dunea. Pe urmă se arăta Dunea și, prefăcându-se mirat la vederea lui Kotov așezat pe jos, îl poftea să intre. Dar necazurile lui Kotov nu se terminau cu atât. După astfel de vizite, el descoperea, de pildă, că prosopul lui de corp era umed. Da, îl folosisese în ajun, dar prosopul trebuia să se usuce într-o zi, chiar și în ploiosul Leningrad. După

ce calca viteza de uscare a prosoapelor, Kotov observa uneori urme de vin pe fundul paharului în care stătea periuța lui de dinți. Și pe care se vedea uneori și o urmă de ruj de buze. Aversiunea patologică a lui Dunea față de spălatul vaselor îl făcea să folosească toate rezervele existente – mergând până la cele de igienă. Kotov spăla îndelung și cu scârbă paharul, iar prosopul nu îl mai folosea până se schimba lenjeria, așteptând răbdător să se usuce după duș. Repulsia pe care o simțea îl împiedica să îi facă observație lui Dunea: să discute despre asta era pentru Kotov inacceptabil ca și asta în sine. Alta a fost atitudinea lui Gleb față de cele ce se petreceau. Prima dată când a dat de ușa

închisă, a dat curs sfatului de a se duce la cinema. A doua oară, a spart ușa cu piciorul. Lucru petrecut în prezența lui Kotov, care ședea pe jos (dar care s-a ridicat imediat). Tabloul ce s-a înfățișat celor intrați a fost deosebit de dezagreabil pentru Kotov. În mijlocul camerei se afla un pat de două locuri, format din patul lui Dunea și cel al lui Kotov. Imediat s-a lămurit sursa zgomotului misterios – patul lui, al lui Kotov, era tras către cel vecin – deși este puțin probabil ca această descoperire să-l fi liniștit acum. Pe pat se lăfăia gol Dunea, iar alături ședea pe jumătate goală prietena lui. În ciuda dramatismului situației, fata s-a prezentat: Lidia, puteți să-mi spuneți, simplu, Lida. Ca îmbrăcăminte avea cămașa lui Dunea aruncată pe umeri. Smulgând cămașa de pe oaspete, Gleb i-a azvârlit-o în față lui Dunea. Nu-i prea gentil, a remarcat Lida. Dunea a sărit în picioare și, în scârțâitul plasei, a făcut un pas în direcția lui Gleb. La al doilea pas, plasa n-a mai ținut. Cu un zdrăngănit asurzitor, s-a prăbușit cu o parte pe podea, antrenându-l în cădere și pe Dunea. O secundă mai târziu, s-a prăvălit peste el și tăblia de metal. Knock-out tehnic, a constatat Lida. În clipa înfruntării, numai ea și-a păstrat calmul. Urmându-i privirea, Dunea și Kotov au văzut în mâinile lui Gleb un cuțit. Era un cuțit de bucătărie, îngust de cât fusese ascuțit de-a lungul anilor, adus de Kotov din Irkuțk. Cu o clipă înainte, se afla încă pe masa care servea la toate. Noi ne îmbrăcăm și plecăm imediat, a spus Lida. Așteptați-ne, vă rog, afară. Când îndrăgostiții au apărut pe coridor, Dunea i-a aruncat o privire sumbră lui Gleb: ce, chiar ai vrut să mă tai? Nu, a zâmbit Gleb, doar să te castrez. Lida și-a trecut un deget peste obrazul lui Gleb: băieți, numai asta nu. În aceeași seară, Kotov a izbutit să repare broasca – s-a dovedit a fi un flăcău dibaci. Patul însă nu s-a lăsat reparat: cârligele care se rupseseră de tăblie și pe care stătea plasa trebuiau sudate, dar fără un aparat de sudură nu putea nici

chiar Kotov. Dunea a încercat să schimbe patul, sau măcar tăblia, în care scop s-a dus la administratorul căminului. S-a văzut că administratorul nu avea nici una, nici alta – totul fusese distribuit demult. Ce-oți face cu paturile astea, a bombănit administratorul, dar Dunea a evitat explicațiile. Întorcându-se în cameră, a scos plasa din cârligele rămase și, în următoarele două luni, a dormit pe jos. Înainte de Anul

Nou, Kotov a zărit într-un loc unde era aruncat gunoiul o tăblie și i-a adus-o lui Dunea. Tăblia arăta cu totul altfel decât cea ruptă, totul – de la țevile nichelate până la măciulii – era altfel, dar, în mod incredibil, cârligele pentru plasă erau la locul lor. Dunea a întâmpinat Anul Nou pe un pat în bună stare, deși amestecat ca stil. Istoriile lui cu dame nu s-au mai repetat: cele întâmplătoare i-au servit de învățătură. Mă rog, nu se poate exclude nici faptul că pur și simplu se jena să aducă pe cineva pe un astfel de pat, de teamă să nu fie învinuit de eclecticism. I-a rămas să îl folosească numai pentru dormit. Odată exilați Dunea și Lida, viața lui Gleb și a lui Kotov a curs mai în liniște. Nu fiindcă Dunea ar fi trecut la asceză – ci numai pentru că începuse să își caute locuri pentru întâlniri. Știa dinainte de la administratorul căminului ce camere urmau să fie eliberate temporar – lucru care se întâmpla, de regulă, înaintea reparațiilor. Administratorul, pe care studentul bulgar îl trata generos cu rachiu, întârzia reparația cu o zi-două și îi dădea cheile lui Dunea. Din faptul că părul lui Dunea era presărat uneori cu var se putea deduce că în unele cazuri reparația era deja începută. Dar, până și în aceste condiții complicate, Dunea nu se grăbea să înapoieze cheile. În general vorbind, cheile deveniseră pentru el un atribut la fel de indispensabil ca stetoscopul pentru medic. Acum le purta tot timpul în buzunare, și apropierea lui era semnalată de un sunet melodios. Pe lângă cheile de la camerele din cămin, ținea și cheile unor leningrădeni pe care îi cunoștea și care, când plecau, i le încredințau, nu numai pe cele de la apartament, ci și pe cele de la garaj. O cheie de garaj a purtat-o o săptămână în mână, fiindcă nu îi încăpea în buzunar. Un obiect de deosebit interes pentru Dunea a fost cheia de la camera Lenin, care stătea de obicei goală. Era singura cheie pe care administratorul refuza să o dea. Stăruitoarele rugăminți ale lui Dunea erau respinse ca fiind nefocusate ideologic. Enigmatică formulare i-a pus în încurcătură până și pe purtătorii limbii ruse, dar Dunea i-a dat de capăt. A ajutat la focusare o sticlă de rachiu de un litru, la a cărei primire administratorul i-a dat cheia. În camera Lenin exista ceea ce era principal: o canapea mare și posibilitatea de a te înclua

pentru toată noaptea. Ca toate camerele

din lume, avea și ea plusurile și minusurile ei. Bunăoară, tonurile dominantei stambe roșii i s-au părut lui Gleb erotice, dar decorul, în ansamblul său, l-a găsit cam emfatic. Mari îndoieli i-au trezit în acest sens bustul lui Lenin aflat într-un colț și imensa hartă de pe un perete, cu stemele orașelor din care proveneau cursanții. Și chiar după prima noapte, Dunea a declarat că încearcă un disconfort făcând amor în prezența lui Lenin. Și a continuat să se plângă, și nu numai o dată, că dimensiunile neomenești ale capului conducătorului îi dau senzația că ești supravegheat – așa încât Dunea era nevoit să îl întoarcă de fiecare dată. Gleb s-a mirat că Dunea e în stare să întoarcă singur ceva de asemenea dimensiuni, dar, după cum a ieșit la iveală, Lenin era gol pe dinăuntru: putea fi întors, într-adevăr, de un singur om. De fapt, asta i-a și fost fatal lui Dunea. Într-o noapte, i-a trezit pe Gleb și pe Kotov bătând cu zgomot în ușă. Gleb era deja gata să-i adreseze un set de cuvinte crunte, dar, văzându-și tovarășul, cuvintele i-au rămas în gât. Dunea era tulburat în cel mai înalt grad. A închis ușa după el și, în șoaptă, le-a spus că a căzut Lenin și că are nevoie de ajutor. Cine – Lenin? a întrebat Kotov tot în șoaptă. Dunea i-a aruncat o privire dușmănoasă, dar a înțeles că tovarășul lui de cameră nu se trezise încă: nu, eu. Lenin, oricum, nu mai putea fi ajutat. Se spărsese într-o groază de bucăți, iar de lipit era (lucru confirmat de Kotov care se trezise) imposibil. Dar bucățile nu se împrăștiaseră: continua să le țină la un loc suportul textil rezistent pe care era aplicat ghipsul. Pe mormanul de bucăți ședea Lida – de data asta, în cămașa lui Dunea. I-a întâmpinat pe cei care intraseră cu o bucurie nepotrivită cu momentul. Gleb a remarcat în gând că Dunea devenise monogam. A reieșit că îndrăgostiții încercaseră deja să scoată pe bucăți statuia spartă, dar inseparabilitatea lor (a părților) îi împiedicase. Fără să spună o vorbă, Kotov a ieșit din camera Lenin și, după un minut, s-a întors cu un sac. În cealaltă mână avea un ciocan. Kotov a propus fărâmițarea bucăților, ca să nu se afle că sculptura fusese supusă distrugerii, ceea ce li s-a părut tuturor a fi nu numai rațional, ci și o dovadă de clarviziune politică. În strădania de a lucra fără zgomot, au pus sub ghips colecții groase de ziare. O oră mai târziu, Dunea și Gleb au dus sacul la cel mai apropiat șantier de construcții și l-au

pus printre alți saci, care semănau uimitor cu cel al lui Kotov. Frapat de această asemănare, Dunea chiar a sugerat să se uite ce era în saci, dar Gleb l-a

convins să părăsească acest gând. El înțelesese că orice asemănare are limitele ei. În dimineața următoare, Dunea s-a dus la administrator și i-a spus că bustul lui Lenin a fost furat. Administratorul a înjurat de mamă, după care doar a tăcut încruntat. Să își arate îndoiala că putea cineva să aibă nevoie de bust nu își îngăduia din motive ideologice. A acceptat dispariția numai pentru că, spre deosebire de paturi și de tăblii, busturi avea de rezervă. I-a ordonat lui Dunea să ducă în camera Lenin un Lenin nou și să dea înapoi cheia. Sarcina a fost îndeplinită cu ajutorul lui Gleb și al lui Kotov. Scoțându-l pe Lenin din magazie, Dunea a zdrăngănit ca de obicei legăturile de chei. În camera Lenin îi aștepta Lida. Când au pus ei bustul, ea s-a uitat la harta care era agățată pe perete. Umerii îi tresăteau abia perceptibil. Gleb s-a gândit că plângea: orice s-ar spune, ea și Dunea rămăseseră fără singurul loc care nu era la comun. Dar când s-a întors spre ei, a devenit clar că Lida râdea. Arătând spre una din imagini, a spus: bine, cel puțin, că rămâne aici blazonul lui Dunea. Cu un zâmbet neîncrezător, Dunea s-a apropiat de hartă. După el, s-au apropiat și Gleb și Kotov. Pe un scut heraldic, la stânga unui leu care stătea pe picioarele dinapoi, se aflau două chei încrucișate. Era emblema orașului Lida din regiunea Grodnenskaia⁶¹.

Note

43. Matteo Carcassi (1792–1853) – chitarist italian.

44. Mauro Giuliani (1781–1829) – chitarist, violoncelist și compozitor italian.

45. Ferdinando Carulli (1770–1841) – autor italian de muzică pentru chitară clasică și al unei metode.

46. Fernando Sor (1778–1839) – chitarist și compozitor spaniol.

47. Pascual Roch (1864–1921), chitarist spaniol, autor al Metodei moderne pentru chitară în spiritul metodei lui Tàrrega.

48. Principala formă de verificare a nivelului atins de elevii școlii de muzică.

49. Francisco Tàrrega (1887–1959) – compozitor și chitarist spaniol.

50. Isaac Albéniz (1860–1909) – compozitor și pianist spaniol.
51. Heitor Villa-Lobos (1887–1959) – compozitor, dirijor, pianist și chitarist brazilian.
52. Termen grecesc însemnând formă, esență, tip, specie.
53. Moscova Roșie (rus.).
54. Uspet' – „a reuși“, dar și „a sosi la timp“.
55. Sărmana Liza este titlul unei povestiri sentimentale (1792) de N.M. Karamzin (1766– 1826), considerat reformator al limbii ruse.
56. Sofocle, Antigona, în Tragicii greci, Antologie, ESPLA, București, 1958, trad. de George Florin, p. 446.
57. Ivan Kupala este o veche sărbătoare a slavilor răsăriteni, închinată solstițiului de vară și înfloririi naturii (noaptea de 23 spre 24 iunie).
58. E noapte-acum cu lună – cântec popular ucrainean, în care o fată e chemată de iubitul ei să vină noaptea, prin rouă, în pădure.
59. Constructorilor (rus.).
60. În rusă, „frumos“ se spune krasivîi.
61. Regiune în vestul Bielorusiei.

20.08.13, MÜNCHEN

Restaurantul Aumeister. Ora trecerii de la zăpușeală la fiori de răcoare. Pe masa la care stau cu Nestor se lasă, cu palma desfăcută, o frunză de castan. O pun în sticla cu apă minerală. Tai un cârnăcior bavarez și beau la el bere.

— Pentru scriitorul care ești: lui Thomas Mann îi plăcea să vină în acest lăcaș.

— Și cum este amintit acest lucru?

Chem chelnerul:

— Prin ce este amintit aici Thomas Mann?

Acesta aruncă o privire iute la sticlă. Este un reproș fără cuvinte: apa adusă poate să nu fie băută, dar frunzele – vedeți dumneavoastră...

— Eu sunt de puțin timp aici, Herr Ianovski, și nu cunosc numele tuturor clienților.

— N-a fost un client rău, spune în engleză Nestor. În schimb, îl știți pe domnul Ianovski, asta este deja ceva.

— Cine nu îl cunoaște.

Nestor îmi face cu ochiul: asta da, celebritate. Văzând pachetul de țigări de pe masă, chelnerul aduce o scrumieră. Stăm afară, pentru că încă se mai poate fuma aici. Înăuntru este deja interzis. Nestor își aprinde o țigară, și primul rotocol de fum dispare încet în coroana castanului.

— Tu vorbești foarte puțin despre timpul când erai celebru.

— Da? – Hârșâi bricheta lui Nestor și mă uit la flacără. – Știi, aș prefera să te lipsești de el în carte.

— Modestie?

— Nu, pur și simplu, asta nu mai e despre mine. E despre admiratorii mei, despre presă... Dacă vrei – despre dublul meu. Tot ce am realizat eu – nu numai în muzică, în general – totul s-a întâmplat înainte de asta. Aceea despre care vorbești tu e o imagine.

— Nu-i rău. Dar și ea e imaginea ta.

— Ea s-a separat de mine. Ridic degetul arătător. Cam ca fumul țigării tale. Spune, Nestor, cu ce seamănă norul ăsta?

Nestor se uită atent la rotocolul de fum suspendat deasupra mesei.

— Poate, cu un renumit muzician. Mai trage un fum. Cu un filolog cu diplomă.

— Ei, vezi?! Iar mie mi se pare că seamănă cu un scriitor celebru. Bănuiesc că norul amintește în același timp de toți oamenii celebri. Dar că nu are legătură cu tine și cu mine.

Nestor ia o gură de bere din halbă și își trece limba peste buze.

— Gleb, dragule, nimic nu doresc mai puțin decât să fac din cartea mea o carte despre succes. Succes în sensul de success⁶². Ar fi prea simplu.

— Cu atât mai mult, cu cât viața nu e niciodată istoria unui succes. Ridic halba. Prosit⁶³!

— Nici a ta?

— A mea – mai ales.

1983

Pentru idoli dați jos de pe soclu este caracteristică răzbunarea. La acest capitol nu a făcut excepție nici Lenin. Spart în bucăți și chiar făcut fărâme, s-a ridicat din praf pe 1 septembrie 1983, în urma hotărârii ca, în deschiderea primei zile de curs la Facultatea de Filologie, să se țină o lecție leninistă. La școală, astfel de lecții erau ceva obișnuit, dar programa universitară nu prevăzuse până acum nimic de felul acesta. Cauza demersului era, probabil, incertitudinea apărută în capetele de partid odată cu schimbarea secretarului general al partidului. Andropov, care venise la putere, nu dădea mai multe semne de viață decât predecesorul său Brejnev. În această situație, s-a luat hotărârea să se recurgă la cel care avea statutul de veșnic viu. La Facultatea de Filologie, lecția leninistă a ținut-o un anume Burțev, care preda comunism științific sau, cum îl numeau studenții, antiștiințific. În adâncul sufletului său, Burțev bănuia că această denumire nu e lipsită de temeii, bănuială care, cu anii, l-a dus la dedublare și la înverșunare. S-a spus că singura lui iubire era

doiul la examen, scris apăsător și dat în dreapta și în stânga. Care nu depindea nici de cunoștințele celui care răspundea, nici de cât de forțos ideologic era. Cei șovăielnici îl primeau pentru șovăielile lor, iar cei convinși, dimpotrivă, pentru faptul de a fi convinși, că doar nu se putea, se gândea cu ură Burțev, să fii atât de idiot încât să crezi în povești. Întâlnirea cu studenții a început-o, nu se știe de ce, cu o critică a religiei. Probabil că Burțev ar mai fi criticat ceva (îi plăcea să critice), dar era nevoit să se mărginească la cele îngăduite. După un amplu preambul, a purces la o statistică a bisericușilor împușcați din ordinul lui Lenin. În timp ce auditoriul își puneă întrebarea dacă în asta constă lecția lui Lenin, Burțev a trecut la cea de a treia parte a acțiunii: fiecare trebuia să se ridice și să spună dacă crede în Dumnezeu. Pe cei care recunoșteau nu îi amenința, desigur, împușcarea, dar excluderea din universitate părea să fie ceva foarte real. În ceea ce îl privește pe Gleb, excluderea ducea automat la luarea în armată. Simțind că îl ia cu frig, și-a dat seama că schimbul de păreri își pierduse caracterul academic. Era de chibzuit aici, numai că nu aveai aproape deloc timp să reflectezi. Colegii de an se ridicau unul după altul și spuneau că nu cred în Dumnezeu. Decizia începuse cu rândul întâi, iar Gleb stătea de această dată în ultimul. În capul lui a pornit cronometrul, și fiecărei bătaii îi corespundea o bătaie în tâmple.

Părintele Piotr spusese: primilor creștini li s-a cerut un singur lucru: la întrebarea crezi? să răspundă nu. Iar după aceea, crede în sine ta pe tăcute, și recompensa e o întreagă viață. Au răspuns da: viața după nu li s-a părut lipsită de sens. Cine știe de ce, Gleb s-a uitat la vecina lui, Dașa Perevoșcikova, venită din misterioasa Totma⁶⁴. Totma e întuneric, spusese Dașa despre mica ei patrie. Ea urmărea liniștită cele ce se petreceau în sala de curs. Liniște netulburată, s-a gândit iritat Gleb. Acum e rândul ei. Probabil că o să cânte cum se cere. Adică: nu înțeleg cum e posibil să crezi în Dumnezeu. El înțelege, dar nu știe dacă o să recunoască. Pentru că același părinte Piotr a spus: se poate emite o judecată despre un om numai atunci când el este în starea lui normală. A spus: nu i se poate cere unui om să dea socoteală, dacă el a fost sub tortură. Iar acum nu e tortură? Ca într-o filmare cu încetinitorul, s-a ridicat Dașa, după care urma el. În Dumnezeu – cred, cum să nu cred? Nu el a spus, ci Dașa. Burțev nu a reacționat. Cu o față plictisită, a căutat ceva prin hârtii. În ușă a apărut secretara decanului: Ghenadi Nikolaevici, sunteți rugat să veniți urgent la decanat. Burțev a dat din cap. A ieșit. Până la sfârșitul orelor nu a mai apărut. Ce-a fost asta? și-a pus mai târziu întrebarea Gleb. O minune? Iar blonda vopsită de la decanat – instrumentul ei, Îngerul cu Păr de Aur⁶⁵? La urma urmelor, ce știm noi despre îngeri? Da, fusese o minune. Ducând presa la decanat, Gleb a aflat numele de familie al celei care îl salvase: Krîlova⁶⁶. Așa a început anul trei. În care Gleb a fost captivat de Bahtin⁶⁷. Acum știa totul despre carnaval și despre Rabelais, despre faptul că naratorul se deosebește de autor; o impresie deosebită i-a făcut-o însă (și acest lucru era de așteptat) lucrarea lui Bahtin despre polifonie în romanele lui Dostoievski. Polifonia îl interesase încă din școala de muzică, dar numai sub aspect muzical. Acum însă, descoperise pentru sine că polifonică este întreaga lume. Foșnetul pe mai multe voci al copacilor în crâng, rularea mașinilor pe stradă, discuțiile când se stă la o coadă. Gleb se gândea cum poate fi exprimat acest lucru în lucrarea de an. În anul trei începea pentru studenții de la Facultatea de Filologie specializarea, ei trebuind să aleagă între limbă și literatură. Gleb a ales literatura. Mai mult decât atât, și-a găsit un conducător de temă care, după părerea lui, corespundea problematicii studiului preconizat. Spre deosebire de mulți dintre colegii săi de an, doritori să scrie lucrarea sub îndrumarea unor profesori, Gleb a rugat să îi fie desemnat drept conducător aspirantul Ivan Alekseevici Serghienko. Ivan Alekseevici era student la seral, se remarcă printr-o rară erudiție și, ceea ce nu este deloc lipsit de importanță, prin caracterul literar al prenumelui și al

numelui său patronimic⁶⁸. Oricât ar părea de ciudat, Gleb a ales ca mentor o persoană cu asemenea calități profesionale pentru o calitate care nu avea legătură cu literatura: Ivan Alekseevici cânta la chitară. Nu că ar fi fost un virtuoz, dar cânta cu simțire și era sufletul anturajului. Cânta și se acompania: Okudjava, Vîsoțki, Kim. În anturaje verificate cânta din Galici⁶⁹. Nu purta costume fără nici o formă ca profesorii, ci un elegant costum din trei piese. O vreme

apăruse cu lavalieră, dar după o aspră observație din partea decanului s-a întors la obișnuita cravată. Doar un astfel de om putea să aibă o reprezentare corectă despre polifonie. Și putea să o și susțină. Odată, când Gleb era de față, s-a apropiat de Ivan Alekseevici docentul Ciukin, care a numit polifonia o pseudodoctrină. Ciukin își construise cariera științifică pe o dispută cu Bahtin. Cu un oponent decedat, polemica era comodă și aducea cu o partidă de șah cu tine însuși. Închipuind el mutările adversarului, Ciukin umbla precum o regină dezlănțuită pe tablă și elimina de pe ea figură după figură. Urmărind necurmata bătălie a lui Ciukin, mulți au început să se cam teamă de el. Nu însă și Ivan Alekseevici. El îi răspundea cu un spirit fin la toate discursurile antibahtiniene. Când s-a ajuns însă la poststructuraliștii francezi, care dezvoltau teoriile lui Bahtin, Ciukin a început vizibil să se bosumfle: Gleb a avut apăsata impresie că omul nu le citise lucrările. Ce-i drept, nu le citise nici el, dar nici nu polemiza cu Bahtin. Finalul a fost că Ciukin l-a acuzat pe Ivan Alekseevici de aderență la teoriile burgheze și de adâncă ploconire în fața Occidentului. După o scurtă tăcere, îndrumătorul lui Gleb a spus că el are încă un argument solid, pe care i-l poate expune lui Ciukin între patru ochi. Intrigat, Ciukin s-a retras. De-atunci, Gleb nu l-a mai întâlnit niciodată pe culoarele facultății, dar tema Bahtin nu a mai fost reluată. A rezultat că Ivan Alekseevici reușise să îl învingă pe Ciukin. După o vreme, Gleb și-a întrebat îndrumătorul care a fost argumentul său decisiv. Îndrumătorul a răspuns că argumentul a fost de natură extraliterară. Nefiind stăpân pe terminologie, Gleb a înțeles doar că argumentul fusese solid și a început să fie mândru de mentorul său. Lui Gleb i-a mai plăcut și faptul că, spre deosebire de îndrumătorii-profesori, Ivan Alekseevici nu îl ținea sub un control strict. Se întâlneau destul de rar – și nu la catedră, ci la berăria Brigantina. Îndrumătorul se mulțumea cu comunicările orale ale discipolului. Asculta atent, uneori îl întrerupea și mai întreba o dată. Și întotdeauna dădea sfaturi bune. Se întâmpla ca atenția lui Ivan Alekseevici să devină

atotcuprinzătoare, ochii îi înțepeneau focalizând un punct – cel mai des, lustra în formă de timonă. Din când în când, observa că timona se rotește, și îi comunica acest lucru chelnerului Leșa, un flăcău bălai căruia îi lipsea degetul

arătător de la mâna dreaptă. Leșa dădea abătut din cap și îl îndemna să nu mai bea. Făcând aluzie la degetul pierdut, Ivan Alekseevici declara că, în situația lui, Leșa nu ar trebui să indice nimănui nimic. După o vreme, oprea darea de seamă a lui Gleb și îl chema pe Leșa pentru a se informa dacă Brigantina ține direcția bună. Am înțeles, domnule căpitan, răspundea șmecherul Leșa, știind că acest lucru avea să își găsească expresia în bacșiș. În astfel de zile, Ivan Alekseevici era scump la vorbă, nu dădea sfaturi și doar își bea în tăcere berea cu înghițituri mici. Foarte curând a devenit clar că berea era doar ultima verigă dintr-o serie care își avea începutul încă la orele dimineții. Dar Gleb se bucura și de această atenție tăcută, fiindcă ea era invariabil binevoitoare. Atunci el își permitea să expună cele mai îndrăznețe idei, știind cu certitudine că ele vor fi acceptate fără obiecții. Gleb vedea polifonia nu numai în vocile paralele ale eroilor, ci și în contrastele subiectelor, în timpii diferiți ai narării, care își puteau găsi punctul de întâlnire atât în textul operei, cât și în afara ei – în mintea cititorului. Tânărul cercetător nu putea da întotdeauna exemple de astfel de opere, dar, în serile lui cele mai bune, îndrumătorul îi sugera aceste exemple și chiar menționa lucrările științifice dedicate lor. În una din aceste seri, Gleb și-a repetat întrebarea referitoare la argumentul decisiv servit lui Ciukin. După ce a reflectat profund la întrebare, Ivan Alekseevici a răspuns: i-am dat pur și simplu una în moacă. A ridicat bricheta la țigara care se stinsese. Citește-i, dragul meu, pe poststructuraliști – și vei evita multe necazuri. În general, erau și profesoare în serile când Ivan Alekseevici nu venea singur la întâlnirile cu Gleb. Îl însoțeau de regulă tineri sau studenți. În prezența lor, Ivan Alekseevici era strălucitor de erudit și de spiritual, cita din memorie pagini întregi și, indiferent de cantitatea băută, privirea nu îi înțepenea într-un punct. Se prea poate ca doamnele să fi fost aduse special, căci ce cadru poate fi mai bun pentru un profesor decât prezența elevului. Gleb a înțeles că îndrumătorul științific își desfășura coada în fața doamnelor, dar asta nu l-a deranjat câtuși de puțin: coada lui Ivan Alekseevici era splendidă. În afară de asta, prezența unei însoțitoare presupunea prelungirea serii. De la un bar

plecau la altul, și Ivan Alekseevici nu își precupețea spiritul fin, dar, mai ales,

portofelul, pentru că el plătea totul. Gleb a încercat de câteva ori să participe la plată, dar Ivan Alekseevici i-a amintit că, în situația respectivă, avea loc un proces de învățământ a cărui responsabilitate o poartă în totalitate (inclusiv financiar) el, ca profesor. Acesta a fost cel mai vesel, dar totodată și cel mai rodnic proces de învățământ din viața lui Gleb. Multe din cele spuse de Ivan Alekseevici și le nota, iar carnetul vecin cu berea nu trezea nimănui mirare. În acest context, dăruirea de sine a îndrumătorului atinge uneori asemenea cote, încât fără ajutorul altora nu mai era în stare să ajungă acasă. Nu doar o dată le-a ajutat Gleb pe doamne să îl așeze pe Ivan Alekseevici într-un taxi, după care să gonească împreună cu ei în toiul nopții prin Piter, pe linia 14 din Vasilievski Ostrov. După ce îl urca pe îndrumător la etajul șase, își lua rămas-bun. La propunerea de a rămâne până dimineață răspundea cu un refuz politicos. Dădea explicații că de la linia 14 până la Mîtinskaia Naberejnaia nu e deloc mult. Și într-adevăr, n-ar fi fost departe dacă nu ar fi fost podurile. Deseori, Gleb trebuia să aștepte coborârea lor – intermediară sau finală –, dar acest lucru nu îl supăra foarte tare. Uitându-se la masa neagră a podului, înțelegea că nopțile acelea îi vor rămâne pentru totdeauna în minte și i se strângea inima gândindu-se la amintirile viitoare. Știa că își va aminti fața de masă cadrilată, cu urma rotundă lăsată de o cană fierbinte, scaunele vienezese instabile, paharele ciocnite cu zgomot și hohotele de râs. Peste, să zicem, treizeci de ani – vor mai râde oare toți în hohote? Și, dacă da, atunci – unde?

20.10.13, MÜNCHEN

Stau culcat într-o rână pe canapea, cu mâinile înnodate pe ceafă. Katia, pe scaunul cu înălțime reglabilă, stă la computer cu degetul pe mouse. Mușcându-și buzele, deplasează un text pe ecran.

— Mâine e ultima zi caldă. Iar pe urmă, în trecut fie spus, e iarnă... Oftând, schimbă imaginea. E iarnă, Gleb.

În fereastra vilei vecine se reflectă o vesperală rază roșie. Dintr-o singură atingere, ca la fotbal, zboară în salonul Ianovskilor. Tremură

pe tavan. Spun:

— Scrie-i lui Mayer că anulez concertul de la Berlin. După o pauză: Că anulez concertele – în general.

Katia face o jumătate de întoarcere cu scaunul. Se uită la mine în tăcere.

— Hai, ce holbezi ochii! Îi arunc o privire și schimb tonul. Scrie...

Katia deschide mail-ul.

— Indici și motivul?

— Ne lipsim de motiv... Mă duc spre fereastră. Motivul e că nu mai pot să cânt! Nu pot, înțelegi?

— Știi, cu bolile nu e întotdeauna la fel. Se cunosc cazuri când a trecut totul de la sine.

Râd tare și nefiresc.

— Am repetat ieri patru ore – sunt varză. Ai auzit gălgâiala aia? Ai auzit – când te apropii de ușă scârțâie tare parchetul. Dar știi de ce scârțâie? Mă duc la bibliotecă și, trăgând un volum de Goethe, scot cu două degete o sticlă. Fiindcă de la alcool te îngrași. Îți știu toate ascunzișurile.

— Sunt o bețivă bătrână și grasă. Dacă asta face să-ți fie mai ușor...

Spune asta aproape în șoaptă. Se uită țintă la ecran. Îi pun mâinile pe umeri și îmi apăs fruntea de creștetul ei.

— Iartă-mă. Tu nu ești bătrână și nu ești grasă. Dar ești bețivă.

Katia își pune palmele peste ale mele. Se uită la mine de jos în sus.

— Două săptămâni, ține seama, Glebușka, nu m-am atins de alcool. N-ai observat?

— Nu, pentru că ieri duhneai.

Computerul semnalizează că a intrat un e-mail. Katia pune mâna pe mouse și

ecranul care se stinsese se luminează.

— Ieri am băut, când te-am auzit cântând... O scrisoare de la Anna Avdeeva.

Mă întorc pe canapea.

— S-o ia dracu' pe Anna Avdeeva. Scrie-i lui Mayer.

— Își indică numele de fată.

— Să-l ia dracu' de nume de fată.

— E un nume nostim: Lebed.

Îmi trec mâinile peste față. Pielea se întinde ca o mască de cauciuc.

— Și ce scrie interesant Anna Lebed?

— „Dragă Gleb, în ciuda anilor care au trecut, sper că îți amintești de mine. Sunt sigură că îți amintești, deși amintirile tale nu sunt, probabil, cele mai plăcute...”

— Nu cele mai. Dar stilul – zici că-i Turgheniev, ia te uită, proasta.

— Stai... „Am fost măritată de trei ori, dar nu reușeam să fac un copil...” – Katia îi aruncă o privire scurtă lui Gleb. – Așa. „După ce m-am căsătorit a treia oară m-am mutat la Leningrad. Am născut o fetiță, o cheamă Vera... La scurt timp după nașterea Verei soțul meu a murit...”

— Da' ce-am eu cu toată chestia asta? La coș!

— Așteaptă... „Vera a început să aibă probleme cu ficatul, și nu demult i s-a pus diagnosticul: cancer.” Continuarea Katia o citește o vreme în gând. Fetița are treisprezece ani. Anna scrie că ea învață la școala de muzică. Pianul. E formidabil de înzestrată...

Mă uit atent la Katia.

— Anna e prima mea femeie.

Ochii Katiei lunecă mai departe pe rânduri.

— „După despărțirea noastră, probabil că nu s-ar cuveni să apelez la tine, dar eu nu mă mai gândesc la ce se cuvine. Mă agăț de orice posibilitate...” Îți cere ajutorul, Gleb.

Formidabil de înzestrată. Păi, e părinte pentru care copilul lui să nu fie înzestrat? Poate doar tatăl meu.

— Ce putem face pentru ea?

— Deocamdată – nimic, dar poate că e nevoie de un transplant de ficat.

Mă uit cum trage grădinarul un cărucior în magazie. Ieșind de acolo, își scoate mănușile.

— O ajutăm, Gleb?

— Vrei tu?

— Da.

— Atunci scrie-i că da. Numai în numele tău.

1983–1984

Noul an, 1984, Gleb l-a întâmpinat la Leningrad. Pentru prima dată, nu acasă. În dimineața de 31 decembrie, a dat ultimul colocviu și, de la universitate, a plecat direct la aeroport, sperând să zboare la Kiev. Dar, vai, nu mai erau bilete. În drum spre cămin, a încercat să cumpere o șampanie, dar nici cu asta nu a avut noroc. A avut certitudinea că și una, și alta (că așa e făcută viața) au încăput în aceleași mâini. Chiar și i-a imaginat foarte clar pe acei fericiți cum, zburând spre Kiev, dau noroc cu șampanie. Căminul era pe jumătate gol. Vecinii lui Gleb (acum erau niște studenți din Novgorod) plecaseră, normal, la Novgorod. Până în mica lor patrie ajungeau cu trenul în trei ore, nici nu aveau nevoie de legătură aeriană. Gleb nici nu era sigur că exista între Leningrad și Novgorod. Culcându-se peste cuvertură, și-a amintit cum, numai cu o săptămână în urmă, novgorodeanul Valea îi spusese novgorodeanului Kostea că făcuse rost pentru eveniment de două sticle de șampanie. La

propunerea lui Kostea de a fi băute imediat, Valea răspunsese cu asprime că duce șampania acasă. După o scurtă tăcere, Kostea îl sfătuisese, glacial de demn, să țină șampania în frigider. Deja pe jumătate adormit, Gleb a mai apucat să se mire de cât de prevăzători sunt totuși novgorodenii. Trezindu-se, nu a putut mult timp să înțeleagă cât era ceasul: nefiind întors de o zi, ceasul se oprise. La zece și jumătate erau deja șoapte pe coridor, fir-ar să fie, o să-ntârziem. S-a trântit o ușă și s-au auzit pași însoțiți de un zdrăngănit de sticle. Gleb s-a gândit cu tristețe că el nu o să întârzie. Șezând pe pat, se legăna, și arcurile răspundeau a jale. Lumina era stinsă în cameră (era zi când adormise Gleb), dar pe tavan se reflectau felinarele de pe stradă. Licărul lor selenar era și mai trist decât scârțâitul arcurilor. Și lumina calendarul cu imagini din Kiev, care atârna deasupra patului lui Gleb. Imaginile din Kiev nu erau de natură să te bucure. Aminteau de lipsa de ofertă a orașului în care ar fi putut fi el acum, dacă lucrurile ar fi avut un alt curs. Un surogat jalnic de realitate, șemineul pictat din cămăruța lui papa Carlo⁷⁰. Gleb s-a ridicat hotărât și a aprins lumina. De după ușă s-au auzit slab niște pași. Nu erau pașii cuiva care se grăbea undeva: în general, ritmul lor nu

dovedea existența vreunui țel. Ei i-au trezit interesul lui Gleb și chiar l-au făcut să râdă. Rezemându-se cu spatele de ușă, a încercat să și-l imagineze pe cel care mergea nesigur – poate chiar furișându-se – pe coridor. Necunoscutul s-a oprit la ușă – e clar că o fixează cu privirea. Gleb a simțit o neliniște. Ce poți să vezi la uși? Lacăte! Căminul e pustiu și, profitând de asta, bântuie pe aici vreun hoț... Gleb a deschis ușa brusc și a văzut pe coridor o fată. Neașteptata apariție a lui Gleb a speriat-o. El a recunoscut-o: era Katarina, nemțoaica din Berlinul de Est. Era la filologie rusă, cu doi ani în urma lui. Nu se cunoșteau, și era puțin probabil ca ea să aibă habar de el, dar Gleb o știa, o știau toți pe nemțoaica înaltă și slabă: străinii erau rari în universitate. De altminteri, nu faptul că era nemțoaică era foarte important. Katarina se remarcă prin ea însăși – păr blond drept, mers adolescentin ca de animație, nas ușor cărn pe figura gotică. Pe la spate i se spunea Cuiorul⁷¹, și nu se poate afirma că fără temei: reaua-voință are privire ascuțită. Pe lângă caracteristicile Katarinei, porecla reflecta obida celor respinși de ea. În ciuda înfățișării ei nostime (de fapt, datorită ei), erau câțiva tineri filologi la care Katarina avea succes. Toți știau însă că are la Berlin un logodnic căruia îi este fidelă. Ceea ce trezea un respect legitim, dar nu putea să nu scoată din sărite. Iată cine era Katarina, care stătea acum în fața lui Gleb. Zâmbea încurcată:

prima frică îi trecuse. Căuta o prietenă... Trepuia să serpez Anul Nou cu niște prieteni ai părinților mei, dar s-au îmbolnăvit – grippe⁷². Grippe – asta-i prost, a fost de acord Gleb. Părinții au rugat să nu sărbătorească la cămin. Au spus că acolo e așa o beție și așa o porcărie... Păi, pe-aici e pustiu, a cuprins Gleb cu privirea tot coridorul, nici tu beție, nici tu porcărie.... Plictizeală, a râs Katarina. Nu se spune așa, a afirmat Gleb. Ea a dat din mână: mereu e așa la mine – vorbesc încă prost rusește. Deloc, rusa ta e normală, e chiar cât se poate de OK. Pe fața lui Gleb s-a citit o șovăială. Cu alcoolul, nu știu cum de n-am avut grijă, dar sunt gata să te invit la un ceai, putem să sărbătorim Anul Nou cu ceai. Dar zahar este? Gleb a lăsat capul în jos, de teamă că ea ar putea să vadă în ochii lui ceva care nu avea legătură cu ceaiul. Este. Atunci putem sărbători. În voce i sa auzit zâmbetul. Gleb a ridicat ochii – așa era. Ea tot timpul zâmbea. Poftind-o în cameră, a spus: ai un zâmbet minunat... Pauză. Adevărat? De data asta ea n-a zâmbit, și Gleb s-a gândit că stricase totul. A început să se agite, a căutat în noptieră pachetul cu zahăr rafinat instant și l-a pus pe masă; cartonul rupt inegal s-a răsucit în formă de capac de pian. Rafinat și alb, ca dovadă a purității intențiilor. Acum ea o să întrebe cine deschisese atât de barbar pachetul. Russische arbeit⁷³. Nu, a întrebat dacă mai este și altceva în afară de zahăr. El a dat din cap că da: sigur, ceva este – pâine, salam. Și-a amintit cuprins de înfrigurare. Ciuperci, de exemplu, marinate... Katarina a spus că are și ea câte ceva, aduce imediat... E clar. S-a speriat. De ce i-o fi spus de zâmbet? S-a speriat și a găsit un pretext ca să plece: e de înțeles, are un logodnic la Berlin, iar aici, cu gândul la noapte, începuseră complimentele. Petrecând-o cu privirea pe Katarina, Gleb s-a întristat. A luat chitara, a început să atingă coardele. I s-a părut că aude pași în spatele ușii – nu, al ferestrei... Trecuse destul timp ca să fi ajuns până la orice cameră și să se întoarcă – putea deja s-o fi făcut de zece ori. N-avea rost să mai aștepte. Gleb a pus chitara pe pat și a deschis radioul, ca să nu scape Anul Nou. S-a auzit un zgrăpțânit ușor la ușă. Katarina... Katarina! Stătea cu un pachet în plastic – o adevărată Snegurocika, chiar așa, Schneemädchen⁷⁴. Era și îmbrăcată altfel acum și mirosea a un parfum nu de pe-aici – nu Krasnaia Moskva, de pildă, cu care se dădea bunica lui Gleb. Uite de ce durase atâta. După ce a intrat în cameră, ea a început să pună pe masă produse nemțești. Ce mult e din toate, s-a entuziasmat Gleb. Ea a răspuns că este mica ei scuză pentru că a întârziat. Gleb a deschis frigiderul și a scos de pe raftul care era al lui un borcan de un kilogram cu ciuperci. După ce a pus borcanul pe masă, și-a dat seama că zărise în frigider ceva la care nu se

aștepta. Ducându-se pentru a doua oară la frigider, s-a lămurit totul. Pe raftul novgorodeanului Valea erau două sticle de șampanie: Valea uitase de șampanie când își făcuse geanta pentru drum. Dar nici eu nu am pierdut timpul degeaba – Gleb a spus asta calm, cum se și cuvine unui adevărat scamator. La un pocnet din mâna dreaptă, a

apărut în mâna stângă o sticlă. Nu cumva e o șampanie, s-a minunat Katarina. Nu, a clătinat din cap Gleb, sunt două șampanii. Katarina a deschis frigiderul. Recunoaște că erau la tine! Gleb își păstra încă o mină serioasă. Nu, nu erau la mine, mai exact – nu le aveam eu. Katarina a spus că o sticlă ajunge, și Gleb a fost imediat de acord. Sigur că ajunge. Important era să nu se gândească ea că o să-nceapă beția. Când a început la radio mesajul de Anul Nou al secretarului general, Gleb a început să destupe sticla. A făcut-o fără pocnet, ca să nu aibă nimeni dubii în legătură cu maniera pașnică a petrecerii, dar Katarina s-a arătat dezamăgită. Șampania, după părerea ei, trebuie deschisă cu zgomot. Gleb s-a scuzat și a promis că a doua sticlă o va destupa exact așa. Dar Katarina numai asta nu voia, fiindcă atunci ar fi început se știe ce. Când s-a terminat mesajul de felicitare, Gleb a turnat șampania în două căni emailate albastru-închis. Mai erau și un pahar fațetat și o cană de o jumătate de litru cu o vedere a cetății Novgorodului, dar Katarina a respins aceste vase ca nefiind pereche. Cele două căni erau însă chiar gemene (alunița care le deosebea era un loc de pe care sărise emailul) și, când erau ciocnite, scoteau sunetul de tablă pe care îl au tălăngile vacilor. El s-a făcut auzit cu o secundă înainte să bată orologiul, când Gleb și Katarina au petrecut vechiul an. În timpul imnului Uniunii Sovietice, sunetul de tablă s-a repetat: acum, Gleb și Katarina au întâmpinat anul care venea. A început o muzică de estradă sovietică. După ce a ascultat extrem de serioasă câteva bucăți, Katarina a arătat spre chitară: cânti? A adăugat: am auzit că tu cânti frumos. Gleb s-a mirat, dar nu a lăsat să se vadă. După cum se vedea, Katarina știa despre el mai mult decât te puteai aștepta. A închis radioul și a luat chitara. S-a uitat, nu fără mândrie, la Katarina, ale cărei cuvinte îi sunau încă în urechi – n-o fi știut și că el se afla acolo? Nu cumva nu trecuse din întâmplare pe coridor? A început să cânte. A ales intenționat două piese complicate, ca să își demonstreze tehnica. Interesant, oare logodnicul ei ar putea asta? Și, în general – oare cântă la chitară? Gleb avea mari îndoieli în privința asta. Cu aceste gânduri, a trecut la lucruri simple și melodioase. Când a cântat Love story, Katarina a cântat și ea în

engleză. La început, încet, jenându-se, dar când Gleb a trecut la zumzetul lui, a început să cânte fără reținere. Această voce a Katarinei el nu o auzise încă – puternică, joasă. Deodată, ea a încetat să cânte și a spus că vrea să bea pentru minunatul muzician care este Gleb. Simțind că se înroșește, el a turnat în căni ce mai rămăsese din șampanie. Katarina a aruncat o privire iute la sticla goală, și Gleb s-a gândit că acum ea va renunța la toast. Nu a renunțat. După aceea a început să taie un salam adus. Gleb a întrebat dacă minunăția aceea era de la Berlin. La răspunsul afirmativ al Katarinei, el a adăugat: nu era un dar de la logodnic? Ea a avut un zâmbet reținut: dar ce, în URSS logodnicilor li se dă în dar salam? Peste o secundă nu s-a mai putut abține – pune frumos feliile tăiate pe o farfurie și se cutremura de râs. Mai târziu, Katarina a mărturisit că nu cântatul la chitară și nu zumzetul lui Gleb, ci faptul că puntea spre întrebarea de bază fusese un produs de mezelărie o cucerise definitiv. A răspuns că logodnicul nu are ce să caute aici. Fiindcă logodnicul nu există. Gleb a simțit o revărsare de fericire și nici măcar nu s-a întrebat de ce nu există. Principalul era nu-ul. Dar poate că nici nu exista. Fusese inventat ca să descurajeze admiratorii. Katarina, după ce a cerut voie, a luat calendarul de pe perete. S-a așezat pe patul lui Gleb și a început să dea foile. Povestește-mi despre Kiev. Gleb s-a așezat lângă ea. Cu privirea la mâinile Katarinei, la cum îi tremurau ușor genele. Asta e universitatea. De ce e așa roșie? Nu știu, sunt obișnuit din copilărie să fie așa, la cuvântul universitate îmi închipuiam întotdeauna ceva roșu, chiar și cuvântul era roșu. Pe clădirea roșie au lunecat degetele palide ale Katarinei. Gleb nu mai cuteza să ridice ochii, și doar se uita la ele, și le iubea nemărginit. Le-a acoperit cu palma lui – Katarina nu și-a retras mâna. Degetele ei tremurau. Abia i le-a strâns – puțin de tot, doar ca să se liniștească. A simțit că el și Katarina se transformă într-un întreg, și-a rezemat fruntea pe umărul ei. Katarina s-a înclinat spre el, i-a simțit respirația. Nu și-o simțea pe-a lui... Pot să te sărut? Pauza ivită a fost umplută de o mașină de-afară. Niciodată nu m-am zărutat. Gleb a ridicat încet capul și și-a atins buzele de buzele ei întredeschise. De unde logodnic... Calendarul a lunecat fără voie pe jos.

01.12.13, MÜNCHEN

Katia la volan, eu lângă ea. Pe bancheta din spate, Nestor și Nika. Mergem la

casa noastră alpină, unde intenționăm să petrecem câteva zile. Mașina urcă pe serpentine, și lui Nestor nu îi e prea bine. Degetele lui, albite, strâng mânerul de deasupra ferestrei. Nika îl mângâie pe Nestor pe un genunchi. În oglinda retrovizoare, privire neliniștită către Katia.

— Până la vilă sunt vreo douăzeci de minute, dar putem să ne oprim.

— Mai bine să ne oprim... – Nestor o spune aproape fără să desfacă buzele. Încercând să zâmbească.

La primul cot al serpentinei, mașina rulează cu un fâșâit pe pietriș. Nestor și Nika se dau jos. Nika are în mână un pachet de batiste igienice: se așteaptă la ce e mai rău. Nestor face un semn liniștitor. Trânțește portiera și se reazemă cu spatele de ea. Respiră adânc, cu gura deschisă. Cobor geamul.

— E început de iarnă, dar vremea e ca de început de toamnă, raportează Nika.

Întind brațul până la Nestor.

— Ți-e mai bine?

— Mult.

Nestor mai ia o gură de aer și, cu părere de rău, se urcă în mașină.

După o ultimă spiră pe serpentină, intrăm în cătunul alpin. În fața masivelor porți ferecate, Katia apasă pe telecomandă și ele se deschid. Nestor reînvie văzând cu ochii. Se interesează din ce secol e casa. Katia răspunde că din al șaisprezecelea (a fost o ocazie). Nesterovii sunt fermecați, ei n-au avut o asemenea ocazie. Casa e într-adevăr frumoasă: spațioasă, cu etaj și cu mansardă sub acoperișul cu două pante.

Pe musafiri îi instalăm în mansardă. După ce face duș în camera de baie finisată cu marmură, Nestor găsește că, în ceea ce privește

confortul, secolul al șaisprezecelea nu e mai prejos decât al douăzeci și unulea. După cină, se interesează ce a rămas în această casă din casa inițială.

— Pereții, răspunde Katia. Și ușile și broaștele.

Îi duce pe musafiri la intrare și le arată ciudatul mecanism de pe partea interioară a ușii. Broasca pare pur și simplu un ornament, inutil, ca orice e frumos. Katia ia cheia din cuiul de dimensiuni ciclopice și dispare în spatele ușii. Ornamentul intră în funcțiune, scrâșnetul lui e muzical.

În timpul cinei, în șemineu trosnesc buștenii – imenși, cum e totul în această casă. Scaunele sunt tronuri, paharele sunt pocale. Vinul e într-un urciur de trei litri. Așa ne-a parvenit.

— Te simți ca la cinema, spune Nestor. Acum trebuie să între majordomul și să aducă lumânări.

Katia iese și, după un minut, apare cu două candelabre.

— Majordomul nostru e Geraldina, dar ea a rămas în oraș.

— Dacă vrei, ne închipuim că tu ești Geraldina, sugerează Nestor.

Nika zâmbește:

— Pentru Geraldina, nu are un aer suficient de ofensat.

În încăperea e cald, și Katia deschide fereastra. Duce degetul la buze. Din liniștea care vine răzbate un sunet de talangă.

— Aici vacile nu sunt mânate pentru înnoptat. – Katia se uită pe fereastră. – Iarbă în decembrie... Aș paște și eu.

Nika se duce lângă ea la fereastră.

— Și eu.

— Mergem amândouă. Katia se întoarce spre bărbați. Numai să nu ne faceți vaci.

— Iar noi o să tălăngănim pentru voi, adaugă Nika. Încântător sunet.

— Sunet de cană de tablă. În prima noastră noapte, Gleb mi-a dat să beau dintr-o cană ca asta șampanie.

Mă uit pe după spatele Katiei pe fereastră.

— Spui ca și cum te-aș fi îmbătat.

Katia îmi toarnă vin din urcior.

— Nu, eu am vrut. Voiam de mult să te cunosc – n-ai știut? Am văzut că te întorci la cămin de la aeroport – cineva a spus că voiai să pleci la Kiev. Am înțeles că n-ai luat avionul. Nu știam unde aveai să sărbătorești... Katia ia o dușcă zdravănă. Și, brusc, am pus mâna și i-am sunat pe cei la care trebuia să întâmpin Anul Nou. O pereche care te cam sufocă... Am spus că m-am îmbolnăvit.

— Grippe – precizez eu. Tu, Katia, te-ai dovedit mai șmecheră decât credeam.

— Asta-i adevărat. – Se întoarce către Nestor și Nika. – Mi se emoționase rău de tot băiatul... Dar și eu mă emoționasem, și rusa mea nu-mi dădea ascultare, dar pe urmă am simțit că ție îți plăcea asta.

— Da, dimineață rusa ta devenise mult mai bună.

— Nu era rea, în general vorbind, rusa mea.

— Nu te amăgi.

— Nu, poate, mici probleme cu pronunția... Gleb spunea: deosebește consoanele moi și tari, ține minte că s înainte de vocale nu se sonorizează! Dar la mine se sonoriza – ca în germană. – Nu te uita la mine. – Katia își toarnă iar din urcior. – Mă tachina... Cum mă tachinai, Glebușka?

— Nu ze-aude nici foșnet în grădină⁷⁵. Chiar așa și cântai.

— Nu sună rău. – Nestor își aprinde o țigară la fereastră. – Chiar e mult mai bine așa, nu, Nika?

— Nici nu se compară.

Katia bea din pocal.

— Katiuş, ți-ajunge.

Întind mâna spre pocalul Katiei, dar ea nu-i dă drumul.

— Păcat că nu mi-ai spus asta în prima noastră noapte. Vocea Katiei devine arțăgoasă. Sticla de şampanie am băut-o amândoi dintr-o suflare. Fără momente educative.

— Acolo au fost două sticle, îi suflă Nestor.

Katia își toarnă suc.

— A doua sticlă e altă poveste. Când Gleb a început să o destupe, pur și simplu a turbat. N-am mai văzut niciodată atâta spumă.

— N-o fi fost extincător? își dă cu presupusul Nika.

— Nu, era Sovetskoe şampanskoe. Am încercat să o astup – am luat gâtul sticlei și am acoperit gura cu degetul – uite-așa...

— ... și a îndreptat jetul spre mine! Mamă!

— Nici n-am înțeles ce s-a întâmplat – sticla era din frigider și n-a frapat-o nimeni, dar dădea din ea ca la Formula 1.

— În final m-am pomenit udă din cap până-n picioare – udă și lipicioasă!

— Era deci o şampanie dulce, a tras concluzia Nestor. În cel mai rău caz, demidulce.

— Am vrut să mă duc la duş și să mă schimb, dar Gleb a spus că nu pot să apar așa pe coridor...

— Katiușa...

— A fost al dracului de convingător, și m-am apucat să mă spăl în cameră, la chiuvetă. Cast, băiatul s-a întors. Eu tremuram de frig, el mi-a propus să mă înfăşor cu plapuma și am băut amândoi ceai. Dar eu tot nu puteam să mă încălzesc...

— Mi se pare – pun mâna pe umărul Katiei – că putem să bem și acum un ceai...

— Ți-ai amintit toate astea când i-o trăgeai Hannei tale?!

Katia îmi aruncă mâna și suflă pe rând în toate lumânările. Plânge înăbușindu-și hohotele, fără lacrimi. Nika o îmbrățișează și o duce în dormitor. Nestor și cu mine ne uităm în tăcere cum din fitilele lumânărilor se ridică firișoare de fum.

1984

Pe 1 ianuarie, Gleb și Katarina s-au trezit în același pat. Din ziua aceea, viața lor s-a schimbat cu desăvârșire: nu s-au mai despărțit nu numai în anul care începuse, ci nici în toți anii care au urmat. Trezindu-se la ora două a amiezii, Katarina l-a rugat în șoaptă să îi spună Katia. Contopirea ei cu Rusia s-a dovedit atât de adâncă, încât n-a mai putut purta numele dinainte. După micul dejun, cuplul a plecat la plimbare. Mergeau cu mâinile trase în mâneci. Pașii le scârțâiau pe zăpada pe care, în cinstea neașteptatei lor întâlniri, erau împrăștiate serpentine și confetti. Zăpada era bătătorită, nu era

proaspătă, era murdară, dar era o zăpadă de sărbătoare. Din când în când, zburau fulgi, mărunți și țepoși. Pe pod Gleb a suflat în palmele Katiei, a admirat degetele ei lungi. A întrebat-o dacă a luat lecții de muzică. Nu, n-a luat. Sub palmele Katiei se legănau pe șnur, copilărește, mânuși cu un deget. Gleb i-a pus mânușa pe mâna dreaptă, iar mâna stângă i-a vârât-o în buzunarul scurtei lui. Strângea mâna Katiei și se sufoca de fericire. Se sufoca pentru că fericirea era imensă și sub formă de aburi, deja nu mai încăpea în el, iar surplusul ieșea la fiecare suflare sub formă de norișori volatili. I-a mulțumit în gând lui Dumnezeu pentru dar – alt cuvânt n-a găsit, fiindcă atât de neașteptate și de minunate sunt doar darurile. Gleb nu ostenea să se minuneze cum de un om care ieri îi era încă străin îi devenise atât de apropiat. Devenise parte a eu-lui său, și acum o iubea pe Katia cu o dublă dragoste – ca pe cineva apropiat lui și ca pe sine însuși. Cuvântul l-a trădat pe Gleb, căci nu făcea față iubirii care pusese stăpânire pe el. Ar fi vrut să își exprime simțământul printr-o faptă, iar patul era prea mic pentru asta, ar fi vrut să săvârșească ceva, chiar să sufere. Nu e de mirare că nu peste mult timp s-a și ivit prilejul. Apărut în persoana lui Dunea, care se despărțise cam pe-atunci de Lida și chiar apucase, după cum s-a văzut, să își îndrepte atenția spre Katia. El era cel căruia Katia îi spusese că are un logodnic, fiindcă inima ei bună nu îi dăduse voie să dezvăluie motivul, de fapt simplu, al refuzului: nu-l plăcea pe Dunea. Știrea despre cuplul cel nou s-a răspândit într-o clipă prin facultate. Dunea s-a simțit tras pe sfoară și l-a apucat furia. Se saluta ca și înainte prietenește cu Gleb, dar ora răzbunării nu era departe. Alegând un moment când Gleb și Katia erau într-un grup de studenți, Dunea s-a apropiat de ei și, zâmbind, a spus că pe Cuier atârnă deja, după cât se vede, cineva.

Cei de față au tăcut mîlc. Gleb s-a uitat fără o vorbă la zîmbetul lui Dunea și nu l-a găsit firesc – buzele lui Dunea erau strânse. S-a întors, s-a încovoiat și a devenit și mai mic pe lângă vînjosul Dunea. Toți au înțeles că intenționa să plece și i-au făcut cale liberă. Îndreptându-se printr-o răsucire, Gleb a aplicat în maxilarul lui Dunea o lovitură de jos. Picioarele lui Dunea s-au distanțat și el s-a lăsat încet pe podea.

Gleb și-a dus brațul pentru o nouă lovitură, dar Dunea a dat sleit din mînă: continuarea s-a contramandat. Dunea ședea amorf, gata să leșine, uitându-se cu o privire tâmpă drept înaintea. După ce l-a dus salvarea la spital, a reieșit că avea maxilarul fracturat. Întrebat la camera de gardă care era cauza traumatismului, pentru a fi înregistrat, Dunea a răspuns, dînd dovadă de noblețe, că a căzut pe scară. Doctorul a clătinat din cap a îndoială, dar n-a spus nimic. A doua zi, Dunea a fost vizitat de Gleb și de Katia. I-au adus piure de legume și și-au cerut iertare. Dunea a arătat prin gesturi că iertare trebuie să își ceară el. Pe urmă s-a lăsat tăcerea, fiindcă Dunea, vorbăreț de obicei, putea să participe la discuție mai mult ca ascultător. În gesticulația lui mută se simțea un anume preaplin, și câte ceva ar fi putut probabil să spună totuși, dar, de fapt, nu avea ce. Ca să umple golul, Gleb a spus bancul cu bărbatul adus la spital cu un cuțit între coaste și care, întrebat de doctor dacă are dureri, a răspuns că nu, numai când rîde. Bancul s-a dovedit cum nu se poate mai potrivit: Dunea a rîs și imediat s-a apucat de falcă. În afară de asta, auzind de cuțit, i-a trecut prin cap că, judecînd rusește, scăpase ușor. Spre ușurarea generală, după vreo cinci minute bolnavul a fost trimis să facă niște proceduri. Katia a continuat să îi facă lui Dunea piureuri și supe și după ce a ieșit din spital. De altfel, după o săptămână, o studentă la politehnică, mînată de mila pentru suferind, a înlocuit-o. S-ar fi putut spune că Gleb și Katia au fost redați unul altuia, dacă cei doi vecini ai lui Gleb nu s-ar fi întors încă din 3 ianuarie în paturile lor. Explicațiile au putut fi evitate, șampania băută (și nebăută) fiind înlocuite de urgență, dar cu prezența în cameră a studenților novgorodeni nu era nimic de făcut. Lui Gleb i se părea că niciodată nu fuseseră atît de neconținut prezenți, cel mai adesea amîndoi odată, iar în cel mai bun caz – cu rîndul. Vecina Katiei era, dacă e să vorbim în aceiași termeni, tot casnică, așa încît se iveau extrem de rar condiții pentru întîlniri de amor. Pentru hotel nu aveau bani, dar chiar dacă ar fi avut, situația nu s-ar fi schimbat cu nimic: clienții de sex opus erau primiți numai cu șampilă de la starea civilă pe actul de identitate. Ceea ce, evident, nici Gleb și nici Katia nu

aveau. Mai tot timpul și-l petreceau împreună, iar locurile întâlnirilor lor erau cheiurile Nevei,

cafenelele ieftine și coridoarele căminului, unde, rezemați de perete, purtau seara lungi discuții, mai mult în șoaptă. Aceste săptămâni de abțință silită au rămas după aceea în memoria lui Gleb ca perioada cea mai frumoasă din viața lui. Niciodată nu au mai fost sentimentele lor atât de delicate și de audibile, niciodată nu a mai fost tremurul acela la o atingere. Probabil că imaterialitatea acestor relații nu l-a mulțumit totuși pe deplin pe Gleb, de vreme ce odată, învingându-și neplăcerea, a ciocănit la ușa lui Dunea și l-a întrebat dacă nu îi dă una din celebrele lui chei. Dunea a răspuns că cheia pe care o are e în funcțiune, întrucât el, Dunea, trăiește în prezent un roman furtunos cu fata care are grijă de el. Spunând asta, mașinal, și-a pipăit falca. Când Gleb era gata să plece, Dunea, după ce a șovăit puțin, a spus că, de fapt, la cămin mai există încă o cheie specială. Cuvântul specială a sunat atât de apăsător, încât Gleb s-a zăpăcit. Fantezia i-a și zugrăvit o cameră a fochiștilor, o casă în așteptarea unei reparații capitale și chiar cabina unei șalupe-remorcher (auzise de astfel de cazuri). Încăperea nu era deloc departe de așa ceva, a precizat Dunea, trăgându-și deșvăluirea. Dar dezvăluirea chiar merita, fiindcă bătea cele mai îndrăznețe fantezii ale lui Gleb. Poate că sună surprinzător, a rostit cu demnă modestie Dunea, dar e vorba de Coloana Rostrală. Gleb a decis să rămână imperturbabil: sunt două. Pentru ce-ți trebuie două, s-a mirat Dunea. E vorba de coloana din dreapta – dacă stai cu fața spre Muzeul Naval. Intendentul coloanelor mi-a dat cheia unui spațiu auxiliar. Te previn: acolo e frig, trebuie să iei cu tine un încălzitor. După cum și o saltea pneumatică – nu ți se pune la dispoziție pat cu baldachin. Dunea a extras cheia de sub lucrarea Rezistența materialelor (juducând după toate, ea nu părea prea mare la Politehnică). Merge? Gleb nu a stat pe gânduri: merge. După ce a scotocit în dulapul de haine, Dunea (hotărâse să fie nobil până la capăt) a scos de sub un teanc de pulovere o saltea pneumatică frumos împăturită. Aparat de încălzit nu avea. În schimb, s-a găsit unul la Katia, pe care neobișnuitul aranjament a entuziasmat-o. S-au dus la Coloanele Rostrale în aceeași seară. După ce au traversat Malaia Neva, s-au oprit în fața coloanei ce le fusese pusă la dispoziție. La

baza ei, pudrate cu zăpadă, ședeau două viguroase figuri alegorice reprezentând marile fluvii ale Rusiei – lui Gleb i-a venit greu să precizeze

care anume. Deasupra capetelor acestora creșteau direct din coloană prore ascuțite de corabie, numite cu un cuvânt la fel de ascuțit: rostruri. Impetuozitatea cu care ieșeau din coloană dădea de înțeles că nimeni nu își va băga nasul în ceea ce se petrecea înăuntru. După ce a deschis ușa joasă din postament, Gleb a băjbâit în dreapta intrării după întrerupător. Două felinare lilieci (n-or fi șoareci⁷⁶ aici? a șoptit Katia) au luminat o încăpere pătrată (dacă n-or fi șobolani, i-a trecut prin minte lui Gleb), cu o scară în spirală în mijloc. Lângă scară erau o masă și două scaune, iar într-un colț era patul: o ușă scoasă din balamale și pusă pe niște capre. Întâi și-ntâi, Gleb a pus în priză aparatul de încălzit – un reflector cu un filament. Îndreptat spre tine, se simțea cât de cât, dar asupra temperaturii generale a încăperii (egală cu cea de afară) nu avea nici un efect. Un al doilea mijloc de a se încălzi a fost sticla cu coniac pe care Katia a pus-o pe masă cu o gustare alături. Gleb, care tremura mai degrabă de nerăbdare decât de frig, a scos salteaua gonflabilă. Încercarea de a umfla salteaua s-a dovedit pur și simplu extenuantă. Lui Gleb i se învârtea deja capul de atâta suflat din rărunchi, iar salteaua continua să rămână jalnic de neconfortabilă. Pe lângă asta, și cauciucul, și fața textilă ale acestui obiect estival deveniseră mai rigide și refuzau categoric să se întindă: rezistența materialelor era la limită. Amețeala și frigul au redus întru câțva ardoarea inițială a lui Gleb. În pofida planurilor anterioare, obosit, a acceptat propunerea Katiei de a cina. Katia s-a așezat pe genunchii lui, cu aparatul de încălzit pus chiar lângă scaun. În asociere cu câteva pahare (al căror rol era îndeplinit de știutele căni) de coniac, măsurile luate le-au permis să se încălzească un pic. Dar când și-au scos scurtele și puloverele, căldura cu greu câștigată s-a topit. Imediat, Katia s-a îmbrăcat la loc. Gleb a încercat să o convingă să nu se grăbească, făgăduind că se va încălzi repede, dar în vocea lui nu mai era siguranța dinainte. Finalul a fost că s-a îmbrăcat în mare viteză și el. O jumătate de oră mai târziu, după ce a împachetat tot ce adusesse, cuplul s-a îndreptat spre cămin. În dimineața următoare, cheia i-a fost înapoiată lui Dunea.

2.12.13, MÜNCHEN

Citesc ziarul. Katia se uită dacă avem e-mailuri.

— Gleb, scrisoare de la Anna Avdeeva. Tocmai mă gândeam la ea... Cere iertare că n-a mai dat nici un semn.

— Nu e prima dată la ea.

— Scrie că lucrurile nu evoluează foarte bine. Vera a stat deja de două ori în spital. Pe urmă spune ce ia... Fetița continuă cât se poate de serios să studieze pianul... Scrie despre repertoriu... E laureată, te informează, a unor concursuri internaționale.

— Eu n-am fost niciodată laureat. E vreo rugămințe concretă?

— Nu te roagă nimic. Să le ajutăm cu niște bani?

— Ei, dacă e laureată, hai să le ajutăm.

— Gleb...

Katia tace.

— Da? Mă uit la ea pe deasupra ziarului. Aud tot, Katiușa.

— Pe 31 se împlinesc treizeci de ani de când ne-am cunoscut.

Dau deoparte ziarul și sunt atent la Katia. Ea se răsuțește cu scaunul rotativ.

— Gleb, dragule, trebuie să serbăm ziua asta la Piter.

— Abgemacht!⁷⁷ Sunt un om liber acum.

Katia vine la mine. Îmi îngrop fața în puloverul ei.

— Acum ești într-adevăr un om liber. Vezi, putem să mergem unde dorim. Și când dorim.

— Întrebarea e numai, cât timp. Azi dimineață mi-a tremurat piciorul drept – asta, știi, e semn rău.

— Muhammad Ali s-a îmbolnăvit de Parkinson pe la patruzeci de ani – acum

are șaptezeci.

— Da, Muhammad Ali, mi s-a spus. Steagul tuturor parkinsoniștilor. O dau cu grijă la o parte pe Katia și mă ridic. Cursa s-a încheiat, Katiuș. Acum nu mai e foarte clar la ce bun a fost, în general.

— Cursa – da. Dar mișcarea continuă.

— Mișcarea – încotro?

Mă uit cum în spatele ferestrei zboară fulgi mari și uzi de zăpadă. În fereastra casei de vizavi ard lumânări de Crăciun.

— Gleb... Dar de ce n-ai încerca să cânti?

— Păi, mai bine să dansez, îmi? Piciorul meu stâng n-are încă nimic.

— Nu m-ai auzit, Gleb, am spus: să cânti.

Geraldina aduce ceaiul. Cânt:

— Geraldin, Geraldin, oi, oi, oi, ai pachet de la Pekin, oi, oi, oi!

— Ce cântec frumos! Geraldina încearcă să reproducă melodia. Păcat doar că nu înțeleg cuvintele.

Mă aplec spre urechea ei:

— Geraldina, o fetiță rusoaică oarecare, primește pachet după pachet. La sfârșitul cântecului i se aduce învinuirea că face comerț cu narcotice.

Geraldina are un zâmbet reținut. Îmi netezește cu mișcări repezi umărul. Îi sărut mâna. Geraldina iese din cameră plină de însuflețire.

— Vezi, Geraldinei îi place.

Katia se strânge în mine.

— Tocmai bine, o să cânt pentru Geraldina. Până nu-mi pierde glasul: boala

include și asta. Iar pe urmă o să-i cânte grădinarul.

Pe sub fereastră trece grădinarul. Are în brațe ramuri de *chionanthus virginicus* tăiate.

1984

Pe 17 aprilie, Gleb și-a sărbătorit cei douăzeci de ani pe care îi împlinea. Petrecerea s-a ținut în camera Lenin, unde oaspeții au fost întâmpinați de rezerva lui Lenin, care nu se deosebea deloc de cel zdrobit. Dunea, desemnat ca maestru de ceremonii, se întorcea din când în când să-l privească (Lenin era chiar în spatele lui) și avea un schimb de priviri ostile cu el. Orice spunea Dunea, cuvintele îi erau primite cu aceeași uitătură mijită critic care îl scotea din sărite. Privirea sfredelitoare din spate și-a explicat-o mai târziu prin faptul că se îmbătase repede și că, pe neașteptate, îl luase somnul. La început, Dunea a rostit niște toasturi după care trebuia să se bea

stând în picioare și în care era vorba despre doamne, despre dragoste, despre fidelitate și despre știință. Moment în care amintea de sărbătorit și propunea să se bea pentru el. După mici clătinări, îndemna ca acest lucru să se facă tot în picioare. După ce a mai obosit, a început să le dea cuvântul oaspeților, iar după fiecare toast spunea: pentru asta trebuie băut în picioare. Îndemnul suna de fiecare dată tot mai încet și, la un moment dat, nu s-a mai auzit. Dunea, cu capul pe brațe, dormea. Mult timp, toasturile au decurs fără îndrumarea lui. Spre sfârșitul petrecerii s-a auzit un toast aproape intim. O colegă de an i-a urat lui Gleb ca fetele să îl iubească și la șaptezeci de ani ca acum. Cuvinte la care Dunea și-a înălțat capul, împrôșcând din ochi somnul nedormit până la capăt. Pentru asta trebuie să se bea culcat, a rostit el și a adormit din nou. De dimineață, când Gleb și Katia au venit să strângă vasele, Dunea încă mai dormea. Ca un adevărat maestru de ceremonii, rămăsese la post pentru cazul în care s-ar întoarce cineva și s-ar hotărî să rostească un toast. În aceeași dimineață, Katia și Gleb au aflat că îi așteaptă o nouă locuință. Cunoscuții părinților Katiei, cei la care nu se dusese ea în noaptea de Anul Nou, plecau pentru două semestre la Universitatea Humboldt din Berlin. Cuplul de profesori ornitologi urma să le vorbească studenților nemți despre păsările din Rusia. Și i-au propus Katiei să stea în apartamentul lor de pe strada Bolșaiia Pușkarskaia. Fără a-i veni să creadă această neașteptată fericire, Katia a primit. Ca oricărui lucru neașteptat, i s-a descoperit și acestei fericiri o preistorie. Invitația la Berlin fusese pusă la cale de părinții Katiei, profesori-ornitologi și ei. Ei fuseseră cei care găsiseră oportun ca fiica lor să aibă grijă de sălașul profesoral de la Petersburg. Cunosându-și părinții ca pe niște

oameni nesentimentali, Katia a bănuț că în acest scop și fuseseră invitați ornitologii ruși la Universitatea Humboldt. Că era sau nu așa, imediat după ce ei și-au luat zborul la Berlin, tânărul cuplu s-a instalat în apartamentul de pe Pușkarskaia. Dacă e să fim exacti – după o oră. Singurul lucru pe care Gleb și Katia l-au luat cu ei la prima vizită a fost lenjeria de pat. În ziua următoare, cu ajutorul celor doi novgorodeni, au mutat restul lucrurilor. De fapt, în locuința profesorilor se găsea aproape tot ce este necesar, dar noii locatari

au preferat să ia cu ei câte ceva. La urma urmelor, nici nu era prea complicat: casa de pe Pușkarskaia nu era deloc departe de cămin. Apartamentul savanților petersburghezi îi amintea Katiei de apartamentul din Berlin al părinților ei, așa că mutarea a fost pentru ea, într-un fel, o întoarcere acasă: rafturi înșesate până la refuz cu cărți, stalagmite de cărți pe podea și gânditoare păsări împăiate pe dulapuri. Katiei nu-i plăceau păsările. Din copilărie intraseră în viața ei ca o întruchipare a nemișcării. La început încă mai credea că acești învățăcei de-acasă pot să zboare și, când avea vreo cinci ani, i-a aruncat în sus de pe scară. Părând a întruchipa un sacrificiu, ei au zburat precum o piatră în jos, unde le-au căzut pradă niște cuburi de lego, darul unor rude vest-germane. Cu timpul, a devenit totuși limpede că acelor păsări nu le era dat să zboare în sus. Faptul că nu erau în stare nici să meargă, darămite să zboare, precum și vata de un alb murdar cu care erau umplute i-au stârnit fetiței (scormonise într-o pasăre împăiată) un sentiment de decepție. Micuța Katarina vedea, firește, păsări capabile să zboare, dar acelea erau mai ales vrăbii și porumbei, care erau imposibil de comparat cu păsările din casa lor. Spre deosebire de Katia, pe Gleb, care nu locuise niciodată într-o casă de ornitologi, păsările puse pe etajere l-au mirat. Gleb nu le-a dat drumul și nici nu a scormonit în ele, dar nici nu și-a putut refuza plăcerea de a mângâia puful delicat de sub aripile lor. De altfel, cel mai mult l-a uimit în acest apartament o altă pasăre: Katia. Posibilitatea de a atinge un șoim sau o acvilă de munte nu trezea în Gleb nici o fărâmă din fericirea pe care o încerca atingând gâtul delicat al Katarinei. Ea era un cocor care, pe neașteptate, coborâse din cer în brațele lui și nu arăta nici cea mai mică dorință de a-și lua zborul. Trezindu-se dimineața, Gleb simțea pentru o clipă teama că fericirea doar o visase, iar pasărea lui măiastră a zburat. Dar Katia era lângă el. De obicei, era deja trează și stătea liniștită, ca să nu îi tulbure lui somnul. Se uita la el. Uneori citea. Dacă îi vedea pleoapele tremurând, le atingea cu buzele. Gleb o lua în brațe, n-o lăsa să plece, trupul Katiei se dezdoia, se întindea ca

o coardă de chitară – abdomen lângă abdomen, picioare lângă picioare...
Dimineața începea cu un lung sărut. După ce cobora din pat, Katia

se ducea să facă baie, iar Gleb se rostogolea pe jumătatea ei de pat și își vârâ nasul în perna care mirosea a părul ei. Imensa cadă din fontă se umplea încet. Ca să nu piardă timpul, Katia se întindea când abia dacă se umpluse o treime. Îi plăcea să simtă cu fiecare celulă a corpului apa fierbinte, îi plăcea să o țină de mână Gleb care, după ce părăsea patul, se așeza pe marginea căzii. Odată, pierzându-și, chipurile, echilibrul, s-a lăsat lin în apă și a anunțat că nu are de gând să iasă. Că, vedeți dumneavoastră, o baie de profesor este prea mare pentru o persoană. Că arhitecții o concepuseră ca bazin, iar aici trebuie văzută manifestarea tradiționalului colectivism rusesc. Katia (expresie de accentuată îndoială) nu a reacționat imediat, dar după ce a alunecat spre cealaltă margine a căzii, i-a făcut loc lui Gleb. După care au luat împreună baia de dimineață, deja fără explicații. Katia (ce nu faci de dragul tradiției) nu a protestat activ, dar a pus o condiție: să folosească timpul cu baia pentru studierea limbii germane. Dizolvându-se cu totul în Gleb, voia să vadă că i se și răspunde cu ceva. Condiția Katiei a fost acceptată cu însuflețire. Gleb dorea foarte mult să învețe germana, care pentru el se reducea la treizeci de cuvinte și de expresii auzite de la Katia. Dar și metoda de studiu s-a dovedit a fi eficientă: niciodată nu mai memorase cuvinte atât de repede. Procesul de învățare a fost alcătuit de Katia pe principiul extinderii. La început s-a apelat la materialul verbal oferit de camera de baie – inclusiv denumirile părților corpului. După baie au urmat coridorul și bucătăria, apoi sufrageria, dormitorul, biblioteca (inclusiv denumirile păsărilor) și biroul profesorului. Biroul soției profesorului era biblioteca, ceea ce a permis să mai fie repetat o dată lexicul cult și cel ornitologic. Întrebarea de ce condițiile de lucru ale profesorului erau mai bune a făcut posibilă abordarea problemei egalității sexelor. Temele următoare au devenit casa, strada Bolșaiia Pușkarskaia cu magazinele aflate pe ea, orașul și Țara Sovietelor. Astfel, potrivit apa rece și apa caldă (presiunea în conducte se schimba întruna), Gleb și Katia au ajuns la nivelul internațional. Aici a fost vorba cu precădere despre relațiile ruso-germane, pe care cuplul le-a întărit prin toate mijloacele accesibile lui. Cu aceasta s-a încheiat cursul practic de germană, care i-a imprimat pentru totdeauna lui Gleb o

bună pronunție nemțească. Între timp, a devenit evident că, deși sunau

minunat, în forma lor scrisă cuvintele lipseau cu desăvârșire pentru el. La acest curs de germană, ochiul a fost, în mod clar, mai prejos decât urechea. Fiind incomod de citit și de scris în baie, Katia și Gleb au mutat seara exercițiile gramaticale, pe care le făceau la masa din bibliotecă. Pentru baia de dimineață au rămas numai temele de vorbire. Ele îi erau deosebit de dragi lui Gleb.

31.12.13, PETERSBURG

Katia și cu mine aterizăm pe aeroportul Pulkovo. Ne întâmpină un viscol de Petersburg. Lăsând în urmă vârtejuri de zăpadă, mașina se îndreaptă spre oraș. Simt privirea Katiei.

— Poate-mi spui și mie unde mergem, îm?

Mă întorc. Expresia feței e acolo unde am fost fericiți. Răspund:

— Mergem acolo unde am fost... Într-un cuvânt, unde am fost.

Katia își trece degetele printre ale mele.

— Știi, Gleb, eu am sunat deja la fostul nostru cămin. A fost dărâmat. E drept că s-a construit pe urmă, dar e altceva.

— Știi, multe mai izbutești să faci, Katiușa.

— Păi, noi de mult gândim la fel. Și am înțeles dintr-odată unde vrei să mă duci. Dar, știi, cred că în clădirea aceea nu mai e cămin. L-au mutat la Peterhof.

— Știu.

— Sunt în vânzare apartamente de lux, dar de închiriat e imposibil, chiar și pentru un star ca tine. Când i-am sunat pe vânzători în numele tău au fost, închipuie-ți, foarte reci.

— O să le amintim acest lucru.

Katia tace un timp.

— Adică tu chiar ai închiriat un apartament acolo?

— Nu, Katiușa, l-am cumpărat.

Ajunsă acolo, mașina e întâmpinată de un portar. Care ia valizele și le duce la lift. În hol sunt reprezentanți ai autorităților orașului, foarte afabili. Flori, coș cu șampanie. Franțuzească, observ, două sticle: studenții novgorodeni se ridică în picioare. Bine ați revenit (o puternică strângere de mână cetățenească). Și bine ați venit

(îmbrățișări). Bine am venit reveniți, spun în glumă, și toată lumea râde.

Apartamentul este unul cu patru camere, finisat splendid, iar ferestrele dau spre Neva. În general vorbind, amintește prea puțin de camerele de cămin în care ne-a fost dat să locuim la vremea noastră. Katia le compară cu sălile Ermitajului care se întinde pe celălalt mal al Nevei. Mă strâmb (expresia ușoară neîncredere) și îmi exprim sincer dezacordul.

Principala deosebire de Ermitaj o consider a fi pronunțatul ascetism în alegerea mobilei. Trei camere sunt goale, iar în a patra (salonul) sunt două paturi cu plasă de sârmă, două taburete, două birouri, o bibliotecă și un frigider în care au și fost puse sticlele primite în dar. Pe perete atâră un radio din ebonită – aproape la fel ca în urmă cu treizeci de ani. Katia îl deschide și se face auzit cântecul Câmpul meu drag⁷⁸. Apasă pe un buton. Dintr-o fantă a corpului iese un disc: radioul se dovedește a fi un player.

— De mult n-am mai auzit cântece sovietice. Și coruri...

— Decorat cu ordinul Steagul Roșu— răspund. — Crème de la crème⁷⁹.

O trag pe Katia lângă mine și îi ating fruntea cu buzele.

— Acum treizeci de ani mă sărutai pe buze...

— Nu m-am hotărât dintr-odată – nu-ți amintești?

Katia își amintește. Se duce la bibliotecă și ia o carte la întâmplare. Bahtin.

Probleme ale poeziei lui Dostoievski.

— E și polifonia ta aici. Nu ți-a ieșit rău.

— Acum pot continua.

Katia pune cartea pe etajeră.

— De ce nu?

Afară se aprinde iluminatul cu leduri de la Ermitaj. Viscolul îi roade contururile și fereastra se transformă în tablou. Acum impresioniștii sunt expuși pe ambele maluri ale Nevei – în Ermitaj la etajul trei și la noi la etajul patru.

Pe la zece seara se aude sunând la ușă. Însoțiți de portar, doi chelneri aduc în coșuri masa de Revelion. Fără urmă de mirare, pun fața de masă pe birourile apropiate și aprind lumânările. Se extrag

din coșuri castraveți murați și roșii, ciuperci, leurdă. Icre negre și un purceluș mic, ca de jucărie, pe un platou oval. Restul rămâne ambalat până îi sosește momentul. Mușcându-și arătătorul, Katia urmărește ceea ce se petrece.

— Dar unde e salata Olivier? Unde sunt mandarinele?

Ca la comandă, apare ceva în folie, iar sub folie – o salatiță cu Olivier. Într-o vază – o colină de mandarine.

— Acum totul amintește de Anul Nou la cămin. Ochii Katiei strălucesc. Mai ales icrele negre și purcelușul.

La unsprezece este adus un pachet legat cu o panglică și îi este înmânat Katiei. După ce dezleagă panglica, ea îl desface: e o rochie. Exact ca atunci, ușoară și transparentă. Katia, fără o vorbă, își îngroapă fața în rochie.

— Doar am de turnat ceva și de dat pe-afară, explic eu.

Katia își pune rochia.

— Nu înțeleg cum te-ai descurcat cu dimensiunile. Doar nu ți le știi nici pe ale tale.

— M-a ajutat Geraldina.

La douăsprezece fără cinci, la difuzorul mecanic se aude un plescăit marca Brejnev, însoțit de felicitarea de Anul Nou. Se pare că în 1983 Brejnev nu mai plescăia, deci e mai degrabă înregistrarea mostrei din anul 1981. Anacronism. Torn în cămile de aluminiu șampanie și însoțim trecerea aniversării de treizeci de ani. Odată cu ultima bătaie a pendulei, bem pentru următoarea aniversare de treizeci de ani. Katia își exprimă speranța că lucrurile nu se vor limita la ei. Dau din cap în tăcere. La două fără un sfert, rochia Katiei este udată cum se cuvine cu șampanie. Vrând-nevrând, trebuie să și-o scoată. Apropiem paturile. Ca incandescență, noaptea nu e mai prejos decât cele petrecute aici acum treizeci de ani. Aproape că nu.

1985 – 1986

Viața în locuința ornitologică a devenit pentru Gleb și Katia o planare în voie pe deasupra cotidianului. De atunci, fericirea s-a asociat în mintea lui Gleb cu păsările, mai ales cu exemplarele lor împăiate. Pe Bolșaiia Pușkarskaia au stat doi ani în loc de unul:

profesorii au prelungit cu un an contractul cu Universitatea din Berlin. După primul an, au venit pentru o lună acasă, și tânăra pereche s-a mutat pentru această perioadă la cămin. Lucrurile Katiei au rămas la ornitologi, dar pe ale lui Gleb au hotărât să le ia. Nu era foarte clar ce atitudine aveau să aibă stăpânii apartamentului față de prezența lui Gleb și, cu atât mai mult, părinții Katiei. Aceștia nu voiseră să o lase în URSS, presimțind că fiica lor avea să își găsească acolo un soț. Katia a fost nevoită să accepte că părinții ei nu se înșelaseră presimțind acest lucru. În URSS am plecat, a reflectat ea în timpul băii de dimineață, și soț rus mi-am găsit: dar să nu-i bucurăm înainte de vreme. Soțul rus a tăcut diplomatic. Nu a încercat să lămurească de ce era atât de rău un soț rus. Majoritatea femeilor din țara lui aveau chiar astfel de soți și nu se poate spune că acest lucru le amăra în mod deosebit. Răspunsul la ideea preconcepută a părinților Katiei a fost faptul că Gleb s-a apucat să învețe

germana, continuând cu o perseverență de două ori mai mare. Dar și de această parte a graniței exista propria idee preconcepută. Ea apăruse referitor la nemțoaica Katarina Gertner și la legătura ei cu cetățeanul sovietic Gleb Ianovski. Rolul părinților îl avea aici organizația de comsomol, a cărei datorie, conform statutului, era să știe cine cu cine doarme. Organizația l-a convocat pe Gleb la ședința biroului său. La primirea invitației, Gleb a hotărât să îi ceară sfatul lui Dunea, ale cărui legături erau cu precădere internaționale. Dunea, fără să stea mult pe gânduri, i-a sugerat lui Gleb să acuze biroul de miopie politică. Dăduse cândva de această expresie în manualul de istorie a PCUS80 și îi mersese pe loc la inimă. Găsind că expresia este eficientă, Dunea o repeta de câte ori o cerea situația, iar uneori și fără să o ceară. I-a arătat lui Gleb cum anume să o rostească – sever și puțin dus pe gânduri. Poate chiar mijind ochii – totuși, miopie. Lui Dunea îi mai căzuse cu tronc și expresia rămășiță a zinovievismului, dar în situația de față (Dunea s-a uitat cu îndoială la Gleb), era mai puțin potrivită. La ședința biroului, comsomolistul Ianovski i s-a adus la cunoștință că purtarea lui este amorală și că trebuie să se despartă neîntârziat de cetățeanul redegistă. Drept răspuns, Gleb a declarat că nu se va

despărți de Katarina, întrucât se pregătesc să se căsătorească. Uitându-se în ochii ochelaristului care prezida (caricatural de mici în spatele lentilelor groase), i-a învinuit pe cei de față, pentru orice eventualitate, de miopie politică. După aceste cuvinte s-a lăsat liniștea. Strict vorbind, organizația de comsomol era împotriva căsătoriilor internaționale – chiar cu reprezentanți ai țărilor socialiste. Astfel de căsătorii se încheiau invariabil cu plecarea comsomoliștilor peste graniță. Cei plecați preferau, în mod laș, legăturile cu supuși străini legăturilor cu organizația de-acasă. Dar cazul lui Gleb și al Katiei li s-a părut membrilor biroului a nu fi după același calapod. Hotărârea manifestată de Gleb i-a făcut să șovăie. Ea amenința cu un scandal, iar scandalul nu era de dorit – la urma urmelor, Katia se afla în cadrul lagărului socialist. O insistență prea mare din partea lor putea fi răstălmăcită ca opacitate la ideile internaționalismului, care ducea, cum era de așteptat, la miopie politică. Un diagnostic care nu era de natură să liniștească. Gleb (Dunea prevăzuse bine) a produs o impresie de neșters asupra biroului. Era în el ceva necuviincios, inteligent, impropriu unui adevărat comsomolist. Derutat, cel care prezida și-a scos ochelarii, dar nici această soluție nu s-a deosebit prin clarviziune. Privirea lui aproape oarbă și neajutorată a devenit

în ochii celor de la ședință cea mai clară imagine a miopiei. Apoteoza ei, se poate spune. Energia acuzării mânioase a secat dintr-odată: nu a mai rămas putere nici pentru un blam formal. După cum stăteau lucrurile, comsomolul putea fi doar ușor dojenit. În drum spre casă, Gleb a cumpărat o sticlă de vin și, în aceeași seară, a cerut-o pe Katia în căsătorie. Katia, după ce a izbucnit în plâns, a primit. Lacrimile au fost nu numai de bucurie, ci și de obidă. Se vede că ea aștepta de mult propunerea și nu înțelegea de ce până atunci nu se făcuse auzită. Gleb nu înțelegea nici el singur. Poate se temuse să nu sperie fericirea aceea nemărginită care intrase în viața lui odată cu Katia. După câteva luni (nu fără bătaie de cap), și-au înregistrat căsătoria la un oficiu de stare civilă din Leningrad. S-au dus în pulovere și în jeanși și au rugat-o pe ofițereasa de stare civilă să nu rostească nici un cuvânt. În ceea ce ne privește, e destul de lipsit de ceremonie, i-a spus Gleb la ureche Katiei. Într-adevăr, a confirmat ofițereasa, care stătea bine cu auzul. După care a păstrat

tăcere. Locurile unde trebuiau să semneze le-au fost arătate printr-un semn. De ce nu îmi propui să ne cununăm, a întrebat odată Katia, după ce a înțeles că trebuie să se lămurească singură. Pentru că aparținem unor biserici diferite, a răspuns Gleb. După câteva zile, Katia i-a comunicat că a hotărât să treacă la ortodoxie. Nu vreau ca după moarte, a spus ea categoric, să fim în locuri diferite. De data asta i-au dat lacrimile lui Gleb: era ceea ce el nu îndrăznise să o roage. O lună mai târziu, Katiei, care învățase Crezul ortodox, i s-a citit rugăciunea pentru convertire. Numelui ei i-a fost schimbată o literă: din Katarina a devenit Katerina. Acest lucru s-a petrecut la catedrala Kniaz-Vladimir, unde Katia și Gleb se duceau duminica. Tot aici a avut loc mai târziu cununia lor. Din prudență, nu au invitat pe nimeni: organizația de comsomol, care făcuse atât de mult pentru această căsătorie, nu ar fi iertat niciodată cununia. La următoarea întâlnire de la birou nu a mai ajutat nici chiar rămășița zinovievismului, cel mai biciuitor calificativ din colecția lui Dunea, după părerea acestuia. Trebuie spus că fără sprijinul lui ar fi fost probleme și cu cununia. Fiind bulgar ortodox, el, împreună cu o fată pe nume Aleksandra, a participat ca martor. Dunea și Aleksandra erau mai înalți decât Gleb și Katia, ceea ce s-a dovedit de folos când au trebuit ținute cununile deasupra capetelor mirilor. Odată slujba sfârșită, Aleksandra s-a văitat de greutatea cununii, spunând că dacă i s-ar fi cerut să țină brațul sus (ceea ce nu era nevoie), poate nici n-ar fi rezistat până la capăt. A și presupus că, dacă Gleb și Katia ar trebui să țină cununile, ei, să zicem că pentru ea și pentru

Dunea, ei n-ar putea să facă față. La aceste cuvinte, toți s-au uitat la Dunea, dar privirea lui s-a înțepenit pe cadranul ceasului. Dunea era concentrarea întruchipată, ca și cum timpul s-ar fi oprit pe cadran. Într-un fel, chiar așa și era: toate idilele lui Dunea se repetau una pe alta și se încheiau odată cu discuția referitoare la căsătorie. Cât despre această fată, în afară de nume, Gleb și Katia nu știau nimic despre ea și nici nu o mai văzuseră vreodată. N-au mai văzut-o nici după aceea. Katia a încercat să își imagineze înălțimea celor care le-ar ține cununile lui Dunea și prietenei lui. Dispariția Aleksandrei a fost o dovadă că n-au fost găsite astfel de persoane.

Altminteri, înainte de a dispărea, a mai apucat să meargă cu tinerii căsătoriți la Brigantina și să sărbătorească evenimentul într-un cerc restrâns. A fost acolo, se înțelege, și Dunea. Și cu atâta îndârjire se repeta totul în viața lui, încât a fost din nou maestru de ceremonii și din nou a adormit într-o poziție inconfortabilă, deși de această dată nu a mai fost vorba de capre leniniste. Poziție pe care Gleb și Katia și-au amintit-o peste câțiva ani, când au aflat despre dispariția tragică a lui Dunea la Sofia. După ce s-a întors la el în țară, Dunea s-a însurat, în sfârșit, și i s-a născut un fiu. Timpurile erau grele, Bulgaria (ca și Rusia) era amenințată de foamete, iar Dunea s-a dovedit a fi un tată iubitor. Copilului îi trebuia lapte, iar locurile la coadă se ocupau de cu noapte. În fiecare noapte, Dunea își lua vechiul Jiguli și se ducea la lăptărie. Se întorcea dimineața. Întruna din nopți a intrat într-o remorcă: transporta țevi și nu avea luminile de gabarit aprinse, nu avea nici măcar stegulețe pe țevi, și Dunea nu a văzut țevile. S-a spus că era cu capul pe volan, acoperit cu cioburile parbrizului – cam cum stătuse cândva cu capul pe masă la petrecere. A fost o mare durere pentru Katia și Gleb, care nu și l-au putut închipui pe Dunea mort.

02.01.14, PETERSBURG

Mă duc cu Katia la familia Avdeev. Katia a sunat-o deja pe Anna și suntem așteptați. După ce cotește de pe Nevski pe strada Pușkinskaia, mașina se oprește în fața unei case. În semiobscuritatea intrării principale. Ușile apartamentelor sunt surprinzător de diferite. O adevărată expoziție de uși – de la uși blindate până la uși vechi din placaj, cu găuri rămase de la broaștele dinainte. Așa este cea a Avdeevilor.

Deschide Anna. Diformă, neîngrijită, buze sidefii pe o jumătate din față. În ochi, teamă amestecată cu cochetărie. Întreabă dacă este foarte schimbată. Nu, foarte – nu, storc din mine un zâmbet. Consideră că nu te-ai schimbat. Mă străduiesc să nu mă uit la ea. Nici nu pot să mă gândesc că de băbătia asta am fost cândva îndrăgostit. Anna ne conduce în salon. Din camera de-alături iese fetița. Palidă. Foarte slabă. Zâmbește frumos.

— Vera.

Întinde o mână străvezie.

Seamănă cu Anna cea din copilărie, dar fără vulgaritatea ei. Păr șaten-deschis, cu trăsături șterse. Care, oricât ar părea de ciudat, îmi amintesc de mama.

— O să ne refacem după următoarea internare, spune Anna. Suntem îngrozitor de obosite.

Salonul e spațios, dar neîngrijit. Tavan înalt, stucatură crăpată. Într-un colț, acolo unde stă pianul, tapetele sunt vizibil desprinse de pereți. În colț, firește, pământ? Știam asta încă înainte să o cunosc pe Anna. Lângă pian – un acvariu. Două biblioteci de prin anii '50, cu cărțile în spatele unor geamuri glisante. Ferestre nespălate. Anna îmi prinde privirea.

— Pentru toate câte le am de făcut nu-mi ajung mâinile.

Dau din cap. Evident, ceea ce făceau totuși mâinile Annei a fost cu mult înainte.

Anna ne invită pe toți la masă. Salată Olivier, vodcă și Sovetskoe șampanskoe. Pe o margine a mesei – mandarine. Katia, te pomenești, s-o întreba dacă nu îmi sunt puse aici retrospectiv – asta exprimă fața ei. Katia nu glumește niciodată cu ea însăși.

Luând furculița, simt că e ușor lipicioasă. Fără să observe Anna, șterg furculița pe șervețelul nu foarte proaspăt. Întâlnesc privirea deabusolată a Verei. Simt stânjenală, dar în și mai mare măsură – compătimire pentru fetiță, care (se vede din prima clipă) e cu totul altfel decât mama ei. Sunt deja

gata să spun că nu mi-e foame, dar privirea Verei mă oprește. Îmi pun din salata Olivier, care pare de rău augur pentru stomac. N-am nici o îndoială că salata e făcută tot așa cum sunt spălate furculițele. Și paharele: observ pe al meu urme palide de ruj. În timp ce vorbesc cu Anna, Vera mi-l schimbă repede cu al ei. Pe fața de masă apar niște picături roșii. În timp ce eu mă mai întreb încă de unde provin, Katia o duce deja pe Vera la baie. Fetiței îi curge sânge din nas. Anna scoate dintr-un dulap un pachet cu vată și se duce după ele.

După câteva minute se întorc toate. Vera are vată în nări. Fruntea îi e udă de la prosopul pe care l-a avut pe ea. Mă gândesc că Verei

îi e mai rău decât mie, mult mai rău, numai că ea se ține tare, iar eu – nu. Brusc, îmi vine să iau în brațe copilul ăsta și să-i insuflu viață. Așa poate fi scos un om din orice groapă. Poți să te cațeri și singur – totul depinde de intensitatea dorinței.

— Scuze pentru sărăcie. – Anna arată spre masă, și gestul pare ceva obișnuit. – Dacă trăiau părinții mei, arăta totul mai altfel. Acum se duce totul pe tratament.

— Mamă...

— Asta-i viața, fetiço, n-are de ce să-ți fie rușine.

Îi fac semn Katiei, și ea pune pe masă un mic portofel de piele. I-l dau Annei.

— Ai ceva împotriva unui mic ajutor?

Aruncând o privire spre Vera, Anna oftează.

— Nu am. Nu-mi dă mâna să am. Se apropie pe rând de mine și de Katia și ne îmbrățișează. Gleb e totul pentru Verocika. Îl ascultă tot timpul. Și faptul că am învățat împreună... Dar cântă și ea la pian, așa-i, Verocika? A cântat la Londra, la Helsinki, la Praga. E laureată a unor concursuri de la Moscova...

— Ei, nu trebuie, lasă...

Figura Verei e tristă și pare lungă. Katia se așază pe vine lângă scaunul Verei.

Îi ia mâna și o strânge lângă obrazul ei.

— Câți? Hai, te rog...

Vera se uită la mine.

— În prezența lui Gleb Feodorovici?

— Gleb Feodorovici, se întoarce Katia. Susține-ne și tu cumva, da?

Mă apropii și mă las pe vine lângă Katia. Acum semănăm, eu și soția mea, cu o pereche de păsări mari. Sau cu ceva de soiul ăsta. De exemplu, cu niște păsări împăiate.

— Nici nu știi ce prost cântam eu în copilărie. Și ce dacă, nu m-am temut. Dar tu câți, cred eu, minunat.

— Nu știi ce înseamnă pentru dumneavoastră prost. Vera se uită cu seriozitate în ochii mei. Pe dumneavoastră vă ascultă lumea întregă.

— Din obișnuință, pur și simplu. Anna scoate un sunet de protest, dar eu revin la rugămintea Katiei. Ce vom asculta?

Vera se întoarce, scoate tampoanele din nări și vrea să le vâre în buzunarele rochiei. Katia i le prinde cu o mișcare iute. Le pune în geantă. Privire scurtă a Verei către Katia. Fetița se așază la pian. Degetele pe clape, secunde de concentrare.

Răsună primele acorduri din Adagio de Albinoni. Mă ridic și, cu coatele rezemate pe pian, mă uit la Vera. Dându-mi seama că îmi tremură mâna dreaptă, îmi schimb poziția. Mă așteptam la o interpretare de elev, dar tehnica Verei e splendidă, nu încapă nici o îndoială. Îmi gândesc cuvintele de laudă. Tonul pe care mi-l iau mi se pare idiot. Vera este, de fapt, matură. Asta spune muzica ei. Chipul ei. Piesa cântată de o mie de ori, ajunsă banală, pare că o cântă pentru prima oară. Cântul Verei nu e prefăcut: îți dai seama despre ce cântă. Și despre cine.

Mă apucă teama că poate acum o să vrea să amplifice impresia și că se va jena de simplitatea interpretării. Că va începe să împodobească muzica, care

nu poate fi decât simplă. Nu, planează la înălțimea limită. La schimbarea ritmului, se aude glasul meu. Vera nu ridică ochii, parcă aștepta. Iar eu simt elanul acela de care reușisem să mă dezobișnuiesc. Totala contopire cu muzica.

Să fi sunat acum la Brisbane și să-i fi dat mamei să asculte. Ca să se liniștească întru câtva. Să-i spun că, uite, muzica răsună din nou în viața mea, și că asta e o fericire. Dar pe de altă parte – parcă e și o tristețe, pentru că muzica asta perfectă se va sfârși și ea. Și aici mama (n-o cunosc eu?) ar obiecta că perfecțiunea nu se sfârșește – doar se transformă în altceva. Nu neapărat în muzică – în cuvânt, în peisaj, în gest – puține lucruri perfecte sunt pe lume? În fine, în tăcere, fiindcă numai tăcerea deține perfecțiunea deplină. De fapt, de dragul acestei lămuriri aș fi și sunat-o. Dar mă jenez. Mă jenez de față cu toți.

Note

62. Succes (engl.).

63. Noroc (germ.).

64. Oraș din zona Vologda, datând din anul 1137 și făcând parte din cele 41 de orașe cu importanță istorică, fiind bine conservat. Se pare că numele orașului vine de la cuvântul de origine ugro-finică tod, care înseamnă loc umed cu brazi și mărăcinișuri, dar legendele orașului spun că, venit pentru prima dată la Totma, Petru I a spus: „Acesta nu e oraș – e întuneric“ (Tma = întuneric).

65. Anghel Zlatîe Vlasî – icoană din a doua jumătate a sec. al XII-lea, aflată la Muzeul Național Rus din Sankt-Petersburg.

66. În limba rusă, krîlo înseamnă „aripă“.

67. Mihail Mihailovici Bahtin (1895–1975) – filozof, critic literar, semiotician și savant rus, a cărui operă cuprinde și un studiu despre carnavalescul operei lui François Rabelais.

68. Posibilă referire la Bunin.

69. Aleksandr Arkadievici Galici (Ghinzburg) (1918–1977) – poet, scenarist, dramaturg, prozator și cantautor rus, interzis la un moment dat pentru conținutul critic al cântecelor sale.

70. Personaj al poveștii Cheița de aur sau Aventurile lui Buratino de A.N. Tolstoi.

71. Vejalka – substantiv de genul feminin.

72. Gripă (germ.).

73. Treabă rusească (germ.).

74. Fata de zăpadă (rus. și germ.).

75. Vers din cântecul Podmoskovnîe vecera (Serile în împrejurimile Moscovei).

76. Liliac – letuceaia mîș', ceea ce în traducere literală înseamnă șoarece zburător.

77. S-a făcut! (germ.)

78. Poliuiiko-pole – cântec sovietic compus în 1933. Dată fiind marea lui popularitate, este considerat cântec popular, dar autorii lui sunt L.K. Knipper (muzică) și V.M. Gusev (versuri).

79. Tot ce poate fi mai bun (fr.).

80. Partidul Comunist al Uniunii Sovietice.

1986

Acesta a fost cel din urmă an al lui Gleb la universitate. Și-a scris lucrarea de diplomă despre polifonie – temă de care începuse să se ocupe cândva sub îndrumarea lui Ivan Alekseevici. Acum Ivan Alekseevici nu mai era în universitate: fusese concediat din cauză că bea. De altfel, s-a sugerat că nu numai din această cauză. Potrivit spuselor unor persoane informate, concedierea a fost provocată în mult mai mare măsură de declarațiile antisovietice ale cadrului didactic. Într-adevăr, Ivan Alekseevici nu îndrăgea puterea sovietică și se pronunța dușmănos la adresa ei. Rolul alcoolului în această poveste consta în faptul că afirmațiile cadrului didactic erau tot mai pe față și, mai rău, publice. Uneori critica lui era lipsită de logică. Statul la cârmă timp de douăzeci de ani al lui Brejnev îl critica pentru că nu se mai sfârșea, iar pe cel al lui Andropov și al lui Cernenko, morți repede, îl condamna, dimpotrivă, pentru scurta lui durată. Astfel, când gazeta de perete a făcut cunoscut faptul că secretarul general Cernenko a preluat conducerea țării, Ivan Alekseevici a reușit și el să adauge cu un flaumaster roșu: fără a-și veni în fire. Gazeta a fost scoasă, dar pe autorul adăugirii nu l-au găsit, deși flaumasterul era sub nasul lor la decanat. În ciuda patimii pentru alcool și pentru femei (ori, mai curând, datorită ei), Ivan Alekseevici era iubit de toată lumea. Comentariile lui referitoare la biroul politic și la zombii de la tribuna mausoleului au fost privite printre degete. Dar când lucrurile au ajuns la conținutul mausoleului, răbdarea conducerii a luat sfârșit. Pentru a se evita un scandal, lui Ivan Alekseevici i s-a propus să-și dea demisia, la care el a răspuns că nu simte o astfel de dorință. Și atunci a fost concediat pentru încălcarea eticii profesionale. Dar și a esteticii, i-a spus decanul lui Ivan Alekseevici, arătând spre cravata lui pătată cu vin. Nici Lenin, nici Cernenko, mort deja la data aceea, nu figurau în decizie. Se hotărâse ca răposații, dat fiind caracterul opiniilor lui Ivan Alekseevici, să nu fie amintiți. Lui Gleb i-a fost desemnat un alt îndrumător: octogenarul profesor Besedin. Profesorul nu și-a chemat discipolul în universul aventurilor nocturne, deși probabil că

avea și el, în ciuda problemelor cu memoria, ce să își amintească. Cu fiecare an pe care îl trăia, trecutul i se părea tot mai mult oarecum îndoielnic și fără o legătură nemijlocită cu el. Singurul său însoțitor era un baston sculptat: păreau făcuți unul pentru altul. Degetele vălurite se înfășurau ca niște

rădăcini, scoțând în evidență asemănarea izbitoare a profesorului cu bastonul său – ca design, culoare și material. Reacția profesorului față de polifonie nu a fost de protest, dar nici de mare entuziasm. Ar fi preferat ca Gleb să scrie o lucrare bazată pe metode textologice, și chiar i-a propus câteva teme. Gleb însă a știut să fie stăruitor. De fapt, nici nu a fost nevoie de stăruință; nedorind să se tulbure, Besedin nu mai intra de mult în controverse. Polifonia, atunci polifonia, a spus el blând. Principalul, tinere, e sănătatea. Urmărind cu privirea o studentă care trecea, profesorul a adăugat nostalgic: eh, să mai am eu șaptezeci și cinci de ani... Gleb a fost lăsat în voia lui și, în deplină liniște, și-a dus la bun sfârșit studiul născut în aprinsele discuții cu fostul îndrumător. La susținerea lucrării de diplomă, primul căruia i-a mulțumit a fost rebelul Ivan Alekseevici. O oarecare neliniște i-o provoca lui Gleb posibila luare de cuvânt a docentului Ciukin, cel mai înverșunat dușman al polifoniei. Singura persoană capabilă să îi răspundă argumentat nu mai lucra în universitate. Profitând de absența lui Ivan Alekseevici, Ciukin chiar a luat cuvântul. Când, la discuții, s-a ridicat și a spus că el contestă toate cele expuse de autorul lucrării, sala a oftat. Katia, care stătea în primul rând, a pălit. În liniștea care s-a lăsat s-a auzit vocea profesorului Besedin – neașteptat de sonoră și de autoritară: cred că nu vom avea o dispută. Dar de ce, a întrebat ironic Ciukin, dacă avem în vedere că în dispută se naște adevărul... Adevărul nu se naște în dispută, l-a întrerupt profesorul, în dispută se naște agresiunea. Iar în afară de asta, dumneata, Ciukin, ești în dispută nu cu opiniile expuse, ci cu propriile fantome. Atunci permiteți-mi... (Ciukin a lungit al doilea e). Dar Besedin nu a permis. Nu îi plăceau disputele și nu îi plăcea Ciukin. I-a spus lui Ciukin că cel mai rușinos lucru este să îți faci o carieră științifică scuipeând pe cei care sunt mari. Și chiar pe cei care nu sunt mari – Besedin a dat din cap spre Gleb care stătea la tribună. Sunteți

bolnav? a întrebat Ciukin. După ce s-a gândit puțin, profesorul a spus că da și că la optzeci de ani este ceva obișnuit. Mult mai grav, după părerea lui, era bolnav Ciukin. Imediat a urmat și diagnosticul: sindromul Moska⁸¹. Ciukin s-a făcut stacojiu. Se vedea că era gata de o lungă și dură ripostă. Ochii i s-au umplut de amărăciune. Dumneavoastră – fostul meu profesor... În sală s-a stârnit rumoare, dar profesorul a calmat sala cu un gest. Ca fost profesor îți spun: Ciukin, stai jos. Stai jos! Ciukin s-a așezat. După un minut, însoțit de exclamații dezaprobatore, a ieșit. Lucrarea de diplomă a lui Gleb a primit

punctajul maxim și recomandarea pentru aspirantură. Spre uimirea generală, Gleb a refuzat aspirantura. Teoriile filologice – chiar și una minunată, precum teoria polifoniei – îl interesau mai curând sub aspect practic. Explicându-și refuzul, Gleb a folosit un citat din Faust, care, nu se știe de ce, i-a venit în minte în ucraineană: „Amice, orice teorie-i gri, doar pomul aurit al vieții-i verde“⁸². Cuvintele lui Goethe în ucraineană au avut un mare efect asupra asistenței – mult mai mare decât dacă ar fi fost spuse, să zicem, în germană. A devenit limpede pentru toți că încercarea de a-l face să se răzgândească era în acest caz inutilă. Iar Gleb a fost ferm în hotărârea lui. Rezultatul celor cinci ani de studiu a fost pentru el înțelegerea faptului că știința nu era calea lui. Dar care era calea lui – asta era cam neclar. În lucrările biografice despre Gleb Ianovski se afirmă de obicei că aceasta a fost cea de a doua cale respinsă de el. Se consideră că prima a fost muzica. Interesant este că cel care face obiectul acestor lucrări nu este de acord cu această abordare. El este de părere că, în devenirea lui ca muzician, rolul hotărâtor l-au avut anii despărțirii lui de muzică. Ei, acești ani, nu l-au lăsat să capete obișnuința propriului cânt. În toți acești ani, el a continuat să asculte o muzică celestă, fără să fie atras să îi dea o interpretare pământească, întotdeauna imperfectă. Iar în afară de asta (a spus el odată), principalul lucru care lipsește muzicii este tăcerea. Numai în armonie cu tăcerea poate exista muzica. Fără pauză, sunetul nu este plin, cum nu este plin graiul fără tăcere. Pauza muzicală a lui Gleb s-a prelungit mulți ani, dar a fost numai o

pauză. Pentru înțelegerea muzicii, ea a fost mai importantă decât dacă ar fi cântat în acești mulți ani.

07.01.14, PETERSBURG

În preajma Crăciunului este adusă în locuința noastră din Petersburg niște mobilă, dar și un sintetizator cu claviatură. În casă trebuie să fie un instrument muzical, dar acesta nu poate fi chitara. De ce a fost comandat anume un sintetizator, nici eu, nici Katia nu știm precis, după cum nu știm nici de ce, dacă exceptăm petrecerea Revelionului, a fost cumpărat apartamentul. Rezultă că, într-adevăr, pentru această petrecere: noi nu ne pregătim să locuim în el. Dar poate Katia stă pe gânduri și ne pregătim, numai că nu ne dăm seama. N-avem de făcut nimic special la München acum.

După cum, de altfel, nici la Petersburg.

De Crăciun vin la noi Anna cu Vera. Anna nu mai contenește cu mulțumirile pentru banii primiți în dar: acum va putea să cumpere alimentele de bună calitate de care are atâta nevoie Vera. În ceea ce privește alimentele, găsește deplină înțelegere la mine și la Katia: felurile pentru cina de Crăciun au fost comandate la un restaurant cu profil dietetic.

Ridicând paharul, Katia propune să trecem cu toții la tu. Anna încuviințează făcând o remarcă, și anume că ea cu Gleb se tutuiesc de mult. Buzele ei i se par Katiei mai strălucitoare decât înainte. Katia spune că trebuie să renunțe și Vera la a ne mai spune dumneavoastră. Fetița e încurcată, dar Katia îi spune că altfel nu ar fi egalitate. Altfel ar trebui să îi spun și eu ei dumneavoastră. Vera promite și bea (în pahar e mors83) împreună cu toți. Ceva îi spune că toastul a fost de dragul ei.

Ridicându-ne de la masă, ne îndreptăm toți spre camera de-alături, unde a fost pus sintetizatorul. Pentru Vera e ceva necunoscut, și ascultă atentă explicațiile mele. Încearcă să cânte, îi place. Anna o întreabă pe Katia despre viața noastră la München. Ascultă cu plăcere, nerefuzându-și gândul (sunt aproape sigur de asta) că putea fi ea în locul Katiei. De fapt, Katia are un film documentar despre viața noastră, făcut de televiziunea din

München. Anna se arată cât se poate de interesată de film și se duc amândouă să îl vadă pe computer.

Degetele Verei nu se simt la fel de sigure pe sintetizator ca pe pian. După ce cântă melodia începută, se desprind de clape.

— Tu cânți la pian? mă întreabă.

— Nu. Știu doar că trebuie să ții mâna ca o căsuță.

Demonstrez ceea ce știu pe claviatură. Vera dă palmelor mele forma corectă:

— Uite așa.

— Acum am să le spun tuturor că tu mi-ai făcut mâna. Mă așez în scârțâitorul

balansoar adus de dimineață. Dar de ce-ai cântat Albinoni atunci?

Cu o mână, Vera cântă primele acorduri din Adagio.

— Pentru că mi-e frică să mor.

— Anna a spus că terapia a mers foarte bine...

Mă uit la fața liniștită a fetei.

— Bine. Dar nu foarte... Doar că ea nu știe. Doctorii mi-au spus că ne putem aștepta la orice.

Îmi dau seama că mă legăn mai tare cu balansoarul. Încremenesc.

— Stai... De ce nu știe?

— Am rugat să nu i se spună nimic. Ea... Pe scurt, o dată pe an stă la un spital de psihiatrie. Dacă i se spune adevărul, asta o să o dărâme. Și așa a dat mult înapoi din cauza bolii mele. După o tăcere, Vera înalță capul. Dar unde e chitara ta? Mi-arăți?

Desfac brațele.

— N-am chitara.

— Repaus?

— Se poate spune și-așa. Am boala Parkinson și nu mai pot cânta.

Vera se apropie de mine și îmi ia palmele în ale ei.

— E boala la care tremură mâinile?

— Tremură și nu se mișcă așa cum trebuie, mai ales degetele.

Vera îmi examinează degetele. Le îndoiaie cu grijă.

— Dar când o să cânti din nou?

— Niciodată. Fac cu ochiul. Noi doi am făcut un schimb de secrete, da?

Ea îmi atinge degetele cu buzele.

— Ți-e frică din cauza secretului tău?

— Da.

— Nu ai nimic în afară de muzică?

— Nu e vorba numai de muzică. După o vreme o să fiu neputincios. Iar de asta mi-e frică.

Vera se întoarce la sintetizator și ia câteva note. Se uită la Neva înghețată.

— Când plecați tu și Katia?

— Peste o săptămână.

Pe coridor se aud pașii Annei și ai Katiei.

— Așa curând...

1986 – 1987

Odată cu absolvirea facultății, în viața lui Gleb au apărut simultan trei probleme care nu sufereau amânare. Prima – principală pentru el – era legată de faptul că ornitologii se întorceau în apartamentul lor și tânărul cuplu trebuia să își caute o locuință. A doua problemă privea feudală instituție a înscrierii în cartea de imobil. Viza de flotant la Leningrad îi expirase odată cu studiile, iar la una permanentă nu avea dreptul. În fine, cea de a treia problemă care trebuia rezolvată era un loc de muncă: dreptul la muncă era în URSS cea mai strictă obligație. Complicat la aceste probleme era faptul că erau legate inseparabil. Nodul strâns format de ele nu putea fi dezlegat – putea fi doar tăiat, dar, vai, pe o linie care trecea între el și Katia. Ca să rămână împreună cu ea la Leningrad, Gleb trebuia să aibă viză – măcar de flotant. Fără asta nu putea nici să ocupe un loc de muncă, ceea ce însemna că

nici nu avea cu ce să închirieze o locuință, pe care, de altfel, chiar dacă ar fi avut bani, nu o putea închiria fără viză. Viza i-a fost refuzată însă din cauza căsătoriei cu Katia, întrucât ea era străină. În mod neașteptat, ca și în cazul susținerii lucrării de diplomă, ajutorul a venit din partea profesorului Besedin. Profesorul a sunat la un lucrător de la comitetul executiv orășenesc,

care s-a dovedit a-i fi fost elev, și l-a rugat pentru viza lui Gleb. I-a fost dată imediat. Un alt elev al lui Besedin, decanul Facultății de Filologie, a dispus ca Gleb și Katia să primească o cameră separată la cămin și i-a asigurat absolventului repartizarea la o școală din Leningrad. Îți venea să crezi că orașul era format din elevii profesorului. Când Gleb i-a împărtășit această impresie, Besedin l-a bătut pe umăr, observând cu modestie că nu este mulțumit de toți elevii săi în aceeași măsură. În august s-a întâmplat lucrul de care se temea Gleb de mult: a murit bunica lui. În iunie, după terminarea studiilor, se dusesse pentru scurt timp cu Katia la Kiev: Katia voia să cunoască toate rudele lui Gleb. Pe toate nu a reușit (Feodor era cu familia lui la țară), dar le-a cunoscut pe mama și pe bunica lui. Odată, când Katia și Irina plecaseră după cumpărături, Antonina Pavlovna spusese pe neașteptate: curând o să mor. Gleb știa că ea nu aruncă vorbele în vânt, dar nu găsisese ce să răspundă. Bunica – așa i s-a părut lui – îi aștepta însă răspunsul, deși, ce putea el să spună? Gleb tăcuse și pentru că i se pusese un nod în gât. Înțelesese că discuția era serioasă. Bunica se schimbaseră foarte mult: slăbise, parcă era mai albă toată și devenise imaterială. Nu mai era Antonina Pavlovna – era chiar o bunică. În ziua plecării lui Gleb și a Katiei, spusese din nou: curând o să mor. De data asta, Gleb răspunsese cu prefăcută liniște: toți o să moară – și eu o să mor. Bunica se uitase cu tristețe la el și spusese: doar că eu – mai devreme. Atunci lui i se păruse că brutalitatea aceea intenționată avea să o învioreze, că nu o să-i dea voie să se delase. După aceea a înțeles că greșise grav, și nu și-a iertat niciodată fraza aceea. Pentru prima dată în viață, bunica îi ceruse sprijin – în ceva cu adevărat greu. Iar el o lăsase singură cu moartea. S-a dus singur la Kiev pentru înmormântare: Katia era atunci la Berlin. Prohodul bunicii a fost la catedrala Vladimir. Preotul îi șoptea unui diacon tânăr textul moliftelor, ceea ce aducea a antrenament pentru prohod. Gleb simțea ceva nedeslușit și sumbru, conștientizat de el mai târziu ca un presentiment al catastrofei. Problema nu era, firește, diaconul. Lui Gleb i se părea că podeaua se clatină, iar fresca lui Vasnețov, pe care o știa din copilărie, parcă salvându-se de schimbările care aveau să vină,

încerca să părăsească zidurile.

Dintr-un loc întunecos s-a eliberat înainte de vreme un balaur și, anunțând că ia hramul sub aripa lui, s-a rotit prin catedrală aruncând manierat foc pe nări. Curenții de aer goniți de el au făcut să se tragă brusc într-o parte flăcările înspăimântate ale lumânărilor, să freamete veșmintele celor care stăteau lângă sicriu și să alerge scânteii pe odăjdiile celor care prohodeau. Numai bunica și-a păstrat stăpânirea de sine. Vederea ei i-a liniștit pe cei de față și le-a insuflat optimism. Două zile mai târziu, Gleb a zburat la Petersburg. L-a condus la aeroport Irina. Stând la cafeneaua Borispolski, i-a spus că demult o ceruse Cook în căsătorie, dar că, având grijă de bunica, nu putuse să accepte. Cu o seară înainte o sunase Cook și ea acceptase. Asta nu însemna că pleacă imediat în Australia – avea de rezolvat multe probleme de rutină – dar lucrurile erau hotărâte. Irina vorbea alb, parcă stânjenită. Gleb a felicitat-o și a rostit un toast pentru Irina și Cook. Sună bine, a aprobat Irina, numai pentru asta și tot merita să mă mărit cu el. Și în clipa aceea Gleb a văzut că era fericită. Ea i-a povestit despre parcurile subtropicale din Brisbane și despre ploile care nu se mai termină, despre aborigeni și despre ocnași. Mai interesant decât orice (Irina a mai comandat câte un pahar de vin) e faptul că Cook al ei chiar descinde dintr-un ocnaș englez: acesta îi este logodnicul. Puțin a lipsit ca Gleb să piardă avionul. Cât a zburat, s-a gândit la bunica lui. Cu nasul lipit de geam, se uita atent la nori. Până la urmă a văzut-o. Mergea anevoie, gârbovită, în susul unui nor domol. Viața dincolo de nori amintea cumva de cea obișnuită: case, copaci, animale. Totul, inclusiv bunica, era alb, volatil, umed. Bunica se ducea spre o casă neguroasă și mare, unde se părea că era așteptată. În mâini ținea o sacoșă, deși de gospodărie nu se mai ocupa, de fapt, de mult. Odată nu mai ajunsese la magazinul alimentar (fusesse ajutată să se întoarcă) și de-atunci nu mai ieșise. Doar în curte. Magazinul a devenit de-atunci treaba Irinei, care și-a îngrijit mama atât cât a fost nevoie. Bunica, sigur, înțelegea tot. Fiecare din cei doi oameni apropiați ei își începea propria viață, dar ea nu își avea locul în nici una din aceste vieți.

13.01.14, PETERSBURG

Iau micul dejun cu Katia în apartamentul nostru din Petersburg. Zăngăne cuptorul cu microunde, unde sunt chiflele. Drept ecou, sună mobilul Katiei.

— SMS de la Vera. Întreabă dacă nu mai putem să rămânem câteva zile. Katia pune chiflele pe o farfurie. De ce taci?

— Nu-i simplu pentru fetiță...

Mă întrerupe telefonul lui Nestor. Vrea să meargă mâine cu noi la aeroport – la ce oră să vină? Promit că-i dau răspunsul pe seară. Pun telefonul pe masă. Cu coada linguriței, Katia împinge telefonul spre mine:

— O suni pe Geraldina că mai întârziem?

— Geraldina o să înnebunească.

— De înnebunit a înnebunit Anna. Când am stat cu ea – ei, atunci, la computer... întâi m-am gândit să nu-ți povestesc. Katia amestecă zahărul în cafea. Mi-a descris aventura voastră.

— Aventură e cuvântul potrivit.

— Între altele, în toate detaliile. Mi s-a părut că n-ar fi împotriva să o repete.

— Anna e cu adevărat bolnavă. E în evidența spitalului de psihiatrie.

— Nu mă miră... Și în condițiile astea, copilul se luptă să trăiască. Katia se ridică și împinge brusc scaunul. O sun pe Vera.

Ridic din umeri.

— Ce să-i spui, Katiuș? Că o s-o înlocuim pe mama ei? Hai să ne gândim cum să facem.

Dar Katia deja sună; pune telefonul pe difuzor. Vera răspunde parcă somnoroasă. Da, a trimis mesaj. Ieri seară Anna a avut o criză... Glasul Verei e acoperit de șuierul ceainicului. Ce fel de criză? De nervi. Anna a fost luată la spital. Katia se uită la mine. Îi spune fetiței că venim imediat.

După o jumătate de oră suntem la Vera. Katia nu știe cum arată un apartament după o criză de nervi și se uită cu discreție în toate părțile. Pare totul în ordine. Ba nu, nu totul. Privirea îi cade pe o crăpătură în geamul

acvariului. Data trecută nu era – ea ar fi observat. Katia ia o hotărâre pe care acum nu mai e nevoie să o

discute cu mine. Ia în brațe fetița și o roagă să stea la noi – până se întoarce Anna. Katia vorbește liniștit, dar pe dinăuntru e tulburată.

Verei îi trebuie timp ca să își strângă lucrurile. Într-o valiză veche din pânză sunt puse haine, cărți, casete... Acvariul – cum să lăsăm peștii? Sau să-i lăsăm și să venim în fiecare zi să le dăm de mâncare? Eu unul cred că geamul crăpat se poate sparge în orice clipă, așa că apa trebuie golită. În timp ce Vera adună tot ce îi trebuie, eu umplu două borcane de trei litri cu apa din acvariu și încep să mut peștii în ele.

Vera și Katia se uită din când în când cum manevrez plasa.

— Un virtuoz, nu se poate stăpâni Katia.

Spectacolul e neobișnuit, dar spectatorii consideră că ar fi lipsit de politețe să râdă. După ce mut peștii în borcane, iau furtunul din suport și îl afund cu capătul larg în apă. Celălalt capăt îl iau cu buzele și trag cu putere aerul, după care trebuie să urmeze apa – pentru care e pusă pe jos o găleată. Dând peste cap cunoștințele mele despre mișcarea lichidului (pe care o văd lentă, ca pe Volga), apa din acvariu se ridică în furtun într-o clipă. Înainte să apuc să îl îndrept spre găleată, jetul mă lovește în gură, mi se revarsă pe față și pe haine. Katia și Vera râd în hohote. Scurp apa în găleată și râd și eu.

Primul lucru pe care îl facem când ajungem pe Mîtnskaia Naberejnaia este să căutăm pe internet un acvariu nou. Îl alege, cu acordul mut al peștilor, Vera. Katia sună la magazin și roagă să ni se aducă acvariul chiar acum. Auzind că cel mai apropiat termen de livrare este poimâine, îmi dă mie telefonul.

Acvariul este adus după o oră – aspectuos, cu un frumos suport pe măsură și cu toate accesoriile care, după părerea personalului magazinului, le merg la inimă peștilor. Katia și cu mine umplem cu apă găleată după găleată (din fericire, pentru asta nu e nevoie de furtun). Vera pune nisip în acvariu și aranjează grotle. La sfârșit, sunt puse becurile, compresorul cu aer, filtrul și încălzitorul.

Seara vin Nestor și Nika. Om al datoriei, Nestor vrea să știe din prag ora plecării de mâine, dar întrebarea lui rămâne fără răspuns. El nu se lasă și repetă întrebarea altfel: când toată lumea se așază la masă, ridică paharul și ne urează mie și Katiei drum bun la

München (apropo, la ce oră plecăm?) Katia îl oprește cu un gest și propune să începem prin a bea pentru Anul Nou pe stil vechi: ea ține foarte mult la această ciudată sărbătoare rusească.

— Zburați mâine? întrebă Vera.

Liniștea ei îi face rău Katiei. O mângâie pe Vera pe spate.

— Nu, nu zburăm mâine.

— Nestor ne urează cu anticipație, îl bat eu pe umăr pe Nestor. E simplu, el scrie o carte în care noi trebuie să plecăm până la urmă la München.

Nestor rămâne serios.

— Încerc doar să aflu când anume. Dar e deja clar că nu mâine. Ne învăluie pe toți cu o privire lungă. Asta ar strica toată cartea.

1988 – 1989

Gleb și Katia au mai stat la cămin încă un an. Katia și-a continuat studiile, iar Gleb a intrat ca profesor la o școală din Petrogradskaia Storona⁸⁴. A așteptat cu entuziasm prima sa zi ca profesor. La urma urmelor, toată viața lui de până atunci, chiar dacă nu era deocamdată lungă, fusese numai elev. Primele luni la școală nu l-au dezamăgit. Intra ca un om matur în cancelarie, lua catalogul și se ducea la oră. Preda limba și literatura. Erau ațintiți asupra lui ochi care nu își pierduseră încă seninătatea copilărească și, poate, credulitatea. Sânguința cu care copiii (limba pe buza de sus) scriau cuvintele rostite de el era impregnată de certitudinea de neclintit că ordinea lumii, din care el, Gleb, făcea parte cu lecțiile sale, este corectă. Din prea multă râvnă, elevii lui tot întrebau și cereau lămuriri, și lui îi plăcea asta. Privindu-i, Gleb se gândea că,

în ceea ce îl privea, era puțin probabil să existe pe lume vreun om ale cărui spuse să le noteze atât de fără de rezerve. Lucrurile s-au schimbat cu totul în iarnă, când, din pricina bolii unui coleg, i-a fost mărită norma și i s-a dat în plus clasa a noua. Acolo erau deja cu totul alte întrebări, dar mai cu seamă – ochi. Punând întrebări, noii lui elevi își fereau ochii sau, dimpotrivă, se uitau fără să clipească, și în privirea aceea (așa i se părea lui Gleb) nu era decât sfidare. Întrebările le puneau băieții, dar cel mai tare râdeau fetele: ele înțelegeau că

aceste lucruri se făceau de dragul lor. La lecția despre Crimă și pedeapsă, Gleb a fost întrebat de ce îi ia apărarea criminalului. Gleb a căzut în plasă și a explicat cu de-amănuntul de ce studierea psihologiei criminalului nu înseamnă în nici un caz justificarea lui. Din celălalt capăt al clasei s-a făcut remarca, pe mai multe voci, că Gleb Feodorovici cunoaște suspect de bine această psihologie. Când s-au stins hohotele de râs, o voce tristă a întrebat: dumneavoastră nu ați ucis, Gleb Feodorovici? Vocea îi aparținea lui Kriucikov, un flăcău înalt și plin de coșuri dintr-o bancă din spate. Gleb, dându-și seama că e momentul să treacă la fapte, i-a cerut să spună numele patronimic al lui Raskolnikov. Răspunsul a fost dat pe același ton trist: Feodorovici. Jubilarea a devenit generală, și posomorâtul stai jos, doi, nu a făcut decât să o amplifice. Răspunsul ieșise nu numai caraghios, ci și eroic. La ora următoare, când a fost vorba despre Sonia Marmeladova, Kriucikov, care prinsese aripi, a pus din nou o întrebare. Acum, că lămuriseră totul cu ucigașii, îl interesa dacă Gleb Feodorovici studiasse psihologia prostituatelor. Cei prezenți au reacționat râzând încet. După cum ar fi spus profesoara lor de engleză, era cam too much⁸⁵. Gleb Feodorovici s-a uitat la Kriucikov simțind, în sensul deplin al cuvântului, ură. Vrei să te dai mare în fața fetelor? Gleb s-a apropiat încet de elev. Uite ce e, mai bine n-o face pe contul meu. Și dacă – ce? a întrebat reținut Kriucikov. Expresia să te dai mare avusese efect asupra lui. Gleb a închis cu un pocnet cartea lui Dostoievski și i-a pus-o lui Kriucikov drept în fața ochilor. Vreau ca tu să înțelegi că după crimă urmează pedeapsă. Cu aceste cuvinte, Gleb a trecut la figura Marmeladovei. La sfârșitul lecției a întrebat, ca de obicei, dacă sunt întrebări. Mâna a ridicat-o din nou Kriucikov. Gleb a dat din cap impasibil. Gleb Feodorovici, am eu o întrebare: pentru ce-mi trebuie mie literatura rusă? Profesorul a ieșit de la catedră și s-a îndreptat încet spre elev. Clasa a amuțit în așteptarea aplicării unei palme. Judecând după toate, în această fază a raporturilor li se părea

tuturor ceva firesc. Apropiindu-se de Kriucikov, Gleb i-a spus încet: ție literatura rusă nu îți trebuie. E clar că tu, dragă, nu cu munca intelectuală o să te ocupi. O să devii vidanșor calificat, o să fii bun la schimbatul

closetelor. O să ai capul plin de cu totul altceva. A sunat de recreație, și Gleb a revenit la catedră. Văzând că elevii ies din clasă în tăcere, a știut că va regreta cele spuse. Kriucikov a fost teribil de jignit și a încetat să îl mai salute. Ce-i drept, nici n-a mai deschis gura la lecții. Convingându-se că titlul romanului nu e o vorbă-n vânt, s-au potolit și toți ceilalți. Dar victoria nu l-a bucurat pe Gleb, și școala a început să îl apese. A înțeles că pomul vieții se arăta a fi cu totul altfel decât era descris de Goethe. De fapt, aceste cuvinte fuseseră rostite de Mefistofel. Dacă stăteai să te gândești, iată ce respinsese profesorul Besedin îndemnându-l să intre la aspirantură. Poate că era păcat că n-o făcuse: ar fi avut de-a face acum cu teoria gri și s-ar fi bucurat de viață. Dar nu se mai putea schimba nimic. Semnase hârtia cu repartizarea și trebuia să rămână la școală trei ani, iar profesorul, vai, murise la puțin timp după ce își susținuse Gleb lucrarea. După, dar nu ca urmare, glumise trist Katia atunci. La data aceea absolvise și ea facultatea. După ceva eforturi din partea soțului ei (era prima dată în viața lui că pune o pilă), a reușit să intre la școala lui Gleb ca profesoară de germană. Acum trebuiau să își găsească urgent o locuință, fiindcă odată cu terminarea studiilor nu mai aveau nici o bază legală (iar nemaifiind Besedin – nici nelegală) de a mai sta la cămin. Subliniau în ziarul cu anunțuri variantele acceptabile, iar seara, cu monedele de două copeici strânse, se duceau la cabina telefonică de pe chei și luau la rând apartamentele. Automatul înghițea fără rușine monedele și nu făcea legătura, dar și mai rău era că, după vreo cinci minute, începeau bătăi insistente în ușă. Drept care au recurs la o șmecherie: intrau în cabină pe rând, ca și cum nu se cunoșteau, dar asta nu mărea cine știe ce timpul avut la dispoziție. Nu după mult timp, au reușit să închirieze o garsonieră ieftină în Rjevka – raion-dormitor al orașului care era chiar Leningrad, neavând nimic comun cu Petersburgul. După viața din centru, Gleb nu s-a putut obișnui mult timp cu clădirile, toate la fel, din panouri. Giganți invizibili continuau să le semene, neobosiți ca niște jucători de domino. Uneori i se părea că le vede degetele țepene de dimensiuni uriașe, că le simte mirosul de Belomor86 și că le aude glumele sărace. Lui Gleb i se părea că una din aceste glume erau numele bulevardelor și al străzilor din Rjevka.

Bulevardul Frunțașilor în Producție. Bulevardul Instituturilor. Strada Muncitorii Frunțași. Bulevardul Industrial. Chiar pe Industrial era casa lor. După câteva luni, denumirea nu i-a mai enervat – n-o mai observau. Același lucru s-ar fi petrecut probabil și cu frunțașii în producție, și cu muncitorii frunțași, și cu altele și mai deprimante. S-au aclimatizat ușor în această lume, adică și-au făcut o lume a lor, astupându-i crăpăturile cu dragostea lor. Bulevardul Industrial a devenit bulevardul lor, și avea urmele lui de arhitectură, locuința strâmtă s-a transformat în apartamentul lor, care s-a lărgit și a devenit mai plăcut. La bătrânețe, capacitatea asta dispare. Vine o vârstă când nu mai poți încălzi prin tine mediul ambiant. Bătrânii îngheață. Ei nu își pot încălzi nici propriul corp.

20.01.14, PETERSBURG

Cină cu Katia și cu Vera. Vera pune frumos cuțitul și furculița pe marginea farfuriei.

— Voiam să întreb... Pe mine trebuie să mă ia și să mă ducă la școală șoferul vostru?

— Dacă tot am angajat șofer, trebuie să ducă și el pe cineva. Torn suc în pahare. Noi acum aproape că nu mergem nicăieri. Băiatul se descalifică.

— Eu vorbesc serios. În clasă știu toți de mașină. Mi-e cam... Ei, cam rușine.

Katia îi îndreaptă Verei bretonul căzut pe față.

— Dacă în clasă știu acest lucru, înseamnă că știu și că explicația e medicală, nu astea ale lor, cum le spune...

— Fasoane? Încearcă să ghicească Vera.

— Da-da, fasoane. Un cuvânt aproape franțuzesc.

Katia o sărută pe frunte.

— Azi am încercat să o anunț pe Anna – spun eu. Și nu m-au lăsat. Mi s-a

spus: e prea devreme încă. Mai ales în privința dumneavoastră – adică a mea. N-am prea înțeles ce înseamnă asta.

Katia se uită la Vera. Vera lasă ochii în jos.

— Ei, se vede că mama s-a înfierbântat acolo.

— S-a înfierbântat..., repetă Katia dusă pe gânduri. Ea a spart acvariul?

— Da, cu un ghiveci cu flori. L-a aruncat în mine, dar n-a nimerit.

— Din ce cauză?

— A spus că vreau să i-l fur pe Gleb. Vera își acoperă fața cu mâinile, și vocea îi sună ca la anunțurile din troleibuz. Că Gleb e mort după ea, dar că stau eu între ei. A povestit că ea cu Gleb...

— Verocika... îi șterg nasul cu o batistă. Hai să cântăm ceva.

Sună telefonul Katiei.

— Ja, hallo.87

Mă duc cu Vera în camera de-alături, în care e sintetizatorul. Vera se așază la el, își trece degetele pe claviatură. Iau cu grijă un acord în aceeași tonalitate. Degetele îmi tremură vizibil.

— Căsuța se clatină. Mai iau un acord. Amenință cu prăbușirea.

Vera își pune palma peste mâna mea.

— O să-ți țin mâna până se face bine, vrei?

— Mi-e teamă că o să trebuiască să o ții mult.

Cu o mișcare de țigancă, îmi întoarce mâna cu palma în sus și o examinează atent.

— Mâna nu poate să nu se facă bine, altfel – ce dreptate e asta? Din degetele

tale a ieșit așa un tremolo, iar acum abia țin un cuțit. M-am uitat la tine la masă. Îmi strânge palma. Vreau să îți însuflețesc degetele, fiindcă acum sunt ca un mecanism.

— Un mecanism de stors premii. Îmi eliberez cu grijă mâna. Ce premiu vrei?

Vera stă pe gânduri.

— Uite, am cântat Albinoni, și tu mi-ai ținut isonul la sfârșit. Ce-ar fi să încercăm chiar de la început?

Îmi umflu obrajii și mă încrunt. Vera ia câteva note din Adagio:

— Ție nu-ți place muzica asta?

— Ce tot spui! Doar că mi s-a recomandat să mă strâmb. De către medic, de altfel.

— Tare. Dar de muzică ce spui?

— N-o să te mint – nu e de bucurie.

— Când ai intrat, a fost ca și cum... – Vera se întoarce pe jumătate cu scaunul rotativ. Bun, uite, mergi cu mașina ta, și ea brusc își ia zborul. Poți să îți închipui cum zboară o mașină bună – să zicem, un Merțan?

— Nimic mai simplu. Și un Jiguli poate. Dacă i se fixează niște aripi.

Vera își apasă palma pe buzele mele.

— Uite că ai și avut aripile astea! Hai să mai încercăm o dată.

— Treaba mea e soldățească. Comut sintetizatorul în alt regim. Orgă?

— Orgă. Încearcă clapele, care sună neobișnuit. Și vocea ta.

După măsurile introductive intru cu tema. Pe fondul orgii, vocea sună mai bine decât credeam. Asprimea notelor înalte e echilibrată de catifeaua celor joase. Din punct de vedere al artei vocale e total incorect – începând cu felul

cum e scos sunetul. În prag, cu mobilul în mână, ne ascultă Katia. Chipul îi e oglinadă, degajă tragism. Ochii sunt larg deschiși și nările tremură, la ea asta înseamnă mai mult decât lacrimi. Când se stinge ultima notă din Adagio ne îmbrățișează în tăcere – întâi pe Vera, apoi pe mine.

— Adineauri a sunat Mayer – s-a copt ideea duetului vostru. I-am lansat-o zilele trecute, dar avea dubii. Acum e însă gata să-i fie producător, întrebă: ce-o să cântăm? Adagio!

Mă uit la Katia cu un lornion imaginar.

— Asta-i tot?

— Nu, nu-i tot. Tu cu Vera pregățiți repertoriul și Mayer organizează un turneu. Asta o să vă scoată din marasm pe amândoi. Sigur, Vera e încă mică, dar în asta stă forța ei.

— Și forța mea în ce stă atunci? mă interesez eu. Că nu sunt mic.

— În faptul că ești un bătrân impulsiv și sucit. Unul care orice ar face pe scenă, tot se vine la el. Ești de acord, fetiță?

Dacă e de acord? Fetița. Dă din cap de câteva ori, se înroșește și, odată cu roșeața, chipul ei dă la iveală tot fondul ei copilăresc.

— Măine îi comunic lui Mayer acordul vostru. Katia mă ciupește de ureche. Sunteți de acord, da? Îi spun totodată și de Albinoni.

— Se spune că Adagio nu l-a scris Albinoni, spune Vera. Ci altcineva.

Katia își face mâinile pâlnie și spune, nu se știe de ce, în șoaptă:

— Remo Giazotto. Gleb l-a cunoscut cu puțin timp înainte să moară.

— L-ai cunoscut?

Vera își mută privirea la mine.

— Am cântat cândva această piesă. La început nu puteam deloc să înțeleg

cum să o abordez, și m-am dus la Florența, la Remo...

Închid sintetizatorul. Dar atunci încă nu știam că el e autorul. Nimeni nu știa.

1990

Viața în Rjevka s-a dovedit a nu fi simplă, dar peste ani și-au amintit de ea cu dragoste și cu recunoștință. Obiceiul de a merge peste tot pe jos a trebuit dat uitării. Dimineața, pe Gleb și pe Katia îi aștepta autobuzul plin ochi, care îi ducea la metroul plin ochi și el. De fapt, nici nu îi aștepta. Speriați de aglomerația din stație, de multe ori șoferii treceau fără să mai oprească. La întoarcere, Gleb și Katia aveau problema inversă – uneori nu reușeau să coboare, și mergeau o stație în plus. Coborau pe bulevardul numit de ei Postindustrial, fiindcă era și mai departe decât Industrialul. Pentru prima oară în viață, chiar se temeau să nu întârzie: acum nu îi aștepta un profesor universitar, ci două clase întregi. Deseori trebuiau să ia un taxi, ca să nu se alarmeze prea tare corpul didactic. În cel mai bun caz, aceste sosiri îi arătau pe Gleb și pe Katia ca pe niște oameni care se trezesc târziu, iar în cel mai rău – ca pe niște răsfățați ai soartei și niște petrecăreți. Această din urmă bănuială atârna greu. Profesorilor, care se luptau pentru fiecare oră din norma lor, nu le venea ușor să se împace, de pildă, cu faptul că Gleb primise încă o clasă. Și cu toate că mărirea salariului prăpădit al lui Gleb consta în niște amărâte de ruble, aceste ruble nu erau deloc trecute cu vederea. Exista în mintea colegilor și o altă sursă care îi făcea viața dulce lui Gleb: Katia. Ca fiică a unor profesori din Berlin, era imposibil să nu primească un sprijin de la părinți. Colegii

chiar socotiseră cam care era cifra acestui sprijin. În rest, se purtau cu simpatie cu tânăra pereche și chiar îi dădeau sfaturi pedagogice. Simpatia ar fi putut fi mai mare dacă s-ar fi cunoscut în detaliu ajutorul dat Katiei de părinți. El fusese moderat și în anii studenției. Dar când Katia le-a scris că a început să lucreze, ajutorul a încetat. În locul sumei curente, așa mică cum era, a primit felicitări că a intrat în activitate. Activitatea în sine îi plăcea însă Katiei. Îi plăceau copiii (își imagina că vor avea și ei doi), într-o anumită măsură și colegii și chiar oamenii de serviciu, care o întâmpinau cu un enigmatic set de sunete – cu voce ridicată, dar binevoitoare. Acestor oameni le făcea plăcere să își închipuie că se salută cu profesoara în limba germană. Un sentiment deosebit i-l trezeau Katiei portretele clasicilor germani de pe pereții cancelariei. După războiul trecut, atârnav cam strâmb, deși nu se gândea nimeni să le aducă vreo vină. Katia le-a înțeles situația dificilă și a

pus toată căldura posibilă în salutul ei. La fel i-au răspuns și clasicii: se plictisiseră demult de vigurosul Guten Morgen nemțesc. De schimbul matinal de amabilități știa toată școala, ceea ce nu a făcut decât să schimbe în bine atitudinea față de Katia. Katia era un om ieșit din comun, iar față de oamenii de felul acesta, de obicei, sentimentele nu sunt rele. În afară de asta, Katia era, pur și simplu, un om bun. Ceea ce a și fost principalul motiv pentru care colegii nu o vorbeau de rău, femeile de serviciu o salutau, iar elevii nu îi stricau orele. S-a întâmplat ca în grupa de germană a Katiei să se afle și Kriucikov cel dezamăgit de literatura rusă. Oricât ar fi de ciudat, dezamăgirea lui nu s-a extins și asupra limbii germane. Își făcea cu sârguință cele mai grele teme pentru acasă, și chiar și le făcea excelent. La orele de geografie era gata să ajute la punerea ecranului și instala diascopul. Așa încât Gleb a aflat cu uimire de la Katia că Kriucikov poate să fie un băiat responsabil și că nu se dă mare câtuși de puțin. Dar Katia nu s-a mărginit să spună acest lucru. În una din zile, l-a rugat pe Kriucikov să o ajute să ducă acasă două pachete cu cărți. Kriucikov, gentleman în adâncul sufletului său, a luat fără multă vorbă geanta grea și a însoțito pe Katia. Pesemne, a simțit că e o stratagemă, fiindcă, după ce a pus geanta la ușa apartamentului, a încercat să

se retragă. Dar Katia (cum așa – să pleci?!) a spus că acum e pur și simplu obligată să îl trateze cu un ceai. Înăuntru, e clar pe cine a văzut Kriucikov, dar nu a dat să plece. Prea ar fi semănat a fugă. Fără să se uite în ochii lui Gleb, Kriucikov a bâiguit ceva nedeslușit. Gleb i-a întins mâna: ești supărat pe mine? Kriucikov a tăcut, dar i-a strâns mâna. După ce s-au așezat la masă, Gleb a spus că vrea să îi ceară iertare musafirului. Kriucikov s-a înroșit. A desenat pe fața de masă un triunghi și s-a uitat pentru întâia oară la Gleb. Acuma, și eu sunt vinovat. Am făcut pe grozavul. Fie uitat. A făcut pe grozavul, a șoptit Katia. S-a întors spre Gleb: dar tu făceai pe grozavul la școală? Ba bine că nu, la marele fix. După mișcarea buzelor Katiei, a fost clar că nu a lăsat să îi scape nici această expresie. Au urmat ceaiul și tort. Având în vedere că rugămintea Katiei fusese făcută pe neașteptate, era de apreciat cât de bine era pregătită. După tort, parcă de la sine, a apărut ideea că Kriucikov ar mânca și un sandvici cu brânză. Dar poate și niște colțunași, pe care Katia i-a pus la fiert imediat, ocărându-se în gând că nu îl invitase pe băiat din capul locului la masă. După ce a mâncat și sandviciul și colțunașii, Kriucikov a povestit cum, pescuind cu tatăl lui la copcă în Golful Finic, gheața a crăpat, s-a desprins, i-a dus în larg și au fost salvați cu un elicopter.

A mai spus că peștele din golf e gustos, dar e de apă dulce: Neva varsă o cantitate atât de mare de apă dulce, încât, pur și simplu, golful nu are cum să rămână sărat. Dar Neva (aici Kriucikov a mai cerut un sandvici), oricât e de ciudat, nu e un fluviu, ci un adevărat canal între Ladoga și Baltică, și de aceea nu se revarsă primăvara ca râurile. Neva se revarsă din pricină că vânturile foarte puternice dinspre Baltică o gonesc înapoi în albie. Kriucikov a vrut să mai spună și despre inundații, dar a fost oprit cu blândețe. Gleb s-a arătat încântat de erudiția elevului. A mărturisit că nu a bănuț ce om profund e Kriucikov și ce cunoștințe diverse are. Când, după ce s-a scuzat, s-a întors de la toaletă, Kriucikov le-a spus gazdelor că numele de closet [unitaz] este legat de firma Unitas, care a produs acest obiect lipsit de pretenții, dar important. Discuția s-a terminat la miezul nopții, așa încât Kriucikov a fost trimis acasă cu taxiul. De atunci, băiatul a fost parcă altul. Când, la orele

de literatură rusă, era primul care ridică mâna, nimeni nu mai râdea. Știau cu toții că răspunsul lui Kriucikov va fi cel mai complet, deși, poate, un pic cam lung. După memorabila seară de pe bulevardul Industrial, viața pedagogică a lui Gleb a redevenit pașnică. Nu au mai fost răzvrătiri, relațiile cu colegii s-au strâns zi de zi, și chiar programa neagreată de Gleb a cursului de literatură rusă a reușit să se schimbe puțin. Fără a anunța în mod special acest lucru, el a diminuat studiarea cam sufocațiilor clasici sovietici, iar în timpul câștigat le-a citit elevilor săi din Leskov și, mai rar, din Platonov și din Bulgakov. Care le-au plăcut elevilor. În una din zilele libere, a dus clasa lui Kriucikov la Komarovo, la mormântul Ahmatovei și, dând de la unul la altul volumașul zdrențuit, elevii au citit pe rând din poeziile ei. Excursia s-ar fi putut numi ora astrală a lui Gleb ca pedagog, dacă nu ar fi fost o situație ciudată. În chiar ora aceea, Gleb a simțit brusc o oboseală. Chiar ceva mai mult: indiferență și dezamăgire. A început să i se pară că drumul pe care mergea îl epuiza. Astfel încât, pentru prima dată în viața lui, Gleb a înțeles că succesul poate fi și un sfârșit. Într-o seară din toamna aceea, la cină, el și Katia se uitau ca de obicei la televizor. Văzând cum e luat cu asalt zidul Berlinului, Gleb a spus: uite unde e de mers acum, acolo e viață. O ștergem? O ștergem, s-a auzit ca un ecou Katia. Ca și cum n-ar fi fost nimic, cina a continuat cu alte subiecte. Dar cuvintele lui Gleb – că fuseseră sau nu spuse serios – au surprins-o pe Katia: posibilitatea în sine de a pleca undeva nu îi trecuse prin cap. Vasăzică, această posibilitate exista. Și încă ceva: Katia nu bănuise că revoluția putea avea efect asupra lui Gleb. Ei i se păruse întotdeauna că el este un om

interiorizat, indiferent la sfera socialului. Până la urmă, și-a explicat cele spuse de Gleb prin faptul că școala îl obosise. Începuse s-o cam obosească și pe ea.

01.02.14, PETERSBURG

Mă trezește în toiul nopții un zgomot de pași. Vine lumină din camera în care e sintetizatorul. Vera, care și-a pus căști și a deconectat difuzorul, atinge pe rând clapele. Nu aude că am intrat.

Ca să nu o sperii atingând-o, sting și aprind lumina. Vera se întoarce și își scoate căștile. O sărut pe frunte.

— Ce câți?

— Repet Adagio.

— Noaptea?

Mă așez în balansoar.

— Ai spus că l-ai văzut pe Remo Giazotto. Cum ți s-a părut?

— Un domn obișnuit, aducea a director de școală. Lucra pe undeva pe la radio. Preda. La sfârșitul anilor cincizeci a anunțat că a găsit un fragment dintr-o lucrare necunoscută de Albinoni – parcă șase măsuri – și că a reconstituit-o.

— Pe baza a șase măsuri?

— Așa a spus. Vrei niște mors?

Vera dă din cap că da și aduc din bucătărie două pahare cu mors.

— E așa ciudat – buzele Verei, umede, lucesc – să atribui muzica ta altcuiva.

— Poate. De obicei se întâmplă exact invers.

— Dar odată ce acum se știe adevărul, nu e corect să se spună că această muzică e de Albinoni.

— Sunt de acord. Interpretarea noastră poate fi anunțată așa: Remo Giazotto, Adagio Albinoni. Deși, oricum am anunța noi, pentru ei doi nu mai are importanță. Nici pentru muzică, de altfel.

După ce umblă prin cameră, Vera se așază pe pervaz.

— Cântam și mă gândeam că o astfel de muzică se poate scrie numai înaintea morții.

— După Adagio-ul lui, Giazotto a mai trăit treizeci de ani. Dar într-un anumit sens, tu ai dreptate. Cred că el chiar se pregătea pentru moarte. Se deprindea cu ea.

— Se poate să te deprinzi cu moartea?

— Pentru asta se dă destul de mult timp. O viață întreagă.

— Dar dacă nu se dă? Ridicându-se de pe pervaz, fetița se duce la măsuța pentru ziare. Un catalog cu imobile italiene...

— Da, Katia și cu mine voiam să te uiți.

Vera se așază în fotoliu, eu mă instalez pe pervaz.

— Pozzuoli... Unde-i asta?

— Lângă Napoli. Uite, aici – arăt pe fotografia portului – a debarcat apostolul Pavel în drum spre Roma.

— O fotografie pe cînste.

— Se simte până și căldura, nu?

— Asta din cauza șopârlei de pe piatră. Și aerul de deasupra lor, uite – e tulbure.

— Iar asta e vila. Îți place?

— Am crezut că e muzeu. Chiar pe mal – abrupt. Te trezești și vezi marea. Vera dă foaia. Fata asta seamănă cu Katia... Katia mi-a spus că a fost dependentă de...

— A fost. Datorită ție, totul e acum altfel... Iar asta e în Calabria, tot în sud. Scalea. Un orașel care încapă într-o tabacheră.

— Și sună ca-n basme: Scalea... Tu vrei să mergi acolo?

— De ce tu? Noi. Bineînțeles, dacă nu ai nimic împotriva.

— Și mama? Alaltăieri am fost la ea cu Katia.

— Știu. Zilele astea va fi dusă la o clinică privată, iar acolo vom vedea.

Undeva, jos, trece primul troleibuz. Pârâit de trolee la îmbinarea cablurilor electrice.

Bine că Vera nu se duce mâine la școală: la recomandarea medicilor, i s-a dat scutire până în septembrie. Cu muzica, dimpotrivă, au sfătuit-o să continue – doar să nu se suprasolicite cu ea.

— E-adevărat?... Vera se uită pe fereastră. Știi, cu tine și cu ea, în tinerețe?

— E adevărat.

— Mama mi-a povestit de trei ori asta. E convinsă că o iubești și acum.

1991

19 august, dimineață. Pe Gleb l-a trezit telefonul: era tatăl lui. Fără să mai piardă vremea cu salutul, Feodor a întrebat: La voi se dă Lacul lebedelor? Semăna a parolă, dar Gleb n-a știut răspunsul. Putea, sigur, să răspundă cu o întrebare – nu cumva Feodor a început iar, asta mai lipsea, să bea? – numai că nu avea dreptul să

îi pună tatălui său astfel de întrebări. În plus, după voce era clar că Feodor era treaz. El i-a spus lui Gleb că în țară e revoluție, iar la televizor se dă întruna Lacul lebedelor. Niciodată nu mi-a plăcut baletul acesta. E prea dulceag, iar eu nu sunt amator de dulciuri. Cunoscându-și tatăl, Gleb se aștepta la o analiză detaliată a baletului, dar Feodor a fost succint. Cum se va termina povestea asta numai Dumnezeu știe. Un singur lucru îți spun: ai grijă, fiule, și ține minte că ai un frate, Oles. Ajutați-vă unul pe altul. După ce a tăcut puțin, a adăugat: de asta depinde declinarea substantivului drum. De-acum se va face la plural, căci în Rusia și Ucraina nu va mai fi același drum. După ce a închis telefonul, Gleb a deschis televizorul și a auzit „Dansul lebedelor mici“. Alegerea fondului muzical pentru revoluție i-a plăcut. S-a uitat pe fereastră – totul era ca de obicei. Nici măcar coada la punctul de predare a ambalajelor de sticlă nu scăzuse. La momentul acela, era singur: Katia zburase la Berlin să își viziteze părinții. Faptul că plecase singură îl nedumerise. Prima dată mai existase explicația că nu erau căsătoriți, dar acum nu mai era nici o explicație. Katia se mărginise la așa o să fie mai bine, iar Gleb a considerat că era sub demnitatea lui să mai pună întrebări. După ce a văzut Lacul lebedelor până la sfârșit, nu a mai așteptat să fie luat de la capăt și a plecat la școală. N-a știut nici el de ce anume acolo. Poate pentru că toți cei la care ar fi putut să sune erau plecați, iar de rămas acasă nu voia. La școală domnea liniștea și mirosea pașnic a vopsea: o echipă de zugravi făcea ultimele retușuri. Profesorii pregăteau clasele pentru începerea anului școlar sau sortau în tăcere materialele de distribuit. Din când în când, șușoteau între ei. Despre ceea ce se petrecea în țară vorbea tare numai profesorul Kruglov, care preda obiectul stat și drept. Trecând dintr-o clasă în alta, el își informa colegii asupra faptului că, în sfârșit, statul și dreptul se întorc. Celor mai puțin de nădejde colegi, printre care se număra și Gleb, le-a comunicat sec că cei nevinovați nu vor avea de suferit. Promisiunea a stârnit plânsul celor două

profesoare de engleză: ele au înțeles că principala învinuire la adresa lor va fi obiectul pe care îl predau. Lui Gleb, Kruglov i-a dat a înțelege că dispune de informații despre felul

cum preda el literatura sovietică, dar (vocea lui Kruglov a sunat metalic) asta încă nu însemna că, automat, va fi considerat diversionist. La plecare, s-a întors: pe scurt, trebuie văzut ce și cum. Dar când Gleb a întrebat cine va face acest lucru, Kruglov i-a aruncat sumbru: organele – și a trecut mai departe. În cea de a doua jumătate a zilei, cadrele didactice au fost convocate de director, care le-a citit o clarificare asupra momentului actual primită de la comitetul regional. Singura frază care a aparținut directorului a fost afirmația că nu se putea ca acest lucru să nu se întâmple. A spus-o cu tonul metalic al lui Kruglov și, spunând, s-a uitat cu o privire plină de devotament la Kruglov. Intonația a făcut afirmația pe deplin loială puciștilor, așa încât până și Kruglov a dat aprobativ din cap. Dar directorul s-a dovedit a avea mai mult simț al previziunii decât te puteai aștepta. După aceea, aceeași frază, rostită cu amărăciune, și chiar cam confuz, a servit drept dovadă că el le-a opus rezistență complotiștilor. În schimb, Kruglov, pentru a fi susținut puciul, a fost concediat. Totuși, pe 19 august nimeni, nici măcar Kruglov, nu bănuise asta, și lucrurile păreau fără speranță. Plecând de la școală, Gleb a umblat mult prin oraș. A venit acasă abia pe seară și, încă din prag, a auzit telefonul sunând. Era Katia, plângea. Cum Gleb nu răspunsese la telefon toată ziua, se gândise la tot ce putea fi mai rău. Katia l-a rugat să fie prudent și i-a spus că vine cu avionul din seara următoare. Gleb a protestat. Respingând până și ideea întoarcerii, a numit-o pe Katia nevastă de decembrist. Judecând după suspinul din receptor, ironia a rămas neînțeleasă: firește, în RDG se știa prea puțin despre decembriști. E un mare noroc că ești la Berlin, i-a explicat Gleb, fiindcă nu se știe ce-o să fie mâine aici. Tocmai de asta și vin, a răspuns Katia. Aceste cuvinte au avut ca fond ceva spus agitat în germană. După toate probabilitățile, în privința întoarcerii, părinții Katiei erau de partea lui Gleb. După ce a închis, Gleb a pus la fiert niște cartofi în coajă. A deschis radioul, dar lungimea de undă știută l-a întâmpinat cu o tăcere de mormânt. Gleb s-a simțit singur. Curățând un cartof de coajă, și-a amintit cu tristețe minunatele tartine ale Katiei, care nu aveau nimic comun cu felul cum mânca el acum. Când aproape că terminase de mâncat

cartofii, din radioul de care uitase s-a făcut auzit un fâșâit însoțit de o

bolboroseală înceată. Ca putere a efectului produs, puteau fi comparate cu primul semnal radio trimis de Popov. Gleb s-a oprit din mestecat. Cineva și-a dres glasul și a anunțat că în eter este radioul subteran Orașul Deschis. Glasului i-a luat locul un foșnet (cine sunteți voi, locuitori de subsol?), dar după un minut, printr-un efort de voință, a ieșit iar în eter. Printre pârâituri și fading-uri, a anunțat că în oraș vin tancurile diviziei Pskov. A chemat toți bărbații din oraș să vină în Piața Isaakievskaia și să apere Sovietul orașenesc. A recomandat să se ia lucruri călduroase și umbrela, fiindcă va fi de stat toată noaptea. Pârâit. Tăcere. Dar principalul, Gleb l-a auzit. Nici nu și-a dat seama cum a ajuns umbrela în mâna lui: va să zică, se duce totuși. Pentru o clipă s-a simțit vinovat față de Katia: îi promisese să fie prudent. A stat să se gândească. Ca să-și țină promisiunea, va fi prudent acolo, în Piața Isaakievskaia. Odată plecat, a văzut că lăsase umbrela în antreu, dar nu s-a mai întors. În oraș venea o divizie de tancuri, iar el, bravo, cu umbrela, era chiar de râs. A privit de jur împrejur. Bulevardul Industrial era pustiu. Gleb s-a uitat la ceas: trecuse de unu. Atât de mult îi luase mâncatul cartofilor. A hotărât să prindă un taxi – după cincisprezece minute, l-a prins. S-a așezat în spate: așa fac cei nedoritori de discuție, cum era Gleb. Dacă dimineață căutase la școală interlocutori (îl găsisse pe Kruglov), acum îi era recunoscător taximetristului pentru tăcere. Pe Bolșaia Morskaia, acesta a anunțat scurt: e baricadă, mai departe pe jos. Lui Gleb i s-a părut că era ceva dintr-un basm în cuvintele acelea – mai departe eu nu pot să merg, de-acum, mergi singur Ivan-țarevici... Farurile mașinii au smuls detalii dintr-o construcție informă care se întindea între un trotuar și celălalt: un calorifer, un fotoliu fără picioare, iar pe deasupra – o liană de miazănoapte fără frunze: sârmă ghimpată. Pesemne că au găsit pe undeva sârma, a murmurat Gleb scoțând portofelul. Acum e suficientă pentru toată lumea, a replicat taximetristul. A refuzat categoric să ia banii. Era hotărârea comună a taximetriei – dusul la Isaakievskaia era gratuit. Ocolind baricada chiar pe lângă zidul unei case, Gleb a luat-o spre piață. Acolo era o grămadă de lume și chiar un aer de sărbătoare. Baricadelor care închideau străzile adiacente li se dădea ultimul

lustru. Într-un loc unde mai trebuiau materiale la construcția de apărare, s-a pus un autobuz al liniei 22. Milițieni cu fețe binevoitoare turnau în sticle cocteiluri Molotov. De Gleb s-a apropiat un bărbat în haine de camuflaj și a spus că nu pare posibilă închiderea totală a pieței, că sunt prea multe spații deschise aici. Și în afară de asta (și-a aprins o țigară), aveți în vedere că vor

veni aici tencuri. Tencuri. A pronunțat cu un e scurt și rău. Ca să străpungă baricadele, tencurile nu trebuie decât să scuipe o dată. Acolo o să și rămână cei care vor fugi când vor năvăli tencurile în piață. Sunt sugestiile dumneavoastră, a spus Gleb răspicat, belicos. Individul a ridicat din umeri și s-a depărtat. Lui Gleb i-a trecut definitiv cheful de discuții. În piață, unde toată lumea vorbea cu toată lumea, nu i s-a mai adresat nimeni. Această staționare frățească, braț la braț, în vederea pericolului care amenința, nu l-a încălzit. A simțit acut că moartea e plină de singurătate, că ea desface brațele de orice fel. Îi împrăștie pe cei îmbrățișați, da, cum o să împrăștie tancul baricada aici. Tencul. Uitându-se la monumentul lui Nicolae I, Gleb s-a gândit că atunci când vor intra tancurile în piață, chiar va fi inutil să fugi. Mai bine te lipești de soclu, dai aerul afară din piept și aștepți. Tancul nu se poate apropia lipit de soclu, îl împiedică tunul. Sau nu-l împiedică – lui Gleb i-a venit să râdă. Între timp, divizia Pskov se apropia – după cum anunța difuzorul de pe zidul palatului Mariinski. Un difuzor lipsit de veselie, înclinat spre horror. A început să spună despre Moscova, a pomenit că pe șenila unui tanc reușise să se înfășoare prima victimă. Trecând pe lângă o mașină a Salvării, Gleb a încercat să își închipuie ce fel de schilodiri o să fie. N-a izbutit. Obosise. Fantezia nu mai lucra în toiul nopții. Gleb a avut impresia că, dacă ar fi apărut atunci întreaga divizie, nici nu s-ar fi speriat – se instalase abrutizarea. Dar divizia nu a apărut. Spre dimineață s-a anunțat că oamenii se pot împrăștia. Cineva de lângă Gleb a spus că, în drum, tanchiștii și-au scos din funcțiune mașinile, așa că până la urmă a trebuit să se comande oprirea. Tanchiști... Lui Gleb i-a venit în minte: taximetriști. Pe Nevski a luat fără probleme un taxi. Lăsându-se pe spate în scaun, a simțit că adoarme. Taximetriștii (sa gândit) nu și-au scos totuși din funcțiune mașinile. N-au avut sarcina asta. Și a simțit o bucurie pașnică.

06.02.14, PETERSBURG

Iau dejunul cu Nestor la un restaurant din Petrogradskaia Storona.

— Să revenim la ce povesteai despre Piața Isaakievskaja; n-ai nimic împotriva, nu? Nestor cufundă încet limba în supa de ciuperci. Vreau să precizăm câte ceva. Cum de erai acolo? Parcă nu erai amator de astfel de reuniuni.

— Nu sunt amator acum. Dar atunci puteam să iau parte. Pe atunci, Nestor, eram cu totul altul. Plus, totuși, radioul în ilegalitate, patria în pericol, toți bărbații orașului... Asta te pune în mișcare.

— Adică acum nu te-ai duce în Isaakievskaia?

— În nici un caz. Mănâncă supa – rece n-o să fie bună.

— Mănânc... Dar poate că acum ai devenit, pur și simplu, mai prudent?

— Viața mea a luat în ultimul timp o astfel de întorsătură, încât am început să mă tem mai puțin. Prind privirea atentă a lui Nestor. Eu, dragul meu, sunt foarte greu de speriat acum. După cum și de convins încotro s-o iau.

— Ei, dar, să zicem, pentru o idee? Orice idee măreață are nevoie să fie apărată.

— N-are nevoie de nimic! Apăr-o în sinea ta.

— Mă tem că problemele întregului popor nu le rezolvi în sinea ta.

— Dar nici nu trebuie să rezolvi problemele poporului – doar vezi cu ce se termină asta de obicei. Rezolv-o pe a ta. S-o rezolve fiecare pe a lui – și poporul o să fie în ordine.

— Sună coerent... La urma urmelor, cartea nu e despre mine. Sarcina mea e să redau fără erori ceea ce povestești tu.

— Ce am citit până acum e fără reproș. Termin de mestecat o bucată de carne. Ca steak-ul ăsta.

— Înseamnă că nu degeaba te-ai luptat cu puciștii. Ei n-ar fi admis niciodată un steak ca ăsta.

— Crezi?

— Mâncarea trebuia să rămână negustoasă – ăsta a fost rostul puciului.

— Îmi șterg gura cu șervetul.

— Știi unde e greșeala ta? Tu consideri că de dragul unui steak bun trebuie schimbat un sistem. Eu cred însă că nu trebuie decât să înveți să gătești bine. Iar sistemul – se va îndrepta.

— De-asta și e sistem, că are în el o mulțime de sarcini!

— Păi da, are. Numai că astea nu sunt sarcinile mele. Sunt mii care își riscă viața pentru ca în final, după cum se vede, câțiva domni să privatizeze pe te miri ce sondele.

— Nu ți se pare că exagerezi?

Fața mea ia expresia siguranță de neclintit. Îi ia locul gata să cedeze – nu-mi pare rău.

— Exagerez, bineînțeles.

Chelnerul aduce înghețată și cafea. Le pune cu o accentuată politețe. După ce se codește, mă roagă să îi dau un autograf. Posibilitatea de a primi un autograf ridică de la mesele vecine câteva persoane. După ce le cer numele, mă semnez pe foi de blocnotes, pe șervețele, pe meniu. Ultima se apropie o doamnă în vârstă. Umeri goi tatuați. Cercei-lanțuri, vreo duzină și jumătate de brățări – totul din argint. Jeanși negri, vestă, nituri.

— Pentru Țarița Ira, vă rog. – Întâlnindu-mi privirea (mirare prost ascunsă), scotocește în poșetică. – Așa e în actul de identitate. Iată...

Încuviințez din cap și scriu. Zornăind din brățări, Țarița Ira îmi întinde mâna. Elegant, pot să spun – maiestuos. Ating mâna cu buzele.

— Ce i-ai scris? vrea să știe Nestor. I-ai urat domnie liniștită?

— Ei? O transformare ca în basme!

1992

Într-o dimineată senină de aprilie, în viața lui Gleb a apărut din nou Kleșciuk. A telefonat și a întrebat dacă își poate lua zborul pentru o discuție. Fără să mai aștepte răspunsul, a anunțat că și-a luat bilet pentru avionul de a doua zi. În cele din urmă, Gleb a

înțeles despre cine era vorba. Școala de muzică, solfegiu, alcătuirea trisonurilor. Toate astea păreau acum atât de departe, încât nu i-au venit imediat în minte. Kleșciuk cel omorât de zeci de ori în duel se dovedea nu numai viu, ci și ferm hotărât să apară la Petersburg. Vino, a răspuns anemic Gleb: nu pricepea de ce nu puteau discuta la telefon. Și Kleșciuk a venit. Era tot gras, dar acum emana mirosul specific al banilor. Ceea ce se exprima nu numai în sensul propriu al cuvântului (Kleșciuk mirosea a colonie străină), ci și în scârțâitul scurtei scumpe din piele și în lăntșorul atârnat neglijent al ceasului; în fine, în felul cum se purta Kleșciuk se simțea că omul era prosper. Învățase, probabil, să facă trisonuri, și-a spus Gleb, dar s-a dovedit că nu avea dreptate. Originea bunăstării lui Kleșciuk era de altă natură. El a povestit că, până nu demult, cântase la acordeon într-un restaurant din Kiev. S-a întâmpnat că odată i-a picat un noroc chior: Ivasik, care lua cina la restaurant, a avut chef să cânte și i-a cerut lui, lui Kleșciuk, să îl acompanieze. Auzind că Gleb nu știa despre cine e vorba, Kleșciuk s-a mirat și s-a lansat într-o lungă relatare despre Ivasik, unul din cei mai renumiți întreprinzători din ziua de azi. Atâta a înșirat ce vindea și revindea Ivasik, că Gleb a început să piardă firul. Kleșciuk, pesemne, a simțit, pentru că firul s-a rupt brusc la comunicarea că acum întreprinzătorul se ocupă cu retailul legumelor. Aici, spre a aprecia impresia produsă, Kleșciuk a tăcut. Politicoasă, văzând că tăcea și Gleb, Katia a lăudat legumele ca aliment folositor pentru sănătate. Kleșciuk și-a scos fără grabă pipa și a aprins-o. Vedeți... Fumul aromat ieșea odată cu fiecare nouă porție de cuvinte a lui Kleșciuk. Vedeți, folosul legumelor s-a dovedit mai mare decât se consideră de regulă: ele l-au făcut pe Ivasik milionar. Iar milionarului Ivasik (fumul se ducea în rotocoale) îi place foarte mult să cânte. Întotdeauna i-a plăcut. Adică, nu că ar fi un Pavarotti, dar nici n-ai numi respingătoare vocea lui, și nimerește perfect tonalitatea. Și uite, la o lună de la istorica întâlnire, milionarul Ivasik l-a invitat pe el, pe muzicantul de restaurant Kleșciuk, la

restaurantul său. Coniac franțuzesc, icre, separeu – pe scurt, tot ce pot oferi legumele omului. Când chefu era în toi, patronul, parcă în treacăt, a întrebat: dar ții minte ce grozav cântarăm noi? Cum să nu

țin minte, a răspuns (buzele pline de icre) Kleșciuk. Cum m-ai acompaniat? Ba încă ce l-am acompaniat, și-a amintit Kleșciuk. În clipa aia, un cântăreț ambulant aduce un acordeon, și Ivasik zice: hai, frate, cântăm? Și-a cântat toată seara, se scâlda-n lacrimi și se minuna cum se potrivea Kleșciuk la tot ce cânta el. Iar când a sfârșit cu cântatul, a întrebat: îți place cum cânt, Kleșciuk? Acum l-au podidit lacrimile și pe Kleșciuk: grozav! Interpretul s-a posomorât: dar unora de la conservator, hm, nu le place... De invidie, s-a indignat Kleșciuk, invidie față de talentul adevărat... Javre, a fost de acord Ivasik. Făcuți profesori la repezeală. Dar nici tu nu cânti prost. Kleșciuk nu s-a apucat să obiecteze și, ăsta-i adevărul, a trecut sub tăcere că la vremea lui nu fusese primit la conservator. Trisonurile? a întrebat Gleb. Chiar ele, a oftat Kleșciuk. În continuare a spus că, după cum a ieșit la iveală, Ivasik hotărâse să le facă o plăcere prietenilor și să pregătească pentru ei un mic concert. Kleșciuk și-a arătat imediat mirarea că o persoană atât de talentată nu vrea să facă plăcere unui public larg. Ivasik, în care mocnea încă o scânteie dintr-o îndoială sănătoasă, a întrebat dacă publicul chiar va fi interesat de cântatul lui. Drept răspuns, Kleșciuk a desfăcut brațele și a părut sufocat de preaplinul a ceea ce simțea. Bineînțeles că va fi! Pentru că, dacă nu-l va interesa cântatul lui Ivasik, ce-ar putea să intereseze un astfel de public? Dar nici nu știu notele, a mărturisit Ivasik. În acel moment, Kleșciuk a văzut în el ceva lipsit de apărare. Dar, după cum a recunoscut, icrele negre i s-au urcat la cap și nu s-a mai stăpânit. I-a spus lui Ivasik că, din câte știe el, nici Pavarotti nu folosea notele, și cu toate astea nu este cel din urmă om în arta vocală. Ivasik a presupus timid că vocea lui nu poate fi totuși comparată cu vocea lui Pavarotti, la care Kleșciuk i-a răspuns că el este un tenor liric înnăscut, lucru pe care Ivasik însuși este posibil să nu își fi dat seama. Ivasik chiar nu își dăduse seama, mai mult decât atât, nici nu bănuise existența unei asemenea voci. Kleșciuk s-a apucat să îl convingă pe omul de afaceri să înceapă o carieră de solist și i-a propus ca el, Kleșciuk, să își dedice acestui scop toată puterea și toată priceperea – evident, în numele artei. Proiectul a ajuns la maturitate instantaneu și a constatat în următoarele. Pentru acompanierea stelei care răsărise a fost creat un cvartet: acordeon,

vioară, chitară și contrabas. De fapt, cvartetul putea fi și cvintet, și sextet, dar, trecându-și în revistă candidații de nădejde, lui Kleșciuk i-au ieșit doar patru. Denumirea colectivului se impunea de la sine: Cvartetul Ivasik. Tenorul liric a zâmbit confuz, dar nu a obiectat. A rugat numai să nu fie cooptați conservatoriști. Kleșciuk – iar acesta a fost ceasul răzbunării conservatorului – l-a încredințat că acest lucru este exclus: nici unul din candidații la Cvartetul Ivasik nu a studiat nici o zi în această instituție. La ce v-au ajutat trisonurile voastre, se gândise el înșirându-i lui Ivasik numele instrumentiștilor. Printre ele era și numele lui Gleb. Anume pentru Gleb zburase Kleșciuk la Petersburg. Pipa conducătorului cvartetului fusese deja îndesată de câteva ori, și inelele de fum scoase de ea păreau acum zerouri ale milioanei omului de afaceri Ivasik. Mai întâi, Gleb a refuzat. A numit asta curată aventură și a spus că nu va lua parte la ea. Dar Kleșciuk nu degeaba preferase discuția personală uneia la telefon. Aici nu se putea închide telefonul – nici măcar să se spună simplu nu nu se putea. În spatele musafirului erau sute de kilometri biruiți, el avea dreptul la o discuție. Și a profitat de acest lucru. Trecând ușor peste cuvântul aventură, Kleșciuk s-a interesat cât primește pe lună profesorul Ianovski. Cât-cât, a mai întrebat o dată Kleșciuk cu palma pâlnie la ureche. Suma era atât de mică, încât nici nu o auzea. Conducătorul cvartetului i-a oferit lui Gleb un salariu de cincisprezece ori mai mare. Plus onorariile. Plus o viață interesantă. Ce numești tu viață interesantă? a vrut să știe Gleb. Călătorii, apariții... Pentru prima oară, Kleșciuk i s-a adresat Katiei. După mine, orice viață e mai interesantă decât aia de școală, îm? Katia a ridicat din umeri: dumneata vorbești așa pentru că nu ai lucrat niciodată cu copiii. N-am lucrat, a încuviințat Kleșciuk. Bem pentru întâlnirea noastră? A umblat prin geantă și – ca ultim mijloc agitatoric – a scos de-acolo coniac și icre. Din partea Ianovskilor au apărut pe masă macaroane și șproturi. Gleb a avut cuvinte de apreciere pentru Kleșciuk: acesta nu a mai făcut nici o încercare de presiune. A evocat școala de muzică. La rugămintea lui, i-au prezentat amândoi Katiei scena duelului – Kleșciuk a căzut cu aceeași nepricepere. În schimb s-a mai găsit în geanta lui o sticlă de

coniac. Spre sfârșitul serii, Gleb l-a întrebat pe Kleșciuk ce repertoriu vede pentru el. Înainte de a răspunde, Kleșciuk și-a pus un pahar plin ochi. Mă tem că n-am cu ce să te bucur: nu e Stravinski și nici măcar Șostakovici. A dat paharul peste cap. Dar lucrurile bune le putem cânta și fără Ivasik. Cum

avionul lui Kleșciuk pleca abia dimineață, Katia i-a propus să rămână peste noapte. Hotel, a spus scurt Kleșciuk. Evropeiskaia. Era vizibil beat. La plecare, i-a lăsat lui Gleb cartea lui de vizită. Am să mă gândesc, a promis Gleb. Spui așa ca să scapi acum de mine, a oftat Kleșciuk. Dar eu știu că chiar o să te gândești, a suspinat apoi. Și o să accepți.

24.02.14, PETERSBURG-KIEV

Din Kiev, dis de dimineață, sună Oles. Răspunde Katia, dar Oles mă cere pe mine. Iau receptorul, deși deja mi-e totul clar. Niciodată nu sunase Oles așa de devreme.

— A murit tata, spune Oles în ucraineană. Îl înmormântăm poimâine.

— Vin cu primul avion.

— Ascultă, frate... În Kiev nu e liniște – ai grijă.

Făgăduiesc. Nu pot crede că tata nu mai e. Mă doare.

Reușesc să îmi iau bilet la cursa de seară. Katia vrea să vină cu mine, dar îi interzic: la urma urmelor, trebuie să rămână cineva cu Vera. Katia stă în cumpănă. Își amintește de evenimentele din 1991 și se teme să nu mă vâr în ceva.

— Știi, mă duc să-l înmormântez pe tata, n-am nici o treabă cu beleaua lor. Mi-ajunge a noastră.

— Să nu aibă ea treabă cu tine.

— Katiușa...

Cu pregătirile și discuțiile cu Katia, cât pe-aci să scap avionul. Ajung la Pulkovo cu câteva minute înainte de terminarea îmbarcării... Adică, nu, după ce s-a terminat: am fost așteptat. Cu puțin înainte de miezul nopții, aterizez la Borispol. Grănicerii zâmbesc politicos – m-au recunoscut.

— Scopul vizitei dumneavoastră?

După cum pronunță, se vede că nu stăpânesc încă bine limba. Eu o stăpânesc mult mai bine.

— În mormântarea tatei.

— Condoleanțe...

Grănicerii îmi strâng pe rând mâna. De ce-am trecut la ucraineană cu ei? Cu tata nu treceam. Oare nu pentru că relația noastră era mai de profunzime decât politețea?

Tata. Martorul fostei mele vieți. El a plecat, dar trecutul a rămas – el, trecutul, n-are nevoie, firește, de mărturie. Când se fură o sculptură antică dintr-un muzeu, acest lucru nu anulează istoria Antichității. Antichitatea are o sculptură mai puțin, asta-i tot.

Dacă pornim de la ordinea firească a lucrurilor, între mine și moarte stătea tata. Era acel prim flanc care va pieri în luptă. Acum acest flanc sunt eu. Iar lupta, se știe dinainte, e pierdută, nimeni nu a câștigat-o încă.

Un taxi mă duce la hotel. Trecând peste Nipru, mă închin la Lavră88 – mă închin la ea de câte ori vin. Apa Niprului e neagră, pe ea lunecă sloiuri de un alb murdar. Nu i-am spus lui Oles la ce oră e aterizarea, ca să nu vină să mă întâmpine. Pentru că atunci ar fi trebuit să rămân peste noapte la el și la Galina, ceea ce nu vreau.

Hotelul e pe Vladimirskaia. Sunt întâmpinat la intrare, mi se cere permisiunea de a se fotografia cu mine. După ce îmi las geanta în cameră, plec să mă plimb puțin. Acum câteva ore eram acasă, iar acum – în cu totul alt loc. Mai exact, în ambele locuri deodată. Un sentiment acut de bucurie pentru dispariția spațiului. Să îl savurez repede, fiindcă a doua zi dispare.

— Mă plimb puțin, spun trecând pe lângă portar.

— Îmi permit să vă dau un sfat: nu vă duceți pe Kreșciatik, e periculos acolo acum.

— Sigur că da...

Ajung pe Vladimirskaia până la Proreзнаia și cotesc spre Kreșciatik. Sunt liniștit în sufletul meu. Sunt parte a orașului în noapte. Mi-am petrecut aici copilăria, ea îmi servește de pavăză. Merg, nevăzut pentru ceilalți, într-un nor de amintiri. Ating cu palma casele, fiindcă le cunosc pe fiecare în parte: cândva intram sau, pur

și simplu, treceam pe lângă ele. Oprindu-mă, stăteam de vorbă cu câte cineva – când, cu cine? Cu piciorul pus pe piatra unei borne. Cuvintele se agață în memorie nu de interlocutor, ci de loc. Apari după zeci de ani, iar cuvintele sunt aici, atârână, poftim, ca înainte – de case, de copaci – ca noi-nouțe. Dar borna nu e. Ca să nu mai spun de interlocutor.

Începe o ploaie mărunță, și mă duc sub cel mai apropiat portal. Picăturile sunt amestecate, ca iarna, cu fulgi de zăpadă. Uite, tot din cele neuitate: mă ascundeam de ploaie pe sub portaluri. De boltă atârână la capătul unui fir un beculeț. Se legăna, mișca umbre. (Încet-încet, se oprește ploaia.) Acum e aici un corp de iluminat economic – întruchipare a nemișcării. Dar beculețul din copilăria mea nu economisea nimic, doar se legăna și-atât.

Maidanul e luminat de focuri. Ard în fața corturilor, pe fostul carosabil. Unul din corturi e împrejmuț cu un gard de nuiele, iar după gard sunt un unchiaș și o babă. Cizme de păslă și cojoace, o gamelă pe foc. Legat de picior, un cocoș. Totul văzut cândva de mine, și nu numai o dată. Ce-o fi – vara în sat? Muzeu în aer liber? Poate – dacă n-ar fi un munte de pneuri de mașini în spatele cortului.

Încetinesc pasul. Dau bună seara.

— Beți un ceai? întrebă femeia.

— Beau, mulțumesc.

Unchiașul (o țigară între degetele anchilozate) împinge spre mine pachetul. Baba pune într-o cană un pliculeț cu ceai, toarnă cu un căuș apă din gamelă și mă servește.

— Dar asta ce-i? – arăt spre o ciudată construcție de mai departe.

— Asta-i o catapultă, răspunde baba.

Se miră, probabil, că nu știu cele mai simple lucruri. Simt o revărsare de veselie, fiindcă înțeleg: e vis. Sau nu: e decorul pentru vreo piesă. Gata cu povestea: Kreșciatikul, gardul, catapulta. Dar cei doi sunt adevărați, de la ei vine căldura. Cana cu ceai îmi arde palma. Întreb:

— Cum e să trăiești aici? Nu-i greu?

Unchiașul stinge țigara pe cutie.

— Ba e greu.

— N-avem de lucru, nu suntem obișnuiți așa. Baba scoate o mătură netăiată din spate. Eu fac mături, dar ce să faci cu ele aici? Altceva ce să lucrez?

— Stai jos!

Gura unchiașului se întinde într-un zâmbet, fața – armonică.

— Dar de ce stați aici?

Unchiașul și baba se uită unul la altul. Din întuneric apare o siluetă în manta.

— Care ești așa de curios pe-aici? Nou-venitul e încruntat. Actele!

Scot pașaportul. Am două – german și rusesc, dar pe cel german l-am lăsat acasă. Încep să înțeleg că asta nu e bine. Mă uit la mantaua bine lucrată a comisarului. De regulă, mantalele n-au nici o formă, dar asta stă ca turnată. Și cizmele tot așa. E spilcuit foc.

Baba intervine:

— Mîkola, lasă-l în pace, vorbește ucraineana.

— Ucraineana, spui? Cu atât mai rău. Arată fața pașaportului meu. Maica Rusie. Pune întrebări pe-aici fiindcă e provocator și spion. – Către mine:

Ridică-te. După mine.

Mă ridic și îmi iau rămas-bun de la bătrâni.

— La revedere, spun ei.

Mîkola se uită la ei în derâdere.

— Revedere pe lumea ailaltă. Scoate din buzunar un pistol și mi-l împunge în coaste. Un pas într-o parte și te-mpușc.

— Mîkola...

El se întoarce spre bătrâni:

— Și cu voi stau eu de vorbă. Contra...

Merg pe lângă corturi și simt pistolul lipit de mine. Aud cum poalele mantalei se lovesc de cizme. Nu, asta nu e vara în sat. Și nici chiar august '91 – pare că e mult mai serios totul. Mîkola mă duce într-un cort mare cu steag galben și albastru. Începe un interogatoriu. Conștientul refuză să creadă ceea ce se întâmplă și propune propriile variante. Vis. Film în vis. Vis în film.

Dar ceea ce se petrece chiar se petrece, și eu stau în mijlocul cortului, și în fața mea, răsturnat, șade Mîkola. Amintește de un tablou – ca și în cazul meu, un interogatoriu al cuiva. Rău și oacheș.

De ce l-am iubit, de ce l-am iubit pe Ivanka cel oacheș? Chiar așa – de ce? Pare-se că degeaba. Interesant, oare o să aibă loc concertul cu Vera? Dacă da, trebuie inclus neapărat cântecul ăsta.

— Pentru cine lucrezi? Știu că pentru Moscova – pentru cine concret??

Spus clar, cu o intonație ireproșabilă.

Aș vrea să fie vis. Pentru ca dimineața care a început azi la Petersburg să continue, iar eu să fiu încă în pat. Sunt vise din acestea care țin mult, când ți se pare că te-ai trezit, te-ai și sculat din pat, ai plecat – să zicem – la aeroport, ai zburat undeva... Mă cuprinde apatia. Dacă o să mă împuște, Mîkola o să

mă scape, în general, de multe neplăceri. TT89 ca remediu la Parkinson.

— Taci? Mîkola ridică pistolul.

Ridic din umeri.

— Te întreb, câine de Moscova, de ce-ai învățat limba noastră, de ce le-ai pus întrebări proștilor ăloră? Ai vrut să-i faci trădători?

— Bineînțeles că nu.

— Te joci cu nervii mei? Știu sigur că ești spion, dar nu te duc să fii judecat, că n-o să te împuște. Dar eu te împușc.

Mîkola se face roșu. Dar parcă în același timp se face negru, dacă se mai poate în vreun sens. Teribil înger al revoluției.

— Ascultă, doar suntem un singur popor...

— Chiar? – Mîkola trece brusc la un ton calm.

— Un singur popor? Mîkola suflă în țevă. Nu, nu suntem „un singur popor“. Aici te înșeli rău. Voi sunteți dușmanii poporului meu. Iar acum ascultă-mă cu atenție. Ridică cocoșul. Îți dau un minut ca să răspunzi la ce te-am întrebat. După un minut te împușc.

Își trage teatral mâneca. Tot așa spectaculos, îmi zic, o să mă și împuște. Îmi pare rău că nu e aici Kleșciuk – ar fi văzut, în fine, cum se cade cu adevărat. La propriu, cea din urmă încercare a profesorului.

Să recunosc? Ce? La ce bun? Și să-i dau motiv să mă împuște? Dacă acum mai are cât de cât dubii... Dar Mîkola nu arată a om care să aibă dubii. El e convins de dreptatea lui.

Pași și foșnet al pânzei de cort. Mîkola se uită la cel care a intrat.

— Văd că aici la voi e încordată atmosfera.

Cel intrat arată spre pistolul din mâna lui Mîkola.

Se întoarce spre mine. Seamănă cu Egor, pe care nu l-am mai văzut de la terminarea școlii. Egor? Se uită la mine. Face cu ochiul. Egor. Iată, vasăzică, unde e.

— Am prins un spion.

Vocea lui Mîkola e nemulțumită. A fost sustras de la treabă.

— De unde și până unde spion! râde în hohote Egor. E Gleb Ianovski, chitarist-virtuoz, suntem rude.

— Am văzut eu ce virtuoz... Îndeamnă la trădare.

— Nici pomeneală – obiectez eu.

— Să taci!!! urlă deodată Mîkola. Se ridică în picioare. Pan Egor, știți cât vă respect...

— E bine că mă respecti. Atunci renunță la chestia asta.

— Așa că vă rog: nu vă amestecați.

Pan Egor e tot vesel. Scoate o țigară, duce bricheta spre ea. Brusc: o mișcare cu piciorul, pistolul zboară în tavanul cortului și cade lângă mine.

— Așa vorbești cu mine, spurcatule?

Egor nu mai râde. Privirea lui e calmă și rea. E clar că nici înainte nu râsese. Mîkola se ridică, dar parcă șovăie.

— Dar acum ia pistolul de jos – lui Mîkola îi tremură buzele – și dă-mi-l.

— Să vi-l dau? De ce să nu vi-l dau?

Cu o lovitură în față, Egor îl pune jos pe Mîkola. Acela bâjbâie fără putere cu mâinile pe jos, mișcări pe care eu mi le amintesc. Chelul cu mașina. Scrumiera... Egor îl ridică pe Mîkola de guler ca să-i mai dea una, dar în ultima clipă se oprește. Fața lui Mîkola e numai sânge. Egor îl zvârle pe jos.

— Mai vrei?

— Nu, horcăie Mîkola.

Egor mă scoate din cort. Mergem pe lângă focuri, care par să fie mai puține acum. Kreșciatikul adoarme și el la un moment dat. Miroase a primăvară.

— Ce-i cu tine aici?

Egor trece la rusă.

— Am venit pentru înmormântarea tatei.

— A murit, deci... Păcat. N-o să vin la înmormântare, să mă ierți. Face cu ochiul, dar cumva nefiresc. Pe mine nici nu m-au înștiințat.

Mai face o dată cu ochiul, și abia acum îmi dau seama că e un tic nervos.

— N-am auzit atâția ani de tine...

— Și slavă Domnului. De asta e mai bine să nu auzi, pe cuvânt... Egor mă bate pe spate. Eu însă te-am urmărit de departe, virtuozule, în toți anii ăștia.

La cotitura spre bulevardul Șevcenko, Egor se oprește.

— Bine, ne luăm rămas-bun.

— Mulțumesc, frate. Îl îmbrățișez pe Egor, mai exact – încerc să-l îmbrățișez, fiindcă Egor stă nemișcat. Cred că mă împușca.

— Ei, e puțin probabil. Mîkola e un fost artist, o ființă inofensivă. I-a trebuit doar o scenă de efect.

— Păcat că n-a folosit catapulta. Nu se pricepea, da?

— Se vede că nu. Gleb, frate... Egor se uită la castanii imenși, întunecați. Du-te de-aici, altfel te împușc eu. Cine nu e gata, îl iau cu lopata, ții minte? Își aprinde o țigară. Salutări maică-tii. Tot visa să plece undeva... A plecat?

— În Australia.

— Țara ocnașilor... Transmite-i că o să-i fac o vizită.

— Ai de gând să te duci la Brisbane?

După ce trage adânc din țigară, îi dă un bobârnac în sus. În ramurile goale ale castanului țâșnesc scânteii.

— Exact. Egor face câțiva pași în întuneric. Se întoarce. Sub escortă. Acum în loc de Siberia avem Australia.

1992

Kleșciuk a avut dreptate: Gleb s-a gândit și a acceptat să cânte pentru Ivasik. I se părea că viața intra într-o fundătură și s-a hotărât să facă un ocol. Chiar dacă pentru asta era nevoie să dai mult înapoi – așa aprecia ceea ce făcea la Ivasik. Hotărârea a fost luată împreună cu Katia. Ei îi făcea plăcere să predea la școală, dar cu tot

atâta plăcere a plecat. Noul segment al drumului vieții făgăduia deschideri, fiindcă, spre deosebire de alți nemți, Katia știa că în ucraineană substantivul drum e de genul feminin. La rugămintea directorului școlii, Gleb și Katia au rămas până la sfârșitul anului școlar, iar pe 1 iulie au plecat la Kiev. Li s-a pus la dispoziție un apartament cu două camere pe strada Solomenskaia. Kleșciuk i-a lămurit că era unul din apartamentele lui Ivasik, destinate întâlnirilor de lucru într-o atmosferă neoficială. Judecând după afișele erotice de pe pereți și după rezerva de contraceptive din dulap (toate i-au fost puse în brațe lui Kleșciuk), aici se rezolvau probleme care nu aveau legătură cu legumele. Mobila empire și mânerele aurite de la uși, care decorau un apartament de două camere într-un bloc din panouri, au fost enervante la început. Dar mobila era moale, mânerele mergeau ușor, așa că s-au împăcat cu ele. Mai greu de împăcat a fost cu repertoriul lui Ivasik. Care consta în cea mai mare parte din mostre de cântece naționale – Gleb nici nu își putuse imagina că va cânta vreodată așa ceva. De fapt, aici nici nu era vorba de cântat, cum nu era vorba despre muzică și despre versuri. Era de presupus că se vor scoate trei acorduri și cam tot atâtea cuvinte. De cuvinte răspundea Ivasik. Era un tip de vreo doi metri, solid, care cânta cu voce slabă și înaltă. Vocea numită de Kleșciuk tenor liric tremura, iar la notele înalte cânta în falset. Lipsa tenorului era compensată de Ivasik prin lirism: își arcuia buzele și mișca din sprâncenele stufoase. Mimica lui arăta nefiresc, era artificială și te ducea cu gândul la un teatru de păpuși. După ce a făcut cunoștință cu Ivasik, Gleb a încercat să își imagineze cine mânua această uriașă păpușă sprâncenată, și n-a fost în stare. În timp ce Ivasik, ale cărui sentimente nu erau păpușărești, nu scăpa ocazia să verse lacrimi amare. Așa s-a întâmplat la interpretarea cântecului Ultimul marș forțat, care îl readucea în anii de armată ai tinereții lui. Despre fata care nu i-a fost credincioasă soldatului în termen povestea cruda română Scrisoare din Murmansk. Compozițiile Născut în

satul Avangardnîi și Am venit din nou erau schițe lirice, și tensiunea lor emoțională era generată de faptul că solistul crescuse în neștiutul Avangardnîi. Dar Ivasik era deosebit de pătruns de cântecul Parfum

cu bergamotă, după a cărui interpretare fața mare a acestui om strălucea de lacrimi. În cercurile comercialo-criminale promise chiar porecla Bergamot, care definea atât pasiunile muzicale, cât și – căci așa suna acest cuvânt – constituția interpretului⁹⁰. Rămânea de neînțeles ce anume provoca lacrimile – conținutul cântecului sau propria interpretare. Pesemne, și una, și alta. Perioada de repetiții n-a fost lungă: două săptămâni. Repetițiile au fost necesare cu precădere pentru Ivasik-Bergamot. Problema lui ca vocalist consta în faptul că nu interpreta exact melodiile cântecelor. Nu că ar fi fost un fals total și grosolan – doar că la el unele note nu erau la fel cu cele ale compozitorului. Diferența nu părea să fie mare, dar pe Gleb tocmai această aproximație îl înfuria cel mai mult. Mai bine, se gândea Gleb, să fie minciună pe față – ar fi mai cinstit. Odată cu cuvântul minciună și-a amintit-o pe profesoara de muzică și s-a bucurat că ea nu avea cunoștință de cariera lui muzicală. Gleb ar fi vrut mult să o viziteze, dar știa că în acest caz ar fi trebuit să îi spună de Bergamot. Și nu s-a dus. Era însă cineva pe care nu putea să nu îl viziteze: tatăl lui. S-a dus cu Katia la el la masă, și Feodor i-a primit cât se poate de binevoitor. În timp ce Galina și Katia stăteau de vorbă la bucătărie, Feodor a întrebat încet: Unde e maică-ta? În Australia, a răspuns, contra voinței lui, Gleb. S-a măritat? Gleb a dat din cap că da. Cu cineva de acolo? Da... Eu nu l-am văzut.

A intrat Oles, și Feodor i-a spus: Du-te și ajută-le pe femei. Le-am ajutat deja (scârțâit al fotoliului lui). Mai ajută-le.

După ce Oles și-a dat ochii peste cap și s-a dus la bucătărie, Feodor a întrebat: Fiule, de ce te-ai legat cu acest Ivasik? E un ticălos. Gleb a ridicat din umeri. Banii nu sunt totul. Dezvoltă ce ți s-a dat – și ție ți s-a dat mult.

Era prima dată când tatăl îi recunoștea talentul. Doar în privința banilor nu avea dreptate: nu ei fuseseră principalul motiv al hotărârii pe care o luase Gleb. A vrut să îi spună tatălui său că tot ce se întâmplase era o încercare de a da un ghiont sorții, dar era ceva greu de explicat. Și nu i-a spus. Încercarea – el vedea deja acest lucru – nu fusese reușită, dar, ca să nu se agite, lăsase deocamdată

lucrurile așa. În general vorbind, noul mediu în care se afundase era, într-un anume sens, interesant. În Cvartetul Ivasik cântau oameni remarcabili. Pe violonistul Tereșcenko – un flăcăiaș mititel de tot și pistruiat – și-l amintea încă din școala de muzică. Era pomenit des ca fiind un copil minune și o stea în ascensiune. Toată lumea știa că Tereșcenko avea capacitatea de a asculta o bucată de mici dimensiuni și de a o repeta apoi fără nici o greșeală. Era mândru de faptul că, spre deosebire de ceilalți, nu trebuia să stea câte patru ore pe zi în fața notelor. S-a spus însă că acest dar i-a jucat o festă, fiindcă o înțelegere în profunzime apare după ce repeți de o sută de ori, atunci intră ea prin toți porii. Nu a fost cazul lui Tereșcenko. El nu a făcut o carieră muzicală și nu a ajuns stea. Într-un fel, Tereșcenko a și rămas un copil minune. Cine știe de ce, nu s-a dezvoltat nici din punct de vedere muzical, nici din punct de vedere fizic: nu a crescut mai mult de un metru și cincizeci. Dar capacitatea de a memora de la prima ascultare a rămas. Violonistul o demonstra în diverse programe de televiziune – de la cele muzicale până la cele gastronomice, ucrainene și rusești. Totuși, orice lucru își are limitele sale. Chiar dacă era foarte mic de statură, omului nu îi era ușor să facă pe copilul la nesfârșit și, încet-încet, s-a săturat și lumea de atracțiile cu memorarea. Invitațiile au început să fie tot mai rare. În acest sens, Cvartetul Ivasik a picat cum nu se poate mai bine. Cel de al patrulea membru al cvartetului, ritmul și energia lui, era contrabasistul cu sonorul nume de familie Targoni. Numele i s-a părut lui Gleb roman, iar Targoni chiar era oacheș, cu un luciul de aramă – amintea de un roman din vechime. În scurt timp, ce-i drept, a devenit clar că nobila culoare a feței era de proveniență alcoolică. Contrabasistul era veșnic beat. Alcoolismul lui, care se exprima printr-o moleșeală, nu ducea la scandaluri sau încăierări. Formele lui de manifestare erau privirea stinsă, capul lăsat cu vinovăție în jos și un laconism care trecea în muțenie. Cu toate acestea, Targoni își emitea pum-pum-pum-ul cu o precizie de metronom. Nu lipsea de la nici o repetiție și chiar nu întârzia niciodată. După o pregătire de două săptămâni, aparițiile în public au urmat una după alta. Bergamot a făcut o pasiune pentru rolul său de solist vocal și, aproape în fiecare seară, apărea pe estradă în smoking și cu

papion. La început a fost estrada restaurantului care îi aparținea. Întâi ieșea Kleșciuk ca prezentator și le anunța celor de față incredibila șansă pe care o aveau. Ea consta în posibilitatea de a auzi un excepțional interpret, care, în pofida faptului că era foarte ocupat, găsea timp pentru a face o bucurie

clienților restaurantului său. Ca mic adaos la darul principal, în cinstea recitalului acestei stele care răsărea era anunțat un rabat de doisprezece la sută la nota de plată. Tenorul liric, în care se trezea din când în când negustorul de legume, a încercat să reducă rabatul la zece la sută, dar când Kleșciuk i-a amintit că arta cere sacrificii, a încetat să se opună. Această măsură a ridicat, într-adevăr, numărul clienților în zilele cu program; pentru rabat, mulți erau gata să-l asculte pe Bergamot. În scurt timp, el a început să creadă că toată lumea abia aștepta aparițiile lui, iar când nu apărea, restaurantul arăta ca un refugiu pentru orfani. Dar eu, spunea el răsfățându-se, nu pot să fiu prizonierul artei mele și să cânt acolo în fiecare zi. De fapt, îi plăcea să fie prizonierul artei sale. Mult.

Note

81. Trimitere la fabula Slon i moska (Elefantul și javra) de I.A. Krîlov.

82. Goethe, Faust, traducere de Ștefan Aug. Doinaș, Editura Univers, București, 1982, p.101.

83. Băutură tradițională nealcoolizată, din fructe de pădure.

84. Una din zonele istorice ale Sankt-Petersburgului.

85. Prea mult (engl.).

86. Marcă rusească de țigări.

87. Da, alo (germ.).

88. Lavra Peșterilor – mănăstire istorică creștin-ortodoxă fondată în 1051.

89. Pistol semiautomat.

90. Aluzie la cuvântul rusesc beghemot, care înseamnă „hipopotam“.

25 – 26.02.14, KIEV-LOZOVUE

Mă trezesc târziu și îl sun pe Oles.

— Unde ești? întrebă Oles.

— La hotel.

— E totul în ordine?

Îmi frec fruntea. Bună întrebare. Oles spune că mâine la opt dimineața vor veni să ia trupul tatei la morgă. Galina a hotărât să îl înmormânteze nu la Kiev, ci în satul Lozovoe, de unde era mama lui. În ultimii ani, Feodor petrecea vara acolo.

— Tatei îi plăcea la Lozovoe, explică Oles. Mama spune că în cimitirul din sat o să aibă mai multă liniște.

Sună Katia. Spune că Vera i-a arătat un cântecel minunat despre niște rațe. I l-au și trimis lui Mayer, care e entuziasmat: este exact ceea ce trebuie pentru concert. Vera și cu mine îl vom cânta în doi. Katia mă roagă să nu plec din hotel – promit. Și nu plec.

Se vede că viața, care pare că a luat-o la vale, mi-e dragă și așa. Mă gândesc ce brusc și prostește se poate sfârși totul. Acest artist putea, foarte simplu, să-mi tragă un glonț în frunte. Să intre în rol conform sistemului lui Stanislavski.

În dimineața următoare ajung la morgă la opt fără un sfert. Oles și Galina sunt deja acolo. Ne îmbrățișăm în tăcere. La ora opt este scos de la morgă căruciorul cu sicriul. Precum un sculptor care trage pânza de pe opera sa, omul de la morgă dă la o parte țesătura fină și transparentă de pe fața tatei. Tata e liniștit și nu seamănă deloc a mort. Chiar mi se pare că văd o rumeneală pe obrajii lui. Oles îmi prinde privirea și spune în șoaptă:

— Fond de ten.

— Am vrut să fie frumos și în sicriu.

Galina mângâie fața lui Feodor.

— Recepționați lucrarea, ne propune autorul.

Îi dau câteva bancnote, arăt degetul mare. Sicriul este acoperit cu capacul și

pus într-un Gaz. În care stă și Galina. Pe mine mă invită Oles în mașina lui. Până la Lozovoe sunt o sută cincizeci de

kilometri. Prima pornește mașina lui Oles, ca să arate drumul. La ieșirea din Kiev, orizontul se acoperă cu nori.

— Numai să nu plouă. Mai bine zăpadă...

Mă uit întrebător la fratele meu.

— Mi-e frică să nu-i strice tatei machiajul, mă lămurește el.

Mi se pare că eu semăn cu tata mai mult decât Oles. Trăsăturile lui nu sunt atât de pronunțate ca cele moștenite de mine de la Feodor. Și firea mi se pare că e mai moale. De fapt, nu știu nimic despre fratele meu. Aproape nimic: parcă mi-a spus tata că lucrează ca inginer. Îl observ pe furiș pe Oles. El se uită la drum. În tăcere. Își mușcă buza de jos.

— Și cum e acolo la voi în Rusia?

— Acolo?

— Păi, doar nu aici... De-acolo e toată boala asta.

— Te cam grăbești cu concluziile.

— Doar n-o să-mi spui că America a inventat toate astea.

— Uneori nu trebuie să inventezi nimic. E deajuns să pui un chibrit dedesubt și merge totul de la sine.

Oles se întoarce spre mine.

— Spune, frate: nu-ți pare măcar puțin rău de Ucraina? Doar te-ai născut, ai crescut aici. Nu te doare inima?

— Mă doare. Rusia și Ucraina sunt pentru mine un singur pământ.

— Pentru noi nu e „unul singur“.

— Spune mai rar noi. Eu înseamnă mult mai mult.

Fără să își desprindă privirea de la drum, el dă din cap.

— Asta, iartă-mă, frate, e fantezia ta. Când se luptă mii, eu nu înseamnă nimic.

— Adu pacea în tine, și miile din jurul tău se vor salva.

— Asta ai scornit-o tu?

— Asta e din Serafim de Sarov⁹¹. În cazul nostru: pacea între oameni începe de la pacea din om.

— Serafim e rus, râde Oles. Nu știi dacă se poate avea încredere în el.

Învârt un deget la tâmplă. Fratele meu mă cuprinde cu brațul pe după umeri.

— Tata mi-a spus să te ascult...

Restul de drum îl facem în tăcere. Chiar înainte de Lozovoe începe o lapoviță, și Oles dă drumul la ștergătoare. Odată cu prima lor mișcare, ploaia se oprește. Parcă și Oles într-o clipă.

După ce străbate satul, mașina se oprește lângă biserică. Un minut mai târziu vine și Gaz-ul. Se apropie de mașini niște oameni. Pe urmă pleacă. Mișcare browniană tipică. Se salută, se bat unul pe altul pe umăr. Înțepenesc cu mâinile încrucișate la piept (după ce le-au vârât în buzunare), din când în când își scarpină cu un hârșăit de șmirghel obrații. Fumează. Oles deschide ușile Gaz-ului și scot împreună cu el sicriul. Se apropie câțiva bărbați. Apucă de mânere, intrăm cu sicriul în biserică. Se dă jos capacul de pe sicriu și se pune la căpătâi o ramă cu găuri – pentru lumânări. Ceva ce n-am văzut niciodată.

Oles spune că trebuie să mergem pe ulița de-alături după Iavdoha. Nu știi cine e Iavdoha și dacă trebuie să merg și eu după ea. Urc totuși în mașină cu Oles. Mergând încet, ajungem la hata⁹² Iavdohei. Peste câteva minute se arată și Iavdoha. E îndoită din șale în unghi drept și merge sprijinindu-se în două cârje. Mișcările mâinilor și picioarelor amintesc de mișcările unei

schioare. O schioare foarte bătrână și respectabilă, pentru care nu există pe această lume suficiente concursuri demne de ea. Iavdoha mă roagă să o las pe scaunul din față, pentru că în spate nu are cum să intre cu cârjele. Înțeleg că prezența Iavdohei are un sens anume, chiar dacă deocamdată nu e clar.

Înainte să înceapă prohodul, se apropie de sicriu o femeie cu două sfori și îi leagă tatei picioarele la glezne. Vrea să lege și mâinile, dar mâna dreaptă a întepenit întinsă pe lângă corp. Aproape că și mie.

— Nu se îndoiaie...

Se aude vocea Iavdohei:

— O îndoii eu.

Iavdoha se apropie de sicriu și îi dă femeii cârjele. Îmi feresc privirea, dar tot văd cu coada ochiului cum, cu o putere neașteptată, Iavdoha îndoiaie brațul tatei. Brațele, îndoite amândouă, sunt legate.

În aceste brațe m-a purtat cândva pe mine, pe sub pleoapele acestea i-au curs lacrimi. Iar acum brațele nu se mai îndoiesc, pleoapele nu se mai ridică: el m-a purtat, el a plâns?

Începe prohodul. Biserica e plină de lume, simt pe mine zeci de priviri. Apare neplăcuta senzație că la această înmormântare decedatul sunt eu. Da, la urma urmelor, tata e o parte din mine, oricum ne-a fost cursul vieții.

Sfârșind slujba, preotul întreabă:

— Ați dezlegat mâinile și picioarele?

— Le-am dezlegat, părinte.

— Apoi scoateți afară pe robul lui Dumnezeu Feodor.

Sicriul e ridicat de șase bărbați (de data asta, eu și Oles nu luăm parte) și, fără să se pună capacul, e scos din biserică. La ușă stă un Jiguli cu remorcă.

Sicriul e pus pe remorcă. Ca pe afet. Lozovoe îi dă tatei ultimul onor formând un cortegiu.

Procesiunea pornește. În față e un om cu crucea, puțin mai în spate sunt doi oameni cu prapuri, pe urmă preotul cu corul, pe urmă Jiguli-ul cu tata pe remorcă, după remorcă Galina, Oles și eu, după noi Iavdoha în cârje, doi câini de curte în părți, iar pe urmă tot satul. Jiguli-ul merge încet, dar drumul de pământ e cu hârtoape. Brațele tatei (mai ales cel drept, îndoit de Iavdoha) încep să se ridice puțin. Coatele odihnesc încă pe pântec, dar, uite, palmele plutesc deja prin aer. E de înțeles că tata, culcat în sicriu, stă de vorbă cu cerurile. Măinile i se leagănă, ceea ce dă discuției un aer liniștit și chiar degajat.

Până la cimitir e cam o jumătate de kilometru. La fiecare sută de metri, procesiunea se oprește, și preotul, acompaniat de cântăreți, spune prohodul.

— I-a telefonat mama ta, spune Oles. Acum vreo jumătate de an. Au stat mult de vorbă.

Merg cu capul plecat.

— Despre ce?

— Nu știu. A fost trist. A spus doar că a fost sunat de la Brisbane.

Când primii bulgări de pământ izbesc sicriul tatei, rămân uimit de sonoritatea loviturilor. Parcă sunt de tobă și nu se potrivesc deloc cu

liniștea acestei înmormântări. După ce se acoperă mormântul, toată lumea merge la parastas, la bufetul de la gară, direct prin cimitir. Când să pornesc după ei, cineva mă oprește:

— Rudele merg pe alt drum.

Mi se arată drumul pe care se cuvine să meargă numai rudele răposatului. Puțin de tot mai în spate este Oles. La vreo treizeci de metri după noi e Galina. Vorbește la telefon.

Oles mă ajunge din urmă.

— Frate, am tot vrut să te întreb: ce e cu mâna ta?

— Ei, o nimica toată...

La parastas, Oles și cu mine stăm de o parte și de alta a Galinei. Ea stă nemișcată și tăcută. Când parastasul e pe sfârșite, Galina ne apropie capetele și spune încet:

— Plângeți, băieți... Azi-noapte pe Maidan l-au omorât pe Egor.

— Ce spui?

Oles o strânge de mână.

— A fost împușcat în spate. Imediat după ce-a fost îngropat tatăl vostru am primit telefonul.

Scoate, cine știe de ce, telefonul și îl pune în fața ei. Oles se uită îngândurat la display-ul care licărește.

— Orice ar fi făcut, e fratele tău. Tu ești în viață, iar el e mort. Iartă-l. Galina se ridică și se închină. Iartă-ne și pe noi, Doamne, că ne-am temut de el cât a trăit. Acum tatăl vostru l-a luat cu el, ca să nu mai facă rău aici.

Înseamnă că, în toți acești ani, le-a fost frică de răzbunarea lui Egor pentru nașterea lui Oles. Pentru că l-au dat la internat după ce a încercat să îl omoare pe Oles. S-au așteptat că el va veni și va săvârși ceea ce începuse.

Îi spun Galinei:

— Știu o situație când a salvat un om.

Ea mă îmbrățișează.

— Cred că pentru asta îi vor fi iertate multe păcate.

În ochii ei se văd pentru prima oară lacrimi.

— Cine l-a omorât? întrebă Oles.

— A fost împușcat în spate – nimeni nu știe.

Nu-i așa. Eu știu.

1992

La sfârșitul lui septembrie, Kleșciuk a reușit să cadă la învoială în privința unui concert al Cvartetului Ivasik cu un solist de la Casa Ofițerilor. Nu a fost deosebit de complicat, fiindcă legumele erau livrate și armatei. Reprezentanții forțelor armate au arătat cel mai viu interes pentru creația lui Bergamot. Iar când lucrurile au devenit clare în privința recompensei pentru susținerea artei, au promis să asigure o ocupare completă a sălii. Au garantat că spectatorii vor atârna și de lustre. Pentru a nu se crea impresia că admiratorii cvartetului sunt numai bărbați, cadrelor ofițerești tinere li s-a ordonat să vină cu soțiile. Se înțelege de la sine că a fost atras și întreg personalul tehnic, format cu precădere din femei. S-a promis ca numărul total de femei să ajungă la treizeci la sută. Kleșciuk, cu galanteria și cu umorul proprii lui, le-a rugat pe femei să nu se atârne de lustre. S-a răs. Dar, spre mirarea lui Kleșciuk, când a venit vorba despre aplauze, a ieșit la iveală că ele sunt trecute într-o rubrică anume – cu tarife de la primire caldă până la ovații frenetice. Kleșciuk a plătit pentru ovații frenetice, dar și pentru bravo! și bis!, care erau plătite în funcție de numărul de strigăte. În afară de aceasta, organizatorilor concertului le-a fost alocată o sumă substanțială pentru cumpărarea de buchete de la florărie. Succesul concertului a fost colosal. Capelmaistrul a dirijat din fosă aplauzele cu o precizie militară. De câteva ori, din pricina ovațiilor care nu mai conteneau, tenorul liric nu a putut ataca următoarea piesă. Transpirat și fericit, liniștea publicul prin gesturi, dar publicul nu se liniștea, întrucât primise ordin să asculte numai de capelmaistru. Dar, cum nu putea să vadă ce se petrece pe scenă, capelmaistrul se orienta după cronometru. Bravo! și bis! strigau soțiile ofițerilor, ceea ce dădea reacției sălii un caracter ușor isteric. Sala a ajuns la epuizare. Publicul se ambalase cu adevărat și, chiar din prima parte, răsunaseră strigăte neplătite. La vederea fericirii patronului, a început să strălucească și acordeonistul Kleșciuk. Degetele îi alergau richterian pe claviatură, iar masivul instrument aproape că

zbură – până când au început să li se înmâneze buchetele. Buchete au fost multe – chiar mai multe decât se așteptau – dar toate, fără excepție, erau de romanițe. Ceea ce pentru Kleșciuk nu a constituit o enigmă: nici vorbă de florărie. De la înălțimea scenei puse la dispoziție, văzuse perfect poligonul din apropiere, de unde companiile mobilizate culeseră romanițele. Kleșciuk

a început să cânte categoric și înverșunat, privindu-l țintă pe generalul-maior, presupusul autor al ideii. Generalul-maior se uita fără să clipească la scenă. Din când în când, își lipea palma de buze – adică rămânea fără cuvinte, copleșit de lira vrăjită a lui Bergamot. Dar pe solist l-au bucurat și romanițele. Ce romantic, i-a aruncat el din mers lui Kleșciuk, căruia i-a venit inima la loc. Singurul ghimpe major a fost lipsa aplauzelor după ce s-a dat bisul. Această neașteptată liniște s-a explicat prin faptul că fusese plătită numai partea de bază a concertului, iar capelmaistrul, neavând indicații anume pentru ce era în plus, eliminase aplauzele frenetice. Le eliminase pe toate: după bisul la prima piesă, în sală s-a lăsat o liniște de îți țiuiau urechile. Dar – numai după primul. După al doilea, Kleșciuk a ieșit în avanscenă și a început să bată ritmic din palme, ocazie cu care a izbutit să îl amenințe cu pumnul pe generalul-maior. Acela ațipise (bobițe de colesterol în cutele pleoapelor pe jumătate închise), dar, cât ai clipi, s-a scuturat și i-a arătat capelmaistrului degetul mijlociu, moment în care au început să răsunе niște aplauze mai ceva decât până atunci. În dimineața următoare, despre triumful lui Bergamot au scris toate ziarele din Kiev. Cronicile recunoșteau unicitatea stilului, care stil era al lui Kleșciuk. Pe un ton confesiv, autorii mărturiseau că, ducându-se la concert, se gândiseră la o primire caldă făcută, eventual, unei stele care răsare, dar nici nu le trecuse prin minte că ea avea să se transforme în niște aplauze frenetice. O jumătate din articole chiar așa erau intitulate: Burhlivi opleski. Unii au remarcat incandescența emoțională, care fusese atât de mare încât, după bisul la primul cântec, spectatorii nici nu au mai fost în stare să aplaude (după aceea și-au revenit). Oferirea de romanițe cu toptanul, fapt greu de explicat, a fost trecut sub tăcere de ziare. Citind articolele, Bergamot a plâns în hohote, ceea ce pe Kleșciuk

chiar l-a surprins puțin. Bergamot cunoștea organizarea concertului în cele mai mici amănunte (doar o și plătise), știa cine scrisese ciorna pentru corespondenți, dar, iată, nu s-a liniștit până nu a citit toate articolele-gemene. Și la fiecare s-a scaldat în lacrimi. Kleșciuk s-a străduit să stârnească interesul celor mai diverse grupuri sociale și a distribuit ecouri în publicațiile de limbă rusă și ucraineană, pro-și antioccidentale, muzicale, sportive și de grădinărit. Rămăsese pe dinafară numai revista Palindrom, în care materialele informative erau publicate sub titluri-palindromuri. Redacția nu a găsit palindromurile necesare (era formată numai din doi oameni), dar le-a folosit cu dibăcie pe cele deja existente. Fiind mică și modestă, revista a venit ea

singură în întâmpinarea lui Kleșciuk cu oferta de a plasa în condițiile respective în paginile revistei (care, în concordanță cu numărul colaboratorilor, erau două) o referire pozitivă. Neapreciind la justa lui valoare rolul palindromului în viața socială, Kleșciuk a trimis pur și simplu revista undeva. În final, singura referire negativă la concert a apărut în Palindrom. Se intitula „Cum a căzut Kleșciuk în fund“⁹³. Următoarea culme pe care a vrut să o cucerească Kleșciuk a devenit Oktiabrski, palatul culturii. Aflând acest lucru, violonistul Tereșcenko și contrabasistul Targoni au întrebat de ce anume Oktiabrski. Deoarece concertul va avea loc în octombrie, a răspuns Kleșciuk. Gleb a clătinat din cap și a spus că palatul este mare, iar pe organizator îl va pierde megalomania. L-au cuprins îndoielile până și pe Bergamot care, în ciuda triumfului, păstra urme de sănătate a gândirii. Modestia sa înnăscută l-a făcut să se opună și propunerii de înregistrare televizată a concertului: vădit lucru, nu se aștepta ca popularitatea lui să fie atât de mare. Dar Kleșciuk, care, potrivit cuvintelor sale, se simțea cutezător, nu mai putea fi oprit. El a îndemnat la debarasarea de atitudinile defetiste și a spus că știe secretul succesului. De această dată, el consta în schimbarea auditoriului țintă. Acesta, în cazul de față, aveau să fie pensionarii: Kleșciuk găsisse, chipurile, cheia pentru inimile lor. Spre uimirea lui Gleb, calculul lui Kleșciuk a fost și de această dată exact. S-a dovedit că inimile pensionarilor sunt sensibile la două lucruri: gratuitate la bilet (biletele erau distribuite

prin asigurările sociale) și produse alimentare la pachet. Observând că cele două componente rimează, Kleșciuk le-a dispus, într-o mică scară maiakovskiană, pe o reclamă care a fost lipită prin oraș. A încercat să pună în rime și conținutul pachetului, dar până la urmă a fost nevoit să renunțe. Dacă perechea castraveți – isteți (un compliment la adresa pensionarilor) mergea de bine-de rău, hrișcă și ridiche, după părerea lui Gleb, nu rimau. Și chiar dacă Kleșciuk nu a fost de acord, cele două sortimente au fost indicate, cu asterisc, în proză. Unde era amplasată și informația că pachetele vor fi date la ieșire. Gleb l-a sfătuit pe Kleșciuk să scoată chestia cu ieșirea, dar acesta s-a opus categoric. Se temea că pensionarii (îi cunoaște el) se vor împrăștia de îndată ce vor primi pachetele. Mai mult decât atât. Prevăzând că, în cazul acestui auditoriu, vor fi mai greu de obținut ovații frenetice, Kleșciuk a anunțat concurs pentru cel mai temperamental spectator. Un juriu cu autoritate trebuia să stabilească câștigătorul și să îi înmâneze o sacoșă mare cu mostre din ceea ce comercializa solistul. La început au intervenit și aici muzele

(spanac – păstârnac), dar, ajungând la varză murată, care nu încăpea nicicum în format, au dat în mod laș înapoi. Neputând face nimic cu dimensiunea, Kleșciuk a spus, bine, varză, dar murată nu, imposibil. Era deja gata să înlocuiască la tipar varza murată cu curechi, ceea ce nu era cu nimic mai prejos, dar Bergamot a interzis: el dorea să fie prezentate numai produse prelucrate în profunzime. La drept vorbind, și concertul prezentat la palatul Oktiabrski era un astfel de produs. Prelucrarea îl privea în primul rând pe tenorul liric. Pentru fiecare cântec se înregistra o fonogramă, vocea lui Bergamot fiind potențată de vocea lui Soloviov, artist al poporului al URSS. Solistul de operă câștigase acest drept ieșind învingător la concursul închis pentru cea mai bună imitare a lui Bergamot. Concurenții au putut să cunoască stilul lui interpretativ și și-au însușit particularitățile care îl caracterizau. Bergamot era peltic – și pelticăiau și ei, cânta el cata (la cântecul Gata cu lacrimile), cântau și ei cata. La un moment dat, cei care cântau au avut probleme cu cuvântul asvalt. Consultatul pentru vorbirea de scenă, după ce a pus în balanță tot ce era pentru și contra, a ajuns

la concluzia că, în contextul dat (cântecul Tras în asfalt), această pronunție este singura posibilă. De ce apăruseră pretenții tocmai la acest cuvânt a rămas o enigmă: nu era cea mai săritoare în ochi particularitate a pronunției lui Bergamot. După ce toate cântecele au fost înregistrate, zece zile s-au dus cu repetițiile – Bergamot a fost învățat să facă play-back. Pregătirea pentru concert a fost multilaterală, a luat o groază de timp și de mijloace, dar, așa cum fusese stabilit, concertul a avut loc în octombrie. Bergamot a fost bun. Deschidea inspirat gura, primind în ea, notă după notă, sunetele ce curgeau liber din difuzor. Între cântece rostea câteva fraze, citând, ca și cum își amintea întâmplător, din Dostoievski, Joyce (textele de învățat le alegea Kleșciuk), dar și Gianni Rodari, pe care i-l citiseră în copilărie. Frazele din Cepelică făceau sala să se însuflețească și le îngăduiau spectatorilor să se uite la legume cu alți ochi. Pe lângă eroul principal, Bergamot o făcea și pe signor Roșie, signor Ridiche și signor Fasole. Pe cumătra Dovleac n-a făcut-o, întrucât nu făcea parte din pachetul cu produse. Mai târziu, în presă s-a menționat că interpretul îmbină o deosebită erudiție cu un fin simț al umorului. În general vorbind, gustul rafinat al lui Bergamot s-a bucurat de niște elogii deosebite în cronici. Interpretarea neclasică, eufemistic vorbind, a repertoriului în stil de operă a fost declarată a fi un nou stil muzical: chanson de operă. Pensionarii nu au trișat nici ei. În speranța de a obține premiul

spectatorului, pensionarii, după cum au spus ziarele, s-au aprins în asemenea măsură, încât fanii rockului s-au odihnit. Revista Palindrom a avut însă un articol zdrobitor drept comentariu al evenimentului, în care i-a acuzat pe organizatori de gudurare pe lângă pensionari și chiar de mituire a lor. Titlul articolului, dispus pe coloana întâi (Mîli jopu pojîlîm – „Le-au spălat curul bătrânilor“ reflecta destul de exact conținutul. Revista nu s-a mărginit la o critică avînd caracter general, fără atacuri la persoană. Același număr a cuprins un portret al violonistului Tereșcenko („M-au tăiat cu ferăstrăul – sunt pitic“), cu totul negativ și conținînd, printre altele, aluzii la statura lui. Aceste lucruri (un artist este ușor de jignit) l-au întristat cu adevărat pe Bergamot. A luat legătura cu redactorul de

la Palindrom și l-a întrebat dacă îi place baseball-ul. Coincidența a făcut ca, în timp ce redactorul răspundea, să intre în încăpere câțiva inși cu bâte de baseball și să facă praf toată tehnica din redacție. Astfel încât atitudinea redactorului față de baseball a rămas necunoscută. După trei săptămâni, televiziunea a prezentat înregistrarea concertului care făcuse senzație. În jumătate din prim-planuri fuseseră luați bătrânii. Pensionari dansînd pe scaune, năvălind pe scenă, aruncînd flori interpretului (de această dată buchetele fuseseră cumpărate, preventiv, de Kleșciuk) și legănîndu-l pe brațe. Ca model de spirit activ la o vîrstă înaintată, aceste cadre au făcut ocolul lumii. Au fost văzute și în orașul Vladivostok, unde au atras atenția oftalmologului Sudarușkin, fost la timpul său victimă a unei piramide financiare. În Ivasik cel legănat pe brațe de pensionari, el l-a recunoscut pe constructorul piramidei, Vitali Bezborodov, cunoscut în Vladivostok sub porecla Tutankhamon. Da, numele și, într-o oarecare măsură, înfățișarea artistului erau schimbate, dar acest lucru nu l-a împiedicat pe oftalmolog să îl recunoască în el pe cel care îl jecmănise. Sudarușkin a înțeles pe dată pe banii cui e legănat Bezborodov și a sunat la procuratură. La întrebarea procurorului dacă Ivasik este în mod sigur dispărutul la un moment dat Bezborodov, Sudarușkin a răspuns că asta se vede cu ochiul liber. Procesul de escrocherie a fost redeschis, a urmat o cerere de extrădare și, la mijlocul lui decembrie, Ivasik-Bezborodov a fost adus sub escortă la Vladivostok. Înainte de Anul Nou, Cvartetul Ivasik s-a întrunit pentru ultima oară. Fără instrumente, la restaurantul La Greiere. Arestarea solistului a fost pentru toți un șoc – în special pentru Kleșciuk, care începuse să trateze cu Monserrat Caballe pentru un concert împreună cu Bergamot. Și-a amintit cu tristețe că tenorul liric nu

voia să fie filmat... Parcă simțea ceva, a avansat contrabasistul Targoni. Era deja beat mort. Gleb a zâmbit: Bergamot al nostru e o victimă a artei... Era însetat de glorie, a spus gânditor violonistul Tereșcenko. Pe obrazul lui Targoni s-a rostogolit o lacrimă: este o victimă a acestei sete... mai exact, a setei lui de sacrificiu... Groaznic... Negăsind cuvântul potrivit, Targoni a desenat în aer ceva ciudat. E groaznic pentru gândac să

trăiască pe cățea, i-a suflat Gleb. Targoni și-a ridicat spre el ochii plini de suferință: pentru gândac, vedeți voi – și a avut un zâmbet – e îngrozitor, dar are liniște... Nu mai știu cine a spus... Jukovski, i-a dat Kleșciuk răspunsul. Zvârlind cu cotul farfuria de pe masă, Targoni a început să strige de s-a auzit în tot restaurantul: viața e dură, și fiecare gândac e o victimă! Fiecare e o victimă!

17.04.14, PETERSBURG

Am cincizeci de ani. Hotărâm să serbăm jubileul acasă, în cercul cel mai restrâns. Pe lângă sărbătorit și Katia, la masa festivă stau Vera și Nestor cu Nika. Și Anna. Ideea de a fi invitată îi aparține Katiei. Mie mi s-a părut că a o invita pe Anna este, la propriu, o nebunie, dar Katia a spus că pentru Vera e important. Am cedat.

După lungi discuții, doctorul curant și-a dat avizul pentru ieșirea Annei din clinică pentru o seară – pe răspunderea mea. A avertizat că este un risc și i-a interzis categoric Annei orice picătură de alcool. A spus alcool, pronunție care a făcut și mai evident pericolul. Da, în ultimele săptămâni, Anna fusese mai calmă, dar acest calm nu se datora atât ameliorării situației ei (ceea ce, de fapt, nici nu exista), cât acțiunii tranchilizantelor. Înaintea plecării a primit o doză dublă.

Stând la masă, Anna are aerul unei somnambule. Își economisește cuvintele și mișcărilor, stă dreaptă și se uită în gol. Chelnerul chemat să servească se uită la Anna cu respect. Vede în ea oaspetele de onoare al serii, un model de reținere și de aristocratism. Îi pune în față un suc de portocale făcut pe loc.

— Suc – comentariul Annei este sec și la obiect.

Katia aduce un maldăr de telegrame de felicitare și începe să le citească.

— Katiuş... – opresc cu un gest de dirijor citirea lor. Ne lipsim de asta. Și decuplează telefonul, da?

Katia dă drumul telegramelor pe pervaz.

— Glebuşka, nu se poate așa. Dacă sună deodată cineva care chiar e important...

— De exemplu, cine?

Îmi iau un aer ironic.

— Deodată – președintele Germaniei? – Nika întinde un șervet pe genunchii Annei. – Sau mama, îm?

— A sunat telefonul meu, zic gânditor. – Cine e?

— Beghemot.

După ce dă această variantă de răspuns, Anna e din nou absentă.

Nestor toastează pentru sărbătorit. Toată lumea, cu excepția Annei, bea. Nika îi dă sucul, dar Anna îi împinge fără drept de apel mâna.

— Mamă, bea sucul, o roagă Vera. Hai, te rog.

Rugămintea rămâne neîndeplinită. Katia îi face semn pe furiș Verei să nu insiste. Chelnerul aduce felul cald.

Iar pe urmă vorbesc eu.

— Vreau să bem pentru debutul nostru, al Verei și al meu. Este important în egală măsură pentru fiecare din noi. Repetăm deja de două luni, și pentru mine au însemnat șaiszeci de zile de fericire.

Katia anunță că i-a telefonat Mayer și i-a spus că trebuie să ne orientăm în principal spre lucruri cunoscute Verei – cele cântate de ea la concursuri. Da,

și v-a sfătuit să includeți în repertoriu o piesă pentru copii, pentru a sublinia vârsta fragedă a Verei. Mayer a mai cerut ceva, dar Katia a fost întreruptă brusc de Anna.

— Șaizeci de zile de fericire. Fetițo, nu ți-e rușine?

Vera se îndreaptă și își privește mama. Anna nu se uită la nimeni. Katia își dă seama că planul ei de a-i face Verei o plăcere a fost greșit, dar nu poate să facă nimic. Nestor și cu mine aruncăm niște pleduri pe noi și ieșim să fumăm în balcon. Închidem ușa după noi și ne așezăm în fotoliile împletite.

— Chiar o să cânti la acest concert? întrebă Nestor.

Urmărim fără sonor, prin geam, discuția din cameră.

— Nestor, voiam să îți spun ceva. Nu e poate foarte jubiliar... Am Parkinson.

În privirea lui Nestor nu e mirare.

— Știu, Gleb.

— Ți-a spus Katia? De fapt, ce importanță are?

— Mi-am dat singur seama. Acum două luni – după mâna ta dreaptă. Pui cuțitul în ea cu stânga. Am observat cum scrii: nu fără

greutate. Ei, și tremurul, bineînțeles. Nu e încă foarte vizibil, dar eu văd – tata a avut Parkinson.

— Katia suferă din cauza bolii mele mai mult decât mine. Îi spun că lucrurile sunt deocamdată în regulă. Deși cred că ea vede tot.

— Poți să n-ai nici o îndoială.

— Se repede să îmi dea paltonul, mă ajută să mă încălț. Încep să mârâi la ea: deocamdată sunt în stare să fac totul singur. Dar nimeresc mâneca abia a treia oară... Nestor, ce să fac?

— Vezi, boala asta nu e numai fizică. Ea e însoțită de o depresie profundă.

Trebuie s-o scoți la capăt măcar cu asta.

În cameră, femeile se uită în tăcere la bărbații care fumează. Brusc, Anna apucă paharul meu cu whisky și, din trei înghițituri, îl bea pe tot. Pe bărbie se duc la vale cubulețele de gheață sărite din pahar. Anna râde în hohote. Văd cum, la cererea Katiei, chelnerul ia sticlele – toate, cu excepția apei minerale. El reușise deja să înțeleagă că imobilitatea Annei nu era deloc un semn al reținerii. Era semnul a ceva opus.

Nestor (el stă cu spatele la geam) își aprinde o nouă țigară de la cea terminată. Nu observă nimic. Eu observ, dar nu vreau să îl întrerup.

— Din când în când, tata refuza să ia medicamentele, spunea că vrea să crape mai repede. Iar mama și cu mine trebuia să îi inventăm motive pentru a trăi.

— De pildă?

— Ei, îi spuneam că avem nevoie de el. Da... Noi îi spuneam, iar el striga: în calitate de lanțuri la picioare?! Mama avea o răbdare de înger. Îl mângâia pe cap, spunea că avem nevoie de el în orice calitate – numai să fie cu noi. Tata știa că e adevărat și se liniștea. Uneori. Uneori – nu. De la strigăte trecea la vorba înceată, tragică: el, de, înțelege că noi avem dreptate, dar un om cu temperamentul și cu profesia lui nu e făcut să trăiască între patru pereți, cum nu e făcută pasărea pentru colivie.

— Dar ce era el de profesie?

— Actor, înțelegi? Actor. Aici a fost, cred, jumătate din nenorocirea lui – ca și a noastră. Noi am rămas singurii lui spectatori, iar el nu și-a precupețit puterile. Lanțurile la picioare,

pasărea în colivie. Intonații teatrale. Nestor s-a strâns mai bine în pled. Trebuie spus că în colivie s-a închis singur: nu voia să îi fie văzute fața ca o mască și mâinile care îi tremurau. Sub reflector fusese eroul-amant, așa era obișnuită lumea să îl vadă.

— Spui tot timpul – era. A murit?

— Da. Dar nu de Parkinson. În timpul unuia din aceste spectacole i-a cedat inima. Într-un fel, a murit pe scenă. Actoria e o profesiune periculoasă.

— Oho, periculoasă...

Îmi vine în minte Mîkola.

— Nu-mi vine ușor să povestesc toate astea, dar e experiența pe care o am. – Nestor se ridică și își scutură scrumul de pe genunchi. – Poate te va ajuta cumva.

— Probabil că întâi și-ntâi trebuie să te împaci cu gândul – atunci o să fie mai ușor și cu trupul.

— Da, este exact ce n-a putut să facă tatăl meu.

Ne întoarcem în sufragerie. Katia îmi arată din ochi spre Anna. Îi fac semn că am văzut totul.

— Spuneai de rugămintea lui Mayer, i se adresează Vera Katiei. – Cu un cântec pentru copii. Eu am un cântecel, dar cred că n-o să meargă.

— De ce, Verocika?

— Ei, e un cântecel al meu – și cuvintele, și muzica. Doar așa, pentru acasă. Nu e de cântat cu Gleb...

— Ei, nu e! Anna înhață un pahar și îl aruncă în Vera. Vrea să mi-l ia!

Paharul o nimerește pe Vera în umăr și se sparge pe pardoseală. Pe fețele celor așezați sunt picături galbene de suc. Nika își desprinde de pe nas fire de portocală. Păstrându-și stăpânirea de sine, zâmbește: sucul e proaspăt stors, nu e concentrat. Mâna Annei se întinde spre o sticlă cu apă, dar Katia reușește să i-o ia înainte. În clipa următoare, Nestor și cu mine o ținem de brațe pe Anna.

Ea se smulge și țipă. Nestor strigă că trebuie legată, dar nimeni nu știe cum trebuie procedat. Este adus un ghem din bucătărie și se desfășoară sfoara. Katia protestează: i se pot strangula vasele.

Dispare pentru o clipă și reapare cu o pereche de bretele de-ale mele de pantaloni. Încerc să leg cu ele mâinile Annei, dar bolnava se împotrivesc cu o forță neașteptată.

Sare în ajutor chelnerul. După ce le poruncește băraților să o țină strâns pe Anna, îi leagă repede mâinile și picioarele și o culcă pe covor. Odată lăsată în pace, Anna amuțește. Fără să clipească, se uită de jos în sus la cei care stau în picioare. Răsuflăm cu toții a ușurare. Cu respect, Nika numește artă felul cum s-a descurcat chelnerul cu bretelele. Acesta explică binevoitor că a deprins această artă la poliție, unde a lucrat înainte de restaurant. El este singurul care își păstrează prezența de spirit. Întreabă când să servească desertul. Nimeni nu mai vrea desert – cu excepția Annei. Ea nu are nimic împotriva. Își iau toți la revedere de la chelner, căruia i-au fost plătite serviciile suplimentare.

Îi telefonez doctorului curant al Annei, dar nu răspunde. După ce ne sfătuim între noi, chemăm Salvarea. Echipa care sosește îi face Annei o injecție și o duce în dormitor. După ce adoarme, îi sunt dezlegate mâinile și picioarele. Pare că va dormi până dimineață, dar trebuie supravegheată continuu.

Sună doctorul curant: a găsit apelul pierdut. A făcut scandal? Păi da, foarte regretabil. Doar a avertizat ce se poate întâmpla și, dacă nu ar fi fost rugămintea personală a lui Gleb Feodorovici, n-ar fi... Acum bolnava nu trebuie tulburată, iar dimineață va veni el cu sanitarii.

Nika pleacă acasă, iar Nestor – pentru orice eventualitate – rămâne de veghe cu mine în dormitor.

— Știi, Nestor, ce-mi face mie rău? Torn în pahare whisky. Lipsa de speranță.

Anna geme fără să deschidă ochii.

— Copii, pregătiți-vă pentru școală... Vera, haidem!

Trec la șoaptă.

— Îmi amintesc că pe la zece ani mi s-a împlinit un vis: mi s-a cumpărat un aparat de radio. Ieftin, păcătos, dar ce fericit am fost! Și uite, tocmai aparatul

ăsta a căzut de pe dulap și s-a spart. Asta e cu visele. L-am dus cu bunica la un atelier. Credeam, nu știu de ce, că o să-l repare – nu arăta chiar fără de speranță. Dar meșterul l-a

învârtit în mâini și a spus: nu se poate repara. La început nici n-am înțeles cuvintele acelea. Am întrebat: și ce să facem? El a ridicat din umeri: să-l aruncați. Individul ne-a și explicat ce piese se distruseseră, dar pe mine mă apucase deja isteria...

— Copii, pregătiți-vă pentru școală! comandă Anna în somn.

Ciocnesc în tăcere cu Nestor.

— Chiar și acum, când îmi amintesc istoria asta, cel mai îngrozitor lucru a rămas pentru mine propoziția aia idioată: nu se poate repara. Să o fi spus mai simplu: eu nu pot, mă rog, să-l repar, sau ceva acolo – mi-ar fi fost mai ușor. Dar în propoziția aia era irevocabilul total: și că acum nu aveam să mai ascult radioul și că nu erau bani pentru unul nou. Uite, propoziția asta îmi sună în cap acum. Corpul tău, mi s-a spus, nu se poate repara. Nu mi-au spus: aruncă-l, dar asta se înțelege de la sine. Și speranță de a mă agăța de ceva n-am, pur și simplu, nu am de ce!

— Gleb, dragul meu, din fericire nu ai într-o totul dreptate. Acum aparatul tău nu s-a spart. Da, merge mai prost, dar merge.

— O să meargă din ce în ce mai prost, până o să se oprească...

Anna deschide ochii.

— Beghemot a cântat demult... Pu-pu-pu-pu. Ochii Annei se închid.
Trompetă bas.

— Se poate prost de tot. Nestor dă din cap în direcția Annei. Compară.

— Slabă consolare...

Îndrept pledul care a alunecat de pe Anna. Ea se ridică în capul oaselor. Părul e ciufulit, privirea rătăcește.

— Copii, la școală... Vera, unde ești fetiță? Beghemot... Dirijează. Pu-pu-pu-pu. Patru pătrimi.

Se întinde și adoarme.

Moțăie și Nestor deja.

Iar eu scriu.

1993

După arestarea lui Bergamot, Gleb și Katia au mai stat la Kiev câteva săptămâni. Nu aveau idee ce puteau să facă în continuare.

Să se întoarcă la Piter nu voiau: era limpede că această etapă din viață se încheiase. Problema s-a rezolvat de la sine când, într-o dimineață însorită de ianuarie, au sunat la ușă portăreii. Le-au cerut ca într-o oră să elibereze apartamentul, care se dusese odată cu o lovitură de ciocan în contul amortizării datoriilor lui Bergamot. Portăreii nu i-au scăpat din ochi cât au împachetat lucrurile, dar le-au dat voie să ia orice. Pesemne că nu se așteptaseră să primească atât de ușor controlul asupra teritoriului. După vreo două ore, un taxi burdușit a demarat din fața casei lui Bergamot. Gleb și Katia au petrecut noaptea la un hotel, iar în ziua următoare (Gleb avea deja viza germană) au plecat cu trenul la Berlin. Aleseseră trenul, și nu avionul, fiindcă aveau multe lucruri. Cât despre hotărârea de a pleca în Germania, ea – lucru dovedit, de fapt, și de viză – nu fusese bruscă. Nu fusese exclusă o astfel de evoluție a evenimentelor, deși nu se poate spune că soții Ianovski făcuseră ceva în acest sens. Gleb, iar Katia și mai mult, se gândea la complicațiile care puteau să apară la Berlin. Dar nici Gleb, nici Katia, nu prevăzuseră amploarea acestor complicații. Care au început, odată ajunși la Berlin, chiar din gară:

Părinții Katiei nu și-au făcut apariția. Ea a făcut o încercare slabă de a explica această neîntâmpinare, deși ea le era deja clară amândurora. Ei nu vorbeau niciodată despre părinții Katiei, dar Gleb înțelesese: faptul că niciodată Katia nu îl invitase să vină cu ea la Berlin nu era întâmplător. Și-a cunoscut noile rude în ușa apartamentului de pe Vinetastrasse. Ei și-au salutat ginerele fără cine știe ce bucurie, iar după aceea s-au uitat în tăcere cum Katia și Gleb își aduc lucrurile dintr-un taxi burdușit. Katia părea a nu observa primirea rece. Zâmbea cu zâmbetul ei dezarmant și povestea ce greu a fost să-i convingă pe vameși că ea și Gleb nu sunt contrabandiști. Nu a dezarmat pe nimeni. Părinții au continuat să stea în picioare cu fețele împietrite, iar istoria cu vameșii nu i-a făcut să râdă. Și nici nu existase. Gleb simțea o milă sfâșietoare pentru soția lui. Și dragoste. Mama Katiei l-a întrebat ceva repede. Lui i s-a părut că mult prea repede. Îi verifica germana, sau ce? Katia, văzându-l pe Gleb încurcat, i-a tradus imediat: mama întreabă cu ce vrei să te

ocupi în Germania. Uite, tu, de pildă, poți

să fii traducătoare pentru soțul tău, a zâmbit pentru prima dată Gertner-tatăl. Bineînțeles, dacă îți va da cineva un salariu pentru asta. Dar cu ce se va ocupa el? În Germania nu există deocamdată o astfel de profesie – să tai frunză la câini. Gleb s-a gândit ce să răspundă, dar și-a dat seama că nimeni nu aștepta vreun răspuns. Nu i s-a mai dat atenție, discuția a continuat între soții Gertner. De la primele sunete ale știrilor TV, au dispărut în salon și nu s-au mai arătat în seara aceea. Doar înainte de culcare, Gleb s-a ciocnit la toaletă de Frau Gertner, care i-a spus repede ceva. Gleb nu a înțeles nici de data asta – ea a dat din mână a lipsă de speranță. Când Gleb a chemat-o pe Katia, Gertnera a spus clar că, într-adevăr, Katia are acum o ocupație excelentă – să îi acorde servicii de traducător lui Gleb. Pe lângă, desigur, toate celelalte servicii. Katia s-a înroșit, iar Gleb a tras concluzia că soacra, după cât se vedea, știe să vorbească clar. Ceea ce se întâmplă atunci când vrea să fie auzită. Katia și-a întrebat mama ce anume a vrut să îi spună lui Gleb, dar aceasta nu și-a mai amintit. Frau Gertner a plecat în camera ei (părinții dormeau separat), iar Gleb și Katia în a lor, care fusese camera Katiei. Era o cameră mică, în care se aflau un dulap, o masă de scris și patul de copil al Katiei, în care Gleb nu avea cum să încapă. Înainte de culcare, Katia i-a găsit în debara un pat pliant, apoi au mâncat amândoi câte un baton mic de ciocolată; batoanele, spre mirarea tăcută a lui Gleb, fuseseră cumpărate de Katia în gară. Acum i-a fost clar: soția lui știuse că le puteau fi de folos. Pe urmă au întins patul pliant. De bine-de rău, Gleb s-a culcat pe el, dar i-a fost imposibil să adoarmă. După respirația reținută a Katiei, și-a dat seama că nici ea nu dormea. Mila pe care o simțea pentru ea a trecut în duioșie. În scârțâitul arcurilor (dar s-a gândit că nu se-aude), Gleb s-a dat jos din patul pliant și și-a sprijinit un genunchi de patul Katiei. Să se culce lângă ea a fost chiar complicat: a trebuit să își pună o mână și un picior pe Katia. Suportă-i pe ai mei, a spus ea în șoaptă, deși nu trezesc decât repulsie. Gleb și-a apropiat buzele de cele ale Katiei: nu simt repulsie față de ei, pentru că te-au născut pe tine. Ea i-a înfășurat gâtul cu brațele. Eu o să îți nasc pe cineva mai bun. Îmbrățișează-mă... Dimineată, când au ieșit din cameră,

părinții Katiei luau micul dejun în bucătărie. Au comunicat că în vreo cincisprezece minute termină și atunci pot lua micul dejun și Katia și Gleb. Au mai comunicat că pentru acest mic dejun pot să ia alimente din frigider,

dar că pentru viitor trebuie totuși să își cumpere separat. Li se alocase în frigider un raft. Katia a vrut să plece chiar atunci la magazin, dar Gleb a strâns-o pe furios de mână: nu pune gaz pe foc. Katia n-a pus gaz pe foc. Era și așa suficient. Gleb a văzut cum îi tremurau din când în când buzele. Katia simțea obidă și, în același timp, rușine. Nu se așteptase la ceva bun de la venirea lor, așa că obida era mai curând mânie, dar rușinea rămânea rușine, fiindcă totul avea loc sub ochii lui Gleb. Se înfundaseră amândoi într-un spațiu fără aer. O gură de aer a apărut, seara, în persoana unchiului Kurt. Unchi îi venea, de fapt, doar tatălui Katiei. Era fratele răposatului lui tată. Unchiul Kurt, care purta același nume de familie ca și nepotul său, era, potrivit spuselor Katiei, exact opusul acestuia. Faptul că ea îl numise pe tatăl ei nepotul unchiului Kurt nu i-a scăpat lui Gleb. Observând relațiile din familie, el a înțeles că dintre toți Gertnerii, Katia îl iubea numai pe acest bătrân. Care apăruse fără să fi fost invitat. Mai exact, invitația fusese făcută după ce el spusese că va veni să îi vadă pe Katia și pe soțul ei. Kurt Gertner era un pictor cunoscut, tablourile sale se vindeau cu prețuri mari, iar el era singur. Acestea erau trei cauze care, după părerea Katiei, îi determinaseră pe părinții ei să țină cont de el. Făceau des presupuneri în legătură cu testamentul lui și, când veneau în contact cu el, se arătau, pentru orice eventualitate, în cea mai bună lumină. De altminteri, unchiul Kurt nu arăta a persoană care se pregătește să moară în viitorul apropiat. Era un bătrân înalt și bine făcut, care amintea de Hemingway. După ce a îmbrățișat-o pe Katia, i-a strâns cu putere mâna lui Gleb. L-a întrebat: cum merge, taviș? Merge excelent, a răspuns Gleb și i-a lăudat rusa. Școală bună, a spus (oftat compătimitor) Frau Gertner. Bună, a confirmat unchiul Kurt și a adăugat că are cele mai frumoase amintiri despre Rusia. Katia, zâmbind, a explicat că unchiul Kurt petrecuse câțiva ani în prizonierat la ruși. Unchiul a dat din cap cu o expresie serioasă a feței și a spus că prizonieratul nu e cea mai rea cale pentru

studierea unei țări. N-a fost, poate (i-a făcut cu ochiul lui Gleb), stațiune balneară, dar experiența căpătată l-a călit pentru toată viața. Și l-a făcut să și înțeleagă viața. Unchiul Kurt îi iubea pe Bulgakov și pe Tarkovski și – ceea ce pentru Gleb a fost cel mai important – susținuse la vremea ei decizia Katiei de a studia în Rusia. Când a început pregătirea cinei, Katia și-a întrebat mama dacă ea și Gleb trebuie să și-o pregătească separat, dar Frau Gertner a răspuns că, bineînțeles, nu trebuie. A râs. S-a înroșit. Avem glumele noastre de

familie, i-a zâmbit unchiul Kurt lui Gleb. Fiecare familie are glume (Gleb a răspuns la zâmbet), e normal. Katia a ridicat din umeri: ale noastre sunt cam ciudate. Era vădit că pornește la atac, dar unchiul Kurt a făcut pace: las' să se obișnuiască Gleb, doar acum e membru al familiei noastre. A ridicat paharul pentru familie și după cină. A deplâns faptul că Barbara, sora Katiei, se afla acum departe. S-a smuls de-aici, săraca, i-a șoptit Katia lui Gleb, învață pe lângă un doctor din Manchester. Înainte de a pleca, unchiul Kurt a avut de vorbit ceva în secret cu tânăra pereche, așa că s-au dus în odaia Katiei. Figura bătrânului era tristă. Trebuie s-o ștergeți de-aici, a spus el pe neașteptate, acești păsărari o să vă lase fără pene. Katia și-a întors fața. Unchiul Kurt a mângâiat-o pe cap: o să încerc să găsesc ceva. Dar deocamdată (a scos un plic umflat și i l-a înmânat lui Gleb), primiți darul meu de nuntă. Cum era asta la Cehov? Flori târzii...

30.04.14, PETERSBURG

Vera și cu mine ne pregătim pentru concert. Vera stă la sintetizator, eu mă uit peste umărul ei la note.

— O să cânt eu primul cuplet, iar pe urmă o să încercăm împreună, bine?

— Bine... Dar ce-ar fi să cânti tu singură acest cântec?

— Nu-ți place?

— Dimpotrivă, chiar foarte mult. Numai că mi se pare că aici trebuie cântat cu vocea ta de înger, iar zumzetul meu ar strica tot.

— Atunci, bine. Cântecul cade. Vera închide cu zgomot notele. Știi, mie nici nu-mi plăcea cine știe ce.

Îmi pun mâna pe umărul ei.

— Verocika, totul va fi așa cum hotărăști tu. Cântă-mi prima strofă.

Vera dă din cap că nu. Își ciufulește părul pe frunte. Fața îi redevine galbenă.

— Haide, te rog!

Îi potrivesc părul.

Vera alunecă de sub mâna mea și se uită atentă la mine. Deschide notele, își trece degetele pe deasupra clapelor. Pe urmă le atinge. Începe să cânte.

— Un stol de rațe părăsit-a lacul – intru eu în strofa a doua.

Vera ia mâinile de pe claviatură.

— La începutul acestei strofe în loc de la este do.

— Am înțeles, strofele pare încep cu do: Un stol de rațe/ Părăsit-a lacul,/ În faptul dimineții/ Cu cer trandafiriu...

— În zbor tăcut/ Doar zbor și-atât/ De parcă lac e cerul/ Aidoma.

— De parcă-n cer e lacul/ Aidoma, – intru și eu la refren. – Și-acum eu: Plutesc în acalmie/ Acelea ce-au ajuns/ De dragul simetriei/ Cu capul în jos... Normal! De dragul simetriei/ Cu capul în

jos. Încercăm în doi: Apoi e moleșeala, ce vine din succes./ Ei, dar tot o să plătească/ Ceea ce au părăsit. Refren – doar tu.

— Ei, dar tot o să plătească/ Ceea ce au părăsit.

În ușă, radiind, stă Katia. Ambele degete mari sunt ridicate – gest propriu ei. Vera dă emoționată din mână: ea nu știe încă să primească laude. O sărută pe Katia și pleacă la ea în cameră. Dau să plec și eu în biroul meu, dar Katia mă oprește. Închide ușa.

— Chiar adineauri au sunat de la spital... În lipsa ta, am fost la spital pentru analize... Katiei i se taie vocea. Totul e destul de prost. Foarte prost, înțelegi?

— Stai... Ce-au spus concret?

— Vera are probleme cu bila. Începe să i se verse prin corp... Ai observat ce galbenă e? Sângele nu i se curăță bine. Când ajunge așa la creier, omul devine agresiv și imprevizibil. M-au avertizat că acest lucru se va manifesta foarte curând.

Se manifestă deja... Una e prognoza medicală, și alta ce observi tu singur. E ceea ce o așteaptă pe Katia în ceea ce mă privește.

Întreb:

— Ce propun ei?

— Urgent la spital. N-am putut să-i spun ei imediat.

Scot telefonul din buzunar, sun la Mayer și îi transmit cele spuse de Katia. Promite să sune într-o oră.

Eu – Katiei:

— O să ne sune. Stai jos, nu sta așa.

— Așa – cum?

— Deznădăjduită.

Katia se așază în fotoliu, eu – pe scaunul rotativ de la sintetizator. Cu un deget cânt melodia cântecului. Apare Vera în pijama, a venit ca de obicei înainte să se culce.

— Deci e în ordine cântecul?

Katia zâmbește:

— Doar vezi – el nu se poate opri.

O sărutăm amândoi pe Vera și ea se duce la culcare.

Sună Mayer – fix la o oră după convorbirea noastră. Punctual. Eficient. Scump la vorbă. Verei i s-a pregătit un loc la o clinică din

Berlin. În două zile plecăm.

1993

Cunoștința cu unchiul Kurt a insuflat speranță. A fost mai mult decât faptul că darul lui regesc (în plic erau 20 000 de mărci) făcea posibilă fuga. Era un sprijin însuși gândul că undeva nu departe, în același oraș cu ei, trăiește cineva care, în caz de forță majoră, va găsi o soluție. Iar cazul de forță majoră se apropia vertiginos. Cele trei săptămâni petrecute la Berlin nu s-au deosebit prea mult de prima zi petrecută acolo. În comunicarea cu Gleb, părinții Katiei au folosit ca și înainte vorbitul în viteză și datul ochilor peste cap când el nu înțelegea ce i se spunea. Uneori treceau demonstrativ cu el la vorbitul rar, cu verbele la infinitiv și cu substantivele la nominativ: zăpadă – încălțăminte a se usca, lumină – a nu arde de pomană. Toate mizeriile despre el îi erau spuse Katiei într-un recitativ tăgănat și deslușit, în prezența lui. Odată, Frau Gertner l-a invitat printr-un semn la toaletă. După ce a deschis ușa, i-a arătat pe colacul closetului: picături, cineva a stropit. Auzind construcțiile limbii folosite de mama ei, a apărut imediat Katia. Gleb încerca să explice că, atunci când folosește closetul, el ridică întotdeauna capacul. Katia i-a spus mamei ei că picăturile puteau fi de la cine turna în closet infuzia veche din ceainic (de turnat în chiuvetă era interzis). În versiunea lui Frau Gertner, de stropit așa putea totuși numai cineva care urina stând în picioare (cuvântul folosit de ea era Stehpisser). Dar când Katia i-a amintit de prezența în apartament a încă unui Stehpisser, Frau Gertner i-a strigat să nu îndrăznească să vorbească așa despre tatăl ei. Strigătele l-au făcut să iasă pe Gertner-tatăl. Auzind de ce era bănuț, numai că nu s-a sufocat de indignare și chiar a ridicat mâna la Katia. Gleb, care nu dormea, într-o clipă a și fost lângă Katia. Katia l-a împins pe Gleb în camera lor și a închis ușa după el. De după ușă ajungeau până la el țipetele lui Frau Gertner și, printre altele, pomenirea luptei Stalingradului pe care el, Gleb, avea să o dea în curând acolo. Locul țipetelor a fost luat brusc de vorba calmă a Katiei, care aproape că nu se auzea. Gleb a apăsat cu grijă clanța, crăpând puțin de tot ușa. Katia spunea

sacadat că dacă pleacă în clipa aceea cu soțul ei, părinții nu o vor mai vedea niciodată. Judecând după toate, o astfel evoluție a evenimentelor nu îi speria. Discuția apropiindu-se evident de sfârșit, Gleb s-a depărtat de ușă. Intrând, Katia a spus brusc, calm, că trebuie să se pregătească de plecare. Gleb nici nu a întrebat principalul: unde. A și scos din dulap valiza. Katia a luat Pagini

aurii și a început să sune pe la hoteluri. A găsit unul din cele mai ieftine și a rezervat o cameră. Pe urmă l-a sunat pe unchiul Kurt: o ștergem. Plecăm chiar acum la hotel... Unchiul Kurt a salutat hotărârea cu ștersul, dar a fost categoric împotriva hotelului. A dispus să anulăm rezervarea și să venim la el la atelier. Poate că n-o fi de cinci stele, a spus el, în schimb e, în felul lui, exotic. Când Katia și Gleb erau deja la ușă, au apărut părinții Katiei. Te-ai gândit bine? a întrebat-o tatăl. Numai asta am făcut – în toate cele trei săptămâni. Katia a spus: Schluss⁹⁴. Și a fost într-adevăr Schluss. Nu s-a mai dus la părinți. I-a văzut de câteva ori la evenimente de familie – la același unchi Kurt – dar la ei nu s-a mai dus. Ca și sora ei Barbara, care nu s-a mai întors nici ea acasă. După ce și-a terminat învățătura la Manchester, Barbara și-a găsit un loc la o clinică müncheneză: și-a ales Münchenul ca să fie mai aproape de Katia. Iar Katia și Gleb erau acolo mulțumită unchiului Kurt. Care, după ce își vizitase rudele în ziua când sosiseră, îi ceruse imediat ajutor prietenei și admiratoarei sale Anna Kessel, galeristă la München. După ce l-a ascultat cu atenție pe unchiul Kurt, ea a fost de acord că situația tinerei perechi poate fi apreciată drept kritisch⁹⁵ și a promis să își întrebe prietenii cum ar putea fi ajutați. Totul era propice căutărilor. La galeria Annei se adunau oameni din cele mai diverse sfere, inclusiv oameni care puteau da un răspuns practic la o întrebare, iar ea se pricepea să întrebe. Anna a rezolvat destul de repede sarcina primită. I-a comunicat unchiului Kurt că funcția de bundeskanzler era ocupată, dar s-au găsit două locuri vacante care puteau fi încredințate celor doi tineri pentru început. Katiei i s-a propus un post de traducătoare din rusă în germană – cu precădere în domeniul expozițional. Gleb era primit ca îndrumător la colegiul teologic St. Thomas. Toate aceste noutăți au fost anunțate de unchiul Kurt în prezența unui

mare număr de celebrități atârinate în atelierul lui. Celebritățile (unele nu aveau încă gură și ochi) au reacționat reținut, în schimb recunoștința Katiei și a lui Gleb nu a cunoscut margini. Postul de îndrumător găsit de Anna nu era foarte bine retribuit, dar prezenta un mare avantaj: le rezolva problema locuinței. Contra unei sume simbolice, Katiei și lui Gleb li s-a pus la dispoziție un mic apartament de două camere, chiar în incinta colegiului. După ce au mai petrecut câteva zile în atelierul unchiului Kurt, au plecat în capitala Bavariei. Gleb a mers pentru prima dată cu un tren de mare viteză. A admirat liniile șterse ale caselor, copacilor, gărilor, culorile lor care se amestecau. Un singur lucru nu exista – zgomotele: trenul mergea în liniștea

absolută, aproape de studio, pe care Gleb o ținuse minte de când înregistrase fonograme pentru Bergamot. La gara din München au luat un taxi. Scoțând niște gemete slabe (la lucrurile proprii ale Ianovskilor se adăugaseră cadourile unchiului Kurt), mașina s-a strecurat în traficul stradal. După o jumătate de oră a intrat pe porțile colegiului – cântând oarecum la fel, dar în major. Noua viață îi întâmpina cu un vesel scârțâit de automobil. Pe drum i-a revenit strălucirea culorii care pălise, iar șoferul a întinerit puțin.

05.05.14, BERLIN

Salon de lux la spital. Vera este deja de trei zile aici, i se fac investigații complete. Apare doctorul și, cu scuze, mă roagă să ies pentru câteva minute.

— Și, în general, du-te și plimbă-te pe undeva, spune Vera. Ce rost are să umblăm toți pe-aici?

Doctorul înțelege perfect cele spuse după mimică și îi spune Verei în engleză:

— În locul tatălui dumitale, eu m-aș duce la Tiergarten, e frumos acum acolo. Iar mama o să ne ajute cu germana.

Pe fața Verei apare un zâmbet:

— Auzi... tată? Imediat la Tiergarten, tată.

Cuvântul îi place. Iau poziția de drepți și dau onorul. Katia îmi îndreaptă gulerul:

— Avem un tată care e om de înțeles. E convenabil un tată de felul ăsta.

— Dar mama cum e? Nu e la fel?

Katia, după o pauză:

— E foarte complicat la noi în privința mamelor.

Doctorul ia stetoscopul. Impasibil.

— Deschidem gura, așa... Cu părinții, în general, sunt numai neplăceri. Spune a-a-a... Așa e încă de la părinții creației. Încă o dată: a-a-a... Excelent, Netrebko se poate odihni. Și acum ne dezbrăcăm până la talie...

Ies din salon. Un taxi mă duce rapid până la Tiergarten. Care e înverzit și însorit. De ce-o fi în toată lumea verdeață și soare, numai la Petersburg nu? Acolo frunzele abia prind să răsară, iar aici sunt în toată splendoarea. Nu mai zic nimic despre soare. Părăsind aleea, mă așez pe o bancă. Rari trecători pe alee și rațe pe apă. Viață de parc și viață de lac. Nu de spital.

După ce îmi cere permisiunea, la celălalt capăt al băncii se așază un bătrân. Pălărie, baston: Berlinul care se duce. Rațele se scufundă caraghios după hrană – doar coada și labele la suprafață. Plutesc în acalmie acelea ce-au ajuns (simt pe mine privirea bătrânului) de dragul simetriei cu capul în jos. Ce o să fie cu Vera? Sunt străin în sânul acestei frumuseți, iar Vera – cu atât mai mult.

— Parkinson?

Mă întorc spre bătrân și nu-mi ascund mirarea. El își ridică puțin pălăria.

— Aveți Parkinson? – Bătrânul arată spre mâna mea care tremură. – Iertați-mă, nu din curiozitate întreb, ci din dragoste.

Așa, vasăzică. Simt un aflus de energie, exact cât trebuie ca să fiu grosolan și să plec. Dar bătrânul radiază de bunăvoință. Mâna lui, care stă pe baston, tremură – mult mai tare decât a mea. Ei, fie. O fi suficient acest motiv pentru a chestiona – mai ales, în Germania? Totuși, iritarea trece.

— Dar dumneavoastră, colega?

— Colega! Zâmbind, ridică puțin pălăria încă o dată. Colega Martin. Iar dumneavoastră sunteți colega Gleb. Celebrul. Aveți un

aer foarte trist, vă gândiți la boala dumneavoastră...

— Nu ați ghicit.

— Înseamnă că vă gândiți cum să trăiți acum.

Mă uit în ochii albaștri ai lui Martin.

— Și îmi veți spune dumneavoastră?

— Sigur! Fiindcă eu am trecut deja prin toate acestea. Altfel nu ar fi avut sens să vorbesc cu dumneavoastră.

Martin tace, are ochii închiși. Apa se acoperă de vălurele, și vântul gonește frunzele de anul trecut spre insulița din mijlocul lacului. Tot într-acolo se îndreaptă și rațele.

— Care este principala dumneavoastră nemulțumire legată de boală? Întreabă Martin fără să deschidă ochii.

— Faptul că este nevindecabilă.

— Dar bătrânețea e vindecabilă? Dar moartea? Se uită la mine cu vioiciunea dinainte. Ele nu sunt mai puțin reale decât boala noastră, dar față de ele nu avem o frică acută. Înțelegem în liniște că într-o bună zi...

— Așa este. Numai că nici despre bătrânețe și nici despre moarte nu se spune că sunt nevindecabile. Cuvântul este fără nici o speranță! Mai fără de speranță decât moartea.

— Înseamnă că dumneavoastră vă temeți nu de fenomene, ci de cuvinte.

— Bătrânețea și moartea sunt ceva trist, dar firesc. Pe când boala...

— Boala e și ea firească.

Tac o vreme.

— Pentru cine?

— Păi și pentru dumneavoastră, și pentru mine – pentru mai cine? Nu luați boala ca pe ceva exterior. Iubiți-o, e a dumneavoastră, e de-a dumneavoastră!

— Optimistă viziune. Adică ea mă va scutura ca pe o frunză toamna, iar eu să

mă bucur?

— Să vă gândiți: ce om fremătător sunt.

Îmi vine să râd.

— Martin, ați uitat de fenomenele însoțitoare! Nici să le pomenesc nu vreau.

— Puteți fi mândru că e numai atât.

— Va veni o zi când va fi o problemă și să merg prin cameră.

— Uneori, camera e mai mare decât lumea întreagă. Principalul e să nu vă amărăți de ceea ce nu a venit încă. Că atunci ar fi un dublu necaz: primul – Parkinsonul, iar al doilea – deprimarea. Începeți să ajutați pe cineva, o să vă fie de ajutor și dumneavoastră. Pe lume sunt oameni cărora le e mult mai rău decât dumneavoastră.

— Am început. S-a întâmplat de la sine.

— E mai ușor?

— E mai greu, Martin. Mult mai greu.

1993

Colegiul St. Thomas era o instituție de învățământ în scop de binefacere. Partea de învățământ prevedea primirea unei formații teologice și era considerată ca o completare a studiului universitar. Activitatea de binefacere a colegiului se manifesta prin îngrijirea unor persoane cu probleme psihice sau fizice, care locuiau tot acolo, în niște corpuri anume.

Încă în ziua sosirii, a avut loc întâlnirea lui Gleb cu rectorul colegiului, pater Peter (i se spunea, pe scurt, PP), și a fost semnat un contract de muncă de șapte pagini. Cu o minuțiozitate nemțească, erau enumerate acolo obligațiile și drepturile noului îndrumător, inclusiv toate excepțiile de la obligațiile și drepturile specificate. Ca să spunem pe scurt, Gleb avea două sarcini principale: să îi învețe pe viitorii teologi limba rusă și (în mod surprinzător) să cânte la chitară. Și una și cealaltă erau considerate necesare pentru formarea teologică. Limba rusă le permitea cursanților accesul la teologia ortodoxă, iar chitara – la frumos, pentru că (aici PP și-a permis să zâmbească) un adevărat teolog are neapărată nevoie de frumos. PP i-a propus lui Gleb să treacă la tu: aici, numai așa se adresează frații și surorile. Gleb a răspuns: cu plăcere. PP l-a rugat să îi transmită acest lucru și Katiei, iar Gleb a promis. El și Katia deveneau ai locului, ceea ce a fost plăcut pentru ei. Li s-a oferit posibilitatea de a comanda micul dejun și prânzul la bucătăria comună – ieftin, dar gustos. În general, Gleb și Katia s-au

convins repede că viața teologică era orânduită cât se poate de rațional. Cei care se gândesc la cele cerești organizează bine și cele pământești. Principalul avantaj al situației lor actuale era absența părinților Katiei. Cele trei săptămâni de viață sub același acoperiș cu ei li se păruseră într-o asemenea măsură interminabile și fără de speranță, că nici nu mai credeau în posibilitatea vreunei schimbări. Principala victimă a acestor trei săptămâni fusese Katia: ei îi fusese cel mai greu. De-a lungul anilor, pe Gleb l-a mirat faptul că ea, buna și atoateiertătoarea Katia, nu și-a schimbat atitudinea față de părinți. Odată, Gleb a întrebat-o dacă nu vrea să îi ierte, dar Katia a răspuns că nici nu e vorba de iertare: ea, pur și simplu, nu poate să îi vadă. Chiar și mai târziu, când Gleb (așa s-a întâmplat) le-a plătit un tratament costisitor și cuplul Gertner s-a purtat deja cu totul altfel, Katia a făcut tot ce i-

a stat în putință ca să reducă la minimum contactul cu ei. Gleb a înțeles că aici nu era vorba numai de cele trei săptămâni, ci de copilăria petrecută cu părinții. Barbara, sora Katiei, nu-l dusese la ei pe soțul ei (pe care nici nu l-a avut în adevăratul sens al cuvântului), dar relațiile ei cu părinții nu se deosebeau de cele ale Katiei. La München, Gleb și Katia au uitat pur și simplu de părinți. Le plăceau noile ocupații, care nu erau poate formidabile, dar dădeau vieții lor un nou impuls. Katia traducea din rusă și în rusă (rusa i-o corecta Gleb) cataloage de expoziții și documentații pentru câteva firme din München, care colaborau cu Rusia. Făcea și traducere simultană, ceea ce la început a fost destul de complicat. Deseori, persoanele care vorbeau (aici erau numite speakeri) uitau de traducător și traducerea trebuia făcută pe segmente mari. Pentru aceste cazuri, colegii au sfătuit-o pe Katia să aibă un carnet în care să noteze cuvintele cheie, de care să se agațe memoria. Erau însă și speakeri care așteptau traducerea după fiecare frază, ceea ce părea a ușura lucrurile. În realitate nu era așa. Traducerea frază cu frază făcea să se observe cele mai mici greșeli ale traducătorului. Salvarea a fost că, odată cu trecerea timpului, greșelile Katiei au fost tot mai puține. Experiență a căpătat și Gleb. Dacă la început folosea la lecțiile de chitară amintirile sale de când era elev și îndemna în principal să se cânte nuanțat, în timp, lista cerințelor lui s-a extins considerabil. S-au arătat doritori să studieze cu el trei

oameni – din care unul era începător. Începătoare. Beata Bauer, înaltă (mai înaltă decât Gleb), blondă, din Hamburg. Îndemnul de a cânta nuanțat nu era și pentru ea, fiindcă deocamdată nu știa să cânte. În fața Beatei stătea cea mai simplă sarcină: învățarea felului în care se scot sunetele – așa încât ea nu putea face parte din grupa comună. Deocamdată, Gleb îi forma mâna, așa cum i-o formase și lui cândva Vera Mihailovna. Mâna dreaptă trebuie să imite deasupra coardelor o căsuță (căsuță, a repetat seriosă Beata), iar atunci acoperișul ei nu se poate prăbuși. A vârât, așa cum făcea Vera Mihailovna, un deget al Beatei în căsuță, spre a arăta ce bine stă acoperișul. Degetul a fost prins pe loc. Gleb (gâză ușuratică, intrată într-o floare de pradă) a ridicat sprâncenele, dar Beata nu a dat drumul degetului. Așa nu ai să reușești să cânti, a spus el liniștit. Dar eu vreau să cânt, a replicat fata, vreau foarte mult. Gleb a înțeles că se prefigurează o situație nemuzicală și a hotărât că, în acest caz, cel mai bine este să își mențină calmul. Ceea ce, în general vorbind, nu era chiar așa de simplu. Se simțea derutat, și Beata (degetul se afla încă în puterea ei) simțea asta. Dar Gleb era mai în vârstă, iar în astfel de situații

acest lucru înseamnă mult. A decelat la eleva lui ceva ce nu l-a lăsat să o ia în serios. Când Beata i-a eliberat degetul, Gleb a zâmbit: ei, ce facem, începem să studiem? Începem, a pufnit în râs Beata, problema e numai – cu ce? Cu mâna stângă (a arătat spre mâna ei stângă): nu e mai lipsit de complicații decât cu dreapta. Beata și-a scuturat mâna stângă, și brățările ei de lemn au plecat spre cot. Da, stânga, sigur – stânga, am uitat cu totul de ea. În chip curios, Beata era de două ori începătoare: hotărâse să studieze cu Gleb și limba rusă. Domeniu în care situația s-a configurat simetric cu domeniul muzical. Erau trei cei care studiau rusa. Doi erau familiarizați într-o anumită măsură cu limba, așa încât putea lucra cu amândoi odată. Cu Beata era însă nevoie și aici să lucreze individual. Capacitatea ei de a asimila noul era formidabilă. Beata urma atât teologia, cât și psihologia. Gleb nu știa cum învăța ea la universitate, dar judecând după succesele pe care le avea la cursurile lui, stătea foarte bine și cu teologia și cu psihologia. Gleb a rămas uimit de cât de asemănătoare erau lecțiile paralele de muzică și de limbă – chiar

aveau loc în aceeași sală de curs. Iar principalul era aici că muzica era limbă, iar limba era muzică. Beata a învățat foarte repede bazele notației muzicale și, la fel de repede, alfabetul rus. După câteva lecții cânta deja fraze muzicale simple, însoțindu-le cu cuvinte în limba rusă. Ușurința degetelor și-o antrena cu studii, iar ușurința vorbirii – cu exerciții de dicție. Pășea Sașa pe șosea și-un pandișpan sugea. Păi de ce sugea – de ce nu ronțăia? s-a mirat Beata. Era foarte uscat pandișpanul? Da, din cale-afară de uscat, i-a dat dreptate Gleb. Un pandișpan făcut fără respectarea tehnologiei. Iar în plus, poate că Sașa nu avea dinți... Așa. În curte-i iarbă, pe iarbă-i varză. Beata a remarcat imediat că varza nu se păstrează pe iarbă, ci în cămară. Dacă chiar e de pus ceva pe iarbă, mai bine să se pună nenorocitul de pandișpan – să se mai moaie puțin. Când a auzit ce groaznic e pentru gândac să trăiască pe cățea, doar a râs. Dar de ce trăiește pe cățea dacă e ceva groaznic pentru el? Gleb s-a uitat gânditor la ea: pentru că acela e locul lui, Beata.

25.05.14, BERLIN

Ies cu Vera din clinică. Ușile cu arcuri se închid în urma noastră. Mașina se îndreaptă spre aeroport. Zburăm la Petersburg. Unde Katia a zburat cu două

zile mai devreme, ca să pregătească totul pentru venirea Verei. Starea ei a fost stabilizată, dar boala continuă să evolueze. Foarte curând are să fie nevoie de un transplant de ficat, ceea ce numai simplu nu e. Se preconiza ca, în următoarele săptămâni, Vera să rămână sub observație la Berlin, dar ea a vrut să petreacă acest răstimp la Petersburg. Și să fie sub control medical acolo. La primele semne de înrăutățire vom zbura din nou la Berlin.

Mașina se oprește la un semafor. Vera coboară geamul. Roșu. Strada e traversată de un grup de bicicliști. O observ pe furiș pe Vera – zâmbește. Galben. Fața îi e galbenă și ea. Simt urcându-mi- se un nod în gât. Mașina se mișcă și, fără să mai aștepte verdele, ia startul. E prima în fluxul de mașini.

— Ne-au interzis să ne pregătim pentru concert? întrebă Vera.

— Cine?

— Doctorii.

De fapt, sigur, au interzis. Au vrut să interzică, dar eu am reușit să îi înduplec. Anularea concertului, am demonstrat eu, ar fi cea mai mare lovitură pentru fetiță, în timp ce repetițiile, dimpotrivă, ar fi un stimul pentru însănătoșire. Dacă nu se suprasolicită. Doctorii au acceptat de bine-de rău și au cerut chiar asta: să nu te suprasoliciți.

— Doctorii salută orice fel de a fi activ. Așa că de mâine începem din nou să repetăm. Bineînțeles, dacă nu te-ai răzgândit...

— Nu spera. Se strânge la umărul meu. Râde tare. Tată... Ești tatăl meu, nu?

O sărut pe tâmplă.

— Iar tu ești fiica mea.

Conform situației prezentate de clinica de psihiatrie, Anna a fost decăzută din drepturile de părinte: ea va rămâne acolo pe o perioadă nedeterminată. Se pune fie problema unei tutele, fie a unei înfierii – nu îmi sunt clare aceste nuanțe. Oricum s-ar numi asta, noi o considerăm deja fiica noastră.

Avionul ia înălțime. Ieșind din clăbucii de abur, este acum de cealaltă parte a

norilor. Amintește de o rață din cântecul Verei. Dimensiunile lui reale se pierd în spațiul infinit, iar văzut de jos e mai mic decât o rață. Vera se uită pe fereastră. Întoarce capul.

— Auzi, dar acest Giazotto... Mă tot gândesc: de ce i-a atribuit el muzica sa lui Albinoni?

— Mă tem că e ceva ce n-o să mai aflăm.

Stewardesa aduce suc de răchițele și mă roagă să îi dau un autograf.

— Poate i s-a părut că nu este demn de această muzică? Vera ține sucul lângă fereastră, și norii devin de un roșu aprins. Că nu o merită?

— Ei, da, probabil... S-o fi gândit cam așa: uite ce dar pe care nu-l merit. Ori ceva în genul ăsta.

— Dar tu ce crezi, că era nemeritat?

— Păi orice dar e nemeritat. Important este numai să dispui corect de el. Giazotto și-a găsit propria soluție.

Stewardesa vine cu un cărucior cu ziare. Vera ia unul. Începe să îl răsfoiască de la coadă. Îmi dă un ghiont:

— Uite ce scrie aici, că Australia nu există.

— Splendid.

— Nu, chiar, o fetiță suedeză a demonstrat că Australia e o născocire, un miraj. Cine a văzut-o cu ochii lui? Tu ai văzut-o?

— Nu, n-am văzut-o.

— A fost născocită în Anglia, când condamnații erau executați în masă. Ca să nu li se revolte rudele, li se spunea una-alta, și chipurile că fusese trimis în Australia. Du-te și vezi dacă e în Australia sau nu... – Râde. Tu mai crezi că Australia există?

— Uite, acum chiar că nu mai știu. Poate chiar nu există Australia.

1993

Viața la colegiu era orânduită așa. De la 7.30 până la 10.00 se putea lua micul dejun în sala comună. În care scop, trebuia ca în ajun să îți treci numele pe o listă. Prânzul se servea la ora 13.00. Pentru cei care îl luau în trapeza comună, exista o listă pentru prânz, cu indicația cald, în timp ce pentru cei care doreau să mănânce mai târziu sau la ei în cameră, era indicație rece. În acest caz, respectivii își găseau prânzul în unul din frigidere (fiecare își avea raftul său) și îl putea încălzi în cuptorul cu microunde. Bucătăria colegiului nu prepara și cina, evident, în ideea că mâncatul seara e dăunător. Gleb și Katia preferau să ia și micul dejun și prânzul la comun. Le plăceau discuțiile cu toată lumea. Prieteni nu aveau la München, așa încât trapezele colective suplineau lipsa de comunicare. Discuțiile de la masă erau cu atât mai interesante, cu cât la colegiu nu locuiau numai nemți, ci și străini. Uneori, conversațiile de la masă se lungeau și câteva ore. În aceste ore, Gleb a aflat multe lucruri despre Germania și despre Europa Occidentală în ansamblu. Despre Statele Unite, Brazilia și două state eminamente sudice: Coreea de Sud și Republica Sud-Africană. În același timp, cu fiecare discuție i se părea că știe tot mai puțin despre Rusia, care nu semăna cu nici un stat din lume. Nu erau în ea nici meticulozitatea germană și nici bogăția americană, acolo nu știau să joace fotbal și nu exista o populație neagră. Când interlocutorii l-au întrebat cum definește el Rusia actuală, Gleb nu a

avut un răspuns clar. Putea să spună despre bogățiile ei naturale, dar ele nu făceau populația mai bogată, așa încât chiar existența lor în adâncurile pământului începuse să fie pusă la îndoială. Putea să amintească de întinderile Rusiei, dar ele se restrânseseră vertiginos – și nu numai în ceea ce privește exotica Asie, ci și Ucraina, care îi este rudă. Ucraina fusese parte a patriei lui în cel mai profund sens al cuvântului. În străinătate fiind, Gleb începuse să aibă, fizic, senzația că ceea ce era înainte o singură țară se desfăcuse în bucăți, și acum acestea îi fugeau de sub picioare ca la cutremur, iar el stă chiar deasupra unui hău și simte că în curând se va prăvăli în el. Senzația aceasta era atât de puternică, încât chiar i-a vorbit la un prânz despre ea lui PP. I-a descris plastic cum îi fuge pământul de sub picioare și cum (gest de apucare) nu are de ce să se țină. Ține-te, dragul meu, de cer, l-a sfătuit PP, înfășurând spaghete pe furculiță. Când sub picioare se întâmplă așa ceva, e

mai bine să te ții de cer. A rostit asta simplu, ca pe ceva care se înțelege de la sine. A băut cafeaua, și-a șters buzele cu șervețelul și a plecat degrabă la birou. Fraza avea toate șansele să devină proverbială dacă apărea în Rusia. Dar nemților nu le fugea pământul de sub picioare, iar aici nu aveai cui să o repeți. Există la colegiu o altă frază, cu nimic mai prejos, de fapt, decât prima, și care devenise un fel de salut cotidian. O rostise grădinarul Piltz în timp ce turna pe peretele paharului bere nefiltrată: voi, rușii, sunteți încă romani ori deja italieni? Formal, era o întrebare, dar Piltz o rostise ca pe o sentință, pentru că, dacă întrebi așa, se înțelege că imperiul s-a prăbușit și că sunt deja italieni. Prima dată i-a pus această întrebare lui Gleb umblând cu degetul pe ziar, dar pe urmă cu un aer care spunea că era ceva din capul lui. Omeneste vorbind, Gleb ar fi preferat să fie italian, dar și comparația cu romanii avea meritele ei: parcă îi îmbrăca în togă – pe el, pe bunica, pe Lesia Kirilovna, pe Kleșciuk și pe toți cei care trăiseră odată în URSS. Și parcă îi făcea să vorbească pe un ton declamator. Zicerea cu romanii și italienii a fost repetată de Piltz de zeci de ori. De fapt, nu la fel se întâmpla cu toate frazele. Altfel a fost cu enunțul că nu există lege fizică potrivit căreia gazul merge dinspre răsărit spre apus, așa încât e mai bine

ca rușii să nu fie provocați. Această frază a fost rostită de grădinar numai de câteva ori. Cu toate acestea, în colegiu exista o persoană care făcea tot ce putea ca să îi provoace pe ruși. Aceasta era Beata. Succesele dobândite în studierea limbii ruse îi lărgiseră posibilitățile în atitudinea față de Gleb. De pildă, studiind aspectul verbului (cel mai dificil capitol al gramaticii ruse), Beata s-a arătat foarte atentă față de explicația că aspectul imperfectiv indică nu numai că acțiunea nu este încheiată, ci și faptul că se repetă, după cum și o mișcare dus-întors. Dacă înțeleg bine, a spus ea gânditoare, pentru descrierea acțiunilor cu caracter erotic se folosește aspectul imperfectiv? Și și-a legănat degetul lung în chip de metronom. Da, a răspuns politicos Gleb, mai ales dacă aceste acțiuni s-au dovedit imperfecte. Cu cât lucra mai mult cu ea, cu atât îi era mai clar: aceste mici impertinențe nu invitau la mai mult, căci Beatei nu îi trebuia mai mult. Ceea ce se vedea și din faptul că Beata își făcea jocul sub nasul Katiei, așa încât nu trecuse din capul locului de o anumită limită. Eleva lui era ceea ce în limba rusă este desemnat cu un cuvânt industrial: dinam. Ea ajungea la numărul limită de turații, dar era o mișcare în gol. Când Beata a trecut de la construirea unor fraze la crearea de texte legate, Gleb i-a propus să aleagă teme de conversație. Beata a întrebat dacă poate să

aleagă ca temă de conversație prima experiență sexuală. Gleb a răspuns că da, sigur că poate – dacă ea există. Și Beata a început să își împărtășească experiența. Rusa ei stricată împreună cu caracterul cam fantastic al descrierilor dădea impresia de scorneală curată. Și când Beata (ei, ce zici? spuneau ochii ei albaștri) a tăcut, Gleb a spus scurt: gogoși. A spus: sunt sigur că în acest caz lipsește experiența – chiar cea dintâi, că faptele sunt înlocuite în relatare cu cuvinte și că, în mod evident, toate acestea servesc ca descărcare psihologică (sexuală?). O astfel de descărcare (Gleb și-a scos puloverul și a rămas în tricou), Beata nu și-ar fi permis-o niciodată cu un compatriot, deoarece cu compatrioții are relații care nu se cer revizuite. Altceva e cu el, cu Gleb. Desfăcându-și cureaua ceasului, Gleb a făcut constatarea că el și Beata sunt oameni de pe planete diferite și că relațiile lor nu sunt reglementate de nici un fel de

convenții. Tocmai de aceea, Beata este îndreptățită să se comporte așa cum se comportă. Dar întrucât o interesează atât de mult tema erotică (Gleb și-a scos tricoul), el este gata să îi ofere o oarecare experiență. Gleb și-a desfăcut cureaua pantalonilor. Pur și simplu, spre a furniza materialul pentru tema de conversație. Și-a descheiat nasturele și a tras fermoarul. Ținându-și ginșii cu mâinile, s-a dus la ușa sălii și a făcut să i se audă încuietoria. A dat drumul mâinilor și pantalonii i-au căzut la picioare. Când a pus mâinile pe chiloți, Beata a spus: te rog, nu face asta. Fața îi era roșie ca focul – cum o au numai blondele cu piele fină. Învârtea nervos în mâini un creion, pregătindu-se parcă să facă o listă cu cele scoase de Gleb de pe el. Dacă aș fi știut că iei totul atât de în serios... Beata, draga mea, îl iau absolut nesperat, tocmai asta e. Și nu vom avea nimic – nici prima, nici a doua experiență. Gleb și-a pus fără grabă și în ordine inversă lucrurile. Când se afla deja în ușă, Beata i-a spus deodată că erotica fusese gândită de ea ca parte a unui experiment științific. Lucrarea ei de diplomă reunea cele două specializări și se numea Psihologia păcatului. Cercetătoarea a recunoscut că s-a încurcat cu totul în material. Creionul i se lovea de degete. Gleb a așezat-o pe Beata pe un scaun, a sărutat-o pe frunte și a ieșit din încăpere. Stând în picioare nu ar fi ajuns la fruntea ei.

16.06.14, MÜNCHEN

Cu o săptămână înainte de concert, Vera, Katia și cu mine am zburat la München. La aeroport ne-a întâmpinat Mayer, care, înainte de asta, venise la Petersburg. După ce ne-a ascultat pe Vera și pe mine, a modificat de câteva ori felul cum fuseseră concepute concertul și prezentarea lui în presă. Acum, când planurile s-au definitivat, Mayer trece la punerea lor în practică.

Din punctul lui de vedere, ca să abordăm noul, noi trebuie să spunem răspicat la revedere vechiului. Prima lui rugămintă la aeroport este să le povestesc ziaristilor despre boala mea. Îmi arăt îndoiala, dar mai degrabă de formă. Încă în avion i-am spus chiar eu Katiei că e timpul să mă despica. Katia știe: a mă despica înseamnă

a mă destăinui. E de acord: e timpul, altfel o să ajungă să pară un secret bine păzit. Ar fi o prostie.

Producătorul o roagă și pe Vera să povestească despre boala ei. În privința asta sunt gata să mă cert cu el, dar, spre mirarea mea, Vera primește rugămintea lui ca pe ceva de la sine înțeles. Faptul că pe scenă se produce o fetiță bolnavă, îi spune Mayer, este un stimulent pentru mii de bolnavi, îi poate face să lupte pentru sănătatea lor – chipurile, de aceea și trebuie să povestească în public despre suferința ei. Vera acceptă să facă acest lucru când va fi cazul. Cazul, după cum iese la iveală, a fost planificat de Mayer pentru astăzi, iar peste patru ore va avea deja loc întâlnirea cu presa.

Părerea mea despre planul producătorului este mai puțin romantică. Înțeleg că Mayer nu e sigur nici de mine, nici de Vera. Tema medicală o avansează ca pe o justificare a unui posibil insucces. Pretențiile sunt altele față de bolnavi. În cazul lor este apreciată nu atât calitatea, cât actul în sine. Sunt bolnavi, dar cântă. Oricum am cânta, nimeni nu va cere banii înapoi, iar Mayer știe acest lucru.

Principala lui descoperire o constituie Vera cu talentul ei. Minunata ei tehnică de a cânta și farmecul ei natural. O impresie deosebită îi făcuse lui Mayer cântecul Verei, pe care îl dăduse chiar el la tradus. Vera îl va cânta în engleză. Cântecul acesta, pe cât de copilăresc, pe atât de impresionant, era exact ceea ce își dorea el.

După-amiază, mergem cu Mayer la Olympiahalle. Aici vom repeta o

săptămână întreagă cu o orchestră simfonică și cu un cor de copii. Deocamdată sunt aici numai ziariști. Sunt risipiți la parter într-un semicerc neregulat. În față de tot este pusă o masă cu tăblițe. În centru – Vera, în părți – eu și Mayer.

Simt emoție. Nu mi s-a mai întâmplat niciodată ceva asemănător. La cele mai importante concerte am făcut față ușor emoției, dar astăzi parcă nu reușesc. Trebuie să vorbesc despre încheierea carierei de muzician – după atâția ani de succes.

Mayer rostește cuvântul introductiv. Cu iluminatul de aici, seamănă cu Luther. Gras, îngândurat, își expune tezele – nu sunt deloc multe. Încheind, îi invită pe ziariști să pună întrebări. Cineva se

apropie de scenă cu un buchet, strigă că este pentru mine. Iau buchetul și nu mă întorc la locul meu, stau la marginea mesei. Mă uit la Katia – ea încuviințează din cap: da, soțiorule, așa și trebuie să stai. Solemnitatea e păgubitoare în astfel de cazuri. Mayer îmi aduce un microfon – nu știu de ce, în vârful picioarelor. Cu mâna întinsă.

Întrebarea e pusă de o ziaristă tânără – din semiîntuneric, cu un nimb contre-jour deasupra capului.

— Domnul Mayer a făcut deja aluzie la anumite circumstanțe medicale... – Frecarea carnetului de microfon produce un hârâit răsunător. – Ne puteți spune mai în detaliu despre aceste circumstanțe, deoarece...

Microfonul cade cu zgomot și se rostogolește sub fotoliu.

— V-am înțeles întrebarea. De fapt, pentru asta am și venit astăzi. Ridicându-mă în mâini, mă așez comod pe masă. Vreau să vă anunț că îmi închei cariera de chitarist. Prin sală trece un suspin. Câteva exclamații nedeslușite. Cauza este boala.

— Ce fel? – strigăt de sub fotoliu și (microfonul a fost găsit) un fâșâit. Ce boală?

Mayer dă din mână spre ziarista care nu se vede.

— U-uu... Reveniți, Fräulein!

Râs în sală. Fräulein, care e în genunchi, se ridică înroșindu-se.

— Am boala Parkinson, nu îmi mai pot folosi mâna dreaptă. Ridic brațul drept și îl scutur, ca la un dans țigănesc. E pe drum și stânga. Tremor... Aproape tremolo. Un tremolo din acela nesfârșit al propriei persoane.

Rumoare în sală – la asta nu se așteptau. Microfonul trece în flancul opus.

— Văd că nu vă pierdeți cu firea.

— Nu mă pierd.

Apărându-mă de lumina reflectoarelor, încerc să îl văd pe cel care a vorbit. Un flăcău de vreo douăzeci și cinci de ani. Jeanși, pulover. Mânele trase până la cot.

— Tot respectul. Dar. Dacă nu greșesc, Parkinsonul afectează și vocea.

— Aceasta nu este o conferință medicală. Mayer se ridică. Aveți vreo întrebare?

Flăcăul, liniștit, lasă să se vadă că, bineînțeles, are.

— Merită ca în astfel de condiții să începi o carieră de cântăreț? Iertați-mă, dar este o întrebare firească.

— Cel mai important este omenescul, comentează Mayer. Uneori nu îți dai seama cum ziaristul se transformă în măcelar.

— E-n ordine, răspund. Voi cânta până voi rămâne fără voce. O să îmi cresc fiica... Arăt spre Vera. – Prin semne.

Nu râde nimeni. La un semn al lui Mayer, microfonul trece la o doamnă în vârstă.

— Se poate spune că fiica este noul sens al vieții dumneavoastră?

Întind mâna spre Vera cu palma în sus. Vera o plesnește zgomotos.

— Se poate.

Vine rândul Verei. Mayer spune despre boală. Vera este rugată să spună cum se luptă cu ea. Ea își desface brațele. Merge la doctori, asta e clar. Și repetă cu Gleb. Repetițiile sunt un adevărat medicament, fără ele, chiar... Uneori are o stare de spirit bună, dar uneori se teme că moare. Atunci nici muzică, nici repetiții – nimic. În general, nimic. Nu știe de ce povestește toate astea – că nu asta voia să spună. Da, uite, Gleb și Katia au botezat-o nu demult.

Mayer ne roagă pe amândoi să cântăm. Vera se așază la pian și cântăm Rața. Odată cu ultima notă – o explozie de aplauze. Ne aplaudă ziaristii și muncitorii de pe scenă. Ridicând brațele cu instrumentele, ne felicită interpreții orchestrei simfonice, care încep deja să se strângă pentru repetiție. Intrând în scenă în ordine, copiii din cor agită panglici de toate culorile. Sunt cuprinse de ovații șirurile de fotolii până atunci goale de la Olympiahalle, dar despre asta știe numai Mayer. De frenezia sălii cu mii de spectatori se bucură deocamdată numai el. Are însușirea de a auzi înainte de vreme ceea ce este de neauzit pentru alții.

1994–1995

Cam la un an după venirea la colegiu, cuplul Ianovski a făcut cunoștință cu locatarii alienați mintal. Aceste persoane erau cazate în trei corpuri separate, fără ca viața lor să fie câtuși de puțin izolată din această cauză. Se plimbau prin curtea comună, își aruncau privirea prin clădirile teologilor, iar uneori luau parte la trapezele comune. Lunga denumire de alienați mintal nu corespundea întru totul situației lor. Mulți își aveau bolnav nu numai sufletul, ci și trupul. Unii aproape că nici nu aveau trup: în fotolii de invalizi zăceau crenguțe și păstăi cu degetele răsucite ridicate spre cer. Când abia venise, Gleb se temea de ei. Așa se și explică faptul că la început nu a avut aproape nici un contact cu locatarii celor trei corpuri separate. Spre deosebire, de altfel, de Katia. Gleb era aproape de leșin când Katia se apropia de ei cu o batistă și le ștergea saliva care le curgea. Sau le potrivea căciulile tricotate pe capetele lor mici, ca niște tigve decorative. Când PP organiza prânzuri

comune cu ei, lui Gleb îi stătea mâncarea în gât. De fapt, nici nu îi ajungea până în gât. Uitându-se la fețele și la brațele mutilate de boală, îi era peste puteri să ia fie și o înghițitură. Cu timpul, toate aceste lucruri s-au schimbat. Observându-i pe alienații mintal, a înțeles că bolile lor nu sunt la fel și că fiecare se manifestă în felul său. Trăiau la colegiu și unii care nu arătau bolnavi. Înfașurarea lor aproape că nu indica deviații psihice. Cu unul din ei, Franz-Peter, cei doi Ianovski s-au împrietenit. Prima dată l-au văzut pe Franz-Peter în timpul vizitei de cunoaștere a colegiului, făcută cu PP. Pe drum, care trecea pe lângă terenul de fotbal, gonea o cabrioletă. Gonea, din fericire, cu viteză moderată, pentru că nu avea pedală de accelerație. Erau două pedale legate printr-un lanț cu roțile – învârtirea lor asigura deplasarea automobilului. Mai simplu spus, mașina se deplasa acționată de picioarele șoferului. Care șofer era Franz-Peter. Nu viteza, ci expresia chipului lui Franz-Peter îngăduia să spui despre cabrioletă că gonea. Înverșunarea cu care învârtea pedalele. Pur și simplu, a zburat pe lângă excursioniști și s-a oprit la vreo zece metri de ei. Cu un mers obosit, de conducător auto, Franz-Peter s-a apropiat de grupul încremenit și a spus: de o prietenie trebuie să ai grijă. Încântat de impresia produsă, a adăugat: eu mă duc acum la o

fräulein pentru a mă, ca să spun așa, reabilita. Se plesnea cu mânușile peste mână și ținea în dinți un chibrit. Și gestul, și intonațiile, și chiar și chibritul dintre dinții lui Franz-Peter mai fuseseră văzute cândva de Gleb, numai că nu își putea aminti unde. Aceeași senzație o avea și Katia. Mai târziu și-au dat seama că gesturile și cuvintele i se trăgeau lui Franz-Peter de la televizor. Franz-Peter nu era un simplu spectator, ci cea mai exactă și mai necruțătoare copie a moderatorilor de show-uri TV și a actorilor de telenovele. Cu cât apăreau mai convingător acești oameni în interpretarea lui, cu atât arătau mai vulgar și mai primitiv pe ecranul TV. Deosebit de reușit reda Franz-Peter felul de a vorbi al persoanelor oficiale, care apăreau la televizor la fel de des ca showman-ii. Numeroasele nu este oportun, în circumstanțele create, este de subliniat zburau din el cu perseverența unui tonomat care, chiar dacă nu se omoară cu puritatea sunetului, merge întruna. Din când în când, venea pe la familia Ianovski, iar ei îl tratau cu ceai și cu prăjituri. Franz-Peter le povestea cât de puțin simplă e soarta unui om care este solicitat de toată lumea. El e consultat tot timpul de administrația fabricii de autobuze la care lucrează. Cum, lucrezi? i-a scăpat Katiei, rămasă pentru moment perplexă. Zi și noapte, a confirmat Franz-Peter cu o expresie de oțel întipărită pe față. Cel mai

surprinzător lucru era că el chiar lucra acolo. De două ori pe săptămână, în cadrul terapiei prin muncă, era dus la fabrica de autobuze, iar acolo mătura șpanul. S-a întâmplat că, odată, venind la ei, Franz-Peter l-a găsit pe Gleb singur. În lipsa Katiei, gazda nu i-a putut oferi musafirului decât niște franzelă cu lapte. Așa ceva refuz categoric, a rostit cu demnitate Franz-Peter. Îndreptându-se spre ieșire, a mai spus că speră să primească prăjituri la micuța Daniela. Gleb i-a urat noroc la micuța Daniela și a spus că el nu știe despre cine este, de fapt, vorba. Franz-Peter a recunoscut oftând că nici el nu știe – el e extrem de sincer în relațiile cu prietenii. La plecare, a spus: viața este o lungă deprindere cu moartea. A spus-o parcă printre altele. Fără vreo legătură anume cu discuția dinainte. După ce și-a condus musafirul, Gleb și-a pus scurta, s-a dus, nu se știe de ce, la calendar (15 aprilie) și și-a pus portofelul în buzunarul

jeanșilor. A coborât și a traversat curtea. Voi, rușii, sunteți încă romani sau sunteți deja italieni? l-a întrebat grădinarul Piltz. Gleb a dat din mână către el, nici n-a mai încercat să-i răspundă. Nu, e clar, Franz-Peter e mai întortocheat: lungă deprindere cu moartea... Gleb s-a dus sub șopronul unde se țineau bicicletele. După ce s-a înălțat în șa, s-a așezat comod și a ieșit pe stradă. Nu știa unde se duce, îl gonise ceva din casă. Știa numai că tot ce avea să vadă acum îi va rămâne în memorie. Până și cel mai banal lucru: i se mai întâmplase asta și, de fiecare dată, primăvara. Memoria, ca o cameră video pornită brusc, se îndrepta singură spre ce era ieșit din comun și începea să filmeze. Precum un serial BBC, prindea fiecare fir de iarbă al gazonului, cu picături de ploaie pe el, și o frunză lipicioasă din copac și, să zicem, o pânză tremurătoare de păianjen – tot ce filmează cu atâta plăcere BBC-ul. Și mai mult – o pisică lingându-se pe capota caldă încă a unei mașini. Culcat sub mașină, un bărbat cu un radio (postul cu muzică clasică) și cu o trusă de lucru. Concert pentru vioară și chei de piulițe, fiecare zdrăngănind în felul ei, în funcție de număr. Pisica și-a întrerupt spălatul, interesată de impresia produsă. Întinzându-se. A admirat picioarele care se iveau de sub mașină. Către Gleb: i-am spus, pe scurt, de dimineață, să se uite la cutia de viteze, poți să-ți iei, zic, radioul și să ascuți muzică clasică, cla-si-că, fără vreun tirlim-bom-bom bavarez, că a-nceput deja să se clatine creația populară, cimpoiul, mai ales, e mai rău decât cuiul pe sticlă, dar el mie: n-ai teamă, pisi, nu-i decât juma' de oră, chipurile, de muncă; și uite, stăm de pomană aici de o jumătate de zi, de o jumătate de zi, că dacă mâinile nu se pricep, ce să

repari cu ele? Făcându-i cu ochiul lui Gleb, a tăcut. El a pedalat mai departe, camera lucra, se vedea luminița ei roșie. 15 aprilie, soare difuz. A mers pe lângă terenul de tenis – un zid din viță-de-vie împletită ascundea jucătorii. Se auzea cum racheta lovea mingea. Viața ca o lungă... Spuneți, vă rog, ce filozofic – doar nu Franz-Peter a gândit asta. Poate mica Daniela? Gleb era convins că ea nu era inventată. Probabil că fata pășise în mintea pe jumătate întunecată a lui Franz-Peter dintr-un serial latino-american. Mica Daniela... În serialele astea toate fetele se numesc așa. În concordanță cu cele două nume ale sale, Franz-Peter combina în

capul lui ficțiunea cu realitatea. Rezultase ceva real. Gleb, spectator ideal, trecea pe Ludwigstrasse tăind fără să pedaleze băltoacele de pe pista pentru biciclete. Apare într-o străfulgerare fața mirată a Beatei. Oarecum bosumflată și ofensată: după lămurirea relațiilor se comporta ca o soție părăsită. De ce, te întrebi, o fi apărut aici Beata? De ce bate Ludwigstrasse cu rucsacul în spinare? Ce o spera – să rămână în memorie? Mai înainte de toate va rămâne primăvara, cu toate amănuntele ei – cu fâșâitul pneurilor, cu muncitorii de la drumuri cu căști de diferite culori, cu razele soarelui în fântână, dar, poate, și cu Beata. După clădirea bibliotecii a cotit în Parcul Englezesc. O să îmi amintesc totul cândva, și-a promis Gleb inspirând mirosul de verde proaspăt și de putred al anului trecut, ascultând cascadele artificiale și păsările naturale. Gândindu-se că, poate, chiar în timpul acesta, mica Daniela îl tratează pe Franz-Peter cu prăjituri.

Note

91. Serafim de Sarov (1759–1833) – unul din cei mai cunoscuți monahi și mistici ai Bisericii Ortodoxe Ruse.

92. Casă țărănească în Ucraina.

93. Traducere aproximativă a palindromului Kleșciuk popolz, zlo popku șciolk, format de cuvintele rusești.

94. Aici: deajuns (germ.).

95. Critică (germ.).

24.06.14, MÜNCHEN

Noaptea din ajunul concertului în casa din München. Noi trei și Nestor, venit cu o zi înainte cu avionul. Cartea biografică despre mine o scrie cu încetineală, dar cu migală. Această biografie se desfășoară acum sub ochii lui.

Nu putem dormi nici unul înaintea concertului – nici Geraldina, care are motivele ei. După ce a primit o invitație la concert, roagă să i se mai dea una – pentru grădinar.

— O să mergem împreună, spune Geraldina. Mergem pentru prima oară undeva împreună.

Dându-i a doua invitație, încerc să ghicesc dacă grădinarul știe despre acest lucru. Înainte nu îl interesa nimic în afară de flori – nici concertele, nici Geraldina. Oricum, viața nu a stat pe loc aici în lipsa stăpânilor.

Cumva pe neobservate, toată lumea se adună în camera Verei. Geraldina aduce pe tavă un somnifer.

— Somniferul e periculos pentru cineva care are spectacol, avertizează Nestor. Nu se știe cum va funcționa a doua zi.

Până la urmă nu ia nimeni. Pentru a o detensiona pe Vera, cei de față povestesc pe rând întâmplări nostime. Vera nu se detensionează, mai degrabă chiar dimpotrivă.

Auzind cum eu, din întâmplare, mi-am pus la un concert o scurtă de molton (sala nu a avut nici o îndoială că a fost premeditat), Vera se repede să se uite la rochia ei de scenă. Povestind cum am uitat odată niște note și am compus o melodie din mers, stârnesc emoție în legătură cu repertoriul de acum.

Verei începe să îi curgă sânge din nas; e dusă în pat, stă întinsă, cu capul dat pe spate. Sângele nu se oprește mult timp. Geraldina aduce gheață învelită într-un șervet, i se pune Verei pe frunte și la rădăcina nasului. Când Katia e pe punctul de a chema Salvarea, sângele se oprește pe neașteptate. Așternutul și blana de oaie de lângă pat au picături roșii: Vera se ridicase de câteva ori.

Katia intră într-o ușoară isterie. În timp ce Vera vorbește cu Nestor, îmi șoptește:

— Concertul o s-o termine pe Vera, trebuie contramandat.

— Dacă o s-o termine ceva, asta o să fie contramandarea concertului, răspund tot în șoaptă.

Isteria Katiei ia sfârșit la fel de brusc cum a început. Nestor își ia rămas-bun de la noi toți și pleacă. Katia o învelește pe Vera și se culcă lângă ea – peste pled. Eu, așezat pe blana de oaie, stau cu spatele rezemat de patul Verei. Încep să povestesc istorii de adormit. Nu au nimic deosebit, de-aici și efectul lor. Sunt liniștitoare și soporifice. Am auzit multe de acest fel în copilărie.

Povestesc cum nu am dormit în noaptea din ajunul examenului de istorie de la absolvire. Învățam biletele și luptam cu somnul cu ajutorul cafelei. Spre dimineață am hotărât să mă odihnesc puțin, dar nu am mai putut să adorm. Atunci mama s-a așezat lângă mine și a început să îmi povestească despre Brisbane, unde sezonul ploilor durează foarte mult. E climat subtropical acolo, se pare că ploile sunt calde. Cad zi și noapte, încât fluviul Brisbane se umflă și inundă valea. Când plouă e plăcut să meditezi. Să citești. Și, bineînțeles, să dormi. Adormind deja, am simțit cum mama mă acoperă cu pledul. Printre pleoapele pe jumătate închise văd că Vera și Katia dorm. Nu mi vine să mă duc în dormitor, mă culcușesc pe blana de oaie, cu genunchii aduși la burtă. Agitația s-a dus. E calm și plăcut.

Vera visează concertul. După o săptămână de repetiții, știe despre el tot – până în cele mai mici detalii. În ultimele zile nici nu a visat altceva. Katia visează că vine Salvarea, că sângele Verei nu se mai oprește. Că totul e purpuriu: patul, podeaua, pervazurile, ea și Gleb, și chiar Geraldina cu grădinarul ei. Cu un efort de voință, Katia întredeschide ochii, dar nu se trezește de tot. Vede că totul e în ordine. Mă vede pe mine ghemuit pe blană. Încearcă să zâmbească, dar înainte să reușească să i se ridice colțurile buzelor adoarme iar, și visează că zâmbește.

Eu visez că, acum multe luni, intrând într-o zi de primăvară în Parcul Englezesc, mi-am făgăduit să țin minte tot. Uite, trec pârâiașul pe podul de bârne. Bârnele au o bătaie melodică sub roțile bicicletei – una după alta.

Seamănă cu un xilofon mare, din care

cauciucul, atingându-le, scoate niște sunete profunde, înăbușite. Pe urmă, asfalt. Pe urmă, pământul bătătorit al pistei pentru biciclete. Când roțile trec peste rădăcini, în trusa bicicletei zdrăngănesc ustensilele puse unele peste altele. Lanțul zboară de pe dinți. Când îl pui la loc e imposibil să nu te mânjești pe mâini. Cu grijă, ca să nu ating jeanșii, scot cu degetul mic din buzunar o batistă de hârtie. Îmi șterg fața plină de praf și mâinile murdare. Fața mi se îngustează, bărbia mi se ascute și mai tare, venele nu se mai împletesc în jurul brațelor cu aceeași neîndurare pe care au arătat-o la intrarea în grădină. Întineresc incredibil de repede. Părul cărunt începe să devină cu repeziciune negru, dispar ridurile de sub ochi și de sub nas, dar principalul, principalul e că mâna nu-mi mai tremură. Mișcărilor sunt sigure și line, umerii stau drepti, silueta – clasa-ntâi. Frumos că așa mi-s, cum spune cântecul, intru în colegiu, iar acolo – nimic cunoscut. PP nu mai e de mult – a fost urcat în grad, nu i se mai știe soarta. Cum nu se știe, mă mir eu, dacă spuneți că această persoană a urcat? Doar cineva care e urcat se vede de peste tot, nu? A fost o urcare moderată, mi se răspunde, nu e văzută, sincer vorbind, de mulți. Bine, continui eu întinerind, dar cum se mai simt Beata și Franz-Peter? Au fost urcați și ei? Foarte exact definit din punct de vedere teologic, răspund ei, căci aceștia au încetat din viață. Beata a condus o organizație de binefacere în Africa Centrală, a luat un microb și a murit. Pauză, oftat. Nu vă duceți, copii, în Africa să vă plimbați...⁹⁶ Singura bucurie e că a murit aici, au mai apucat să o aducă în țară, deși la ora aceea ea nu mai recunoștea pe nimeni. Dar Franz-Peter? El a murit fără vreun motiv. A luat și-a murit. Clatin din cap. Doar presupun că el s-a deprins definitiv cu moartea. Cum ați spus? sunt întrebat. Franz-Peter considera (îmi limpezesc vocea) că viața este o lungă deprindere cu moartea. Sunt sfredelit de priviri mirate. Da? Așa a spus el? Așa, cuvânt cu cuvânt.

1996–1997

Viața la colegiu și-a pierdut treptat noutatea și a devenit obișnuită. Atât de obișnuită, încât a încetat să mai dea senzația de viață. A început să semene a amintiri, în care sunt și bune, și rele, dar totul

este trăit. Și asta nu te miră. Dintre toți cei din jurul lui Gleb și al Katiei, singur Franz-Peter își păstra capacitatea de a se mira. El apărea regulat la cursurile de seară și se uita la cei ce le țineau fără să clipească, cu privirea cuiva ale cărui convingeri sunt ferme, chiar dacă nu sunt certe. Franz-Peter asculta cu atenție prelegerile pe cele mai complicate teme teologice, dar întrebările lui erau simple și extrem de concrete. Pe una dintre referente a întrebat-o de ce l-au răstignit pe Hristos, dar mai ales – de ce El a înviat? Răspunsul a fost că, fără îndoială, acestea sunt întrebări-cheie, dar la atât s-a mărginit. Unei alte referente, audientul i-a spus că mama lui a murit cu doi ani în urmă și a întrebat-o unde este ea acum. Răspunsul a fost atât de confuz, încât nu a fost înțeles nu numai de Franz-Peter, ci de cea mai mare parte din auditoriu. Oricum, niște dezamăgiri nu puteau influența devotamentul lui față de știință, așa încât a continuat să frecventeze întrunirile teologice. Asculta transportat, din care cauză porțiunea dintre nas și buză îi strălucea întotdeauna. Acest lucru nu afecta nicicum procesul cunoașterii, dar perturba chiar foarte mult o altă pasiune a lui Franz-Peter: slăbiciunea pe care o avea pentru sărutat. Fetele de la colegiu nu voiau să se sărute cu el. Iar când îmbrățișările lui Franz-Peter le luau prin surprindere, țipau indignate: Oh, diese feuchten Küsse!⁹⁷ Pe femeile măritate nu le săruta, ceea ce îi permitea să îi viziteze pe soții Ianovski și să mănânce prăjituri la ei cu conștiința curată. Trebuie spus că Franz-Peter era poate singurul cu care Gleb și Katia împărtășeau masa, pentru că micul dejun și prânzul renunțaseră demult să le ia la comun. Dacă în privința prânzului mai existau încă excepții, micul dejun îl lua numai acasă. Dimineața era incredibil de greu să discuți cu cineva. Era cu neputință de rostit și elementarul Guten Morgen. Pe Gleb și pe Katia a început să îi cuprindă oboseala. Condițiile în care trăiau erau bune, cele mai bune, poate, din viața pe care o trăiseră împreună. N-ar fi putut spune clar ce anume îi apăsa, dar era sigur că simțeau o apăsare. Devenea tot mai limpede că oboseala nu vine numai din suprasolicitare. Ea apare și din pricina statului pe loc. Pe care soții Ianovski au început să îl învingă chiar din punctul unde apăruse la început. Acest punct (dacă

se poate spune astfel despre o doamnă înaltă și plină) a devenit galerista Anna Kessel. În toți anii care trecuseră, ea îi invitase nu de puține ori pe Gleb și pe Katia la seratele de la galeria ei. Acolo, la rugămintea Annei, Gleb cânta la chitară și chiar primea pentru asta un mic onorariu. Îi plăceau aceste produceri în public. Nu îl obligau la nimic, cânta și zumzăia liniștit, cum îi

era obiceiul, fără să își facă mari griji pentru impresia produsă. La început, Anna îl ruga să nu zumzăie foarte tare (acest lucru părându-i-se ceva neobișnuit), dar invitațiilor le plăcea zumzetul, așa că l-a lăsat în voia lui. Lasă să zumzăie, și-a zis ea. La una din aceste serate periodice a fost prezent și producătorul Stefan Mayer, care, spre deosebire de ceilalți invitați, ocupați cu conversația, l-a ascultat cu atenție pe Gleb întreaga seară. Când lumea s-a împrăștiat, el a rugat-o pe Anna să i-l prezinte pe Gleb. După părerea mea nu cântă rău, a spus Anna, și Mayer a încuviințat din cap. Ce-i drept, zumzăie un pic, a adăugat galerista, ca să nu îl laude peste măsură pe interpret. Zumzăie fenomenal, a murmurat Mayer. N-am mai auzit niciodată ca vocea să intre în rezonanță atât de uluitor cu instrumentul. Întotdeauna am găsit că este ceva în zumzetul lui, a spus Anna prezentându-i-l pe Gleb lui Mayer. Producătorul i-a dat lui Gleb cartea sa de vizită și l-a invitat pentru ziua următoare la biroul său. Cu chitara? a întrebat Gleb. Neamțul a aruncat o privire scurtă chitarei lui Gleb: nu, nu e nevoie. Vedeți dumneavoastră, chitara fabricii de instrumente muzicale din Leningrad (Gleb și-a reprimat zâmbetul) nu îi plăcuse. Când Gleb a sosit la biroul lui Mayer, acesta, fără vorbe de prisos, s-a dus la un dulap din mahon și l-a deschis. Becurile dinăuntru s-au aprins. În razele lor a strălucit o chitară fixată pe un suport special. Mayer a desfăcut cu un declic suportul și a scos din dulap chitara: un Jose Ramirez, Stradivariusul chitarei. I-a întins-o lui Gleb: cântați. Și Gleb a început să cânte. Una după alta, a interpretat piesele repertoriului clasic pentru chitară: Tárrega, Giuliani, Sor. Dar muzică clasică, nu pentru chitară, cântați? a întrebat Mayer. Gleb a cântat un fragment învățat încă în școală din Flautul fermecat (în adaptarea pentru chitară a lui Sor) și Fuga din Sonata în sol minor (adaptare de Tárrega). Cânta fermecat de instrument. Cum suna!

Ce frumos mirosea. Se dezvăluia ca buchetul unui vin de viță nobilă... Ceva vocal, a spus încet Mayer. Ce anume? a întrebat iar Gleb. Mayer s-a uitat undeva pe fereastră. Ceea ce numiți zumzet. Lui Mayer i-a fost prezentat imediat ceva vocal. A bocca chiusa (ceea ce, în italiană, înseamnă „cu gura închisă“), a comandat producătorul. Gleb a cântat cum i s-a cerut. După fața lui Mayer era absolut imposibil de înțeles dacă i-a plăcut cântatul cu gura închisă. Probabil, nu foarte tare, fiindcă după o vreme a spus: iar acum desfaceți buzele. Gleb le-a desfăcut, dar, după cum s-a văzut, prea mult. Nu sunteți la dentist (dinții ideali ai lui Mayer au ieșit la iveală), nu trebuie atât de larg. Când Gleb se aștepta deja ca Mayer, dezamăgit, să își ia rămas-bun

de la el, acesta a început să vorbească. Cele spuse de producător corespundeau atât de puțin cu expresia obosită a feței, încât, în primul moment, Gleb a crezut că nu aude bine. Mayer l-a numit un interpret remarcabil, iar propriul rol și l-a văzut în a-i da la iveală talentul. Forța lui Gleb nu stătea într-o tehnică și un auz supranaturale (nu avea nimic de felul acesta), ci în consonanța uluitoare a vocii și a instrumentului. Era rezultatul unei energii deosebite pe care o avea Gleb și care, dacă doriți, se poate numi har. Unde și cum dăduse interpretul de cea mai bogată resursă energetică, Mayer nu știa, dar nici nu îl interesa acest lucru. Principalul era că văzuse rezervele imense ale acestei resurse și felul fluxurilor energetice. Gleb, ca omul inteligent, a fost rezervat. Semizâmbetul de pe fața lui dovedea că era gata să ia cele spuse drept zeflema – chiar de la primele semne date la iveală în acest sens de Mayer. Dar semnele nu au venit. Mai mult decât atât, Mayer a descris în detaliu particularitățile fluxurilor de energie care, cică, se revărsau din Gleb. În ele nu se simțea finețe și nici nu aveau legătură cu intelectualismul muzical (convenționalii Debussy, Stravinski, Schnittke) – cu fântâna aceea feerică a cărei virtuozitate fărâma energia. Nu, acestea erau niște valuri puternice, care îți trec peste cap. Potrivit cuvintelor lui Mayer, valurile de acest fel le pot încăleca numai surfiști încercați precum Bach, Mozart, Beethoven și Ciaikovski. Dacă doriți, și autorul lui Adagio Albinoni. Această marcă va direcționa energia viitoarei stele pe un făgaș sigur. Vreți să cânt

folclor clasic, s-a mirat Gleb, dar asta e ceva... banal. Mayer l-a privit sever. Cum adică? Toate adevărurile fundamentale sunt banale, dar asta nu le face să nu fie adevăruri. Un material banal cântat nebanal – ce poate fi mai bun? Băieții ăștia trebuie interpretați ca pentru prima oară... Ei, sigur, dând a înțelege că știți că aceste lucruri au fost deja cântate înaintea dumneavoastră. În ceea ce îi privește – înrădăcinare, în ceea ce vă privește – zbor. Când un arbore imens cu rădăcini adânci își ia zborul spre înălțimi – iată, tocmai asta este arta. Ați văzut cum o furtună smulge copaci din rădăcină? Mayer nu a așteptat răspunsul. Eu am văzut. Vă închipuiți poate că zboară ca o rachetă? (Gleb nu își închipuia nimic) Nu, se ridică încet în aer, de parcă sunt trași cu macaraua. Se rotesc în jurul axei lor. Mayer, desfăcându-și brațele, s-a rotit și el. Parcă era un urs la iarmaroc. Și se ridică tot mai sus, mai sus – e un spectacol de basm... Mayer și-a luat zborul puțin și pe urmă a rămas la înălțimea lui nu prea mare. Iată, forța asta trebuie să o dobândiți. Eu voi plăti

lecții la profesori de la conservator (chitară și voce), dar, de fapt, ei pot doar să vă strice. Așa că ascultați-i cu jumătate de ureche și tindeți numai spre în sus. Ei n-o să vă înțeleagă zumzetul, dar o să vă dea sfaturi utile privind tehnica interpretării. Asta e tot (s-a așezat). Nu, nu e tot... Această chitară v-o dau ca să o folosiți o vreme. Nu refuzați (Gleb nu refuzase), suntem amândoi interesați de rezultat. Doar aveți grijă de ea, asta e tot. Este asigurată, bineînțeles, dar mi-ar părea rău să o pierd. Am văzut pe ce lopată cântați – așa nu vom cuceri lumea. Iată, acum chiar e tot. Încep să lucrez pentru primul dumneavoastră concert.

25.06.14, MÜNCHEN

— Când am început să lucrez pentru primul lui concert... – Mayer le ajută pe Katia și pe Vera să coboare din limuzină.

Eu sunt întâmpinat la coborârea din mașină de personalul de la Olympiahalle. Mă întâmpină și strigătele fanilor. Le răspund dând energic din mâna stângă. Cu dreapta deja nu mai reușesc. Se îndreaptă cu toții pe covorul roșu spre intrare. În fruntea alaiului sunt Mayer și Vera.

— ... la început a fost greu, fiindcă Gleb era nervos. – Mayer ia buchetul de la o admiratoare și i-l înmânează Verei. – I se părea că e neprofesional, că e neinteresant, că e nevrednic. Dar cine, te întrebi, e vrednic? Cine e profesional? Eu n-am auzit de vreo catedră de zumzăit la conservator.

Cu Vera, Mayer vorbește în engleză. Ea nu înțelege tot din engleza lui, dar, pentru orice eventualitate, dă din cap. Da, nu este o astfel de catedră, că nici ea nu a auzit. Nimeni nu a auzit.

— De altfel, cântecul tău e de mare clasă – cel cu păsările.

— Rațe, șoptește Vera.

— Dar ce, rațele nu sunt păsări? râde Mayer căruia, în general, nu îi plac obiecțiile.

— Rațele sunt rațe, spune categoric Vera.

Katia – către Mayer:

— Tu nu spui om când vorbești de Gleb. Spui: Gleb.

Mamă-mamă, își spune în bavareză Mayer. Până unde merg cu precizia. Mamă-mamă. Purtarea Verei i se pare un moft, dar, uitându-se la ea, începe să înțeleagă că, poate, nu e. Fața ei e galbenă și, în lumina lămpilor laterale, arată neașteptat de ofilită.

În sala de repetiții încearcă să pătrundă câțiva ziariști. Fără nici o ceremonie, Mayer îi dă afară.

— Să pregătim vocile și degetele. Ne îmbrățișează, pe mine și pe Vera. Le luăm pe toate încet-încet, nu la maximum.

Vera și cu mine cântăm câte două strofe din câteva cântece. Vera e foarte emoționată. Mayer îi amintește încă o dată că, dacă se poticnește, trebuie să treacă în pianissimo, iar tema o va prelua imediat un instrument din orchestră. Dacă nu iese nimic (se întâmplă și asta), Vera trebuie să imite: regizorul o să pună fonograma. Ea răspunde că va ține minte tot. Lui Mayer i se aduce un pahar cu coniac: are emoții și el – în primul rând, din cauza Verei. Lasă capul într-o parte și se uită în ochii ei.

— Și pentru Gleb este, ca și pentru tine, de altfel, o premieră. Acum e vocalist. Mayer clatină coniacul sub limbă și îl înghite. Și e-n regulă, nu se panichează....

Îi pare rău că a spus asta. Ochii Verei sunt plini de lacrimi.

— Începuseși ceva despre rațe... îi amintește supărată Katia.

— Începusem. E simpatică melodia, și ritmul e bun.

Fața lată a lui Mayer devine și mai lată odată cu zâmbetul, dar Vera e serioasă:

— Vă plac melodiile în două pătrimi?

— Foarte mult. E măsura mea preferată. Îi face cu ochiul Verei și termină coniacul dintr-o înghițitură. Ritmurilor omenești nu le corespund, de fapt, prea multe măsuri. Două, trei, patru pătrimi, șase optimi...

De Mayer se apropie un bărbat în frac și îl anunță că trebuie să se înceapă. Spune că s-au strâns cincisprezece mii de oameni, că atârnă de lustre. Mayer cere o statistică aparte cu cei agățați. Propune să fie mărit numărul lustrelor. Cel în frac râde politicos. Fiindcă nu poate, pur și simplu, să nu râdă – acesta este umorul lui Mayer. Dialogul despre lustre îl au de mulți ani. Îl au toți cei care participă la organizarea concertelor – e metafora lor. Cu un gest de comandant de regiment, Mayer dispune trecerea pe poziții. Procesiunea e condusă de bărbatul în frac.

Brusc, culoarul iluminat trece în beznă. În mâna ghidului apare o lanternă. Vera și cu mine înțelegem că suntem deja în culise: la repetiții am ieșit de mai multe ori așa. În întuneric, la câțiva metri de noi, e mare mișcare. Cu o agilitate de comăndo, niște siluete negre se dispersează pe scenă. E o mare orchestră simfonică, chemată aici pentru a ne suplini.

De ce? mă întreb în gând. De ce fac ceva ce nu am făcut niciodată: să cânt? De ce am antrenat-o în asta pe Vera? se gândește Katia. E posibil să nu reziste. O să ne țină la suprafață orchestra simfonică – se gândește Vera. Doar n-o să ne lase să ne ducem la fund.

Unde începe scena, Katia o îmbrățișează cu putere pe Vera: o să fie bine totul. Mai departe, Vera merge ținându-mă de mână: e întuneric beznă. Se teme să nu îmi scape mâna. Și mie mi-e frică: dacă ne dăm drumul la mâini, nu ne mai găsim. Mă cuprinde o spaimă care mă îngheață; Katia e de mult în ghearele ei. Spaima că mâna acestei fetițe va aluneca din mâinile noastre și Vera o să meargă, singură, în beznă.

În fața mea apare o siluetă: rămâneți aici. O strâng lângă mine pe Vera și o sărut: o să fie bine totul. Cel care m-a oprit o ia pe fetița de mână; noi continuăm să mergem. Prin spatele meu trec pe scenă ultimii muzicanți. Ajunge la mine, ușoară de tot, o boare de aer cu miros de colonie. Aud scârțâitul podelei sub picioarele lor. În enorma sală cufundată în întuneric domnește o liniște deplină. Sala știe că nu mă va vedea pe mine cel dinainte, și așteaptă noua mea ipostază. Așteaptă oricum, pentru că nu vrea încă să își

ia rămas-bun. Știe că împreună cu mine va cânta o fetiță bolnavă, pe care o iubește dinainte, cu compasiune. Despre giganticul spațiu din față vorbesc numai lămpile care indică ieșirile.

De undeva de sus bate un fascicul puternic de lumină. Smulge din întuneric pianul și pe Vera, care stă lângă el. Lumina trage după ea sunetul:

— Fera Afdeieva!

Din cele două cuvinte simple pierd dintr-odată tot ce-i rusc. În sală – explozie de aplauze. Vera se înclină ca un lemn. Stângăcia îi pune în evidență vârsta fragedă. Lumina strălucitoare care ia locul întunericului o face să clipească. Totul se vede pe un ecran mare, totul în gros-plan și neprelucrat.

Al doilea grup de reflectoare, din față și de sus, se aprinde după treizeci de secunde și amintește de un tun de lumină. Bate direct în mine.

— Fera Afdeieva und Glied Ianofski!!!

Ovații: cincisprezece mii de executanți, și toți – în picioare. După cum se va scrie pe urmă în ziare – patru minute de ovații. Și asta înainte de a începe...

Irumpe lumina deasupra orchestrei simfonice și a dirijorului. Sunt anunțați de două ori, dar totul se înecă în vuietul general. Scot mâna dreaptă din buzunar – nu mai tremură. O ridic potolind Olympiahalle – cum făceam întotdeauna înainte. Simt cum prind putere, cum mi se înnoiește sângele.

Înțelegerea a fost să alegem pe scenă prima piesă. Degetul arătător – Nocturnă de Chopin, arătătorul și cel mijlociu – Tocata și fuga în Re minor de Bach. Alegerea o fac eu. Arătătorul și mijlociul:

Bach. Semnul victorie. Spre Vera și Huber, dirijorul. Vera dă din cap, Huber repetă semnul pentru orchestră. Ridică bagheta. Sala amuțește, se cufundă din nou în semiîntuneric. Pe scenă sunt trei puncte luminate: Vera, eu și Huber. Bagheta dirijorului e îndreptată spre Vera. Mișcare a baghetei. Mișcare a mâinilor Verei.

Primele zece note, cele mai cunoscute ale Tocatei, se înalță deasupra

orchestrei, ca o floare tropicală care a crescut într-o noapte. Căroră le răspund șapte note cântate de mine și care se ridică la înălțimea lor. Câteva fraze îngândurate la pian, și muzica se dezlănțuie ca o cascadă. Aranjamentul unește cu virtuozitate diferiții torenți: al orchestrei, al pianului și cel vocal – ba împletindu-i, ba făcându-i să sune pe rând, dar de fiecare dată cu o forță care dă naștere unui vuiet teluric, adânc, neprevăzut de compozitor.

După ultima notă a Tocătei urmează secunde de liniște. Muzica a avut o asemenea densitate, încât, odată sfârșită, spațiul nu reușește să se umple cu alte sunete. În secunde din acestea iese la suprafață natura de dinaintea muzicii, a sunetului, a pământului. Interpretul știe valoarea liniștii acesteia: ea precedă ovațiile furtunoase. Așa dă înapoi marea cu sute de metri înaintea unui tsunami, lăsând la vedere fundul. Dar undeva departe, chiar la orizont, aleargă deja, gigantic, chiar dacă deocamdată nevăzut, primul val.

1997–1998

Pregătirea primului concert al lui Gleb a durat aproape o jumătate de an. Profesorul Richter i-a corectat cântul la chitară, profesorul Lemke s-a ocupat de zumzet. Dacă sarcina celui dintâi a fost una obișnuită, pentru cel de al doilea lucrurile au fost mai complicate: înainte de a da cuiva sfaturi în materie de zumzăit, trebuia să învețe chiar el să zumzăie. Pentru un profesor, Lemke a început să zumzăie destul de repede. Acest specialist în arta vocală nu era un apărător orb al tradiției. Apreciind timbrul deosebit al vocii lui Gleb, Lemke a început să lucreze cu pasiune pentru o mai bună calitate a zumzetului și l-a dus la perfecțiune. Zumzetul a intrat perfect în rezonanță cu chitara. Profesorul Richter nu a rămas nici el mai prejos. A lucrat cu Gleb nu numai fiecare notă a repertoriului

ales, ci fiecare apogiatură și fiecare flageolet. Au cântat fiecare piesă de mai multe ori și, de fiecare dată, chiar când părea a fi ireproșabil, Richter găsea câte ceva care nu era cum trebuie. După lecția de la conservator, cerea încă patru ore de lucru acasă. Gleb a ajuns la automatism cu repertoriul viitorului concert – adică la acea stare când chiar nu mai poți să te poticnești, cum nu e posibil să te poticnești (așa gândea el înainte de boală) atunci când mergi. Muzica aceasta îi suna în cap când se ducea cu bicicleta la lecția de la

conservator. I se părea că în ritmul ei le explica elevilor lui nemți regulile gramaticii ruse. Muzica suna în el în somn și era ceea ce auzea el mai întâi când se trezea. Dar, la un moment dat, Richter i-a impus să întrerupă lecțiile și să nu se mai atingă de instrument. În chip neașteptat, după o săptămână, a început să simtă cu disperare lipsa melodiilor, al cărei singur efect asupra lui era durerea de dinți. Când i-a spus acest lucru, profesorul a spus că e bine. Și l-a rugat pe Gleb să continue să nu cânte. Spre sfârșitul celei de a treia săptămâni, l-a sunat chiar Richter pe Gleb și l-a invitat să vină la el cu instrumentul. S-a dus. Și când profesorul i-a propus să cânte primele trei piese din repertoriu, Gleb numai că nu a plâns de bucurie. Le-a cântat atât de bine, cum nu cântase încă niciodată în viața lui. Mai întâi ați asimilat aceste note la perfecțiune, a spus Richter, dar nu erăți suficient atașat emoțional de ele. Dacă doriți, nu le iubeați îndeajuns. Ca să simți iubirea e nevoie de despărțire, fiindcă pasiunea cea mai puternică rezultă din abținere. Acum despărțirea e în urmă, iar dumneavoastră sunteți pregătit să concertați. Richter l-a sfătuit ca, la orice program, să aibă variante care să țină seamă de fondul emoțional și energetic, de starea de sănătate *etc.* Astfel, pentru a fi în creștere, concertul poate să înceapă cu *Anotimpurile de Vivaldi*. („*Vara. Furtuna*“). Care dau o intensitate emoțională concertului – firește, dacă există suficientă forță pentru a o menține până la sfârșit. Dar dacă nu este suficientă forță pentru tot concertul, gradul de intensitate trebuie mărit treptat, începând, să spunem, cu *Ave Maria de Schubert*. Pentru primul său concert, Gleb a ales *Schubert*. Ieșind în scenă, a știut că publicul se va obișnui cu ciudata sa manieră de interpretare treptat. Dar după

aceea, când el și publicul său se cunoșteau deja, nu s-a mai gândit în mod special cu ce să înceapă. Gleb se contopea cu sala, asemeni celor care, iubindu-se de mult, fac un singur organism, intrând în extaz în același timp. În aceste clipe trepidante, Gleb vedea cum în întunericul sălii apăreau descărcări electrice – sus, la nivelul etajelor superioare. Rămâneau deasupra plușului lojilor ca niște mici scânteii strălucitoare. Uneori, chiar de mai multe ori în timpul unui concert. Valul succesului nu ajungea imediat la Gleb. După cum i-a povestit mai târziu lui Nestor, la primul concert doar i-a udat puțin picioarele. În general, Gleb nu știa pe atunci nimic nici despre valuri, nici despre scânteii electrice deasupra etajelor de sus. Nici măcar nu fuseseră etaje, pentru că prima lui apariție avusese loc într-o sală mică de la marginea Münchenului. Publicul nu avea idee ce anume îi va propune Gleb, așa încât,

una peste alta, nici nu era de prevăzut vreun efect electric. Iar Gleb nu a avut de înfruntat publicul, ci pe sine. Nici repertoriul, nici maniera modernizată de interpretare aleasă de Mayer nu i se păreau convingătoare. Iar dacă, în ceea ce privește crestomația muzicantului începător, cum își numea el repertoriul, o accepta fără eforturi deosebite, elementele muzicii rock (de exemplu, utilizarea accentuată a instrumentelor de percuție) îi stârneau mari îndoieli. A le fi accesibil tuturor – asta nu e neapărat lipsă de gust, îl asigură Mayer. El urmărise atent, nu o dată, concertele lui Francis Goya⁹⁸, Vanessa Mae⁹⁹, David Garrett¹⁰⁰, analizându-le cu de-amănuntul părțile bune și, cu atât mai mult, lipsurile. Mayer zdruncinase atunci puțin părerea lui Gleb, dar nu i-o putuse schimba cu totul. Era nevoie de ani de apariții în public pentru ca Gleb să nu se mai înroșească în prezența chitariștilor clasici. El a înțeles: cu adevărat important este numai ceea ce înalță omul, iar cum numești asta are prea puțină importanță. Nu există genuri proaste, spunea deseori Mayer, există muzicieni proști. Spunea și că muzicienii buni creează chiar ei regulile conform cărora trebuie să fie apreciați. Nemții nu sunt indiferenți față de astfel de bons mots, iar Mayer era un neamț adevărat. În primii ani ai carierei sale de interpret, Gleb a ascultat fără nici o abatere de producător. Poate că nu era cine știe ce

teoretician, dar avea un simț infailibil al succesului. Cu timpul, Gleb nu a mai lucrat la fel cu piesele de crestomație. A apelat tot mai puțin la modernizare și a renunțat în mare măsură la ritmul actual. A insuflat lucrărilor clasice, ca o a doua inspirație a lor, experiența lui sufletească. De explicat această inspirație nu a putut nici un critic, dar ea se simțea, așa cum se simte într-o zi de februarie neîndoielnicul miros al primăverii. Nu era legată direct nici de tehnica interpretării, nici chiar de materialul (excepțional) interpretat. Dar repertoriul lui Gleb nu se limita la cel clasic. El includea cântece populare și chiar de estradă. Și ele purtau pecetea inspirației. Toate acestea le vedea și Mayer. Simțul succesului, propriu lui, i-a suflat acestui om că aici nu trebuie să se amestece.

01.07.14, MÜNCHEN

Concertul a fost cel mai puternic șoc pentru Vera. Propriu-zis, nu a fost: în sufletul ei, el continuă. În fiecare zi, ea se așază la pian și cântă tot programul

de la început până la sfârșit. Katia spune că fetița are nevoie să asimileze emoțional cele petrecute. Cele ce se petrec, pentru că Vera nu cântă pur și simplu tot repertoriul o dată după alta – ea îl trăiește de fiecare dată din nou.

Întinericul sălii și al reflectorului de scenă. După ultimul acord al Tocatei urmează o pauză, iar pe urmă – tsunami-ul. Vera așteaptă până se retrage valul și, după ce îmi aruncă o privire în cercul de lumină, începe Nocturna. Cânt cu o voce stridentă, nemuzicală.

Intru în cameră; Vera întoarce capul. Spune că ar începe concertul cu Nocturna. Sunt de acord. Promit că data viitoare vom începe cu Nocturna sau, să zicem cu Adagio. Explic că, pe lângă programul clasic – folclor-estradă –, există un ritm interior al concertului. Astfel, după Tocata trebuie să te odihnești, e ceva natural. Vera dă din cap distrată, a auzit deja toate astea.

Știu că ea se gândește la data următoare. Când va fi și – va fi oare? În ultimele zile, starea ei s-a înrăutățit – asta spun analizele. Mă uit pe furiș la ea: ofilită, galbenă. E clar totul și fără analize. Continui să vorbesc ca să nu tac. Simt stânjeneală, chiar rușine. Vera trece la Adagio. Toți cei care i-au dat flori după Adagio aveau

ochii umezi. Le era milă de mine, le era milă de ea – adică de doi bolnavi – ce e de mirare aici? Ei, sigur, și muzica, senină și tragică.

Iată că la Anotimpurile nu plânge nimeni. „Vera“. Cântând-o, Vera vede două cascade. Dimineața, înălțându-se din spatele stâncii, soarele le dă o lumină de chihlimbar, iar stropii mărunți fac un curcubeu. Cascadele se duc în jos aproape de tot una de alta – e ceva omenesc în asta. Nu de cascadă. Niciodată nu sună la unison, întotdeauna una după alta, și nu cântă deloc același lucru. Cât timp vede aceste cascade, Vera nu își simte boala și nu se gândește la ea, deși ficatul o doare din zi în zi mai tare. Nu se desparte de pian, fiindcă pianul e pentru ea un fel de anestezic.

Îi spun că a telefonat Mayer. Pe 15 noiembrie va avea loc la Albert Hall un concert de binefacere pentru copiii bolnavi de cancer. Participă Paul McCartney, Elton John, Mick Jagger, Sinéad O'Connor – nu e deloc rea compania. Da, mai e invitat câte cineva. Cine? întrebă Vera doar cu buzele. Tu și cu mine. Și știi ce ne roagă să interpretăm? Vera știe, bineînțeles, dar se

grăbește să ridice din umeri – adică, de unde să... Cânt cu un deget melodia cântecului ei: uite ce. (Se aud soneria la ușă și pașii grăbiți ai Geraldinei). În concert, acest cântec sună uimitor de frumos. Pe un ecran mare plutesc cuvintele traduse în germană. Iar acum, aceste cuvinte vor pluti la Albert Hall în engleză. Mă uit cum alunecă degetele Verei pe clape, subțiri și albe. Nu e greu să ți le închipui țepene, de neîndoit. Împreunate pe piept.

În antreu e Barbara, sora Katiei. Hohotele de plâns înăbușit ale Katiei. Vera le aude, dar nu lasă să se vadă. Katia e la limită, dinspre ea vine tot timpul miros de nucșoară. Pe care o mănâncă la alcool, crede, cine știe de ce, că după nucșoară nu se mai simte alcoolul. Și mai crede că ea și cu mine suntem vinovați că starea Verei s-a înrăutățit și că Verocika a fost suprasolicitată la concert.

Vera îi spune Katiei că nu e deloc așa. Nu e nici o suprasolicitare. În primul rând, ea se odihnește când cântă orchestra. În al doilea rând, există bucăți ușoare pentru partea de pian – se odihnește și la ele. Vje sonțe nîzenko101 e lent și foarte trist. Cântecul meu preferat. Acum, când este clar că nu poate vorbi cu Katia despre dureri, Vera

îmi spune mie. Eu făgăduiesc că totul va fi bine, și ei i se transmite liniștea mea. Care nu există.

Verocika mai vorbește și cu Barbara. Pe lângă toți doctorii invitați, vine și Barbara aproape în fiecare zi și o examinează. E deșteaptă, cam bea și are voce de fumătoare. Cu ea se poate vorbi despre orice, inclusiv despre muzică. Barbara a fost cea care a propus, când a fost momentul, includerea în repertoriu a valsului din Bal mascat de Hacıaturian – acum e unul din hiturile noastre de bază.

Vera ia primele note din vals. Îl cântă cu aceeași pasiune ca la concert. Dar în „Vals“ nu dominăm nici ea, nici eu – aici se desfășoară cu toată puterea orchestra. Melodia face un viraj deasupra sălii, precum un avion de linie deasupra aeroportului. Face un tur, al doilea, al treilea, și tot nu aterizează – nu pentru că nu poate, ci pentru că nu vrea să părăsească cerul.

În fața Verei este un ocean care se zbugiumă. Peste sală se prăvălesc val după val, și loviturile lor (tobe) fac să se cutremure șirurile de fotolii, și spuma de

pe coamele valurilor (talere) face ca spectatorii să fie cuprinși de emoție. În centrul taifunului e dirijorul Huber. Dorința lui disperată de a face față stihiei este preluată și de spectatorii care sar în picioare: mișcările lor sunt sincrone cu cele ale dirijorului. Eforturile lor reunite reușesc să potolească puțin stihia. Prin sală trece un oftat de ușurare. Și în clipa aceea, pe fondul spaimei care cedează, apar (fortissimo) pianul Verei și vocea mea – ca două săgeți ale unui fulger orbitor. Cineva din stal scoate un strigăt.

Mi s-a întâmplat să arunc snopi de scânteii în săli pe care le-am cucerit, la partea electrică am fost mare maestru, dar un fulger din cer nu adusesem niciodată până atunci. Și iată că doi oameni în halate albe scot pe cineva, ținându-l de brațe, pe culoarul din centrul sălii. Deasupra căruia se aprinde lumina, și se vede cum picioarele victimei, care la început par a fi lipsite de viață și a fi uitat bucuria de a merge, încep treptat să pipăie drumul. Sunt încă mult distanțate, iar grupul pare încă format din oameni care învață să patineze, dar deznodământul va fi fără îndoială unul bun. Lunecă, lunecă, patinatorule, șoptește Vera, și ține-l minte pe Aram Ilici Hacıaturian.

În fața Verei se află, cu figuri vesele, Katia și Barbara. Fetița înțelege că lucrurile stau cât se poate de prost cu ea. Doctorii au spus (vocea Katiei e incredibil de vioaie) că e nevoie de un transplant de ficat. Plec imediat la clinică pentru detalii. Barbara ia nota do. Se întoarce spre Vera: transplant – asta e bine, este o dovadă că nu sunt metastaze. Altfel nu ar fi mers la transplant. Tăcere. Încă un do al Barbarei. Atât: do102. Va fi oare un după?

Vera ia primele note din Adagio. Cu această muzică urc în taxi. O aud în timp ce vorbesc cu medicul-șef al clinicii. Există o problemă în privința transplantului. Nefiind cetățean german, Verocika nu are dreptul la nici un fel de program medical finanțat de Germania.

Desprinzându-și privirea de claviatură, Vera vede cum sala de mii de oameni se ridică în picioare. Luându-se pe după umeri unul pe altul, spectatorii se leagănă. Medicul-șef îmi pune o mână pe umăr: știți, am fost și eu la acest concert, am ascultat această muzică și m-am legănat împreună cu toți ceilalți. Este fenomenal, Vera este încă o fetiță. Sigur, ea poate fi pusă pe o listă de așteptare la ea în țară, dar, după cum arată practica, nu toți trăiesc până le vine rândul. În general vorbind, există diferite căi de obținere a unui transplant, dar, iarăși, problema sunt banii. Când îi spun că nu se pune

problema banilor (privire plină de stimă a interlocutorului), trecem la discutarea problemelor medicale: compatibilitatea transplantului cu organismul pacientei (determinată de aceeași grupă de sânge), pregătirea ei pentru operație ș.a.m.d. Transplantul poate fi de la o lună la alta, dar poate fi și mâine, trebuie să fii pregătit în orice moment.

Medicul-șef apreciază foarte mult talentul pacientei. El speră că măiestria doctorilor de aici va fi pe măsura talentului ei. La rugămintea lui, cântăm împreună ultima parte a nemuritoarei muzici a lui Giazotto. În interpretarea doctorului nu mai e atât de nemuritoare, dar am delicatețea să nu observ. Din depărtare, de pe strada Am Blütenrind, se aude partea de pian.

1999

După cum prevăzuse Mayer, Gleb a luat-o cu viteză în sus. Producătorul chiar l-a numit pe interpret într-un interviu avion de vânătoare cu decolare verticală. Comparația îl atrăsese prin ceva pe Mayer și a început să apară în majoritatea interviurilor lui, ceea ce pe Gleb chiar l-a neliniștit puțin. Da, el văzuse astfel de aparate în reportajele de război, dar comparația cu un avion de vânătoare i se părea improprie: pe cine, l-a întrebat el odată pe Mayer, urma să nimicească el? O să nimicești concurenții, l-a lămurit producătorul, ce e neclar aici? Dacă tu nu consideri că piața muzicală este suprasaturată... Nu, Gleb nu considera: nu avea, în general, idee de piața muzicală. În schimb, Mayer avea și i-a explicat cu de-amănuntul. Tu nu poți da lovitura cu o tehnică supranaturală. Nici nu ai auz absolut (neamțul era un maestru al complimentului). Nu. Mayer a făcut o pauză și și-a apucat pupilul de bărbie. Tu ai o energie fabuloasă, radiezi, ai ceea ce se numește în germană Ausstrahlung¹⁰³. Și, bineînțeles, acest efect vocal al tău. Efect sau defect, numește-l cum vrei, dar el intră în rezonanță cu chitara și cu majoritatea instrumentelor din orchestră – ca să nu mai spun de sufletele oamenilor. Așa spusese Mayer. Timpul a arătat că a avut dreptate. Spre deosebire de belicosul teuton, Gleb nu avea de gând să nimicească pe nimeni, dar nu putea să nu recunoască faptul că decolarea s-a dovedit a fi verticală. Câmpul de vedere al aviatorului s-a extins nemărginit și, odată ce a luat înălțime, colegiul St. Thomas a început să își piardă treptat din dimensiuni, până când, în cele din urmă, a dispărut cu totul din vedere. Dar înainte de a dispărea, a lăsat în viața lui și a Katiei, ca un flash, amintirea unei impresionante cine de rămas-bun. Pentru cină, la care au fost invitați toți cei trăitori la colegiu, i s-a propus bucătarului să pregătească un fel rusec la alegerea lui. După ce a reflectat îndelung, acesta s-a oprit la beef Stroganoff. Prinând gust, acest maestru în domeniul său a pregătit și o salată rusească, cunoscută în țara de origine sub numele de salată Olivier. Bucătarul avea vaste cunoștințe despre bucătăria rusească, care nu erau însă lipsite de originalitate: ca desert a propus să servească semințe prăjite puse în văzuțe de sticlă. Gleb și Katia l-au convins că nu este cazul.

Pentru a da mai multă culoare rusească, pe lângă vinul și berea obișnuite aici, au fost cumpărate câteva sticle de vodcă. Invitații au băut cu înghițituri mici,

iar pe fețele lor s-a văzut că o savurează. Gleb a vrut să le spună că în Rusia vodca nu se savurează, ci dimpotrivă, dai aerul afară înainte de a bea, dar în ultimul moment s-a abținut. Nu le-ar fi putut explica invitațiilor ce băutură era aceea căreia e mai bine să nu îi încerci gustul. Numai două persoane nu au băut: Beata și Franz-Peter. Beata a ținut o teorie complicată privind abstenența, pe care puțini au ascultat-o până la capăt, iar lui Franz-Peter îi era strict interzis alcoolul. Fata era tristă, nu era încă obișnuită cu despărțirile, și cu atât mai puțin cu decolările verticale ale unor oameni care fuseseră parte a vieții ei de zi cu zi. Este în firea omului să treacă prin el însuși orice eveniment, oricât de străin i-ar fi, iar succesul lui Gleb însemna pentru Beata, automat, lipsa ei de succes. Cât despre Franz-Peter, el a venit plin de voie bună, pentru că nu știa ce se sărbătorește. Nici înainte nu se interesa care era prilejul – mâncarea bună și lumea frumos îmbrăcată îl făceau de la sine să se bucure. Când Gleb și Katia i-au spus că pleacă, Franz-Peter a spus: mare, mare păcat, dar nu e nimic înspăimântător. Pe urmă a zâmbit, și din ochii lui s-au rostogolit lacrimi. Katia a scos o batistă igienică și l-a șters la nas. Foarte la timp din partea dumneavoastră, a spus Franz-Peter și a început să se plângă de vecinii tatălui său, la care se ducea regulat în vizită. Cuplul, oameni de peste șaiszeci de ani (oameni de rând), nu observa că Franz-Peter era în impas. Ce trebuie să fac eu, după părerea dumneavoastră? Să arunc o bombă? Franz-Peter, îngustând ochii, a savurat efectul produs. Până să-i abată Gleb și Katia gândul de la aruncatul bombei, învinuirile și-au schimbat conținutul. Că, de fapt, acești vecini îl băteau la cap cu problemele și cu cererile lor și îl sâcâiau cu ele zi și noapte. Să vedeți, că nu le merge mașina de tăiat iarba. Acesta este un motiv ca să scoli omul noaptea din pat? Franz-Peter, bineînțeles, nu a vrut să se scoale. Dar nici să îi lase pe vecini fără ajutor nu a vrut. Le-a strigat, strict, să verifice partea electrică a mașinii. Vecinii au verificat și – ce credeți? O jumătate de turație și a și intrat în funcțiune. Și au tuns imediat tot gazonul. Imediat – adică noaptea? a întrebat Katia. Imediat – adică noaptea,

a confirmat Franz-Peter și a căzut pe gânduri. Când Gleb i-a adus un suc de mere, Franz-Peter a spus trist: în fine, ceva pozitiv. La rugămintea lui, Gleb s-a dus după un pai. După ce a tras ultimele picături (gâfâit al paiului pe fundul paharului), Franz-Peter a lăudat sucul. Un suc atât de bun i-a mai oferit numai mica Daniela. Și a adăugat cu un oftat că viața e o lungă deprindere pentru moarte. Luându-și rămas-bun, i-a îmbrățișat pe Gleb și pe Katia. După cum le-a spus, numai cu ei se putea vorbi rațional. Desigur că și cu mica Daniela

se putea, a adăugat Gleb. Desigur, a încuviințat Franz-Peter. Este ceva ce nu obolesc să subliniez. Cu toate că sunt nebunește de ocupat, ea tot mă iubește. O săptămână mai târziu, Gleb și Katia s-au mutat în locuința închiriată de Mayer.

08.07.14, MÜNCHEN

La 21.30 suntem sunați de la clinică și rugați să o pregătim urgent pe Vera pentru operația de transplant de ficat. Se așteaptă ca, în scurt timp, să ajungă organul în stare de ischemie rece: mașina specială cu containerul a plecat cu o jumătate de oră în urmă din Augsburg. A fost chemat urgent personalul clinicii. Operația trebuie făcută în această noapte, altfel organul prelevat expiră.

După o jumătate de oră se oprește în fața casei o ambulanță de terapie intensivă, pentru ca pregătirea Verei pentru operație să înceapă imediat. Lumina de avertizare se reflectă pe fața Geraldinei, care duce o geantă cu lucrurile Verei. Ține ochii în jos, pașii îi sunt țepeni. În urma ei ieșim Nestor și cu mine, după noi – Katia cu Vera.

E o noapte de iulie răcoroasă. Copacii foșnesc. Nimic neobișnuit, tabloul e perfect, nu are nici o tușă de prisos. La drept vorbind, totul trebuie să fie obișnuit în natură: numai atunci sufletul o recunoaște și rezzonează. După aceea se reflectă în lucruri nepieritoare – bunăoară, în Anotimpurile.

Mâna dreaptă îmi tremură mai tare decât de obicei. Întâlnesc privirea Verei și îmi îndes mâna în buzunar. În ultimul timp nu m-am gândit la boală și îmi dau seama de acest lucru abia acum. Vera ne strânge mâinile mie și Katiei. Doctorii de pe ambulanță nu interpretează corect acest gest și ne previn că numai Vera merge cu

ei. Vera știe că ceilalți vor veni cu altă mașină, dar ceva se strânge în ea în clipa aceea. Se culcă pe targă, așa cum i se spune, și doctorul trage perdeaua. Mie și Katiei ne rămâne numai glasul ei:

— Dacă reușesc să scap mergem la Scalea, da?

Răspunsul e înăbușit de ușa care se trânteste. Katia se neliniștește că mergem! al nostru nu a sunat destul de tare și că Vera nu l-a auzit. O liniștesc că a fost destul și că a auzit.

Pornește în urma ambulanței și mașina noastră. Fac o pereche ciudată amândouă – mașina medicală înțesată cu aparatură și luxosul Cadillac decapotat. Plutesc amândouă prin oraș, prin noapte, și sclipirea tăcută a luminii de avertizare dă mișcării lor ceva ca de pe lumea cealaltă. Undeva între Augsburg și München gonește mașina cu ficatul donat. Pe Ludwigstrasse, unde traficul este intens chiar și noaptea, ambulanța pune în funcțiune sirena. O secundă mică – nu există în muzică disonanță mai mare. Porțile clinicii se deschid ca într-o filmare cu încetinitorul. Ambulanța intră pe o rampă, iar mașinii noastre i se indică un loc în parcare.

Porțile clinicii se deschid fără contenire, pe ele intră personalul chemat de urgență. Sosesc transplantologi, specialiști în chirurgie vasculară, anesteziști, asistente, tehnicieni și mulți alții fără de care operația nu poate avea loc. Se dau jos din mașinile lor și se îndreaptă spre intrare într-un ritm pe care și-l domolesc. Totul se dă în lături de la sine: porțile, ușile clinicii, ușile ambulanței din care este scoasă pe targă Vera. Cu aceeași lipsă de grabă, targa (care se transformă în targă pe roțile) este luată în primire de patru sanitari care o duc spre ușa clinicii. Din parcare, cu degetele apăsate pe buze, palidă, Katia urmărește ceea ce se petrece. Această mișcare generală se contopește într-un singur mecanism fără suflet, care ne prinde fetița în plasa lui și o înghite. Am impresia că, într-o clipă, Katia o să cadă. Fac un pas spre ea, o iau de braț.

— N-am apucat să îi spunem nimic, șoptește Katia. Gleb, n-am apucat să o sărutăm...

Simt că bărbia îmi tremură. Nestor ne cuprinde cu brațele.

— Ea știe că sunteți aici...

Katia se eliberează brusc din îmbrățișare.

— A intrat pe ușile alea absolut singură.

Operația va fi peste trei ore. Katia, Nestor și cu mine așteptăm pe coridorul care duce la sala de operații. Stăm în picioare, nu avem stare să ne așezăm. La un moment dat, Katia spune că trebuie să iasă un pic. Mă miră că își ia geanta, dar Katia spune: o femeie are nevoie de geantă oriunde. La întoarcere mă miră mirosul de coniac. Judecând după viteza cu care își îndreaptă Nestor privirea spre ea, l-a simțit și el. Nu lăsăm să se vadă.

După șapte ore de operație, iese unul din chirurghi și vine la noi. Și-a scos echipamentul, e în hainele lui. Fusese invitat pentru consultații la prima etapă a operației și această etapă a trecut cu succes. Nu e nevoie să ghicim starea de spirit din sala de operație: el zâmbește.

— Totul merge conform planului. Simt că mor dacă nu fumez.

La cuvântul mor, tresar. Unele cuvinte nu au fost create pentru chirurghi.

— Putem să fumăm cu dumneavoastră? întrebă Katia.

Doctorul înțelege. Ne invită să îl conducem până la mașină. Ieșind la aer, își aprinde țigara și spune că, mai întâi, i s-a scos Verei ficatul bolnav. Pentru circulația sângelui s-au pus șunturi (ia țigara cu două degete și arată cum au fost puse) și, de asemenea, o pompă care pompează sângele la inimă. Următoarea etapă este punerea transplantului în locul organului scos. Acum se încheie coaserea arterelor și a venelor, și este deja clar că noul ficat va funcționa. În esență, a rămas de rezolvat problema circulației bilei, fiindcă ficatul donat este transplantat fără vezica biliară.

La întrebarea lui Nestor despre donator, chirurgul răspunde că acest lucru este secret medical. Tot ce poate să spună este că e vorba de catastrofa auto de la Augsburg. Așa e viața... În relatarea lui apar note filozofice: ieri încă, omul nu știa că ficatul lui va pleca de sine-stătător la München. Rudele și-au dat acordul pentru scoaterea ficatului, dar a fost nevoie de muncă de convingere. Asta e tot. Auf Wiedersehen¹⁰⁴. Se urcă în mașină și se îndreaptă spre poartă. Salută cu un gest scurt paza.

Ceasul de pe perete. Sunt nouă ore de când a început operația. Din sala de operații nu mai iese nimeni, dar nu mai este tensiunea dinainte. Din dispoziția medicului-șef, ne este adus un cărucior cu cafea și cu croasanți. Ne așezăm la

măsuța de sticlă de sub un palmier. Medicul-șef ne invită la el, dar Katia spune că preferă micul dejun tropical. De fapt, ea nu vrea să își părăsească postul. Este singurul lucru pe care îl putem face noi acum pentru Vera. Până și ca să fumăm, ieșim pe rând.

Acum e rândul meu. Mă așez pe o bancă, sub un arțar. Frunzișul arțarului foșnește sub vântul slab. Hainele mele sunt numai pete de soare, par de camuflaj. Sunt un teatru de luptă între lumină și umbră. Dacă nu s-ar mișca aerul, ar fi deja cald. Pe-alături trec doctori și pacienți, se uită la mine cu priviri curioase. Unii zâmbesc și salută. Ca să nu răspund, las capul în jos și mă uit în pământ.

Care are propria lui viață. O ceată de furnici trage o creatură cu aripi spre gazon. Același lucru peste tot. Nu trebuie decât să îți descopere aripile, că se și caută să te dosească pe undeva. Experiența mea personală nu o confirmă, dar imaginea e bună: o singură ființă cu aripi și o masă de furnici orientate din punct de vedere social. Înțeleg că în mine începe să vorbească oboseala.

Mă întorc la Katia și la Nestor.

— Adineauri m-a întrebat ceva o asistentă, spune Katia. Mai întâi, m-a întrebat: sunteți mama Verei? E prima oară în viața mea când sunt numită mamă. Incredibilă senzație!

O sărut.

— Pot să îmi închipui...

Katia îmi atinge nasul cu degetul.

— Poți? Ți s-a spus mamă?

2000

Mergând cu bicicleta prin Grădina engleză, Gleb a căzut și și-a rupt două degete de la mâna stângă. Când oasele s-au sudat, a devenit limpede că un deget era ca înainte, dar celălalt – nu. Adică lucra și el, dar nu complet. Insuficient pentru un instrumentist. Fericirea și-a întors fața de la el în acest caz. Absurda întâmplare îi

lua totul: statutul de vedetă, onorariile de vedetă, dar, mai ales, ceea ce este principal: sensul vieții, pe care el și-l găsea acum în concertele lui. Mayer i-a aranjat niște consulturi medicale, la care nu s-a spus însă nimic deslușit. Și cu toate că îl îndemna pe Gleb să nu se delase, spunându-i că totul este reparabil, acest lucru a sunat cu tot mai puțină convingere odată cu trecerea timpului. În una din zile, când Gleb a spus că decolarea verticală s-a sfârșit cu o cădere verticală, Mayer a murmurat ceva care aducea a obiecție, dar nu a obiectat. Iar acest lucru a fost o lovitură pentru Gleb. A înțeles că, deși era conștient de nenorocirea care i se întâmplase, crezuse cu tărie în capacitatea producătorului său de a rezolva orice problemă. Această capacitate, după cum se dovedea, avea limitele ei. Pentru prima dată, în viața lui Gleb a apărut depresia. A smuls de pe pereți afișele concertelor lui, atârinate de Katia, a aruncat colecția de tăieturi din ziare adunată de ea și i-a dat înapoi lui Mayer chitara. Gleb s-a debarasat de tot ce îi amintea de segmentul strălucitor al vieții lui. Întrebării timide a Katiei, cu ce ar vrea să se ocupe acum, i-a urmat un răspuns scurt: cu nimic. Emoțiile năvalnice te obolesc repede – mai ales când nu ai putere. Perioadei isterice a depresiei lui Gleb i-a luat locul o apatie totală. A început să doarmă mult. Ca odinioară, în complicații ani ai adolescenței, nu îi venea să se scoale dimineața, și ținea ochii închiși cât de mult putea să o facă. Katia lăsa ușile să scârțâie și împingea cu zgomot sertarele, dar Gleb știa că, atâta timp cât ținea ochii închiși, ea nu îl va deranja. După micul dejun se lungea cu o carte pe sofa și, după ce citea două-trei pagini, adormea din nou. Se înviora puțin doar spre seară, când, după cină, se uita împreună cu Katia la filme polițiste. Filmele noi nu îl atrăgeau pe Gleb; îi plăceau serialele nemțești din anii '60-'70. În care erau comisari oboșiți și înțelepți, a căror înfățișare amintea de secretarii regionali din peliculele Mosfilm și în care binele învingea întotdeauna răul. Așa a descoperit Gleb pentru sine o altă Germanie, despre care până atunci nu

știuse nimic. În această țară se deschideau scârțâind aceleași dulapuri din placaj ca și în locuința comună din copilăria lui. La ferestrele larg deschise fumau dublurile unchiului Kolea, iar încălțăminte scâlciată și găurită era dată la reparat. În una din serile „cinematografice“ s-a auzit telefonul. Gleb, care nu se

mai ducea de mult la telefon, nu s-a dezmințit nici de data asta. Nu s-a dus nici Katia, pentru că primise de la soțul ei o indicație severă în acest sens. Dar cum telefonul nu înceta să sune, într-un târziu Katia s-a dus. Era Feodor. După ce a dat bună seara, l-a cerut pe fiul lui. L-a întrebat pe Gleb cum îi merg treburile. După ce a primit un răspuns scurt (normal), Feodor a spus: Bunicul e pe moarte. Mefodii era internat la un spital din Kiev. Avea o problemă cu sângele. Ceva rău, a precizat Feodor. Așa că, dacă vrei să-ți iei rămas-bun, vino. Vin, a spus Gleb. S-a îngrozit la gândul că Mefodii nu va mai fi. Bunicul slăbise de mult, și Gleb nici nu-și mai amintea când vorbise cu el ultima dată, dar existența în sine a lui Mefodii aducea liniște în sufletul lui. Știa că există cel puțin un om care se ruga în fiecare zi pentru el. Iar acum, iată, nu va mai fi. În ziua următoare, Gleb a zburat la Kiev. Katia i-a rezervat loc la un hotel care era lângă spital – o bună explicație la faptul că nu stătea la tatăl lui. După ce și-a aruncat lucrurile în cameră, Gleb a plecat pe jos la spital. A tras în piept aerul parfumat al verii kieviene. Înmiresmat de răzoarele de lângă clădirea spitalului. Care i-au amintit lui Gleb de copilărie. Crăițe, panseluțe, tutun (al lui era parfumul care se simțea cu precădere), o domnișoară ciufulită. Gleb și-a găsit bunicul slab la trup, dar puternic spiritual și bucuros să stea de vorbă. Bunicul a preferat să nu discute despre starea sănătății lui – a trecut imediat la viața lui Gleb. Care se eschiva prin fraze generale, dar Mefodii a simțit fără greș că se întâmplase ceva rău. Și-a rugat nepotul să fie sincer, așa cum fusese întotdeauna în relația lor, și Gleb a înțeles că, de fapt, el asta și aștepta. Dacă avea nevoie de cuvântul cuiva acum, acela era cel al bunicului. Povestind despre necazul care se abătuse asupra lui, Gleb s-a simțit rușinat de slăbiciunea lui, dar în același timp a simțit o ușurare. După ce și-a ascultat nepotul, bunicul i-a luat palma și i-a cercetat-o îndelung. Nu pentru degetele tale mă frământ, ci pentru sufletul nemuritor. Nu cădea în disperare, Gleb, i-a spus el în ucraineană. Gleb (șovăind): nu știu cum să explic asta... Uite, să zicem că viața mea a cunoscut mereu o dezvoltare. Așa, ca și cum se desfășura un covor splendid în fața mea. Și, brusc, covorul s-a sfârșit, înțelegi? Stau și n-am idee ce să fac.

Nici

cea mai mică idee. Care e sensul în această situație? Mefodii (trecând în rusă): tu pornești de la faptul că pe covor poți să mergi numai înainte. Dar nu e așa. Raz-vitie [dezvoltare] înseamnă desfășurarea a ceva înfășurat. A acestui covor. Uite, a ajuns la capăt, și tu stai și te uiți înainte. Dar în spatele tău sunt modelele din țesătură – umblă pe ele cât poțtești. Gleb: dar în acest caz se poate merge numai înapoi, din azi în ieri. Ce sens e în mișcarea asta? Mefodii: prin prisma veșniciei, nu există nici timp, nici direcție. Așa încât viața nu este momentul prezentului, ci toate momentele trăite de tine. Gleb: tu vorbești despre prezent și despre trecut, dar taci despre viitor – așa, ca și cum n-ar fi. Mefodii: dar nici nu e. În nici unul din momente. Fiindcă el vine numai sub formă de prezent și, crede-mă, diferă foarte mult de reprezentările noastre despre el. Viitorul este o grămadă de fantezii. Ori – și mai rău – de utopii: pentru realizarea lor se sacrifică prezentul. Tot ce nu are viabilitate e trimis în viitor. Gleb: dar îi este propriu omului să aspire spre viitor. Mefodii: ar fi mai bine ca omul acesta să aspire spre prezent. A intrat asistenta pentru proceduri și l-a rugat pe Gleb să aștepte pe culoar. Gleb a ieșit. S-a dus în celălalt capăt al culoarului, încercând să calce pe pătratele linoleumului. S-a oprit. Ce lipsit de tact a fost, de fapt, vorbind despre viitor cu un om pe moarte. Chiar dacă viitor nu există. Întorcându-se în salon, s-a străduit să schimbe subiectul. A spus un banc cu ruși și cu ucraineni, i-a ieșit fără nici un haz. Ca să curme liniștea care se lăsase, a spus că uneori nu știe nici el singur dacă e rus ori ucrainean. Deși știa, firește – chiar din copilărie. Tu ești tu, a trecut iar Mefodii la ucraineană. Cum se și cântă: omul e ca un copac, de-aici nicăieri nu-l mai... Luându-și rămas-bun, Gleb (a spus asta cu greu) l-a rugat pe bunic să se însănătoșească repede. Mefodii a făgăduit să se străduiască. El a înțeles că nepotul nu voia să vorbească despre moarte, iar Gleb a știut că bunicul a înțeles. Simțea că îi e groaznic de rușine de cuvinte, de ton, de incapacitatea de a face cu bunicul câțiva pași care să separe viața lui, a bunicului, de moarte. Așa fusese și când murise bunica, și nimic nu se schimbase. În avion, lipindu-se de hublou, Gleb și-a amintit vorbele bunicului despre viitor. S-a gândit la

toți cei care își puseseră visele în el. Mama – în Brisbane, Bergamot – în faimă, Franz-Peter – în mica Daniela. Le-a adus acest lucru fericirea? Stewardesa i-a oferit suc de portocale. În fine, ceva pozitiv... Dând înapoi

paharul, a întrebat: dumneavoastră la ce visați? La o aterizare reușită, domnule Ianovski. Gleb i-a spus că visul i se va îndeplini, și ea a căpătat curaj. Important este că: el o are pe Katia și iubirea lor, asta – în prezent. Și prezentul. O lună mai târziu, a convenit cu Mayer să se opereze în Israel. După alte două luni, Gleb mergea la repetiții.

09.07.14, MÜNCHEN Ș.A.

Sunt zece ore de când a început operația.

Încerc să vorbesc calm.

— Mi-a dat telefon medicul-șef, au apărut probleme cu inima Verei. Au trimis deja acolo o echipă de cardiologi.

— Noi i-am văzut, spune Katia pe un ton obișnuit.

Nestor își pune mâna pe umărul ei.

— Aici sunt doctori calificați. Katiu...

Katia dă din cap.

— Plec o clipă...

— Katiușa, dacă ai nevoie să bei – arăt spre geanta ei –, bea aici.

Katia se duce în spatele palmierului și scoate din geantă o sticlă. O duce la gură, apoi ne-o întinde lui Nestor și mie. Luăm câte o înghițitură. Înainte de a-i înșuruba dopul, Katia o mai duce o dată la gură.

— Cum de nu pricepi – Katia trece brusc la un ton ridicat – că, dacă el a considerat necesar să îți comunice asta, înseamnă că lucrurile stau rău de tot! Și de ce n-a venit să spună? Doar suntem aici! Te-ntreb, de ce a comunicat asta la telefon?!

Năpădește pe sticlă, n-o mai oferă nimănui. Pe culoar – la o jumătate de pas

unul de altul – merg doi doctori. Katia lasă sticla în ghiveciul cu palmierul și se repede spre ei. I se împiedică un picior de postamentul lat. Cade. O ridic împreună cu Nestor; doctorii dispar după uși. Niște sanitari împing aproape în fugă un cub uriaș, Katia le taie calea. Ei, aproape niște copii încă, se uită speriați.

— Ce se-ntâmplă acolo? – ea strigă de-acum. – Ce duceți, fir-ar al dracului?

— Aparatură în plus pentru reanimare... Dați-ne voie, vă rugăm.

Culoarul e plin de personal medical și de bolnavi apăruiți nu se știe de unde. Katia își acoperă fața cu mâinile. Face un pas înapoi. Eu și Nestor o ținem de brațe. Telefonul cuiva cântă Tocata de Bach. Acele ceasului de perete încremenesc și încep să se miște în sens invers.

Din sala de operații iese un chirurg în vârstă. L-au ales pe el. Merge încet. S-a oprit inima... Katia îi astupă gura și începe să urle. Vine în fugă la ea o asistentă cu un comprimat și cu un pahar cu apă. Katia îi zboară paharul din mână. Unul dintre bolnavi scoate un strigăt. Au încercat să pornească inima Verei timp de două ore... Paharul atinge pardoseala și explodează într-un amestec de sticlă și de apă. Au făcut tot ce au putut.

Katia se întoarce și, clătinându-se, se duce spre ieșire. Mulțimea se dă în lături în fața ei ca marea. Jos sunt zeci de corespondenți. Pe trepte, Katia își pierde echilibrul, e prinsă de braț de un operator TV. Eu și Nestor o ajungem din urmă. Katia se îndreaptă spre mașină. Deschide cu greu portiera. Lângă mașină îl sărută pe Nestor și îi face semn să plece. Se uită la mine:

— Urcă, Gleba.

Medicul-șef:

— Nu se poate ține pe picioare. Domnule Ianovski, vă rog, așezați-vă le volan.

— El, pricepeți – Katia îi zburlește părul medicului șef –, nu știe să conducă. Bun, adică, deloc... Iar noi trebuie să mergem amândoi.

Katia pornește motorul. Mă așez lângă ea.

— Nu faceți circ. Medicul-șef se apleacă spre mine. Nu vă deschid poarta.

Fără să ridic privirea:

— Atunci aplicăm lovitura de berbec.

Katia ambalează. Medicul-șef îi spune ceva unui sanitar care aleargă spre garaj. Peste o clipă iese de acolo o ambulanță de terapie intensivă și se poziționează în fața mașinii noastre. Porțile încep să se dea în lături, ambulanța pornește sirena și semnalele

luminoase. Din ea iese un sanitar și îi face semn Katiei să meargă după el. Katia dă din cap că a înțeles. Îl roagă printr-un gest să decupleze sirena. Când se face liniște, se întoarce spre mine:

— Pune cântecul cu rațele. Mai tare. Așa.

Odată cu primele note ale cântecului, ambulanța se pune în mișcare. Katia o urmează. Părăsim incinta clinicii. Făcând loc cortegiului, mașinile se apropie de trotuare.

Mă uit la Katia. Spate drept. Figură gotică. Buze strânse tare. Trăsăturile încremenite sunt animate de fugarele semnale luminoase. Katia-Imobilitatea Întruchipată începe brusc să se legene în ritmul cântecului. Îmi pune o mână pe umăr și ne legănăm amândoi. Mașinii noastre i se alătură mașini ale televiziunii: fac un reportaj în direct. Pe urmă rămân în urmă. Ambulanța cotește și ea la un moment dat. Mai departe, Katia și cu mine mergem singuri.

Complet singuri intrăm în Scalea, unde am promis să o ducem pe Verocika. Ziua strângem impresii, iar seara, șezând în balcon, le împărtășim cu fetița. Nestor nu a exclus că ea poate să ne audă. Vorbiți cu ea uneori, ne-a sfătuit, o să vă fie mai ușor, dar, poate, chiar și ei.

În prima zi, îi spun Verei că apa e foarte caldă. După mine, chiar prea, spune Katia. Dar pe apă sunt șalupe, iahturi (palma Katiei face mișcări ondulatorii), e așa un calm. În ciuda faptului că brațul lui Gleb a mai slăbit, astăzi a înotat

craul și bras. Șoptesc: spune de stâncă. A, da, îți aduce aminte Katia, într-un loc e o stâncă sub apă acolo – e de știut, să nu te lovești când înoți. Numai să fii atent: apa e așa de transparentă, că o vezi de departe. Doar o parte iese la suprafață, e acoperită toată cu alge brun-cenușii – zici că e un cap pe care îl piaptână valurile – nu, Gleb?... Îmi închipui că poți să te și sature (îmi trec mâna prin păr) – să te pieptene mii de ani întruna.

În ziua următoare, mergem în partea medievală a orașului, care e mai înaltă. Cotind din via Roma, dăm de o capelă bizantină – după cum îi suflă Katiei tableta ei. Secolul opt. S-au păstrat frescele. Sfântul Nicolae. Capela e proprietate privată... Katia e trimisă dintr-un loc în altul. Uite, am găsit... Cheia e la Lucia, care locuiește alături. Ciocănim la Lucia. Niște vecini ne spun că s-a dus într-o vizită. O luăm pe urmele ei și, în una din case, o găsim pe Lucia, o

bătrână doamnă italiancă. Vorbim cu ea într-o engleză relativă. Da, e gata să ne-o arate, de ce nu? Cheia o are la ea.

Intrăm în capelă. Iluminatul e natural: construcției îi lipsește acoperișul. În absidă, într-adevăr, sunt fresce. Sunt deteriorate, dar în fragmentele păstrate nu au pălit culorile. În mijloc e o piatră de moară (o vreme a fost aici o moară), e ca un exponat. Când ochii se obișnuiesc cu semiîntunericul, zărim într-un colț o siluetă omenească. Nemișcată. Încă un exponat.

— E părintele Nectarie, spune în șoaptă Lucia. E rus.

Silueta se însuflețește și se închină. Katia tresare. Tot șoptit:

— E aici... tot timpul?

— Vine să se roage. Are cheia lui.

Nectarie aprinde o lumânare și îngenunchează. Lucia iese fără să se audă.

Pierdem socoteala timpului. Ne uităm la Nectarie și la lumânarea lui. Spune încet de tot rugăciuni, auzim numai frânturi. Numai să nu se oprească – nu vreau să ies de-aici, fiindcă aici nu există timp. Iar afară e viitorul, ceea ce eu, de fapt, nici nu am. Să stau veșnic în acest murmur, cufundându-mă în

liniștea lui. Înșelând viitorul care așteaptă acolo, după uși.

Nectarie stă în picioare în fața mea – scund, cărunt. Ochelari rotunzi cu ramă de metal. Prinzându-mi privirea, zâmbește:

— Ochelarii sunt vintage, i-am căpătat de la un monah. Zâmbetul i se topește. La viitor te gândeai acum?

— Ești clarvăzător, părinte?

— Nu, doar văzător – mulțumită ochelarilor ăstora: îți tremură mâna. Bănuiesc că ești grav bolnav.

— Încă nu demult, mi-era frică pentru viitorul meu, să nu mi-l ia boala. Dar acum, știi, nu-mi mai e.

— Viitorul e ușor de luat, fiindcă nu există. Nu e decât iluzie. E greu să iei prezentul și, și mai greu – trecutul. Și e imposibil de luat, vă aduc la cunoștință, veșnicia. Își pune palma pe capul meu. Dacă boala îți micșorează zilele, să știi că în cazul acesta în locul lungimii zilelor ți se va da adâncimea lor. Dar ne vom ruga ca nici lungimea lor să nu se micșoreze.

Urc cu Katia până în vârful. De la înălțime, marea nu e omogenă. Curenții și adâncimile sunt frumos marcate prin culori diferite. Punctele albe ale iahturilor de la țărm sunt de dimensiunile avionului de linie de la orizont. Chiar la picioarele noastre începe cărarea care duce jos. Cine merge pe ea – animale, oameni, îngerii? E abruptă – cum să cobori pe ea?

— Kat, mă tot gândesc: trebuie să o anunțăm pe Anna de moartea Verocikăi.

Katia ridică din umeri.

— Ce sens are? Anna trăiește în lumea ei, de ce să o tulburi?

Formez numărul spitalului Annei ca să mă sfătuiesc cu doctorul. Care, ca și Katia, are îndoieli. Întreabă: pentru ce? E o datorie, răspund. Fără tragere de inimă (este dreptul dumneavoastră), mă roagă să sun din nou peste cincisprezece minute. Spune că, cel mai probabil, ea nici nu mă va recunoaște.

Tăcem, și eu, și Katia. Uitându-mă la o cărare ce coboară abrupt, îmi amintesc brusc o coborâre pe când eram foarte mic. Care m-a speriat pentru toată viața. Și care nu mi-a lăsat în memorie nici un fel de detalii. Ce loc de pe pământ era acela? Muntele Sinai? Ararat? Sau, să zicem, orașul Kamenet-Podolsk, unde am fost odată în vizită la o rudă a tatălui meu? Nu am nici o amintire care să fie înaintea acesteia. Este ca fresca din capelă – e în mare parte ștearsă. Țin minte doar că eram în brațele cuiva. Care cobora legănat, pe-o parte. Aducând un picior lângă celălalt. Un picior lângă celălalt. Și o muzică tragică, potrivită cu această coborâre – fraze în două părți. Ce muzică era aceea? Lacrimosa? Herbert von Karajan? Puțin probabil... Puțin probabil să fi fost Herbert von Karajan la Kamenet-Podolsk. Jocuri ale memoriei, obiceiul de a gândi în imagini muzicale.

Sun din nou la spital. Pun pe difuzor, ca să audă și Katia. Doctorul (apăsător sec) spune că îi dă Annei receptorul. În ciuda așteptărilor, Anna mă recunoaște. Vorbește despre atenția sâcâitoare pe care o are din partea bărbaților. Se plânge că ieri, pentru prima dată, Vera nu a venit să o vadă.

Katia înalță capul și se uită la mine. Acoperă microfonul cu palma și spune în șoaptă:

— Spune: a plecat...

Cu voce răgușită repet că Vera a plecat. Pentru multă vreme. După o pauză, din telefon se aude:

— Unde?

Mă uit la Katia.

— La Brisbane..., șoptește silabisit Katia. Adică în A-u-stralia.

La primirea răspunsului, Anna rămâne vreo două minute pe gânduri. Când pare că s-a pierdut legătura, întreabă:

— S-a măritat?

— Da...

— Acolo, în Australia?

Îmi dreg vocea.

— În Australia.

— Cu cine? Hei, ce taci?

— Cu un australian.

P.S.

Prohodul Verei are loc în cerc restrâns și fără prezența presei. Fetița devenită celebră într-o oră își găsește liniștea într-un cimitir din München. Din acel moment, soții Ianovski sunt inaccesibili. Nu răspund nici la telefon, nici la scrisori. În clipa când sunt menționați alăturându-li-se strâns cuvântul dispariție, apar brusc în public.

Acest lucru are loc pe 15 noiembrie 2014, la un concert de binefacere la Albert Hall. Dirijează marele Santorini. Gleb iese pe scenă și în sală se face tăcere. Una după alta, încep să se aprindă luminițele telefoanelor mobile. Într-un minut, sala devine o mare care licărește. Santorini (deasupra baghetei – arc electric) se uită întrebător la Gleb. Și sala se uită. Gleb arată numai din ochi că e gata. Santorini se apropie de Gleb și, îmbrățișându-l, îi spune ceva la ureche.

Ridicare a baghetei. Orchestra. Lui Gleb i se pune un nod în gât, nu poate intra. Chiar și de la distanță se vede cum îi tremură mâna. Orchestra începe încă o dată să cânte și, când vine momentul,

dirijorul îi face semn lui Gleb. Zadarnic: Gleb nu intră nici de această dată. Din gura lui pe jumătate deschisă nu iese nici un sunet, pe obraji îi curg lacrimi. Orchestra interpretează cântecul Verei, ale cărui cuvinte lunecă pe un ecran mare. Gleb tace.

În dimineața următoare, ziarele scriu exclusiv despre el. Sub titlul Tăcere în

două pătrimi, apare un interviu cu Santorini.

Întrebare: Înainte de a începe, l-ați îmbrățișat pe Ianovski și i-ați spus ceva. Ce i-ați spus?

Răspuns: Nimic deosebit. Nu am avut repetiții, doar am indicat modul de interpretare: andante cantabile – lent și cantabil.

Întrebare: Rezultatul fiind tulburat și tăcut?

Răspuns: E posibilă o mai bună încheiere a unei cariere muzicale?

Întrebare: Glumiți?

Răspuns: Eu nu mai glumesc de mulți ani. Muzica ideală e tăcerea.

Numele lui Gleb Ianovski mai iese o dată la suprafață în anul 2018. De această dată apare la Kiev, la audierile în instanță pentru celebrul „proces al taximetriștilor“. Niște taximetriști predau unei grupări criminale clienți care mergeau neînsoțiți la aeroport sau de la aeroport. După ce erau jefuiți, clienții erau omorâți – din care motiv căutarea bandiților dura. În depoziția unuia din taximetriști este menționat numele Irinei Ianovski. Întrebată de el unde zboară, Irina a răspuns: la Brisbane. Iar când el s-a interesat de ce nu o conduce nimeni, ea a râs și a spus: condusul provoacă umiditate.

După ce a sfârșit cu întrebările pregătite, taximetrul a întrebat din pură curiozitate ce așteaptă ea de la Brisbane. Fericire, a răspuns scurt Irina. Dar de ce anume la Brisbane? s-a mirat acela. Pentru că, a răspuns Irina, e în cealaltă parte a globului pământesc. Și a descris acest oraș tot drumul. Taximetrul își amintește și acum, cuvânt cu cuvânt, ce i-a povestit ea, ochii ei strălucitori în oglinda retrovizoare. Acest om nu auzise până atunci nimic comparabil ca incandescență și consistență a informațiilor despre Brisbane. Continuând, la cererea procurorului, să facă declarații, el a spus că înainte de aeroport a cotit în pădure, într-un anumit loc, și a

părăsit mașina pentru o jumătate de oră. Când s-a întors, Irina nu mai era în ea.

În cursul cercetării judiciare s-a mai lămurit și faptul că, imediat după dispariția mamei sale, Gleb a venit la Kiev și că, de atunci, se duce regulat acolo cu avionul. Având o situație materială bună, a angajat detectivi particulari și a promis o recompensă miliției, dar rezultatul a rămas zero. Irina nu a fost găsită. La ultima ședință, Gleb s-a ridicat și a spus că el nu o socotește moartă pe mama sa. Aceasta a fost singura lui frază la proces.

Știind că se află în pregătire o carte despre el, Gleb le-a dat editorilor jurnalul ținut de el timp de trei ani. Aceste însemnări vor fi publicate în carte. Gleb a fost întrebat dacă nu dorește să adauge ceva care ar fi esențial pentru povestea vieții și a artei sale. El s-a gândit puțin și a răspuns că, poate da, ar putea să adauge.

Își amintește o prăpastie. Chiar la marginea ei freamătă ierburi înalte. Undeva, după ele, e o cărare care duce jos. După ierburi e prăpastia. De-acolo se ridică rotocoale de fum, ca și cum acolo, jos, s-a dat foc frunzelor de anul trecut. Gleb, care are doi ani, e în brațele unei femei necunoscute. Simte palmele ei reci. Mama se teme – îi e groază să coboare, ba și cu copilul în brațe... Băiatul vrea să spună că, poate, n-ar trebui să coboare, dar bagajul lui de cuvinte e atât de sărac, și devine clar și că, de fapt, trebuie chiar pe acolo, alte drumuri nu se întrevăd. Duc eu copilul, spune femeia, iar tu coboară, Irina. Pare că această femeie e de-aici și pare obișnuită cu coborâșurile, dar lui Gleb îi e și mai frică din cauza asta. În ochii lui e groază. Mama își întinde mâinile spre el și, iată, el e deja în brațele ei. Cu lacrimi în ochi, încep să se ducă în jos. Irina coboară pieziș, cu pași duși încet unul lângă altul. Amintește de un crab obosit. Răsună o muzică născută de ritmul acestei coborâri absurde și înspăimântătoare; oare o aude cineva în afară de Gleb? Mama respiră greu. Cu palma, îi ascunde copilului prăpastia. Iar și iar, îi învăluie fumul, iar necunoscuta stă deasupra prăpastiei ca un marinar de cart.

Note

96. Cântec dintr-un film de animație pentru copii.

97. Oh, săruturile astea ude. (germ.) 98. Chitarist belgian (n.1946). 99. Violonistă britanică (n.1978). 100. Violonist german (n.1980). 101. Când soarele a coborât (ucr.). 102. În rusă, do este și prepoziție și înseamnă, printre altele, până la, înainte de. 103. Carismă. 104. La revedere (germ.).

Table of Contents Brisbane